ЖИВАТА ВРЪЗКА

Спомени
за Учителя Беинса Дуно
от Крум Въжаров

Съставител Мария Митовска

ИК „Всемир“

ЖИВАТА ВРЪЗКА
Спомени за Учителя Беинса Дуно от Крум Въжаров

Съставител Мария Митовска

Редактор Румяна Маринова

Художествено оформление на корицата
Валя Панова и Григорий Жорж Кьосев

Снимка на корицата
Учителят с Крум Въжаров в лодката на второто езеро

Първо издание
ИК „Всемир“, София 2013
E-mail vsemir6@abv.bg

© Крум Въжаров
© Мария Митовска
© ИК „Всемир“
Всички права запазени

ISBN 978-954-8447-20-1

По-голямата част от публикуваните снимки и всички писма са от архива на Крум Въжаров, които лично са предадени на съставителя. Останалите са от архива на Григорий Жорж Кьосев, Пенка Кадиева-Божинова, Любомир Стефов и Павел Желязков.

В груповите снимки Крум Въжаров е отбелязан с кръг.

Преводът на писмата от руски на български език е на Григорий Кьосев, а от английски на български – на Мария Митовска.

Цитатите от Словото на Учителя и неговите думи са представени в курсив.

Съдържание

Предговор 9
Кратка биография на Крум Янакиев Въжаров 12

Част I
МОЯТ ПЪТ В ЖИВОТА 17
Как намерих Учителя 17
Къде е щастието? 26
Исторически предпоставки за идването на Учителя 34
Учителят Беинса Дуно (Петър Константинов Дънов) 40
Учението на Учителя 44
Школата на Учителя 50
Живата връзка с Учителя 59
Братският живот 64

Част II
ПРЕЖИВЯНО С УЧИТЕЛЯ 91

Част III
СПОДЕЛЕНИ МИГОВЕ С КРУМ ВЪЖАРОВ 107
Рилският живот 107
Мусаленският лагер 113
Опитности с Крум Въжаров 123
И тръгна Словото по света 144
Приятелите от Русия за Крум Въжаров 163
Ярмила Ментцлова 190
Паневритмията 209
Двадесет и едно упражнения 215
Приятелите на Крум Въжаров 223
Последни дни 234

Послеслов 242
Литература 244

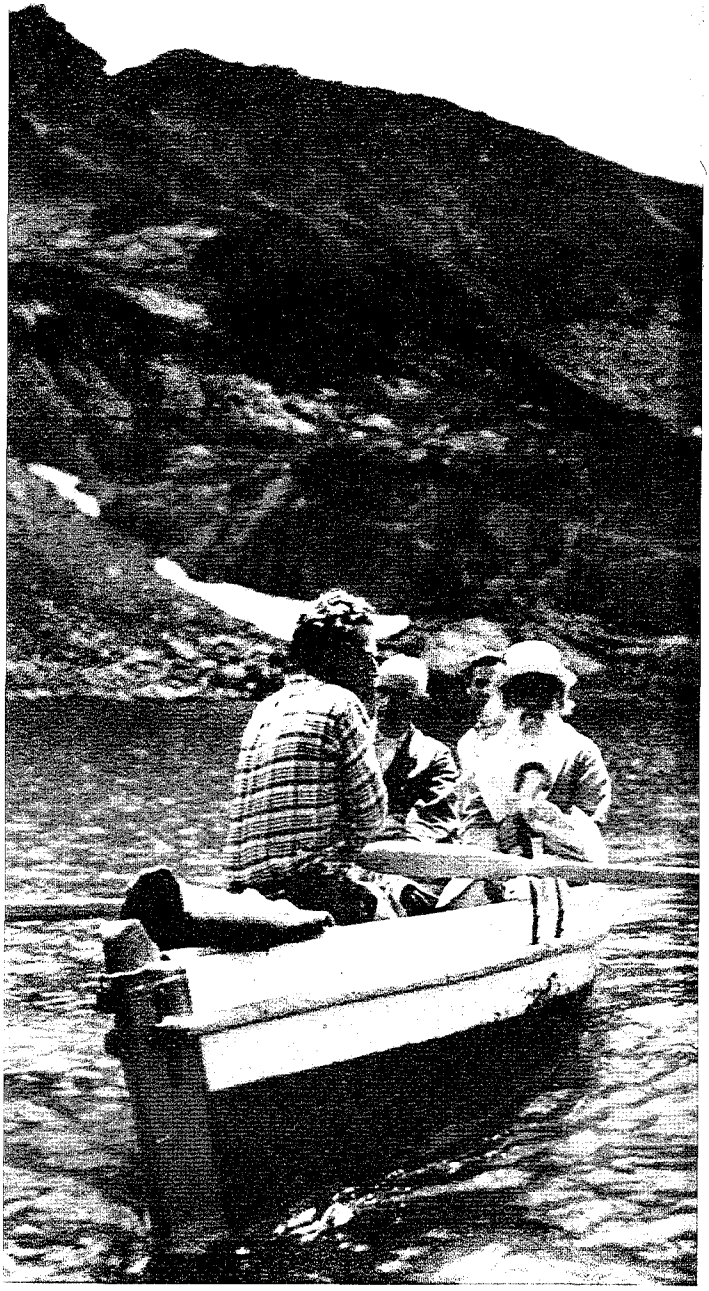

Учителят и Крум Въжаров
Крум Въжаров е в гръб с греблата на лодката

Един велик закон гласи: ученикът не може да напредва без Учителя. Учителят е минал по този път, по който минава ученикът. Той е минал през всички изпити и страдания, през които минава човек на Земята, и затова може да помага. Ученикът има нужда от Учителя и от друго гледище. Каква е връзката между Учителя и ученика? Връзката не е само за придобиване на знания. Връзката между тях е мистична. Учителят обича ученика и ученикът има Любов към Учителя си. Тая Любов е най-важният фактор за развитието. При Любовта на Учителя към ученика Учителят дава нещо от себе си, а при любовта на ученика към Учителя ученикът се поставя в положението да възприема.

Учителят

Когато Учителят те приеме в школата, се създава жива връзка между ученика и Учителя. Приемането в школата не е формално, а именно това е образуването на тази жива връзка между ученика и Учителя.

Крум Въжаров–Вено

Учителят с учениците си на Рила

Посвещение

На тези, които съхраниха Живото Слово – братския живот –
и ни предоставиха тази привилегия да вкусим от него,
да черпим с пълни шепи любов, мъдрост, знание,
светлина, хармония и мир;
на тези скромни, знайни и незнайни братя и сестри,
учениците на Учителя,
посвещаваме с благоговение, с много обич и благодарност...

На тези, които ще дойдат след нас,
на тези, които ще познаят Живото Слово,
на тези, които ще направят живата връзка,
на тези с искрата Божия, които ще продължат пътя на Веригата,
посвещаваме с надежда и любов.

Благодарности

Най-искрено благодаря на Пенка Стефанова Кадиева-Божинова и на Григорий Жорж Кьосев за ценните съвети и за помощта, която ми оказаха при оформянето на книгата.

Благодаря на Петър Стоянов и на Атанаска Петкова за компютърния набор на текста.

Благодаря на Валя Панова за голямата помощ, която ми оказа при предпечатната подготовка на книгата.

Благодаря много на Румяна Маринова за редакцията на книгата.

Изказвам най-сърдечна благодарност на моите скъпи приятели Пенка Стефанова Кадиева-Божинова, Григорий Жорж Кьосев, Любомир Стефов и Павел Желязков за снимките с Учителя и учениците му, които те любезно ми предоставиха от семейните си архиви.

Благодаря на Павел и Никол Желязкови за предоставените ми материали за Ярмила Ментцлова.

Благодаря на всички приятели, чиято лична кореспонденция е поместена в това издание.

Благодаря на милите ни приятели от Русия: Миша, Галя и Сьома Левин, Миша Папуш и Марина Смирнова, за прекрасните спомени за Крум Въжаров. Специално благодаря на Миша Левин за изключително точно описания образ на Крум Въжаров.

От сърце благодаря на всички, които ми помагаха и съдействаха за издаването на тази книга.

От съставителя

Предговор

Учението на Учителя Беинса Дуно е така обширно, както и животът. Почти цялото му творчество вече е публикувано и то е бликащ извор на Мъдрост, Светлина, Мир и Любов. Според Учителя всяко знание трябва да се приложи, за да се превърне в жива опитност, да остане в душата ни завинаги. Приложението на учението намира най-висш израз в братския живот – това е Живото Слово. Основите, върху които трябва да се стъпи, за да се тръгне в духовния път, най-важните неща, които ученикът трябва да знае – те са положени в традицията, в братския живот.

Създаването на духовна атмосфера е много важно изискване за развитието на ученика. Когато посадим житното зърно в земята, то носи у себе си всички потенциални възможности да поникне, да израсте и да даде плод. Но за да се реализира това, е необходимо то да бъде поставено в благоприятна среда. По същия начин, за да развиваме духовни качества и добродетели, от една страна, ние трябва интензивно да работим вътрешно, а от друга, да сме потопени в духовна среда.

В учението на Учителя музиката играе съществена роля. Тя ни свързва с ангелския свят и пряко говори на душите. Чрез нея се осъществява най-непосредственият, непринуден контакт с всички хора. Някои наши музиканти, които от деца са свързани с музиката на Учителя, я изпълняват вдъхновено. Може с радост да се каже, че те успяват да създадат прекрасна духовна атмосфера, която се усеща, преживява и докосва душите на хората.

Както във всички духовни школи, така и в школата на Учителя е необходимо да имаме духовно ръководство, да намерим, да познаем своя Учител и да изградим вътрешна връзка с него. За да направим тази връзка, трябва да сме развили съответните качества като смирение, послушание, почит, уважение, благоговение и т.н.

Дори в светското училище и в университета има учебници и учители, професори, които преподават, разясняват учебния материал и без свидетелство не можеш да преминеш от един клас в следващия. В духовната школа на Учителя знанието е изложено в свещените книги, но

за да се разбере и приложи правилно, трябва да се отворят духовните ни очи. Необходим е Учител, който да ни научи на това. Също така и по-напреднали ученици, които да ни напътстват и да помагат на по-младите, т.е. да следваме указанията на Учителя: □*Някои ученици, които постъпват в училището сега, те са още слушатели, затова трябва да се учат от опитността на по-възрастните, на по-напредналите ученици от тях. Между вас да има правилно надпреварване. Сега всички ученици искат да се доближат до Учителя. Не може така. Някъде ще се учите един от друг. Ще се допитвате по зададените уроци от по-напредналите ученици. Между всички ученици трябва да има взаимно почитание. Младият ученик трябва да се отнася с почитание към повъзрастния. Ако младите ученици не зачитат по възрастните, т.е. тия, които са се учили и знаят повече от тях, един ден и те ще се намерят в същото положение.* □[1]

Когато Учителят е на Земята, той създава мощно духовно поле, в което неговите ученици и последователи изцяло са потопени, и то значително допринася за тяхното духовно развитие. Всички те носеха у себе си искрица от това. Когато ние общувахме с тях – молехме се заедно, пеехме заедно – те създаваха възвишена духовна атмосфера, в която ние се потопявахме.

Учителят запалва свещения огън в учениците си и това дава голям тласък на техния възход към духовния и Божествения свят. За нас, по-младите, които не сме били до Учителя, когато той е на Земята, беше пределно ясно, че ние можем да запалим нашите свещи само от тези, които вече са запалили своите – т.е. от учениците на Учителя, живите носители на учението.

Поради обстановката в страната след 9 септември 1944 г. нормалният процес на предаване на живо учението на Учителя е изключително затруднен. Само малка група по-млади хора са останали верни на това дело. Благодарение на всеотдайността и предаността на учениците писменото Слово е съхранено, но приемствеността, духовната същност на традицията и братският живот са значително ограничени.

Сега е необходимо много ясно да съзнаем, че тази празнина трябва да бъде запълнена, за да не се превърнем от духовна школа в светска организация за разпространяване книжното духовно наследство на Учителя Беинса Дуно.

Основна задача на школата на Учителя е да се подготвят хора, които да бъдат носители на новото, което иде в света. Той казва: *Вие трябва да бъдете образец на чистота, светли мисли, възвишени чувства и благородни постъпки. От школата трябва да излязат хора на новото, които виждат ясно нещата и знаят как да подпомагат. Образци във всичко! Образци не на думи, а на дела!*

За да се създаде новият човек на шестата раса, учениците трябва да живеят в атмосфера на взаимна любов, мир, хармония. Това се постига трудно и затова не трябва да се безпокоим, че в началото учениците са малко, но най-важното е да се създаде квасът. Според Учителя: *Светът ще се спаси от този човек, който се е обърнал към Бога, защото той може да заквaси много хора. Не е потребно количество, а качество.* Хората на новото, съзнателните, истинските ученици, които са образец на новия човек, може да са малко, но и малкото квас заквасва цялото тесто.

От съставителя

Кратка биография на Крум Янакиев Въжаров

Крум Янакиев Въжаров е роден на 3 април 1908 г. в София.

Баща му Янаки Димитров Въжаров е бил професор по физика в Софийския университет.

Майка му Екатерина Димова Въжарова е завършила Notre Dame de Sion – първото висше училище за момичета, с академична програма на френски и английски. Основано е от 11 монахини през 1856 г. в Константинопол.

Крум израства в София. Още от малък участва в много срещи с религиозни и духовни хора. Има изявен интерес към духовното.

1924 г. – Крум е избран за ръководител на Християнско младежко дружество в Княжево. Изнасяни са лекции и е предоставяна съответна литература за запознаване на младежите с християнското учение. Участвали са около 70 младежи. Правели са и излети в планината.

1927 г. – завършва Трета мъжка гимназия в София. По-късно се явява допълнително на изпити по латински език и история във Втора мъжка гимназия и по гръцки език в Първа мъжка гимназия, като получава съответните дипломи.

1927 г., септември – Крум среща Учителя Петър Дънов, познава го за свой Учител и определя пътя на живота си.

1927 г. – получава стипендия да учи в School of Religion (Висше училище по религия) в Атина. Това е американска институция, в която се обучават и подготвят лидери за Близкия изток. Студентите са от различни националности и при постъпването им се изисква да са завършили колеж и да имат духовна ориентация. Преподаването е било изцяло на английски език. В School of Religion има три катедри: „Теология“, „Религиозно обучение“ и „В служба на обществото“. Крум избира катедрата „В служба на обществото“.

1928–1929 г. – Крум се връща в България и прекарва на Изгрева с Учителя и Братството.

1929–1932 г. – след една година отново се връща в Атина, за да продължи образованието си.

Всяка година обучението започвало на 1 октомври и завършвало в края на май. Така че Крум имал изключителната възможност да прекарва около четири месеца в България заедно с Учителя и Братството.

В последната година от следването си Крум написва забележителна статия, публикувана в „Letters From Graduates the School of Religion" („Писма от завършващите School of Religion"). В заключението се казва: „Ние, балканските страни, трябва ясно да разберем, че ако искаме да издържим в трудната борба за преживяване, няма друг път, освен да се обединим в Балкански съюз. Нека се обединим, но не с цел да образуваме друга Велика сила, но за да се посветим на развитието на една повисша и прекрасна култура и цивилизация."

Крум имал изявени качества на лидер и академичната му подготовка в това направление съществено допринася за оформянето му като водач. Когато завършвал, президентът на School of Religion му казал: „Като водиш и вървиш напред, трябва винаги да се обръщаш назад, за да видиш дали те следват."

Крум завършва School of Religion през 1932 г. и се връща в България.

Следва психология и педагогика в Софийския университет. Няколко семестъра учи и английска филология. Завършва педагогика през 1939 г. Владее английски, говори френски и знае малко гръцки и руски. Това му дава прекрасната възможност да общува с много чужденци.

Крум Въжаров участва в създаването на ИНРА (Институт по рационализации и изобретения) в София и работи в него.

Като психолог прави анализ на движенията, необходими за изработването на даден продукт, и въз основа на това изготвя нормативни документи за различните професии. Крум е поканен на отговорна работа – да съставя индивидуални психологични тестове за летци и да изпробва техните възможности да управляват самолети.

Следвайки указанията на Учителя, че всеки трябва да има и един занаят, той се научава на кошничарство и правене на мозайка. Често казваше, че доброто усвояване на един занаят изисква същите усилия и работа, както следването в университета.

След 9 септември 1944 г. Крум Въжаров твърдо отстоява своите убеждения на ученик на Учителя и повече не е било възможно да заема отговорни постове, съответстващи на неговата квалификация и висока

интелигентност. Тогава той започва да работи мозайка в строителната бригада на Борис Николов.

Крум Въжаров посвещава целия си живот на делото на Учителя и в служба на Бога.

Той беше изключително скромен, мълчалив човек. Не се изтъкваше, не говореше за образованието и за дипломите си. Те са сложени тук не за хвала на Крум Въжаров, а за да се види, че учениците на Учителя бяха висукообразовани, интелигентни и духовни хора.

До последния си дъх той беше образец на служене.

Крум Въжаров завършва земния си път на 2 март 1991 г.

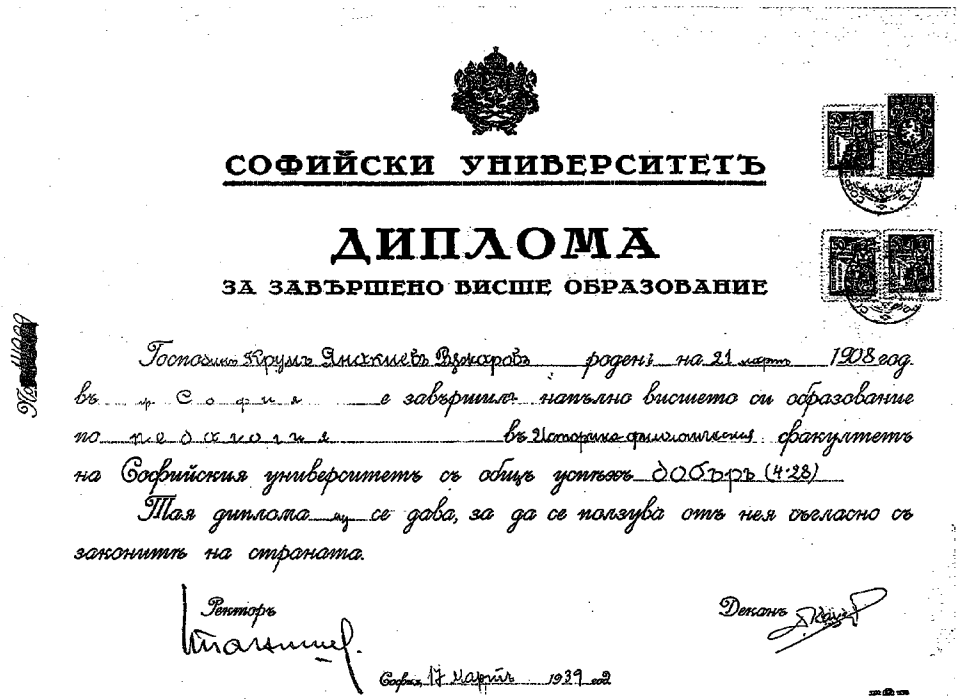

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТЪ

ДИПЛОМА

ЗА ЗАВЪРШЕНО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Господинъ Крумъ Ямаклиевъ Въжаровъ роденъ на 21 марта 1908 год. въ гр. София е завършилъ напълно висшето си образование по педология въ Историко-филологическия факултетъ на Софийския университетъ съ общъ успѣхъ добъръ (4·28)

Тая диплома му се дава, за да се ползува отъ нея съгласно съ законитѣ на страната.

Ректоръ

Деканъ

София 17 Януарий 1939 год.

Дипломата на Крум Въжаров от Софийския университет

THE SCHOOL OF RELIGION
AT
ATHENS, GREECE

FOUNDED BY THE AMERICAN BOARD

THIS DIPLOMA IS GRANTED TO

Kroom P. Vazharoff

IN RECOGNITION OF his COMPLETION WITH CREDIT OF A FULL COURSE OF THREE YEARS' INSTRUCTION IN THE DEPARTMENT OF SOCIAL SERVICE.

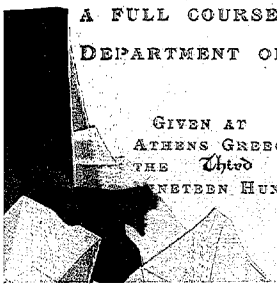

GIVEN AT
ATHENS GREECE
THE Third DAY OF June
NINETEEN HUNDRED Thirty-two

PRESIDENT Sidney Brewster.

DEAN

The School of Religion в Атина
Г-н Крум Въжаров беше студент The School of Religion в Атина и завърши следните предмети:

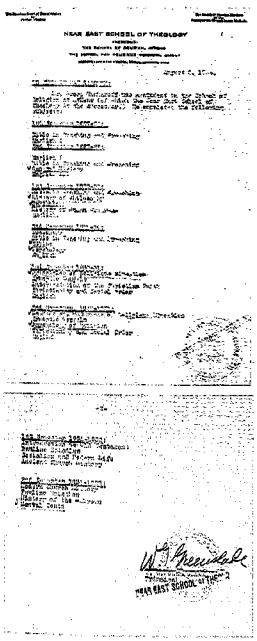

1-ви семестър 1927–1928 г.
Изучаване на Библията и проповядване
Английски език

2-ри семестър 1927–1928 г.
Изучаване на Библията и проповядване
Обща история
Английски език

1-ви семестър 1929–1930 г.
Изучаване на Библията и проповядване
История на философията
Психология
История на човешкия прогрес
Английски език

2-ри семестър 1929–1930 г.
Социология
Изучаване на Библията и проповядване
Етика
Психология
Английски език

1-ви семестър 1930–1931 г.
Принципи на религиозното обучение
Синоптични евангелия
Интерпретация на християнската вяра
Християнството и социалният ред
Английски език

2-ри семестър 1930–1931 г.
Методи и материали на религиозното обучение
Синоптични евангелия
Психология на религията
Християнството и социалният ред
Английски език

1-ви семестър 1931–1932 г.
Въведение в Стария завет
Посланията на апостол Павел
Социализъм и съвременен живот
Древна история на църквата

2-ри семестър 1931–1932 г.
Съвременна история на църквата
Посланията на апостол Павел
История на юдеите
Ментални тестове

Дипломата на Крум Въжаров от School of Religion

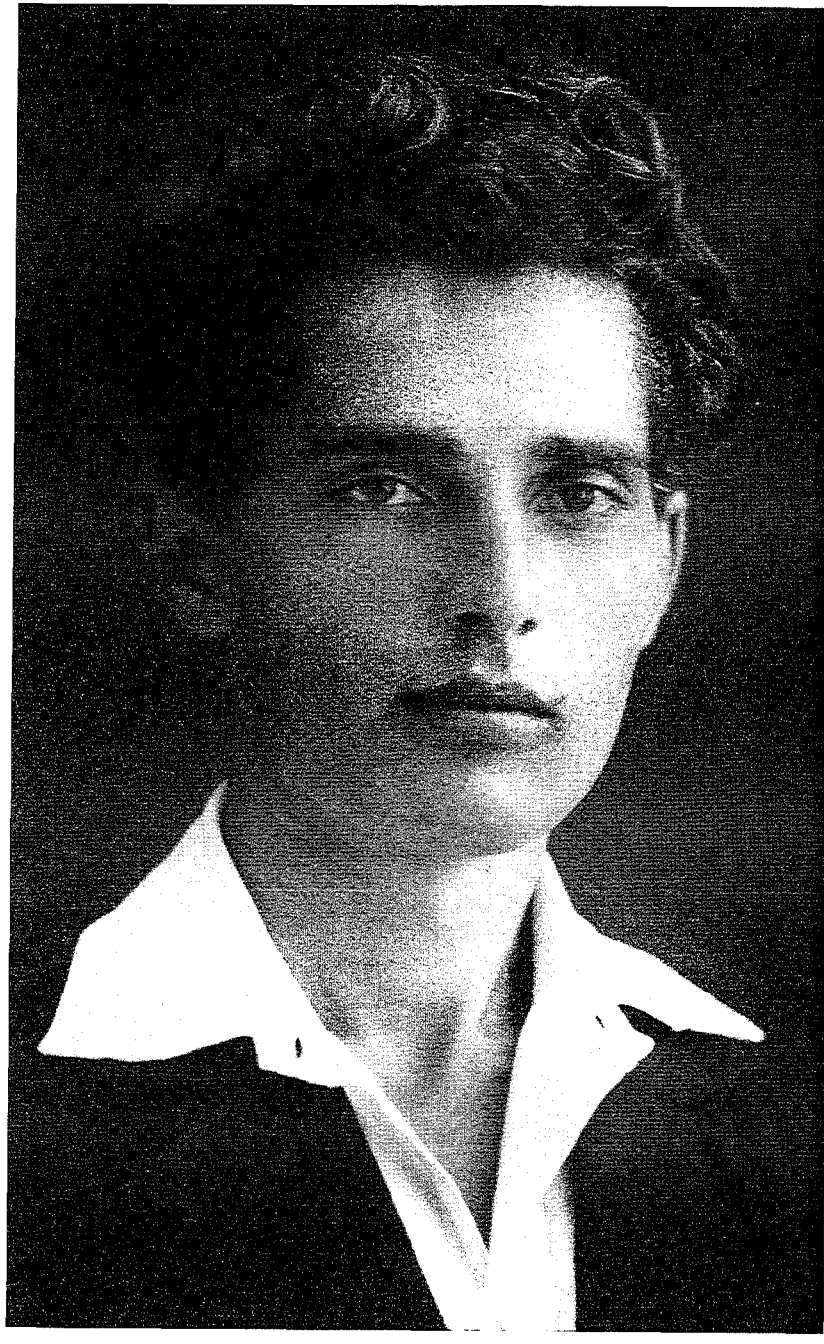

Крум Янакиев Вължаров
1929 г.

Част I

Моят път в живота

Спомени за Учителя, диктувани от Крум Въжаров на Мария Митовска

Как намерих Учителя

Дядо ми по майка бил свещеник, бунтовник и още съвсем млад е заточен в Диарбекир, където загива. Майка ми тогава е на 2 години. Тя е завършила Notre Dame de Sion в Константинопол – висше училище за момичета, с академична програма на френски и английски. Майка ми беше дълбоко религиозна.

Майката на Крум
Екатерина Димова Въжарова

Бащата на Крум
Янаки Димитров Въжаров

У мен интересът към религията много отрано се зароди. Бях на 9–10 години, когато замолих нашите и те ми купиха Библията – Стария

и Новия завет, и още бях дете, когато я прочетох от кора до кора. Въпросът за отвъдния свят отдавна ме занимаваше. В двора, където живеехме в Красно село, имаше една изоставена постройка, където ние, децата, смятахме, че живеят духове. Може би това се подсилваше от някои гласове и образи, които някой път ми се привиждаха. Бях на 7 години, когато моята сестричка – две години по-голяма от мен – за три дни си замина, болна от дифтерит. Това беше тежък удар за майка ми, която заболя от рак в гърдата и след две операции и тя си замина. Остави ме, когато бях на 11 години. За мен обаче отвъдният свят беше вече реалност. Чувствах майка си до мен по-живо отпреди. Нейното невидимо присъствие беше много осезателно за мен. Докато по-рано някоя пакост, която имаше вероятност да направя, можеше да остане незабелязана от нея, сега аз я чувствах винаги до мене. Виждаше всичко, което аз правя, така че не правех нищо, което би я наскърбило. Тази невидима връзка с майка ми продължи дълго време.

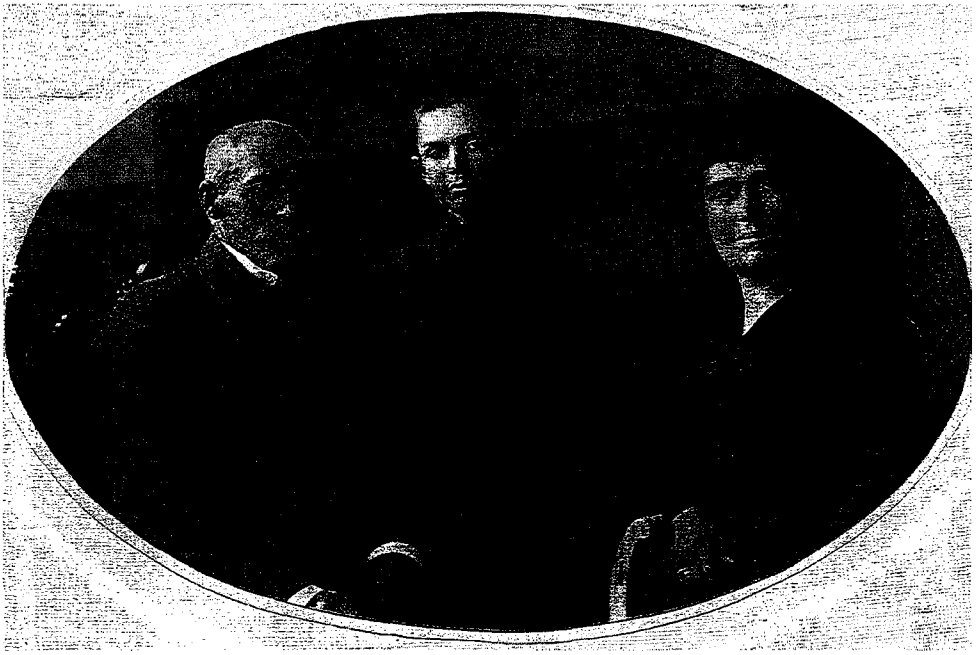

Крум Въжаров с родителите си, 16 ноември 1919 г.

Моят най-близък прител ми каза, че майка му и сестра му (5 години по-голяма от нас) правели сеанси и викали духове. Той предложи и ние

да се научим да ги викаме и да ги питаме, когато имаме класно, какви задачи ще ни дадат. За мен това беше без значение, защото бях пръв ученик, но мисълта да вляза по този начин във връзка с невидимите светове и с майка си, беше много силна. Научих се как да правя сеанси и как да викам духове на 15 години. Правехме сеанси и с един друг мой приятел, чиято майка също бе починала. Викахме духове, които често ни пращаха за зелен хайвер. Скоро разбрах, че и в отвъдното има мошеници, както и тук, и тогава измислих формулата: „В името на Господа кажи истината!“ Духът мигновено изчезваше или започваше да се моли ние да се молим за него. Така се освободихме от тези духове и установихме прекрасна връзка със светли духове от отвъдния свят. Майка ми често ме посещаваше. Идваше и един много мощен дух, който с голяма сила забиваше стилото върху дървения кръг. Той ми каза много светли и хубави работи. Каза ми, че ще стана стълб на човечеството, но ще си замина на 43 години.

Баща ми беше физик. Той отговаряше за физическата лаборатория в Софийския университет. Още от много малък, 5–6-годишен, ме водеше в лабораторията. Правеше ми разни фокуси като надуване на стъклени мехури, електрически светкавици и други такива, които силно действаха на детското ми въображение. Колегите му ме обичаха много и бяха добре разположени към мене. Във физическата лаборатория се чувствах като у дома си. След като майка ми си замина, цялото ми възпитание пое баща ми. И той ме възпита в дух на научен изследовател. Аз свикнах да приемам за истина само това, което мога да проверя опитно. Приемах нещата само след като обстойно ги анализирах и оценявах. Такова беше моето възпитание и отношение към живота, когато срещнах г-н Петър Дънов.

Баща ми не вярваше в спиритичните сеанси. Аз го молех да зададе някакъв въпрос и той попита за името на града, в който са отишли наши роднини. Аз не знаех нищо за това. Духът изписа името на един непознат за мен град. Съобщих го на баща си, но той пак не повярва, като каза, че вероятно ми е говорил преди за този град. Викахме духове в продължение на 5 години, но след като се запознах с Учителя, това занимание стана излишно за мен.

Когато бях ученик в седми клас на Трета мъжка гимназия, един приятел ме заведе на „Оборище“ 14. Чух беседата, видях Учителя, но вът-

решно още не бях готов. Беседата ми хареса, но не ми направи изключително впечатление.

Още от петнадесетгодишен проявявах голям интерес към философската и окултната литература. Интересът ми към отвъдния свят също беше голям. Майката на приятеля ми, която ни научи да викаме духове, притежаваше богата теософска и окултна литература. По това време бяха преведени и отпечатани повечето от теософските книги. Аз ги четях с жар. Разбрах, че има едно друго знание, което официалната наука отричаше, но за мен то беше по-реално. Книгите на Ани Безант, на Блаватска и на Ледбитър ме насочиха към първоизточника на това знание – Индия. Реших, че трябва да замина за Индия и да търся моя гуру. Но знаейки, че баща ми не искаше и да чуе да ме пусне в Индия, потърсих друг път. Склоних баща си да ме прати да следвам в САЩ, където вече имах приятели от младежката компания, с които дружах по това време. И баща ми се съгласи. Току-що бях завършил гимназия и вече се готвех за заминаването за Щатите, когато съвсем случайно ме запознаха с един професор от американския институт в Атина и чийто баща е бил мисионер в България. Самият той е живял като млад в България и знаеше доста добре български. Той ми зададе само един въпрос – как ще отида в Щатите, като не зная английски, и веднага ми предложи да ме изпрати в техния институт в Атина, където да науча езика, и те после ще ми съдействат да замина за Щатите. Предложението да замина за Атина ми хареса, защото чувствах, че имам връзка с Древна Елада.

Бях чувал за Петър Дънов, който по това време беше доста популярен в България, и реших, че преди да замина за Атина, трябва да се видя с него. Смятах, че ще ме питат за него. И в един септемврийски ден през 1927 г. тръгнах да търся селището, за което бях чувал, че е някъде зад Борисовата градина. След дълго търсене го намерих. Още с първото влизане в селището се впечатлих от взаимопомощта, която си оказваха братята и сестрите при построяването на своите дървени къщички. Това лято току-що бил построен големият салон на селището, което се именуваше Изгрев. Големият салон е построен доброволно от братята и сестрите. Той беше готов, като оставаше да се сложи само дограмата. Аз заварих г-н Дънов с ренде в ръка да работи върху дограмата на салона. Това особено ме впечатли, защото под влиянието на Толстой и по мое собствено разбиране духовните хора трябва да са свързани и с практическата деятелност.

La salono de la „Blanka Frataro“ en ĝia kolonio „Sunlevigo“, kiu trovigas apu Sofio. Prelego de la Majstro.

Салонът на Изгрева в строеж

Поисках разговор с Учителя. Той ми определи ден за среща. Зададох му три въроса: „Вие Учител на Бялото Братство ли сте?“ и Учителят с цялата си скромност ми отговори: „Да.“ Вторият ми въпрос беше: „Какво е Бог?“ и Учителят ми отговори: „Бог е Любов.“ Третият въпрос беше във връзка с българския народ и Учителят ми каза, че той държи в съзнанието си целия български народ.

Споделих с Учителя, че искам да замина за Щатите, и той ми отговори, че ако отида там, много ще страдам. Исках съвет от него какво да чета и той ми даде няколко томчета с беседи. Аз попитах: „Колко струват?“ Той ми отговори: „Колкото обичате.“ Сдобих се с някои негови книги и заминах за Атина. Този разговор с Учителя проведох в началото на месец септември 1927 г., след което заминах за Атина.

Нашият институт в Атина се намираше в Палеон Фалерон, на 7–8 км отдалечен от Атина. Беше великолепно уединено място, полуостров, и за 10 минути се отиваше до морето. Имах прекрасни условия да мисля и съзерцавам. Още на следния ден, верен на моя стремеж да изляза навън на полето да се поразходя, какво да видя – пустиня, нямаше един

стрък трева. Това силно ме разочарова и си помислих как можах да дойда в този пуст край; но след това отидох на морския бряг, където обстановката беше съвършено друга и ме плени. Ходех всеки ден 3–4 пъти на морето. То беше вълшебно. Неслучайно Егейско се казва Бяло море. През по-голямата част от годината няма никакво вълнение, повърхността е огледално равна. Цветът на морето почти се слива с небето. Водата е прозрачна, може да се види на 10–15 м дълбочина. Нагрятото през дългите летни месеци море като че беше погълнало цялата светлина и топлина. Брегът беше висок и скалист и аз можех да се скрия между скалите и да размишлявам.

Крум Въжаров (вляво) студент в School of Religion
3 декември 1931 г., Палеон Фалерон

Във висшия американски институт записах Social service („В служба на обществото"). В института се говореше само на английски. Като пристигнах в Атина, още не знаех този език и не можех да общувам с моите колеги, бях принуден да живея в усамотение. Това ми даде възможност да прекарвам дълги часове на съзерцание и размишление. У мен естественото желание за уединение и съзерцание беше силно и ходех по няколко пъти на ден на морето да се уединявам и съзерцавам.

В института живеех с един колега – руски емигрант, който е бил пет години в България и знаеше добре български и английски. Казваше се Виктор Николенко. Чудесно се разбирахме с него. Имахме сърдечно приятелство и той много ми помогна за изучаването на английския език. Новопристигналите по традиция трябваше да кажат за какво са дошли и какво очакват от института. Почти всички бяха завършили английски колеж и знаеха английски, а аз – нито дума. Написах го на български. Моят колега Виктор го преведе, научих го наизуст и го издекламирах, докато всички останали четяха, и веднага се скрих, защото не можех да кажа нито дума повече... Това ми посочи пътя, по който най-бързо да науча английски.

Още в България под влиянието на Толстой желаех да стана вегетарианец, но при родителите си нямах условия. В института обаче реших да мина на вегетариански режим. Станахме трима вегетарианци – Виктор, един симпатичен елин и аз. На третия ден дойде майката на елина и започна да го жали и той – ще-неще – остави вегетарианството. Когато станахме вегетарианци, ние принципно обявихме: „Как може един християнин, който не бива да отнема живот, да убива животни и да ги яде?“ Това засегна другите колеги от института. Столът беше студентски и те решиха да не ни готвят нищо вегетарианско. Можехме да разчитаме на една закуска и обяд и вечеря на хляб и маслини. Виктор кара известно време и реши да яде от общото ядене, като изважда мръвките. Така аз останах сам да отстоявам принципите на вегетарианството. Но нали съм инат българин, реших да отстоявам принципите си на всяка цена, каквото и да става. И цели осем месеца бях подложен на строг спартански живот. От България дойдох с енергия, сили, прекрасно здраве. През тези осем месеца се стопих, но устоях, а може би това беше необходимият пост, който трябваше да изкарам за новия духовен живот, който започвах. Аз не само бях решил да бъда вегетарианец, но да убедя и другите да станат вегетарианци. Завърза се остра полемика, но бедата беше там, че не знаех английски. Виктор излагаше становището ми пред колегите, които отричаха вегетарианството. Аз написвах възраженията си на български език, Виктор ги превеждаше, аз ги научавах наизуст и на трапезата ги издекламирвах. Това продължи доста време. Така открих, че това е най-добрият начин за изучаване на английски и много скоро вече можех да разговарям свободно на този език.

Лекциите бяха само на английски, като методът беше разговорен. Професорът задаваше темата, по която следния път ще разискваме, даваше ни учебници и ни посочваше допълнителна литература. В библиотеката, в която се занимавахме, имаше предостатъчно книги за всеки. За да се явиш на лекция, трябваше най-малко два часа да четеш, за да можеш да участваш в дискусията. Това налагаше упорита работа над езика. С речник в ръка, аз залегнах здраво и след 2–3 месеца можех доста свободно да разговарям и да участвам в дискусиите.

В Атина имаше теософско общество с богата библиотека. Вземах да чета книги оттам. Това изключително много обогати кръгозора ми. Заедно с това четях беседите на Учителя и лека-полека дойдох до съдбоносния извод, че няма защо да търся гуруто в далечна Индия и Тибет, а че моят гуру, който аз така настойчиво търсех, е тук, в България, и това е Учителят Петър Дънов (Беинса Дуно). Бях безкрайно щастлив, че още на 19-годишна възраст след много търсения бях намерил своя гуру.

Прекрасният морски бряг и лазурното море ми предоставиха отлични условия за размишление и преценка. Имах възможност да размишлявам върху учението на Петър Дънов, изложено в малкото книги, които бях взел от Изгрева, сравнявах го с другите школи, в резултат на което дълбоко в себе си осъзнах, че Учителят Петър Дънов е не само моят гуру, но велик Учител на Новата епоха, която вече настъпва. Той носеше истинското знание, което беше крайно необходимо за новия живот. И аз реших да бъда близо до него. Смятах, че официалната наука няма какво да ми даде.

През 1928 г. напуснах американския институт и се установих да живея на Изгрева в селището на дъновистите, както го наричаха. Преселих се на Изгрева, защото смятах, че там ще мога най-добре да опозная носителя на новото знание, в чието лице открих моя гуру.

Под влияние на теософската литература и индуското учение смятах, че смисълът на тоя живот е да се откъснеш от майата (външния свят) и да се стремиш към нирвана. В източните школи светът е майа, илюзия, от която ние трябва да се освободим по пътя на вътрешна работа, медитация, размишление, и да постигнем нирваната. Това очаквах да намеря на Изгрева, т.е. смятах, че само ще медитирам и съзерцавам. Но учението на Учителя Петър Дънов беше различно от това мое разбиране.

Лекциите в окултните класове (общ и младежки) се държаха в 5 ч. сутринта, след което всеки отиваше на своята работа в София, която беше на 4 км от селището. Още от самото начало аз се свързах с брат Борис Николов, който за мен беше образец на ученик във всяко отношение. Когато след клас всеки тръгваше на работа, аз също отидвах да работя с брат Борис. Беше сурова зима. Брат Борис работеше мозайка в ателието на Бертоли, което беше на един час път от Изгрева, и работният ден беше 10 часа. Трябваше да шлифоваме мозаечни отливки, да държим в ръце леден камък и студена вода в задимено и тъмно помещение. Прибирахме се късно на Изгрева, а вода носехме отдалече. И тъкмо си се прибрал, затоплил, нахранил, бидейки цял ден под голямо напрежение, щом решиш да медитираш, заспиваш. Тогава разбрах, че школата на Учителя Петър Дънов беше коренно различна от другите школи. Тя не се късаше от живота, а ни помагаше да разрешим проблемите, на които се натъквахме.

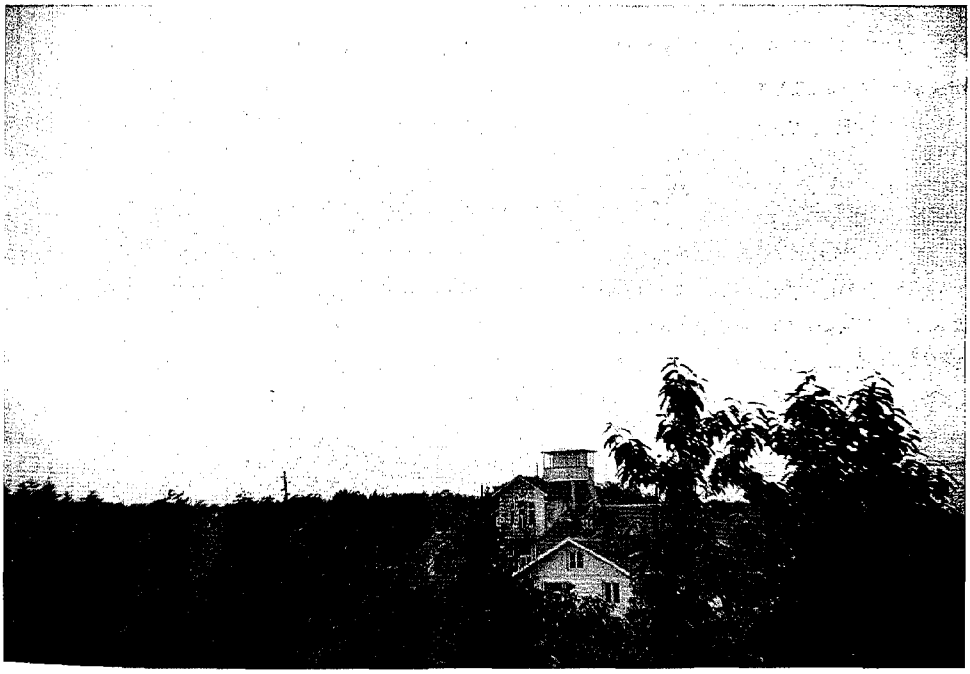

Салонът на Изгрева

Къде е щастието?

Крум Въжаров представя накрая на първия семестър в School of Religion работа на тема „Къде е щастието?". Този текст говори за високото интелектуално и духовно ниво, което Крум е имал, когато е едва на 19 години. С тези идеи и разбирания за живота той среща Учителя в същата година и става негов ученик. Ето този текст.

Щастието е състояние на блаженство, състояние, при което не мислим за бъдещите моменти. Не мислим, защото сегашните ни задоволяват. Щастието е състояние, при което не се терзаем от нищо; червеят на желанията не ни разяжда. Когато сме напълно задоволени.

Задоволени в що? В нуждите на тялото ли? В прищевките, страстите на нашата природа? Нека си отговорим на тези въпроси... Нека погледнем на наялия се до насита с най-хубави ястия, на напилия се с най-скъпи вина, на задоволилия всичките си плътски страсти. Нека погледнем на угоеното му развратно лице и се попитаме: Щастлив ли е? Задоволен ли е? И ще отговорим – НЕ!

Гледайки на него, ние чувстваме, че зад тази външна маска на привидно задоволяване гори огънят на всичко – незадоволената страст, чревоугодие, суета. Чувстваме, че ниските желания го разкъсват и че той е арена на страшни битки. Чувстваме, че гори във вечен, неугасим огън... Но защо отиваме толкова далеч? Нека се спрем на нас самите. Нека анализираме чувствата си, различните състояния на скръб, радост, скука, блаженство, в които се намираме, и си отговорим напълно задоволени ли сме, напълно щастливи ли сме. Когато ядем, пием, спим; когато даваме пълен простор на проява на ниските страсти; когато животинстваме? И при безпристрастно, обективно анализиране ще установим, че при най-пълно задоволяване на тялото, на плътта, на нисшата природа не ще бъдем щастливи и че най-страшното наказание, което можем да си наложим, е да ядем, да пием, да спим; да дадем простор на проявата на всичко животинско у нас; да престанем да мислим; да четем, да работим. И ако това продължи един ден, не повече, ще почувстваме пустота, скука; страданието, което ще ни обхване, едва ли ще бъде по-малко от това на Дантевите гробници.

Не, не ще бъдем щастливи, не ще бъдем, защото сме задоволили само тялото, плътта, нисшата природа, а висшата, Божествената природа, духа сме пренебрегнали. Щастие, блаженство може да изпитваме само тогава, когато задоволим духа. Не направим ли това, ще страдаме; ще страдаме, и то ужасно.

Но явява се въпрос: Дали ще е достатъчно задоволяването само на духа? Дали не трябва да пренебрегнем задоволяването нуждите на тялото, задоволяването на нашата природа? Задоволяването на страстите, на животинското у

човека изключва задоволяването на висшето на духа. Докато не се освободим от ноктите на плътските прищевки, не ще можем никога да бъдем щастливи. Не ще можем, защото духът е противоположен на материята. Духът е един цар, материята друг… И казва Исус: „Не можем да служим на два господаря, защото единия ще обикнем повече, а другия ще намразим."

Трябва да правим разлика между нуждите на тялото и прищевките му. Задоволяване на нуждите е необходимо, за да можем да поддържаме тялото (жилището на духа) в добро състояние. Задоволяването на нуждите на тялото само улеснява задоволяването на висшата Божествена природа, но не я задоволява.

Разбираме, че щастие може да се постигне само тогава, когато сме задоволили духа, задоволили висшата природа, а не прищевките на плътта. Що ще каже да задоволим висшата природа? За да си отговорим на този въпрос, нека погледнем на заобикалящите ни и се опитаме да прочетем по лицата им състоянието на тяхната душа, на тях самите. Щастливи ли са, или не?

Нека погледнем на надвисналия се над книгите учен, който няма друга цел, освен да трупа знания. Който има за принцип „науката за науката". Нека заговорим с него и ще почувстваме леда, що сковава сърцето му. Ще почувстваме студенина да лъха от него и ще разберем, че не е и не може да бъде щастлив.

Нека си спрем погледа върху музиканта, художника, скулптора, писателя, които творят, за да получат похвали, да спечелят общественото уважение. Нека се помъчим да надникнем в техните души и ще почувстваме пустотата, разочарованието, що в тях цари.

Установяването на тези истини ще ни хвърли на първо време в недоумение. Как, нали определихме щастието като задоволяване на висшата природа; и нали и ученият, и художникът, и писателят, и скулпторът, и музикантът я задоволяват привидно? Защо тогава не са щастливи? Навярно са задоволили само част от висшата природа. Задоволили са я непълно, и затова страдат. Щастието, както по-горе определихме, се постига само при пълното задоволяване на висшата природа.

Нека погледнем на светналото от радост лице на работника, току-що свършил работата си, току-що изработил, сътворил нещо, без почти да очаква нищо от него; нека погледнем, вникнем в душата му, и ще почувстваме, че е щастлив.

Нека хвърлим поглед на кърмещата майка – и сияещото й лице ще ни заговори за мира, доволството, блаженството, щастието, що царува в душата й.

Нека се помъчим и си представим лицата на християнските мъченици, горени на клада; нека си представим всички тези, които са страдали, които страдат, които биват подлагани на най-жестоки измъчвания, задето стоят за

идеите си, задето без страх засвидетелстват истината и искат по-голяма справедливост. Ще видим, че те ще възкръснат в нашето въображение леко усмихнати, сияещи. Звездата на щастието и при най-големите лишения и страдания грее на тяхното лице тогава, когато би трябвало лицата им да изразяват най-голямо страдание. И ние се питаме защо.

Ученият, музикантът, художникът, творящи за себе си, жертват ли? Дават ли нещо на другите? Не. Не, защото алтруизмът (даването) и егоизмът се изключват помежду си.

Те са егоисти, защото не творят безкористно, защото творят за награда.

Работникът, изработвайки предмет старателно, с любов, не за пари, дава от себе си, жертва, дава от силата, енергията си. Дава от търпението си, без да очаква възнаграждение.

Майката, кърмеща детето си, дава от жизнената си сила, без в момента да очаква нищо от детето си. Тя го кърми, жертва се за него, защото го люби.

Умиращият на кладата за идеала си жертва най-скъпото, което човек има, жертва живота си, без да чака възнаграждение.

При всички тях виждаме, че има даване, жертване, без оглед на възвръщане. При всички тези случаи виждаме, че щастието се обуславя от безкористното даване, жертване. Ясно е прочее, че щастието е възможно само при даването, при жертването; и при това щастието е толкова по-пълно, по-голямо, колкото жертването, даването е по-безкористно, по-голямо. При жертването имаме щастие, защото само при него е възможно задоволяването на висшата Божествена природа и на духа.

Видяхме, че задоволяването на висшата Божествена природа става само при акта на самопожертването, на даването.

Но защо именно при него имаме задоволяване на духа, имаме щастие? За да разберем това, трябва да видим що представлява човекът?

Тялото? Не – ако да беше то, той щеше да бъде доволен, щастлив, когато го задоволи. Но ние видяхме, че човек не е щастлив, нито даже когато го е напълно задоволил. Има нещо друго, и това друго е духът, самият човек. Тялото е само дреха, жилище на този дух, на този висш живот, на нас самите. И когато този живот се отдръпне от него, тялото умира, разлага се на съставните си части. Духът е, който го оживява; духът, или ние самите.

А що е духът, що е нашият живот? Нашият дух е част от всеобщия всепроникващ дух. Дух, който дава живот на всичко, що има дихание. Дух, от който произтича като от първоизточник всеки живот. Този всепроникващ дух е, който оживява мъртвата материя. Проявеният живот в материята е само функция от него. Формите в материята са само жилища, които той обитава. И този всепроникващ дух е, който одухотворява, вдъхва живот в малкото бебе. Или по-право, част от този дух се затваря, така да се каже, в материята и ние имаме

човек. Ние самите следователно сме част от този дух, от този всепроникващ живот. Ние сме залив от грамадния океан на живота във Вселената.

При тази светлина за нашата същност нека пристъпим към разглеждане на въпроса: Защо сме щастливи само тогава, когато даваме, когато жертваме, а не когато вземаме?

Ние сме част от всеобщия живот – залив в безграничния океан на духа. И когато заливът се откъсне от морето, какво ще стане с него? Ще пресъхне. Ако иска да не пресъхва, трябва да поддържа връзката си с океана. Същото става и с нас. Когато се отделим от общия живот, когато се отделим от океана на духа, когато се отделим от колективния и се ограничим в индивидуалния живот, за нас настъпва смърт. Ние пресъхваме, тъй както пресъхва отделеният чрез сушата от океана залив. Сушата символизира материята, плътта. Тя е, която ни отделя от живота в духа. Тя е, която ни затваря в егоистичния, индивидуалния живот и ни обрича на смърт. Избягване на духовната смърт, живеене е възможно само при акта на жертвата. При жертвата ние се сливаме с околните, с всеобщия живот. Колкото е по-пълно, по-голямо е жертването, толкова и щастието е по-пълно. Тъй както колкото повече суша прекопаем, толкова повече вода ще нахлуе от океана в залива. А водата, това е животът. Колкото повече жертваме, даваме, толкова и повече ще вземем. Дай – и ще ти се даде, ще ти се възвърне стократно, е законът, който управлява духовния мир. Без даване е невъзможно живеене. Без даване, жертване имаме смърт. Егоистичен живот и смърт са равнозначещи. Този, който иска да оживее за живота на духа, за истинския живот, трябва да умре за живота на материята, плътта, за живота на прищевките, страстите, плътските чувства и желания. Този, който иска да живее, да се роди за висшия живот, трябва да умре за нисшия.

Исус казва – никой не ще влезе в Царството Божие, ако не се роди изново – ако не възкръсне. Което ще каже да умре старият човек на материята в нас и да се роди нов човек, човекът на духовното. И ражда се, човек наистина за нов живот възкръсва, когато посредством акта на жертвата излезе от черупката на личния си живот. Докато по-рано, затворен в личните си егоистични желания, живее един живот, сега излиза из тесните рамки на индивидуалността, заживява живота на хилядите животи, заживява едно с цялата Вселена. Възкръсва за нов, неизмеримо по-голям, неизмеримо по-интензивен живот, живот, пред който по-раншният живот на отделната личност е смърт.

Чувството, което ни подтиква да жертваме, е любовта. Тук ще разгледаме постепенното развитие, растежа на любовта.

Първата, най-ниска степен на жертване имаме при материална работа. Когато даваме сили, ум, внимание да изработим, да сътворим нещо. И както при всеки акт на жертва изпитваме радост, така и при творенето на материални блага, при вършенето и на най-дребната работа, стига да я правим от сърце, с

жертва, с влагане на целия ни ум, сила, внимание в нея, ще изпитаме радост, щастие – не важи каква е тя. Дали човек чинии мие, обуща прави, дрехи шие, или градина работи, влагаме ли всичко, което можем да вложим, правим ли най-добре, колкото можем, жертваме ли, с други думи, даже и при най-еднообразната, отегчителна и неблагодарна работа, можем да бъдем радостни, щастливи.

Това е уводът, първата стъпка, която трябва да направим, за да имаме щастие в живота, първата стъпка в развитието на жертването, в любовта.

Втората фаза в развитието на любовта имаме при любовта към някое лице. Особено това е характерно, когато лицето е от другия пол. Думата е тук за идеалната, платоническа, а не плътска любов. При тази фаза ние наблюдаваме как желанията на две души, които искрено се обичат, се сливат; ние виждаме, че скърбите, радостите на едната стават такива и на другата. Техният живот се разширява, става двойно по-голям. Всеки един от тях чувства другия като част от себе си. Чувстват се като едно цяло. Сливат се. Това особено лесно се постига при сродните души – тези, които са на еднакво духовно стъпало. При тях сливането става почти напълно. Срещнете ли ги, вие ги чувствате като едно неразделно цяло.

Тази фаза на платоническа, духовна любов към противоположния пол или към някоя личност е първата стъпка към всеобемащата, всеобщата любов. Характерно за нея е, че тя се развива най-пълно, когато се отговаря и от двете страни, когато има взаимност, споделяне.

Следващата фаза е, когато любим някого без оглед дали сме любими, дали има отговор в любов от другата страна и несъмнено желание, но и ако няма или е в по-слаба степен, любовта ни не отслабва. Това наблюдаваме особено ясно при родителите и децата им.

При четвъртата фаза любовта се разширява все повече и повече върху все по-големи групи от хора. Излиза от рамката на личността и се разпростира върху племе, народ, човечество.

При петата и последна фаза имаме любов към Бога, към всеобятния живот. Любов към всичко, към човеци, животни, растения, минерали. Само при тази последна, най-висша фаза на любов може да имаме пълно, абсолютно щастие. Когато любовта ни достигне до това състояние, че ние възлюбим Бога с всичкото си сърце, ум и душа, възлюбим всичко живо, само тогава ние заживяваме с всеобщия живот. Възкръсваме за нов, грамаден живот, в сравнение с който по-раншният ни живот се струва смърт. И само тогава човек взема венеца на славата, човек се спасява, както казва Исус.

Всеки, даже и най-грубият дивак, ще достигне до най-последната фаза на любовта. На всеки син човечески предстои да вземе венеца на славата. Зависи само кога. Въпрос на време. Да се скъси дългият период от време, нужен за

издигането на дивака до съвършенството на Исуса, е въпрос от най-голяма важност за човека. И всичките старания на богочеловеците, които са идвали между хората, както и тези на всички боговдъхновени писатели, художници, музиканти, скулптори, идеалисти, вестители на истината са били насочени към съкращаване на дългия период от време, нужно при бавното еволюционно развитие.

Ускоряване на човешкото еволюиране, на нас самите, по пътя на съвършенството може да се постигне по няколко начина. Ето някои от тях.

Четене на боговдъхновени книги, които карат сърцето на човека да се разтупти в любов към героите. Четене, при което ние се вживяваме в героите, страдаме и се радваме с тях, вдъхновяваме се от техните идеали, негодуваме заедно с тях против неправдите. И когато идеалите на героите са високи, когато героите са възпламенявани от любов към човечеството, то и ние се запалваме от пламъка на техния огнен дух. И следователно правим крачка напред в еволюцията си. Такива книги, които могат да ни приведат в трепетие, в хармония с околните, са за съжаление твърде малко. Противните на тях изобилстват, ето защо трябва да бъдем много внимателни при избора на книги за нас и за другите. Ето някои книги, които можем да четем с полза за нас и които можем без страх да препоръчаме на жадните за истинска духовна храна: „Възкресение" от Лев Толстой; „Братя Карамазови", „Идиот" от Достоевски, „Дейвид Копърфийлд" и „Приключенията на Оливър Туист" от Чарлз Дикенс.

Друго средство за подпомагане, ускоряване растенето ни в любов е музиката. При музиката и при любовта има нещо общо. Това общо е хармонията. Докато при музиката имаме хармония на тонове, звукове, при любовта имаме хармония на мисли, желания, постъпки, дела. За забелязване е, че повечето от истинските музиканти и композитори, повечето от истинските музикални души са пълни с благородство, великодушие, любов. Готови да жертват, да дават. Този, който не може да търпи дисонанси, несъзвучие в тоновете, не би могъл да търпи дисонанси, несъзвучие в мислите, желанията, делата си, в отношенията си с околните. Този, който обича хармонията в звуковете, не би могъл да не обича хармонията в постъпките, в делата си спрямо другите хора, хармонията в отношенията си с околните, хармонията в живота. А хармонията – това е любовта... Музиката, дори и за кратко, е отлично средство да ни издигне над ниското, земното, суетното и да ни пренесе в царството на духа, хармонията, в царството на Бога. Стига само да е изпълнена от добър мизикант, и то от тъй чисто сърце, че да тупти в хармония, в любов към всичко живо – към хора, животни, растения. От такова лице, което не би могло да прегази пречупено, смачкано цвете. Музиката, изпълнена от него, би била наистина Божествена. Такава музика, слушана често, би ни приближила до Бога.

Третото средство е молитвата на християнина или съзерцанието, медитацията на философа. Когато говорим за молитвата на християнина, нямам предвид просещата, а тази, която не цели нищо друго освен контакт, съединение с Бога. Която премахва всякаква преграда и ние се сливаме с вечния всепроникващ живот.

Съзерцанието, молитвата са особено необходими тогава, когато живеем в атмосфера, напоена с мръсни, нисши, плътски мисли, чувства и желания. Тя действа на духа, тъй както действа топлата баня на тялото. И както банята е необходима, ако искаме да поддържаме тялото си чисто, така и молитвата, съзерцанието е необходимо, ако искаме да поддържаме духа си чист, неопетнен и съвестта си чувствителна и будна. То е необходимо, ако искаме да запазим или да придадем на духа си блясъка на сутрешната роса, огряна от първите слънчеви лъчи.

Има и други някои начини, средства за ускоряване духовния ни растеж. Но те всичките – книгите, музиката, съзерцанието – са без полза, ако не се стараем да живеем в любов, в любов към всичко. Всичко ще е без полза, няма да бъдем щастливи, няма да възкръснем за нов живот, няма да се спасим, докато не престанем да мислим за личното си благо, за себе си и докато цялата ни сила, енергия, ум, способности, всичките ни мисли, чувства, желания и дела не бъдат насочени към служба на другите.

Добре е да поясня какво трябва да разбираме под „В служба на другите", тъй като мнозина го криво разбират.

Да служиш на другите, да жертваш, да живееш в любов към близки и далечни, значи да даваш, а не да вземаш. Или изразено по-ясно: да даваш всеки миг всичко, що можеш да дадеш, и да вземаш само толкова, колкото ти е абсолютно необходимо за поддържане на съществуването си. Време е да премахнем убеждението, че можем да любим близки и далечни и да живеем разкошно, да трупаме богатства.

Време е да разберем, че не е милостиня, не е състрадание да даваме от излишъка, така както правят фарисеите, за които е казано, че по-лесно е камила да мине през иглени уши, отколкото такъв „милостив" човек, богаташ да влезе в Царството Божие. Време е да престанем да мислим, че можем да лентяйстваме – и да живеем с мисълта, че сме добри християни, че изпълняваме Волята Божия, че живеем в любов към ближните. Повечето от днешните християни моралисти с едната ръка вземат хиляди, а с другата дават стотинки на тези, от които са взели хилядите, и това го наричат със святото име „милостиня", „добро дело", „благотворителност". С едната ръка убиват, а с другата се кръстят! Каква полза, че сме обърсали сълзите на тези, които сме разплакали? По-голямо лицемерие няма и не може да има!

И докато не съзнаем тази истина и не превърнем в чувства и дела принципа на истинското даване, жертване, принципа на най-малкото вземане и най-

голямото жертване, даване; докато не прегърнем този принцип и не заживеем в пълна любов и хармония с всичко живо – хора, животни и растения, – ще бъдат напусто всичкото ни четене и на най-боговдъхновените книги, опиването от музика и съзерцание, предаването на най-искрени молитви. Всички те ще бъдат мъртви, мъртви и... лицемерни. Ще бъдат мъртви, както казва и апостол Павел: „Вяра без дела е мъртва."

И когато приемем живота си като жертване, като даване, когато заживеем в хармония, в любов с всички хора, животни, растения; към всичко, що има дихание, в душата ни ще зацарува хармония, мир, спокойствие. В душата ни ще засвири музика, пред която и най-прелестните, най-гениалните творения на великите композитори ще ни се сторят бледи, слаби сенки в сравнение със съзвучието, хармонията на музиката, що свири в нашата душа. И тогава ще настане за нас щастие и блаженство; ще почувстваме, че в жилите ни тече всемирният живот, че сме възкръснали, родили сме се изново. Умрели сме за живота на лъжливото, илюзорното, суетното и сме се родили за света на духовното, на реалното.

26 декември 1927 г., Атина
Крум Въжаров

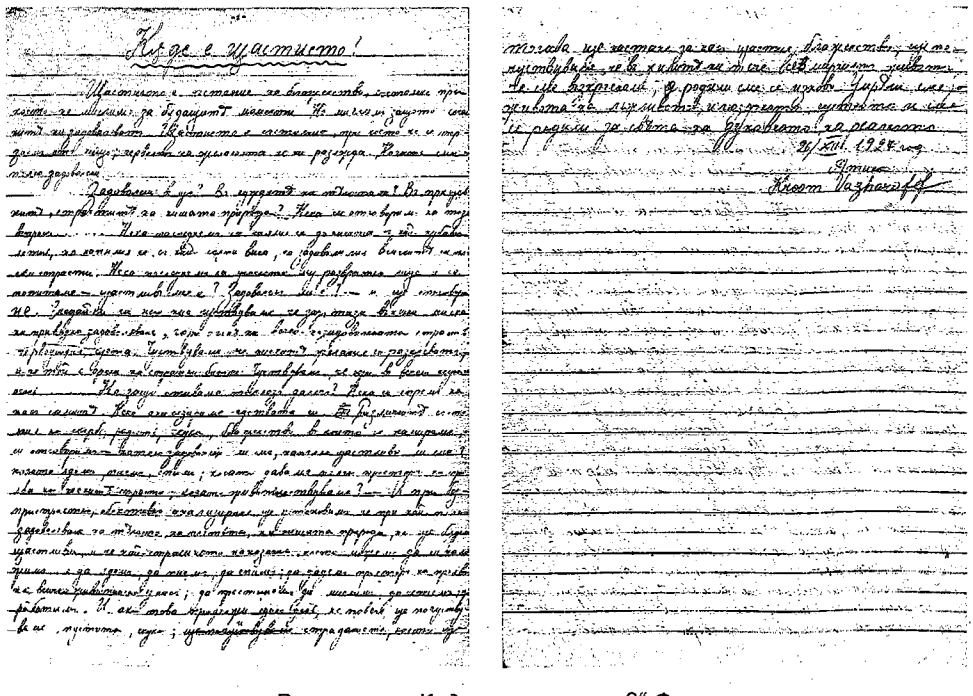

Ръкопис на „Къде е щастието?" Факсимиле

Исторически предпоставки за идването на Учителя

България е малка страна, но на два пъти е люлка на духовни учения и масови движения. Великият мистик и певец Орфей живее и работи в Родопите и в Рила. През десетото столетие в България се заражда богомилското движение, чиято цел е да възстанови истинското християнство. За трети път в България се заражда голямо духовно движение в началото на XX век, подето от Петър Константинов Дънов, известен с духовното име Беинса Дуно. Той е Учител от Всемирното Бяло Братство, обхващащо целия видим и невидим Космос.

Българите са славянски народ, но ядрото на българската държава идва много отдалече. То не е славянско. И досега се питаме какви са прабългарите и откъде идват. В планинската верига, която отделя Тибет от Средна Азия, има един връх Тангра, висок над 6000 м, и той носи името на българския Бог Тангра*. Българите не са идолопоклонници: те вярват и се покланят на един Бог, творец на всичко на Небето и на Земята, и с името на своя Бог наричат най-високия връх на планините, където живеят.

В Тибет е развита древна култура и прабългарите, които имат допир с нея, придобиват високо знание. Един от най-старите звездни календари е българският. По време на великото преселение на народите българите напускат обиталищата край Тибет и се преселват и настаняват в северните поли на Кавказ. И днес там има една област, която се нарича Балкария, съгласните „к" и „г" имат еднаква гласова постановка и много лесно „к" преминава в „г", и обратно. Така че при Древната Балкария „к" се заменя с „г" и става България**. Там българите основават велика държава. И до днес тя щеше да съществува, ако синовете приемат завета на своя баща Кубрат да са заедно и да не се делят. Бидейки заед-

*Това географско название днес се среща на следните места по света. Първото, съвпадащо със сведенията на Крум Въжаров–Вено, е връх Тангра и езерото Тангра Юмко в Тибет (планината Дагор). Второто е връх Тенгри в Тян Шан, третото е планина в Антарктика, кръстена така от българска картографска експедиция. Любопитното за нас, българите, е, че нашият връх Мусала до XV век се е казвал именно Тангра, но после турците са го кръстили Мусала, което значи „машалла" – „браво". „Машаллах" е арабска дума и е словосъчетание от три отделни думи, съединени в една. Буквално преведено: 1. маа = как; 2. шаа = създал; 3. алах = Аллах. Така образуваната сложна дума означава: „Колко хубаво го е създал Аллах!"

**Днес произходът на балкарците от българите се оспорва от някои автори, но други проследяват такава връзка. Твърдят, че един от клоновете на прабългарите са прародители на балкарците и карачаевците, към които по-късно се присъединяват куманите. Именно куманите са наложили на балкарците тюркския език, на който говорят и до днес.

но, никой не може да разбие тяхното царство. Когато Кубрат им дава сноп от върбови пръчки да го строшат, нагледно им дава пример за силата на единството и на многото. Вземайки от снопа върбови пръчки и започвайки една по една да ги чупи, той им показва, че ако се разединят, ще бъдат сломени от съдбата. И те, неразумни, не послушват съвета на баща си, разделят се и под натиска на хазарите се пръскат по света. Един от синовете на Кубрат – Аспарух, повежда своето племе на запад и след това на юг, отвъд Дунава, открива приказно хубава страна, където се заселва. Тя обаче е заселена от славянски племена, които живеят разпокъсано и поради това нямат силата да устояват на могъщата Византия. Аспарух, бидейки мъдър държавник и владетел, не тръгва да се бие със славяните и да завоюва земите им, а им протяга братска ръка да се обединят и освободят от игото на Византия. Византия по това време е най-могъщата империя в Европа и в Близкия изток, наследница на Римската империя. Аспарух с шепа българи, но обединени със славяните, се стоварва като железен юмрук върху най-могъщата империя и я сразява. Твърде скоро владенията на България опират до трите морета: Черно, Егейско и Адриатическо. Владетелите й се именуват „владетели на българите и влахите", с които българите имат племенно родство. Прабългарите са шепа народ, но по-здраво организиран – те са ядрото на новата държава. Скоро обаче се претопяват в славянското море и от прабългарския език остават само някои названия на собствени имена и отделни думи. Огромното болшинство са славяни и говорят на славянски език.

Поради едни или други причини и обстоятелства българите се покръстват през втората половина на IX век при цар Борис и приемат християнството от православна Византия. Заедно с християнството приемат и църковната уредба, която няма нищо общо с първите християни. От всичко най-лошото е, че църковните служби се изпълняват на елински и простият народ нищо не разбира от тях. Тогава двамата братя Кирил и Методий, добили високо образование, с голяма любов към своя народ създават българска азбука. Свещените книги започват да се превеждат на български език, така че народът да ги чете и да се ползва от тях. Делото на братята Кирил и Методий дава плодове не само в България. Руският славянски народ приема тази азбука, превежда свещените книги с тази азбука и службата в църквите се извършва на разбираем за народа език. Така че делото на Кирил и Методий засяга целия славянски род.

Учениците на Кирил и Методий имат два учебни центъра. Единият е в Търново, а другият – в Охрид, Македония. В прекрасния град Охрид

живее и работи ученикът на Кирил и Методий Климент Охридски. Търновският център има влияние за Северна България, а Охридският – за Южна България и Македония. В Охрид е центърът на духовната академия, която превежда и разпространява с новата азбука на Кирил и Методий свещените книги. Новата българска книжнина, оригинална и самобитна, се пише и разпространява от този духовен център, когато Северна България пада под византийско робство. Югозападна България с център Охрид последна се предава. Така че българщината се простира на север от Дунава до Егейско море, цяла Македония до Тесалия и Албанските планини. Неслучайно Софийският университет носи името „Климент Охридски".

Борбата на Лютер и Реформацията е свещените думи да не се четат на латински в църквите, а да се преведат на матерния език на народите и да се изпълняват на него. Така че България и славянството изпреварват с девет века Реформацията. Една от основните причини да приемат християнството е, че много от българите и от славянските племена отдавна са приели християнството. Ето защо покръстването не е само формален акт, а узаконяване на извършено вече дело. Огромното болшинство от народа обаче търси приложението на християнството, което е близко до сърцето на простия и необразован народ. При официалното покръстване е възприета черковната организация, която е в сила във Византия и е скъсала с истинското първично християнство. Тя е в ръцете на самодръжците, които потискат и използват неукия народ. И тогава огромното болшинство от този народ противопоставя богомилството, което стои здраво на основите на първите християни. Затова официалната църква започва борба срещу него.

През X век се явява великият българин - княз Вениамин, най-малкият син на цар Симеон. Народът го зове Боян Мага – той е истинският основател на богомилството, а поп Богомил е само най-верният му ученик и разпространител на ученията. Започват жестоки преследвания и много от богомилите са принудени да напуснат България и да търсят на Запад по-свободни земи. Преминават на вълни в Южна Италия и особено широко отсядат в Южна Франция, където са познати под името бугри, патарени, катари и албигойци. Някои смятат, че основателят на розенкройцерството Християн Розенкройц е получил богомилско посвещение. Още в началото Инквизицията жестоко ги подгонва и те са принудени да отидат в Северна Европа, където значително спомагат за делото на Реформацията.

България е под турско робство цели 500 години, но българският народ въпреки големите насилия и притеснения устоява в своята вяра и език благодарение на многобройните манастири и на всичките земи, където се говори българска реч. Тия манастири са огнища на просвета и национално самосъзнание. Благодарение на тях България и българският народ запазват своя език и национално съзнание. През цялото 5-вековно робство българският народ прави опити за освобождение, но те с голяма жестокост са потушавани.

През средата на XIX век народоосвободителното движение добива особена сила и размери и намира израз в Априлското въстание през 1876 г., което е зверски потушено. В църквата в Батак, където се укриват, майки, деца и старци поголовно са изклани. И ако Априлското въстание не дава особено добри резултати, то става причина да възникне широка вълна от протести в Западна Европа, в Англия, и особено в Русия, където са забегнали много патриоти, които помагат царска Русия да подеме освободителната Руско-турска война през 1877 г. В тази война Русия дава десетки хиляди жертви. Много български патриоти, които се включват в руската армия, загиват, но блендуваната свобода след цели пет века е постигната. Така България и народът са освободени. Тъй се ражда Санстефанска България на 3 март 1878 г., в границите на която се очертава цяла Северна България с Добруджа, цяла Тракия и Македония. Българският народ след цели пет века е обединен в своите естествени граници.

Великите сили, които не очакват пълния разгром на турската империя, се стъписват. Как може в Югоизточна Европа да бъде създадена такава голяма и мощна държава, която обхваща целия Балкански полуостров и опира на Егейско море? Достъпа до него англичаните пазят като зеницата на окото си, тъй като оттам минава техният път за Индия, първоизточник на силата и богатството им. Стремежът за власт на Австро-Унгария – империята на австро-унгарските императори, към Близкия и Средния изток се препречва от появата на новата българска държава. Тогава те се обединяват и принуждават Русия да се откаже от вече сключения Санстефански договор за България, която включва всички земи, по които се говори българска реч и има българско национално самосъзнание. Санстефанският договор е отменен и заместен с Берлинския договор на 13 юли 1878 г. България се разпокъсва изцяло и чисто български земи като Добруджа, Тракия и Македония са откъснати от нея. България се ограничава само между Дунава и Стара планина, Юж-

на България остава васал на Турция, а Турция владее Тракия и Македония. Това е жесток удар за българския народ, който след цяло петвековно робство се вижда обединен и свободен. Това остава люта рана в сърцето на всеки българин. Тракия и Македония, които все още са под турско робство, продължават борбата за освобождение. Възникналите въстания жестоко са потушавани.

Силите у българския народ за освобождаване на всички българи под чуждо иго нарастват до краен предел. И през 1912 г., след като се сключва съюз между България, Гърция, Сърбия и Черна гора, се открива война срещу турската империя. Българската войска, още млада и неукрепнала, но движена от мощните сили на любовта към поробените братя, смело щурмува турските крепости и става нещо, което никоя от великите сили не очаква. Малката, но победоносна българска армия скоро стига до стените на Константинопол. Одрин, който е костелив орех, силно укрепен и ръководен от германски специалисти, за което всички са единодушни, че не може да бъде превзет, пада. Турция иска мир и това е идеалът на България: да се върне Санстефанска България – Тракия и Македония да се включат в новото царство.

В Гърция и Сърбия се явява завист как може в българската държава да се обединят всички българи, включително Тракия и Македония. България става много силна за тях. Западните сили ги насърчават и докато българската армия се бие под стените на Цариград, те превземат Западна Тракия и Македония. Всичко, за което българският войник се бори и дава неимоверни жертви, рухва. А Македония и Западна Тракия остават под още по-голямо робство, защото особено гърците малтретират цялото българско население. Вземат им имотите, за да може да се каже, че там не е имало българско население и България да не претендира за тези земи. Тогава българската армия, изтощена особено от холерата, се изтегля на запад да отвоюва от вероломните съюзници българските земи. Видяла това, Турция потъпква сключения договор и нахлува в освободените от България земи. Румъния вижда възможност да завладее Добруджа, нахлува в Северна България и свободно се насочва към София. България е изправена да воюва с пет държави с пресни сили и добре въоръжени. И когато румънската армия наближава София, България капитулира и иска примирие. Македония и Западна Тракия остават в Гърция, Турция си връща Одрин и Източна Тракия – и всичко, което България беше извоювала с огромни жертви, й бе отнето. Не само това, но в

отново изгетите земи Румъния, Гърция и Сърбия подлагат на унищожение българите, които панически бягат да се спасят в малка България. Страната трябва да изхрани десетки хиляди бежанци от новозавзетите земи от Сърбия, Турция, Гърция и Румъния.

Българският народ е онеправдан, разорен, изгубил всяка вяра и надежда за по-добро бъдеще, изправен пред материална и морална разруха. След толкова светли страници на вяра и надежда сега се вижда разпънат на кръст от вероломните съюзници. Той е на прага на отчаянието.

Ето какво казва Учителят за страданието:

„Страданията – това са законите, чрез които Господ действа за нашето развитие."[4]

„Страданията са признак на Любовта Божия, и нека всинца да носим този кръст. Затуй и на целокупния български народ, като душа, Господ му даде тия страдания, да усвои тия две велики качества – дълготърпението и благосклонността."

„Нас ни разпнаха." „Няма нищо – вие сте по-близо до Мене", отговаря Господ. Когато ви разпнат, тогава ще влезете в Царството Божие. Затуй нека се радваме, че имаме нещо повече на тоя свят."[5]

„Когато е определено човек да съпреживее нова идея, той предварително минава през страдания, за да се пречисти нервната система и организмът му да стане възприемчив. Ето защо един закон гласи, че раждането на една нова идея в човека се предшества от страдание. Този закон важи само за сегашната фаза от човешкото развитие, за сегашната епоха."[6]

Тогава през 1914 г. започва своята масова работа Учителят Петър Дънов, за да помогне на своя народ, да му вдъхне вяра и надежда, да му посочи пътя на избавлението. Той ни учи: *„Да посеем семето на любовта и радостта, за да поникне мирът в умовете ни; да посеем семето на дълготърпението и благостта, за да поникне плодът на милосърдието в сърцата ни; да посеем семето на вярата и кротостта, за да поникне плодът на въздържанието в живота ни. По този начин пълният ни живот ще се прояви, сърцето ни ще се облагороди, интелигентността ни ще просветне, любота ни ще се развие и щастието ще се придобие. Това е възходящият път на Бога за индивида, за обществото и човечеството. Само така от трънения венец на България ще се изплете великото благо на балканските народи и славянството и само по този път ще се дойде до обединение."*[7]

Учителят Беинса Дуно (Петър Константинов Дънов)

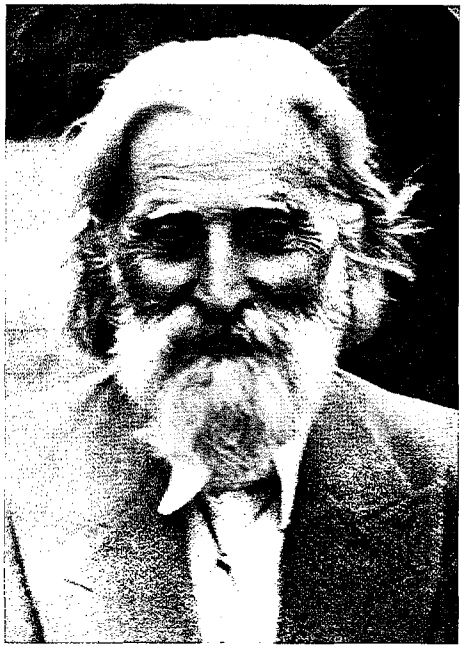

Учителят Беинса Дуно (Петър Константинов Дънов)

Никога човечеството не е било в по-критичен период. Пред цялата планета сега е надвиснала най-ужасната – ядрената и екологичната – катастрофа, която може да я сполети. Човечеството отива към своята гибел, ако не се опомни. То се е домогнало до такива огромни природни сили, които, ако не използва правилно, ще го унищожат. Днес са необходими повече от когато и да било нов начин на мислене, нови отношения между хората и народите. В тия критични дни идва Учителят Беинса Дуно, за да посочи спасителния път, по който трябва да тръгне човечеството, за да запази себе си от пълно унищожение. Това е пътят на братството между хората и народите, това е пътят на любов и доверие помежду им, на безкористие и саможертва, на дълбоко разбиране проблемите и мъките на ближния и желание на дело да му се помогне. Днес е крайно необходимо да заживеем природосъобразен, екологично чист живот.

Учителят Беинса Дуно (Петър Константинов Дънов) е роден в с. Николаевка, близо до Варна, България, на 12 юли 1864 г. Баща му бил

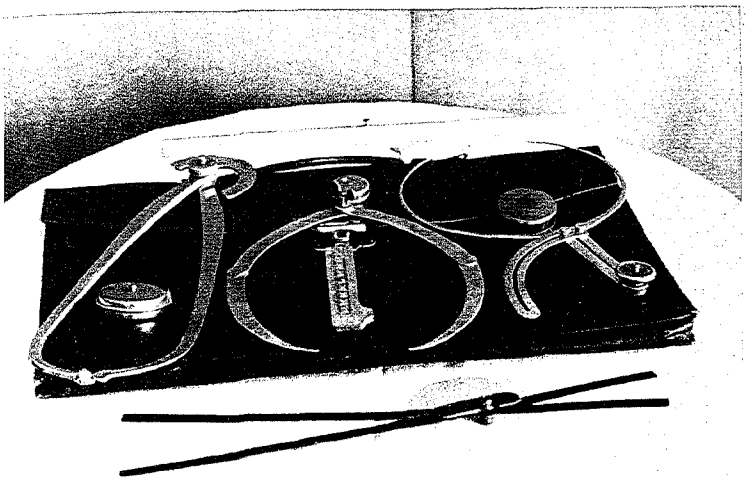

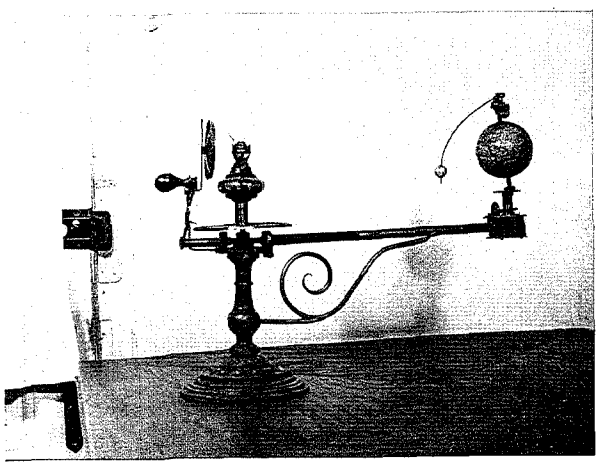

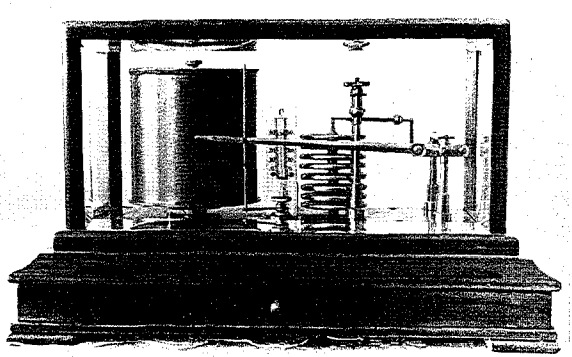

Уреди и пособия на Учителя (на 41 и 42 страница)

PHRENOLOGY
BY
L.N.FOWLER.

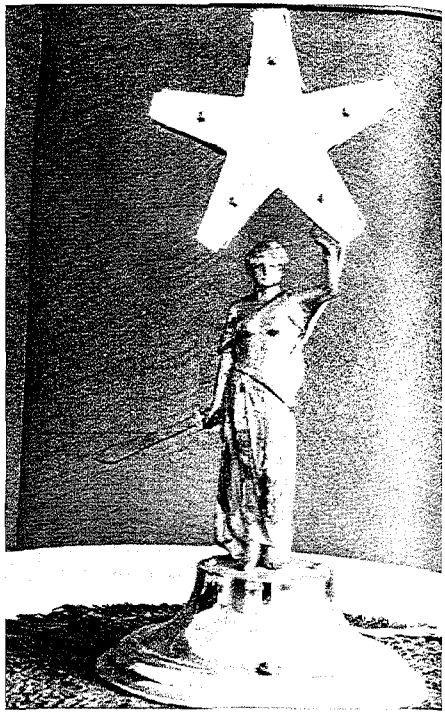

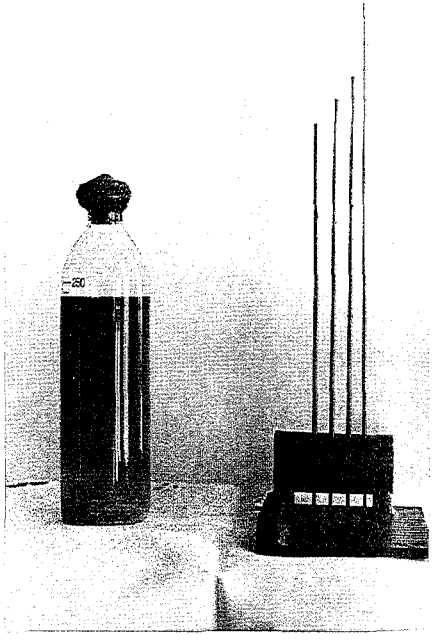

свещеник и активен борец за българското духовно възраждане преди и след Освобождението на България от петвековното турско робство. През 1888 г. Петър Дънов заминава за САЩ, където завършва богословие и медицина. След завръщането си в България през 1895 г. той изнася лекции по физиогномика и френология и прави антропологични изследвания на българите в продължение на 11 години.

През 1898 г. Учителят излиза с „Възвание към българския народ", с което поставя началото на своята духовна дейност. Малко по-късно, на първия събор на Бялото Братство в България, Учителят говори за своята мисия. Той казва, че е дошъл да свали Любовта на Земята и да разкрие Божия план за човечеството.

„Аз съм изпратен от Бога да покажа на хората пътя, по който трябва да вървят и да служат на Бога, така както никога досега не са служили."

„Аз мисля да ви предам Божията Любов! Аз трябва да я пусна да върви!"[8]

Това, което Христос е говорил, и това, което Учителят сега казва, идва от един и същи източник. *„Проповядва Христос едно учение и аз изнасям сега учението Христово. В Негово време Христос говореше много логически, говореше едно от най-трезвите учения, най-трезвото учение в света."*[9]

„Моето учение е учение на Любов, на братство и сестринство, на абсолютна свобода, в която всеки зачита правата на другите. И най-големите са готови да бъдат слуги на малките и слабите. Това е то, Божественото учение, това е казал Христос, и това ще говори Христос, Който иде сега отгоре."[10]

Учителят работи близо половин столетие. Той говори за бъдещата епоха и за шестата раса. Работи незабелязано и постепенно изгражда своето дело. Макар и скромен на вид, Учителят Беинса Дуно още от пръв поглед внушава почит и уважение. Неговият благ поглед дълбоко прониква и изпълва душата с благоговение. Учителят е жив пример на Христа в своя живот и работа. При контакта с него душата се изпълва с безгранична любов, състрадание и сила, която повдига и осветява. Той лекува болните с най-прости природни и духовни средства и винаги е отзивчив за нуждите на всички страдащи.

Учителят напуска този свят на 27 декември 1944 г.

Учението на Учителя

„Аз проповядвам едно учение – „Единство в Бога“, и казвам: във всичките времена само Господ е говорил! Каквото хората са говорили, то е изчезнало, а туй, което е останало да живее през вековете, то е само Божествено.“[11]

Учителят Беинса Дуно излага учението си главно под формата на беседи и лекции пред своите последователи. Той е изнесъл над 4000 беседи, а също така има писма и много разговори с учениците, които са записани от Боян Боев.

Учителят Беинса Дуно изгражда своето учение върху трите универсални принципа: Любов, Мъдрост и Истина. Само Любовта, Мъдростта и Истината могат да спасят света. Чрез тях се проявява Живият Господ – Божественият Дух. Бог е Любов. Любовта ражда живота. Тя е същината на живота. Любовта е космична сила, която движи всичко в света. Тя внася топлина в сърцето.

Мъдростта е носител на Божествената светлина, която създава най-благоприятни условия за развитие на човешкия ум. Тя дава знание и осветява пътя, по който вървим.

Истината освобождава човека, прави го готов за жертви и дава смисъл на неговия живот. Истината дава власт на Духа над материята, а също подтик, импулс на човека за работа. С други ду-

ми, Любовта носи живот и безсмъртие, Мъдростта носи светлина и знание, а Истината носи свобода и прогрес. Това са трите велики свята, съдържащи всички възможности на безсмъртието.

Правдата и Добродетелта са застъпени също като основни принципи в учението на Беинса Дуно. Доброто винаги е побеждавало и ще побеждава. Правдата винаги побеждава несправедливостта и тя е, която неизбежно тържествува над неправдите в живота. Учителят ни учи, че няма по-голяма сила от силата на Доброто, на Правдата, на Любовта, Мъдростта и Истината.

Учението на Беинса Дуно е учение на Любовта, то дава простор на душите, светлина на ума и чистота на сърцето. Любовта, Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта са петте основни принципа, които лежат в основата на учението. Пентаграмът е техен израз. В него е скрит пътят на ученика, пътят, по който човек се възкачва.

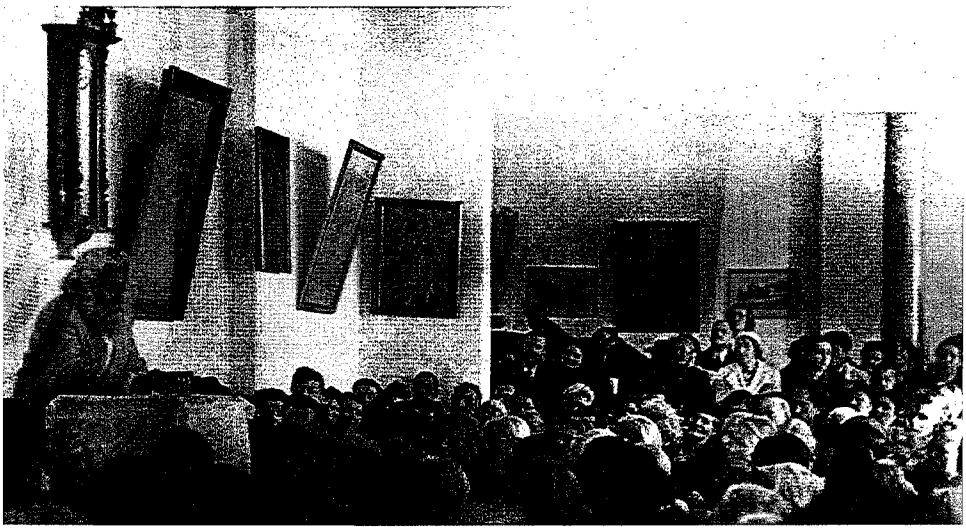

Беседа в салона на Изгрева

„Аз съм от онези, които пишат свещената книга, но пиша тъй, както пише светлината. Моето писане не се отпечатва, но събужда, то е Живото Слово. Казвам: проявете онова, което е всадено във вас! То е Божественото във вас. Всички имате в себе си нещо добро. Облечете тази Божествена дреха!“[12]

Във връзка с това Учителят казва: *„Ние разполагаме с девиза: „В изпълнението волята Божия е силата на човешката душа“, но такива девизи има и други. Именно: „За да бъде човек силен, трябва да бъде добродетелен“; „За да бъде човек силен, трябва да бъде праведен“; „За да бъде човек силен, трябва да бъде умен“; „За да бъде човек силен, трябва да бъде мъдър“; „За да бъде човек силен, трябва да има истината в себе си.“*[13]

Беинса Дуно счита, че окултните ученици в неговата школа трябва да се стремят не само да вървят в тези принципи, но и да ги преживяват и проявяват сред обществото и по този начин да се приготвят да бъдат полезни на цялото човечество.

Епохата, в която живеем, е особено важна. Живият Господ, Който се изявява като Любов, Мъдрост и Истина, ни подлага на изпит и гледа как ние ще го издържим. *„Онзи, който иска да научи Божествения закон, да приеме една по-висока степен, да се издигне в областта на светиите, откъдето да гледа ясно на живота, и Господ да гледа благосклонно на него, непременно трябва да свърши Божественото училище на Земята със зрелостен изпит. В това свършване седи благото на всекиго.“*[14]

Аз се учудвам на ума на християнските народи, които приемат, че Христос е дошъл да спаси света и считат Неговото учение за идеал, при все това те казват, че то е неприложимо. А Учителят твърди: *„Казват, че Христовото учение не било приложимо. Приложимо е. Я спрете се на ден по пет минути и мислете върху него... ще видите какви резултати ще има.“*[15] Сега е дошло времето да се приложи Христовото учение. То ни носи готово познание и учи хората как да се освободят от страданието.

Учителят казва: *„Идва епоха по-величава, отколкото е имало досега, и ние можем с радост да очакваме това светло бъдеще. От тия бури, които идват да дезинфекцират, да пречистят света, не трябва да се боим ни най-малко. Трябва да благодарим на Бога, че те идват. Те ще минат и ще принесат своето добро. Само трябва да бъдем готови, когато дойде Христос да ни каже думите: „Който слугува на Мене, Мене да последва“, да Го последваме.“*[16]

Учителят ни учеше как да се борим за новия живот, еднакво щастлив за всички. *„В Бялото Братство не трява да бъдем слаби. Ние ще воюваме! Тъй ще бъде, като дойде Бялото Братство. Ще видите какво ще стане на Земята. Белите Братя ще пуснат такава артилерия,*

каквато светът не е виждал. Ще пуснат тия подземни токове, та всички хора да познаят, че има един Велик закон, на който всички същества трябва да се подчинят. Няма да остане човек, който да не каже: „Господи, да бъде Твоята воля!“[17]

Утринна беседа на Молитвения връх

„Аз искам да ви доведа до една вътрешна връзка с ония велики, живи закони, чрез които Бог управлява света. В тия закони човек е абсолютно свободен, той може да прави, каквото иска, но в тях той е отговорен за делата си.“[18]

Според Учителя съвременното човечество твърде много се е отдалечило от природата. Скупчило се е да живее в огромни градове, където слънчевата светлина и чистият въздух едвам проникват. Въздухът е замърсен от силно отровни газове, а чистият въздух е абсолютно необходим за хората. Неслучайно в българския език глаголът „дишам“ е тясно свързан с душа, дух. Водата, която пием, е силно замърсена, а тя е свързана с жизнените процеси. Замърсените води и въздухът са източник на мно-

го заболявания. Слънчевата светлина е първоизточник на живота, без нея не могат правилно да протичат жизнените процеси. Храните, които поемаме, са силно наситени с отровите, внесени от изкуствените торове. Човечеството е пред физическо и душевно разлагане.

Живот, близко до природата, е в основата на учението на Учителя. Ние трябва да поемаме чиста храна, чиста вода и чист въздух. Използването на месна храна е несъвместимо с нашето духовно развитие. Когато се убиват животните, за да се използва месото им, те изживяват страшен ужас и отровите, които се отделят при това състояние, ние поемаме чрез месото. Вегетарианството е първата стъпка за духовно развитие. Отказът от месо, от тютюн и алкохол са първите стъпки, които трябва да направи този, който се стреми към по-духовен живот. Учителят казва, че слънцето изпраща на всеки един от нас при изгрев-слънце порция енергия, която ни е абсолютно необходима за нашия физически и духовен живот, но за да получим тази порция енергия, ние трябва да сме будни, когато слънцето изгрява.

Според Учителя сега е дошло крайно време да се приложи Новото учение. То носи новото познание и учи хората как да осмислят страданието и да се освободят от него. Всеки може да го приложи според степента на своето развитие. Учителят казва: *„Всички ученици не са на еднакво стъпало на развитие. Едни от тях са напреднали и притежават големи знания и сила в сравнение с онези, които са още в началото на своето учение. И напредналите има още много да учат: ако в една област на знанието са отишли далеч, в друга са още в началото. Това не трябва да ви обезсърчава, радвайте се, че има какво да учите и да придобивате."*[19]

Ние се нуждаем от великата Божествена наука, чрез която може да превърнем страданието в радост, слабостта в сила и злото в добродетел, да станем физически и душевно здрави, да разрушим затворите, да превърнем живота в земен рай, да свалим Царството Божие на Земята. Учителят счита, че това е възможно, когато хората решат да живеят в истината и да бъдат готови да пожертват всичко за Бога. Това ново Божествено учение идва в света да пробуди съзнанието на човеците, да им покаже, че те трябва да претърпят една вътрешна трансформация и да приложат това учение във всички области на живота и във всички общества. Това е живата светлина за всички хора, за всички общества, за всички наро-

ди, за всички светове. То ще освети цялата Земя. Безгранична е светлината на Новото учение! То е свалено от най-високите духовни сфери.

Това е учение, което изхожда от най-дълбоките философски истини и природни закони, дава леснодостъпни и практически методи и правила за физическо и душевно здраве. Според Учителя зад всяко физическо заболяване се крие психическа причина. Той е за природосъобразен живот, за правилен начин на мислене, чувстване, работа и поведение в живота, за изграждане на един нов, напълно хармоничен човек с високо развито съзнание и морални добродетели, изпълнен с любов към цялото човечество и целия Космос. Това е новият човек, човекът на идващата шеста раса, човекът на Всемирното Бяло Братство.

Разговор с Учителя

Школата на Учителя

В края на XIX и началото на XX век Учителят започва духовната си дейност. От 1914 г. редовно всяка неделя от 10 ч. изнася беседи за всички, които желаят да го чуят. Неговите беседи са безплатни, отворени и достъпни за най-широк кръг слушатели. Всеки може да дойде и да чуе спасителното Слово на Учителя. В първите шест серии от неделните беседи Учителят излага основните принципи на своето учение. През 1914 г. започва първата европейска война, но въпреки трудната политическа обстановка Учителят с малки прекъсвания продължава да изнася неделните беседи.

Учителят държи беседа в салона на Изгрева

„Тези слова са Божествени и Господ изисква от вас да ги имате не на книга, но да са написани в сърцата и умовете ви."[20]

По-късно, през пролетта на 1922 г., Учителят основава най-напред младежкия окултен клас, а много скоро след това – общия окултен клас.

Младежкият клас е в петък от 5 ч. сутринта, а общият – в сряда от 5 ч. сутринта. Всеки беше свободен да слуша неделните беседи, без да има допълнителни ангажименти. Можеше само един път да дойде, а след това никога да не се появи или пък редовно да ги посещава. Съвсем друга е постановката при окултните класове. За да може някой да посещава окултните класове, трябва да има специално разрешение от Учителя. Те са предназначени само за учениците, като тези от младежкия клас можеха да посещават лекциите на общия, но учениците от общия не можеха да посещават лекциите на младежкия. Учениците от общия клас са женени, имат семейства, но в младежкия Учителят приема само неженени.

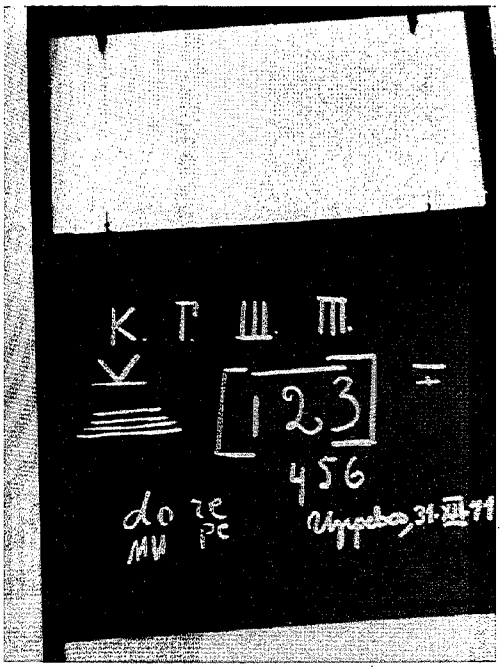

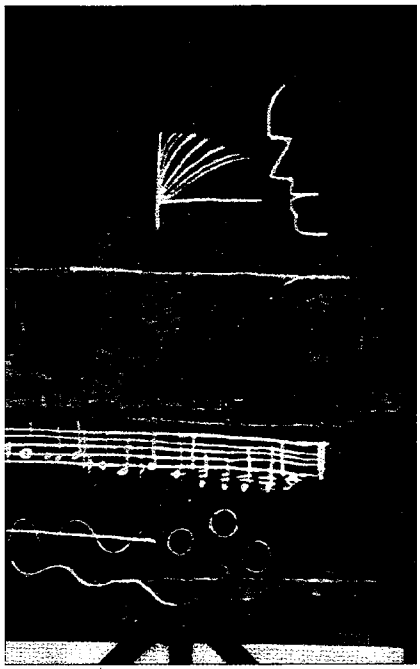

Обяснителни бележки от Учителя върху черната дъска

В школните лекции Учителят четеше в нашите души, разбираше нашите мъки и страдания и ни учеше как да преодоляваме трудностите. Мнозина от нас са били изумявани, когато в лекцията си Учителят засягаше точно онова, което ни затрудняваше, и по този начин показваше пътя за решаване на проблемите.

Занимания в салона на Изгрева

Като духовен център мястото на Изгрева не беше случайно избрано. Основен принцип на нашето учение е природосъобразният начин на живот. Учителят ни учи да живеем в хармония с природата и да черпим богато от нейните дарове. На Изгрева имахме прекрасни условия за това – великолепни изгреви, наситен с боров аромат въздух, чудна панорама. Тишина и мир цареше на това свято място, което се намира само на три километра от София. Ние предпочитахме да живеем на прекрасния Изгрев и всеки един от нас ежедневно отиваше в града, където вършеше работата, с която беше свързан. В кипежа на градския живот ученикът се сблъскваше с редица трудности, които се налагаше да решава. Вечер, връщайки се в тишината и уединението на Изгрева, в съзерцанието на което се отдаваше, му се разкриваха пътищата и методите за разрешаване на трудностите, които бе срещнал през деня.

Школата на Учителя се различава коренно от другите окултни школи в миналото и сега. В Египет например, за да получи един ученик посвещение, е трябвало да мине през редица изкуствени изпитания. При

Учителя изпитанията са неразривно свързани с живота. Влизайки в школата, ученикът не се откъсва от своята работа и среда. Трудностите и проблемите, с които ученикът се сблъсква в живота, са задачи на школата, а знанията, които получава в школата, му помагат правилно да разрешава тези задачи. При беседите Учителят общува с учениците си. Той вижда техните проблеми и казва как да ги разрешат. Така ученикът се подготвя не само за бъдещето, но и за живота, който живее сега. Да се отстъпи пред трудностите на живота, означава да се отстъпи пред задачите на школата. Ученикът трябва да бъде еднакво силен и издръжлив във физическия, духовния и идейния свят. Това той постига, като изучава и прилага основните принципи и методи, дадени в школата на Учителя. *„Целта на тази школа е да ви даде методи, правила, да превърнете стария живот в нов.“*[21]

Учителят на Изгрева

В беседата „Три категории ученици“ Учителят казва: *„Има три категории ученици: слушатели, вярващи и ученици. Трите категории ученичество представят фази, степени, през които минава човек. Първата стъпка в живота на ученика е слушането, втората – вярата, а третата – ученето.“*[22]

„На всеки един ученик ще се даде една задача, и в тази задача се решава неговото инициране, да мине от една степен в друга, да мине от един клас в друг. Будни трябва да бъдете сега, та ще учите. И тия неща ще дойдат, за някои ще дойдат по-рано, за някои по-късно, но все таки ще дойдат в живота ви.“ [23]

„Първото нещо е да се научите да обичате Господа, и тази обич ще ви свърже с Него.“ [24]

Учителят с ученици на Изгрева

„Първото качество, което трябва да придобиете, за да може Бог да заживее във вас, е смирението. Но това смирение не е като смирението на една овца – като ви набият или счупят краката, да кажете: „Няма какво да се прави!“ Не е смирение, когато ви вземат всичкото богатство, да кажете: „Ние се смирихме.“ Смирение е, когато имате всички богатства, сила, знания, доброто, да съзнаете и кажете: „Господи! Ти разполагаш с всичко, каквото имам.“ [25]

„Как ще пристъпи ученикът в Божествената школа? С благоговение. То е вътрешно качество на душата. За да следва с успех, той трябва да прояви всичкото благородство на ума и на сърцето си и върху него да гради своето бъдещо щастие, своя бъдещ живот.“ [26]

„Който иска да бъде ученик на Божествената школа, трябва, от една страна, да хармонизира силите на своя организъм, а от друга – да

се хармонизира с окръжаващите. Да възстановите хармонията помежду си, това значи да имате взаимно почитане един към други, да знаете, че сте разумни души, в които Бог е вложил ум и сърце, с които да работите."[27]

„Който иска да бъде ученик, трябва да се повдигне над обикновения уровен и да забрави, че е мъж или жена. В школата се приемат души, които имат братски отношения помежду си, а не отношения на мъже и жени. "[28]

„Ученикът, щом влезе в школата, трябва правилно да различава нещата – не по форма, а по дух, по смисъл. В съзнанието на ученика не трябва да има ни помен от лъжа. "[29]

„Като ученици след закона на различаването вие трябва да прилагате закона на вътрешното пресяване, да отделите потребното от непотребното, същественото от несъщественото. "[30]

„Трябва да бъдете търпеливи и благосклонни. Любовта казва: „Това са моите две ръце, с които постоянно работя" – те са ръцете на Любовта. Повтарям: за да израснат вашите духовни ръце, трябва непременно да имате търпение и благосклонност. "[31]

Словото на планината

Когато Учителят основава школата, той дава и съответни правила към ученика (непубликуван текст от Учителя).

ДВАДЕСЕТ ПРАВИЛА ОТ УЧИТЕЛЯ КЪМ УЧЕНИКА

1. Пътят на ученика е път на зазоряване. Той е път на Вечните светлини, носителки на Любовта.

2. Ученикът трябва да има винаги една права стойка на тялото си, която държи будно неговото съзнание и дава разположение на духа му за работа.

3. Ученикът има винаги възможност да прави добро. Доброто е цел в неговия живот.

4. Ученикът ще бъде поставен пред изкушението, за да се изпитат убежденията му.

5. Ученикът бива поставен на силни преживявания, за да се кали в издръжливост и будност на съзнанието. Живот без преживявания е живот на спящи души.

6. Ученикът не трябва да се смущава от формите, а да гледа на духа на нещата.

7. Ученикът се моли сам. Той трябва да е съсредоточен в молитвата си и да преживява думите ѝ.

8. На ученика е необходимо малко съзерцание, за да може да се оправи със себе си.

9. На ученика му е потребно малко уединение, за да уякне вътрешно.

10. Няма по-хубаво нещо за ученика от чистотата! Ученикът, като люби, трябва да придобива чистота. Любовта е сила, която се развива само при чистотата.

11. Когато бъдеш свързан с Бога, няма да има съблазън за тебе.

12. Ученикът на окултната школа не бива да допуска никакво съмнение в Божествения Промисъл. Той знае, че Пътят, в който е влязъл, е прав.

13. Съмнението е една задача за ученика, която той трябва да разреши правилно.

14. По закона на Любовта, щом повярваш, всичко е светло за тебе. По това ще познаеш, че си в полето на Любовта – там съмнение няма. В Любовта няма съмнение.

15. Първият изпит, на който ученикът се поставя сам, е съмнението. Затуй той сам трябва да прекара нощта на съмнението и сам да го победи.

16. Ученикът трябва да мине през съмнението. То е една област, която той трябва да мине и да премине докрай. Там той ще се намери в една северополярна нощ – шест месеца нощ, – но той трябва да разбира закона. Той трябва да я прекара, за да излезе пак на светлина и да се крепи през всичкото време. След като премине този период на мрак, на вътрешно затъмнение, ще дойде прозрението, ще дойде светлият ден, ще дойде посвещението.

17. Ученикът трябва да вижда доброто навсякъде и във всякого. Вижда ли той все престъпления, пороци, недостатъци, това е проказа в неговото сърце. Ужасно е да носиш дявола в сърцето си!

18. Докато ученикът намира светлина в света, нищо не може да му се говори за Бога. Трябва да се яви отвън тъмнина, за да стане в душата светло. Само при вътрешната светлина се ражда Любовта към Великото. Ученикът не трябва да се спира на светлината на света, а да гледа светлината на душата си и нея да я пази.

19. Ученикът не може да има приятелство и със света, и с Бога. Ако ученикът люби Бога, светът ще потъмнее за него, ще се скрие, ще изчезне, а той ще се намери в един друг свят на светлина, мир и радост и там ще чуе Учителя си.

20. Приятен е пътят на ученика и всичките му мъчнотии, защото е път на възлизане!

Живот в истината – това е основен принцип в школата на Учителя. *„Задачата на Божествената школа е да приготви умовете и сърцата на хората да разбират и прилагат истината."*[32]

Всичко може да се прости на човека, но не и лъжата спрямо другите и към нас самите. Когато извършим неправда спрямо някого, а искаме

да представим нещата пред себе си така, че ние да сме правите, това е лъжа в живота, която води до душевно заболяване. То идва поради липсата на морална сила и смелост да признаем своята вина, липсата на смелост да посрещнем трудностите на живота и да се справим честно с тях. Така ние постепенно се откъсваме от действителния свят и заживяваме в един илюзорен свят, който сами сме създали и в който ние сме героите. А Учителят казва: *„Нямаш право да лъжеш нито себе си, нито другите. Ако не приложите тия правила към себе си, не можете да бъдете ученици на Новото учение."*[33]

„Верни на себе си, верни на истината в себе си! Това е първият закон на школата, който трябва да приложите. Ако него приложите, и останалите закони можете да прилагате. С този закон се поставя здрава основа на бъдещия градеж на човечеството."[34]

В школата Учителят дава методи и правила за душевно здраве. Той ни учи как да придобием физическа, душевна и идейна сила и издръжливост, за да вървим смело напред и да побеждаваме. Учителят ни подготвя за живота на Новата епоха. Близо е тя – епохата, в която Любовта, Мъдростта и Истината ще бъдат основа на живота и всички хора по целия свят ще живеят като братя и сестри. Постепенно ще отпаднат условията за съществуване на злото. Както преди милиони години от Земята изчезнаха огромните чудовища, защото нямаше вече условия за тях, така и за желанията да се властва над другите, да се подчиняват хората на лични користни желания и интереси няма да има вече условия. Народите разбират, че в мира се крият най-добрите условия за щастието на всички. В Новата епоха, която идва и е близо, хората и народите ще живеят братски помежду си, в мир и любов.

„Кои ще влязат в Новата епоха, т.е. в бъдещия живот? Тия, които служат на Любовта; тия, които служат на Мъдростта; тия, които служат на Истината. Тия, които служат на живота; тия, които служат на знанието; тия, които служат на свободата. Тия, които служат на движението; тия, които служат на ученията; тия, които служат на работата – бъдещето е тяхно."[35]

Живата връзка с Учителя

Пътят на човешкото развитие върви по спирала, кръговете се стесняват нагоре и се получава нещо като конус. Но има и друг път по вертикалата на конуса, който е за онези души, които са готови да преминат през най-големите трудности, за да си осигурят по-бързо развитие. Пътят по вертикалата на конуса на човешкото развитие е пътят на ученика. На събора в София през 1927 г. Учителят подробно говори за този ускорен път на развитие; за пътя на обикновения човек, на талантливия, на гениалния, на светията, но най-високо поставя пътя на ученика. Не е лесен пътят на ученика. Още Христос говори, че този, който иска да Го последва, трябва да се откаже от всичко. За да Го последва, той трябва да бъде готов да върши волята на Отца. И според Учителя ученик е този, за когото целта и смисълът на живота е да служи на Бога. Това не значи човек да се откаже от близки и далечни, но служейки на Бога, той най-добре може да им служи, защото в Бога всички се събират и обединяват. За да стане истински служител на Бога, ученикът трябва да премине през Божествената школа. На Земята има най-добрите условия за развитие на човешката душа. Учителят казва: *„Ако живеем само в духовния свят, не ще имаме никакъв прогрес. Трябва да слезем от духовния свят и да влезем във физическия, материалния свят, за да можем да се повдигнем в духовно отношение. Поуките, уроците се заучават и прекарват на физическото поле, също и изпитите се държат на физическото поле. На него се разрешават всички задачи, които по своето предназначение човек трябва да разреши. В духовния свят получаваме назначението си, работата, занятието на материалния свят.“*[36]

Човешката монада може да преседи в Божествения хамбар цели векове, но както житното зърно, за да може да покълне и да почне да се развива, трябва да бъде посадено във влажната тъмна, студена земя. Там, както житното зърно, тя трябва да намери у себе си сила да израсне, да излезе на светло в прекрасния свят над земята. Човешката монада има заложени у себе си потенциално всички необходими качества и способности на съвършения човек. Но за да може да развие тези потенциални качества и способности, човешката душа трябва да бъде посадена в гъстата материя. Там, сред най-големите трудности и противоречия на жи-

та, тя не е изоставена, забравена, а Божественият градинар зорко бди над всяка душа, както най-добрият градинар, и й помага да расте и да се развива.

Животът на Земята е училище и както в обикновеното училище, има класове и степени на развитие. *„Земята е едно училище, което всеки човек е длъжен да свърши. И като свършите училището с успех, ще дойде великият Учител, Който ще освободи ума и сърцето ви."*[37]

За всеки клас има определено знание и опитности, които човешката душа трябва да придобие. Има специално подготвени Учители, които да го предадат и да я подготвят да придобие опитностите. Знанието, което се предава в тия класове, знанието за човешкото развитие идва от едно и също свещено място. То е еднакво ценно, но е валидно за степента на развитие, в която се намира човечеството. В дългия път на своето развитие в помощ на човечеството са били изпращани много Учители, които да се грижат за него и да му дадат онова знание, което му е необходимо за съответната степен на развитие. За днешното време – епохата на Водолея – от Божествения свят е изпратен да ръководи човечеството в новия път на развитие, в новата епоха, Учителят Петър Дънов (Беинса Дуно). Както се каза по-горе, пътят на развитие на човечеството върви по спирала; но за онези, които искат да ускорят своето развитие, пътят върви по вертикала – това е пътят на ученика. Това знание, което е необходимо да придобие ученикът за своето ускорено развитие, се преподава в окултните школи.

Посещението на неделните беседи беше свободно, докато посещението в окултните класове беше задължително. Веднъж приет в един от тия класове, ученикът е задължен да ги посещава редовно. Учителят казва: *„Ако ученикът отсъства от клас без никакъв повод, без важна, неотложна причина, той се отстранява от класа."*[38] Това не значи, че се е държал списък на посещенията, а всеки свободно е влизал и излизал. Изключването не е външен, а вътрешен процес. *„Ученичеството не се определя от външното присъствие в школата, но от вътрешната връзка на човека с любовта и готовността му да й служи."*[39]

Когато Учителят разрешава на някой да посещава съответния клас, той го приема за свой ученик. Това е дълбоко вътрешен процес, който означава, че Учителят приема ученика в своята аура. Във връзка с това Учителят казва: *„Сега, като говоря така, аз имам предвид ония ученици, на които съзнанието е пробудено. Те имат вътрешна връзка с мене.*

Те са в моето съзнание, и аз – в тяхното. Който иска да знае ученик ли е, или не, той трябва да си отговори на въпроса, живее ли в съзнанието на Бога и Бог присъства ли в неговото съзнание. Това значи да имате връзка с Бога. "[40]

Според Учителя: *„Един ученик може да работи със своя Учител само когато има постоянни съобщения с Него.* "[41]

„Ученикът разбира Учителя си само тогава, когато е във връзка с него, когато се стреми към великата, необятна любов. "[42]

„Като образувате вътрешната връзка, ще ви дадат пропуск за влизане в храма. "[43]

„Та казвам: трябва една вътрешна връзка! Трябва да имате едно разбиране. Връзката трябва да пазите. "[44]

Учителят с група ученици, между които е и Крум Въжаров

Връзката между Учителя и ученика е не само докато ученикът присъства на лекцията на Учителя, а тя продължава през цялото

денонощие, през цялото време. И ние, които сме участвали в класовете и сме били в постоянна близост с Учителя, може да кажем, че и след заминаването на Учителя тази връзка си остана с еднаква сила. Ние по всяко време и на всяко място, когато сме в действително голяма нужда, можем да Го призовем и помощта идва незабавно. Това е нашата жива опитност.

Така че влизането в окултната школа не се състои само в редовно посещение на лекциите, а в тая дълбока връзка, която се създава между ученик и Учител. За външните хора тя е невидима, но за ученика е жива, непрекъсната, където и да се намира той. В разумния свят, в който се осъществява тази връзка, няма време и пространство. Разумният свят е извън времето и пространството.

С Учителя на Рила

Εν αρχη ην ο λόγος, και ο λόγος ην προς τον θεόν, και θεος ην ο λόγος. (В начало бе Словото; и Словото бе у Бога; и Словото бе Бог. (Евангелие от Йоан 1:1) Това са словата, с които започва Евангелието на апостол Йоан – най-близкия, любим ученик на Христа. Това Евангелие,

както и другите, е писано на елински. Преводът, който е направен на другите езици, не изразява дълбокия смисъл на значението на този текст. Думата „логос“ на английски се превежда с „word“ (дума), което има друг смисъл, на френски с думата „verb“, което не е по-точен превод. На български е преведено със „слово“. Това е по-близко до първоначалното, но и тази дума не изразява напълно дълбокия смисъл на думата „логос“. Εν αρχη се превежда: „В начало“; ην ο λόγος се превежда: „беше логос“; και ο λόγος ην – „и логосът беше“; προς τον θεόν значи „първият от боговете“. („В начало беше логосът и логосът беше първият от боговете.“) Така че под „логос“ трябва да разбираме оная велика творческа сила, от която всичко произтича и която е създала всичко и продължава да създава всичко. В българския език имаме думата „разумност“. Тази дума я нямат нито англичаните, нито французите. Понятието „разумност“ съществува в българския език от най-древни времена, но Учителят много задълбочава и разширява значението ѝ. Когато говорим за разумен човек, ние разбираме не само че той е умен, но че той е изпълнен с любов и в своето поведение той се съобразява напълно с природните и Божествените закони. Така че ние, ако заменим думата „логос“ с „разумност“, ще бъдем много по-близко до дълбокото значение, което апостол Йоан е вложил в тази дума; и тогава текстът би трябвало да се чете: „В начало бе разумността и разумността бе Бог.“ Когато за първи път се запознах с Учителя, първият въпрос, който му зададох, беше: „Какво е Бог?“ И Учителят ми отговори: „Бог е Любов.“ Така че, ако пишем новото Евангелие според Учителя, трябва да започнем с думите: „В началото бе Любовта и Любовта бе Бог.“ Във връзка с това Учителят казва:

„Словото – това е единственото нещо, това е именно разумният живот, за който трябва да живеем.“

„Какво нещо означава Словото Божие? То е онзи първоначален момент, когато Божествената Любов съзнателно се е проявила вътре в материалния свят.“[45]

„Първият и великият закон, върху който се гради този разумен живот, това е Божията Любов.“[46]

Според Учителя съществува един разумен свят и когато ние сме във връзка с този разумен свят, всичко в нашия живот се урежда разумно. А как може да се свържем с този разумен свят? За това Учителят говори в своите беседи и лекции.

Братският живот

В беседата „Вяра и съмнение" Учителят говори за Бялото Братство: *„Аз трябва да ви запозная с Бялото Братство. Вие още не го познавате. Искам всинца вие да се наричате ученици на Всемирното Бяло Братство, на което Христос е глава."*

„Ще имате предвид следното: във Всемирното Бяло Братство употребяват три метода за работа. Единият метод е методът на Любовта, по който метод Христос сега работи. Вторият метод е методът на Мъдростта, а третият метод е методът на Истината. Следователно ние боравим и с Любовта, и с Мъдростта и с Истината едновременно."

„И тъй, в Бялото Братство изучаването на Любовта, Мъдростта и Истината са методи за работа, за да се образуват онези духовни връзки за служене на Бога. Белите Братя са служители на Бога, те са ангелите. Вие трябва да казвате: „Ние се готвим за ученици, да влезем в туй Всемирно Бяло Братство, на което Христос е глава, и в стремлението си няма да отстъпим нито една крачка, няма да се отречем от принципите Любов, Мъдрост и Истина. Само така ще станем Негови членове. Станем ли Негови членове, и ще започнем истинския живот." [47]

„Радвайте се, че можете да бъдете членове, оглашени, вярващи и ученици на Бялото Братство, което носи новата култура в света." [48]

„Бялото Братство е онова велико общество на Божествения свят, което е в прямо общение с Бога и с Христа." [49]

„Вие имате работа с едно Братство, което не е човешка работа." [50]

„Срещали ли сте някой член на Бялото Братство? Ако вие сте Бялото Братство...? Влезли ли сте вие в контакт със съзнанието на тия същества на Бялото Братство, които са завършили своята еволюция и които ръководят съдбините на човечеството?" [51]

Учителят изнася неделните беседи най-напред на ул. „Опълченска" 66 в квартирата си, която е тясна и може да побере малко хора . Затова мнозина са стояли отвън да слушат на прозореца въпреки студа, който ги е сковавал. Отвън им е било студено, но отвътре – топло от благите

думи на Учителя. Започват да наемат под наем подходящи зали, където може да се съберат всички онези, които искат да чуят Словото на Учителя.

На ул. „Оборище“ 14 един брат предоставил място за построяване на салон. Учителят събира приятелите и им поставя въпроса къде да се построи салонът. Само трима гласуват за Изгрева, а всички останали за ул. „Оборище“ 14. И салонът бива построен на ул. „Оборище“ 14, където Учителят изнася своите беседи.

Казахме, че изгревите на слънцето са изключително важни. Рано сутрин, около половин час преди изгрева на слънцето, последователите на Учителя излизат навън да посрещнат първите слънчеви лъчи. Тогава има най-голям изблик на енергия – както физическа, така и психическа. Изгряването на слънцето е свещен момент за цялата природа. Слънцето носи в този момент програмата за деня и енергията за осъществяването ѝ, резултат от дейността на разумните космични сили. Според Учителя: *„Сутрин слънцето изпраща своята енергия и оживотворява всичко в природата. Всеки негов лъч си има своето предназначение и носи велика сила в себе си. На вас остава да приемете своето си, а останалата енергия е предназначена за други предмети.“*[52]

Всеки ученик се съсредоточава, възстановява вътрешния си мир и хармония и влиза в контакт с разумната природа. Слънчевите лъчи при пукването на зората действат изключително целебно, животворно, ободрително и освежително. Учителят отделя особено внимание за лекуване с цветни лъчи. При изгрева има една мека светлина, която разширява ума и сърцето и в този момент слънцето оказва най-силно психическо въздействие върху човека. От особено голямо значение са изгревите от 22 март до 22 септември. И всяко утро през този сезон Учителят извежда своите последователи да посрещнат изгрева на слънцето на края на боровата гора, която се разпростира на 3–4 км югоизточно от София. Сутрин рано за изгрев-слънце приятелите излизат там, където е сегашният Изгрев.

Мястото на сегашния Изгрев било купено от англичанина Баучер. Там Братството купува над 40–50 декара земя и през летния сезон някои последователи си поставят палатки. През 1926 г. построяват за Учителя една стаичка, за да може да се подслони при лошо време, но и през зимата Учителят не слиза в квартирата на ул. „Опълченска“ 66, а остава да живее в стаичката на Изгрева.

През лятото на 1927 г., веднага след събора, за много кратко време бива построен прекрасен голям салон, където Учителят да може да изнася своите беседи. Салонът е построен само от работници от Братството с доброволен труд. Сам Учителят участва в неговото изграждане. Когато го видях за първи път, той беше с ренде в ръка, което ми направи огромно впечатление, защото бях дълбоко убеден, че духовната работа трябва да бъде свързана тясно с физическата. За мен стана ясно, че Учителят беше не само теоретик, но и практик. Според него: *„Едно от качествата на великата школа на живота – школата на Бялото Братство, или така наречената Божествена школа, е това, че тя поставя всичко изучено на опит. В нея теория и практика вървят ръка за ръка.“*[53]

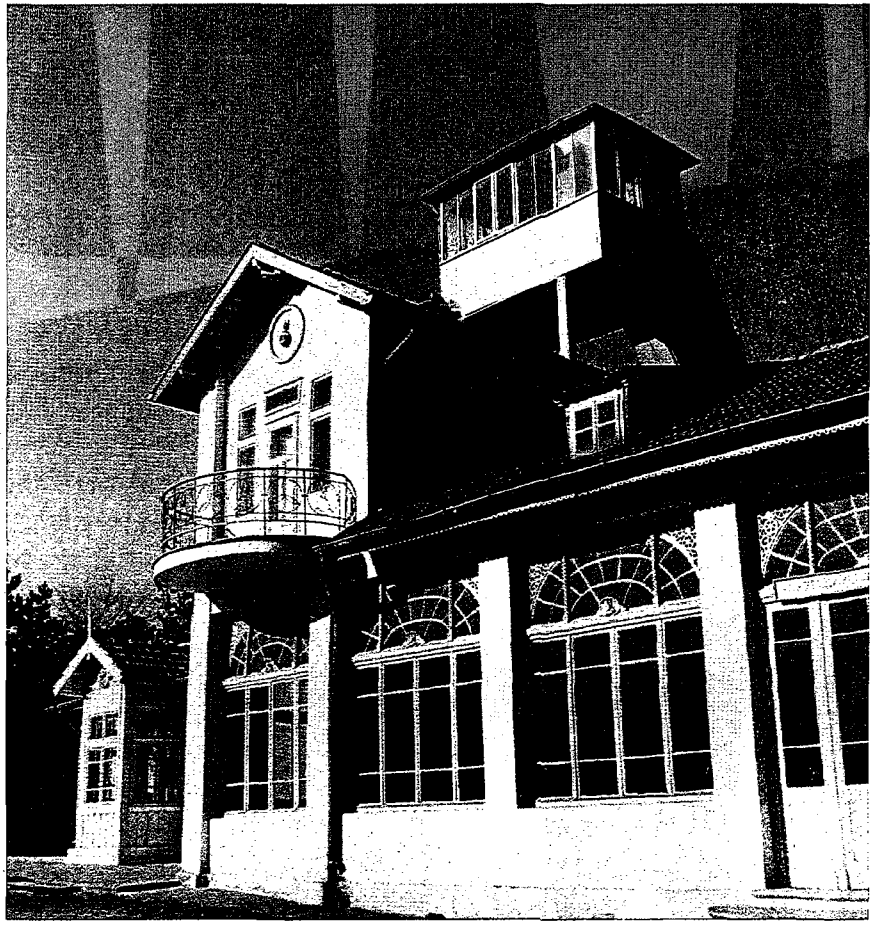

Салонът на Изгрева

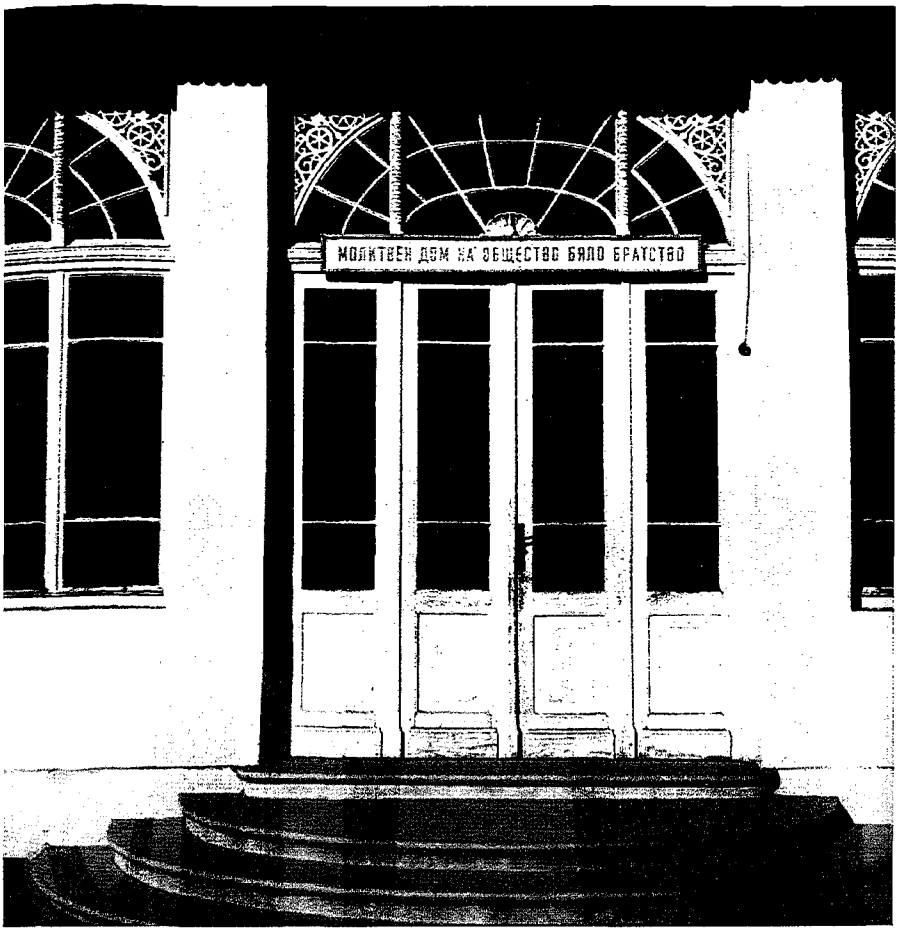

Надписът на вратата на салона „Молитвен дом на общество Бяло Братство“

Постройката на салона беше окончателно завършена през есента на 1928 г. и през октомври неделните беседи и школните лекции, които дотогава Учителят държеше на ул. „Оборище“ 14, се пренесоха в новия салон. Докато на ул. „Оборище“ 14 лекциите се изнасяха в 6 ч. вечерта, с преместването на Изгрева те вече започваха в 5 ч. сутринта.

Много приятели започнаха да си строят малки дървени къщички и се преселиха да живеят на Изгрева. Това име беше дадено на новото селище на Бялото Братство. Неговите обитатели живееха в отделни малки дървени къщички, които сами си построяваха.

Дървените къщи на Изгрева

Моите родители живееха в Павлово, където имах хубава стая, но за да бъда близо до Учителя и да слушам беседите, се преместих на Изгрева. Спомням си, имаше една голяма, дълга 6–7 метра палатка, в която се настаних, но в лошо време всички кучета и котки се подслоняваха в нея и започваха бой, без да се интересуват от моето присъствие. Важното е, че бях на Изгрева, можех сутрин рано да посрещам изгрева на слънцето с другите приятели, да посещавам школните лекции в 5 ч. сутринта и да живея в прекрасната атмосфера, която цареше там.

Не всички ученици живееха на Изгрева и за тези от тях, които идваха от София, особено за сестрите, това беше голямо изпитание. Нямаше никакъв превоз и те сами в тъмни зори трябваше да прекосят гората и да бъдат навреме на лекции. Това беше подвиг, защото имаха един час път, който не беше съвсем безопасен. Учителят влизаше в клас точно в 5 ч. и никога не си позволяваше да закъснее.

След лекцията излизахме на полянката, която беше заобиколена отвсякъде с борова гора, и там зиме и лете правехме първите 6 упражнения.

Шестте упражнения на поляната на Изгрева

От 22 март до 22 септември се танцуваха свещените танци, наречени Паневритмия. Тези хармонични и плавни движения са израз на законите на живота и поставят човека във връзка с разумните и творческите сили на природата, като развиват всички духовни центрове и духовни тела в човека. Всяко движение е свързано с живата геометрия, широко застъпена в учението. Изпълнителите танцуват в кръг, а в средата свири оркестър. Това е мощен метод за хармонизиране и усъвършенстване на човека. Учителят е дал голям брой други физически упражнения без музика, които имат подобно въздействие. Всяко от тях по специфичен начин обогатява този ефект и има важно значение за тонизиране и обновяване на процесите в организма и за постигането на крепко физическо и душевно здраве.

Сутрин след беседата и гимнастиките всеки отиваше на работа в града. След работа се прибирахме на Изгрева да отдъхнем и дълбоко да поемем духовната атмосфера, която цареше. Всеки се отдаваше на своите свободни занимания. Надвечер още отдалече се чуваха цигулки, чуваше се пеене. Вечерните часове също бяха особено пълноценни. Учителят излизаше на полянката, на която играехме Паневритмията, и дружески беседвахме. Водехме незабравими разговори помежду си и с Учи-

теля. Това бяха вечери, които пълнеха душите ни с възторг. Брат Боян Боев беше като сянката на Учителя, неотлъчно стоеше до него и стенографираше това, което Учителят казваше. Всички тези разговори са дешифрирани и готови за печат, когато има условия за това.*

Разговори с Учителя

Животът на Изгрева беше колективен. Посадиха се овощни дървета, лозе, ягоди и малини. Всеки в свободното си време участваше в тяхното обработване. Цялата работа в селището се извършваше на доброволни начала, безплатно от братята и сестрите. Овощната и зеленчуковата градина, лозето, ягодите се обработваха колективно. Всеки, когато можеше, внасяше своя дял в тази работа. Пред салона имаше прекрасна цветна градина и за мен беше велико удоволствие рано сутрин да я поливам. Пред големия салон имаше лешникови храсти и пред тях бяха наредени масите за обяд с пейки от двете страни.

Всеки ден имахме общ обяд, който беше безплатен, открит за всички. Всякога имаше хубаво ядене. То се приготвяше от дежурни по сво-

*Бележка на съставителя – сега по-голяма част от тези разговори са издадени.

Общ обяд под леските на Изгрева

бода, но винаги имаше желаещи, които да се включат. Храната беше природосъобразна, вегетарианска, предимно плодове и зеленчуци. Вегетарианската храна е по-здравословна, а и убийството на животни е несъвместимо с любовта. След обеда се слагаше една касичка, в която всеки пускаше по желание, колкото намери за добре, но никога не беше задължително да даде. Това беше особено добре за бедните студенти, които се хранеха в стола. Винаги сме били в състояние да поддържаме стола. Тези, които бяха в града на работа, си приготвяха съдове, за да им

се остави ядене. Всеки работеше по желание в овощната градина, лозето, зеленчуковата градина, а получените продукти отиваха за стола. Тук можеха да се хранят и външни хора безплатно. Съзнателният доброволен труд беше основа на нашия колективен живот.

Колективната работа
Крум Въжаров и други ученици на Учителя работят в овощната градина на Изгрева

Беседите и лекциите, които Учителят изнасяше, бяха безплатни. Той казва: *„Съвременните попове, учители и съдии са професионалисти, работят за пари. Според схващане на истинското Христово учение те не са служители на Бога, а обикновени работници."*[54]

Учителят ни даваше пример как да работим без корист. Да живеем за другите, това е основен принцип на нашето учение. Водата, която извира и тече свободно, е символ на изобилен и пълен живот. Вода, която не се оттича, се превръща в блато и започва да мирише, така че, ако ние не искаме да сме смрадливо блато, трябва да оставим свободно Божественият живот да протече през нас. Вода, която тече, и при най-големия студ не замръзва и ако ние не искаме да замръзнем, трябва да дадем свободен път на Божественото у нас. Това е истинската динамика на

новото. Нашият живот трябва да бъде динамичен. Да се изпълним с голяма Любов.

Музиката заемаше изключително важно място в живота на Братството. Тя е основен метод за развитие на хората от идващата шеста раса. Според Учителя новото ще влезе в света чрез музиката. С музиката много по-лесно се постига всичко. Музиката е велико изкуство и чрез нея може да се влезе във връзка с по-висшите същества.

Учителят Беинса Дуно е голям музикант. Той прекрасно свири на цигулка, композирал е много окултни песни, включително и музиката на Паневритмията. Музиката е важен метод, който Учителят използва по всяко време и случай.

„Използвайте музиката като велико благо от Бога за доброто на сегашното човечество. Всичко в бъдещата култура ще дойде по пътя на музикалната хармония. "[55]

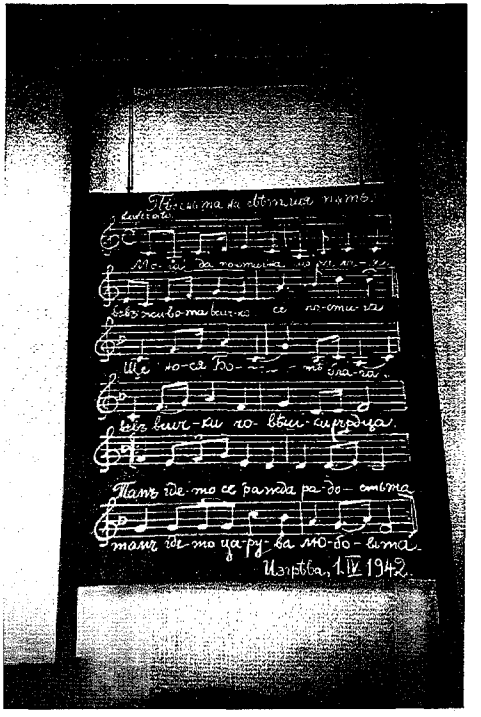

„Песента на светлия път" върху черната дъска в салона на Изгрева

Учителят приемаше в стаичката, която най-напред му беше построена, а после над салона беше изградена за него спалня. Построен беше и малкият салон, който служеше за трапезария и увеселение. Много често по разни поводи се уреждаха вечерни срещи, забави, изнасяха се концерти.

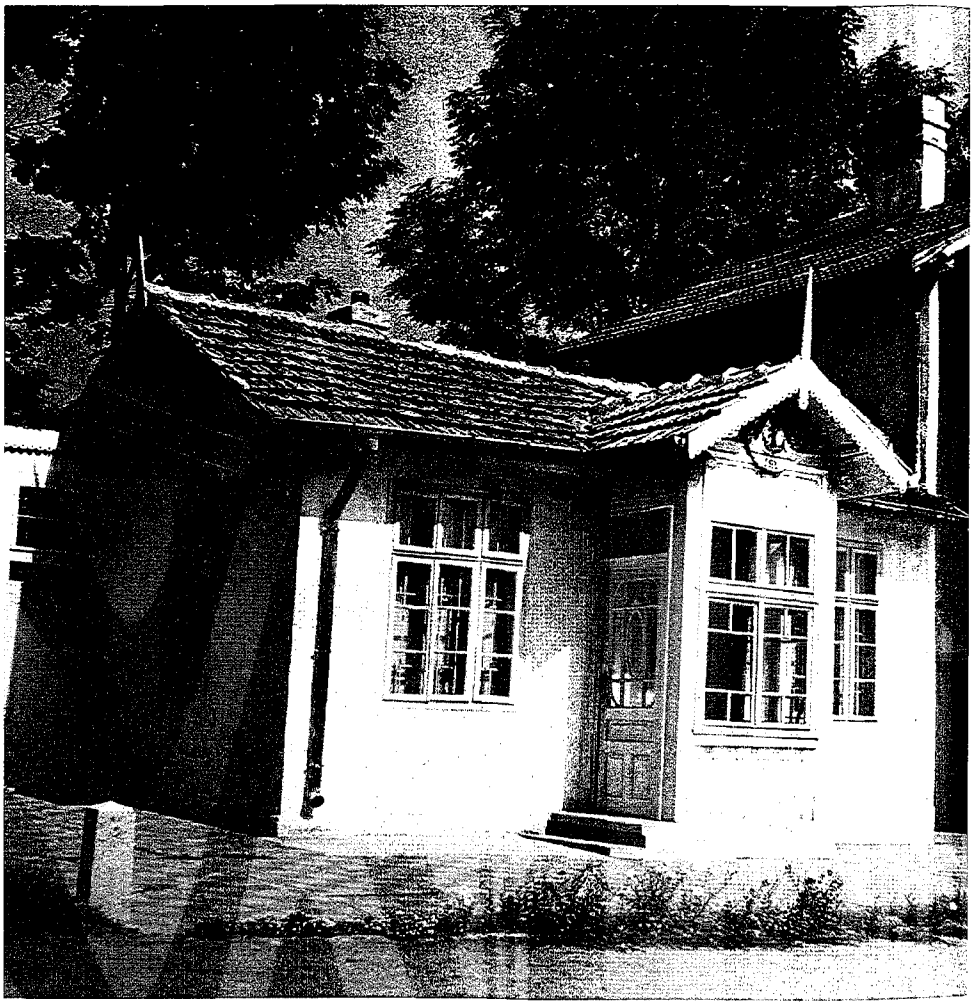

Приемната на Учителя

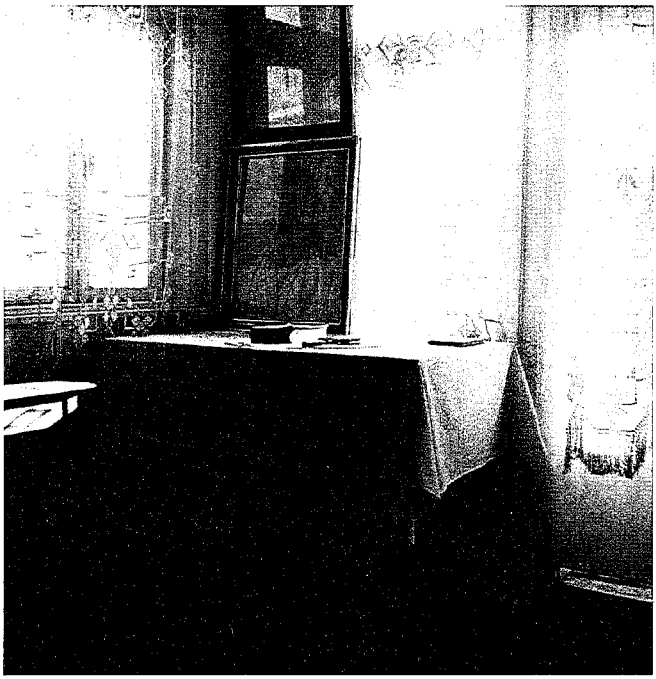

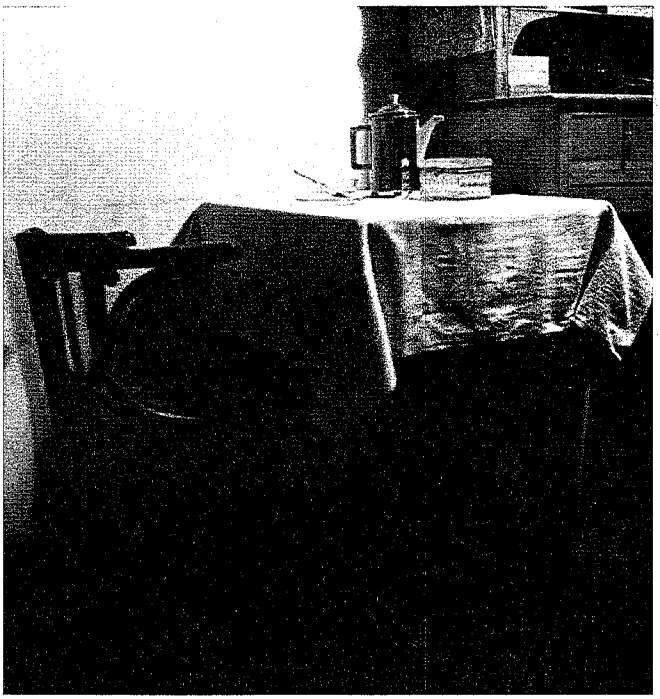

Снимки от дома на Учителя (от 75 до 78 страница)

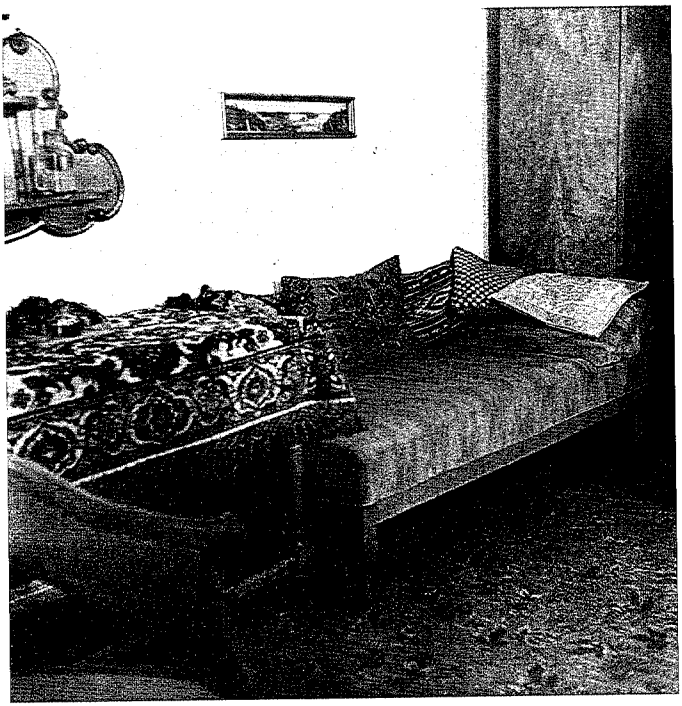

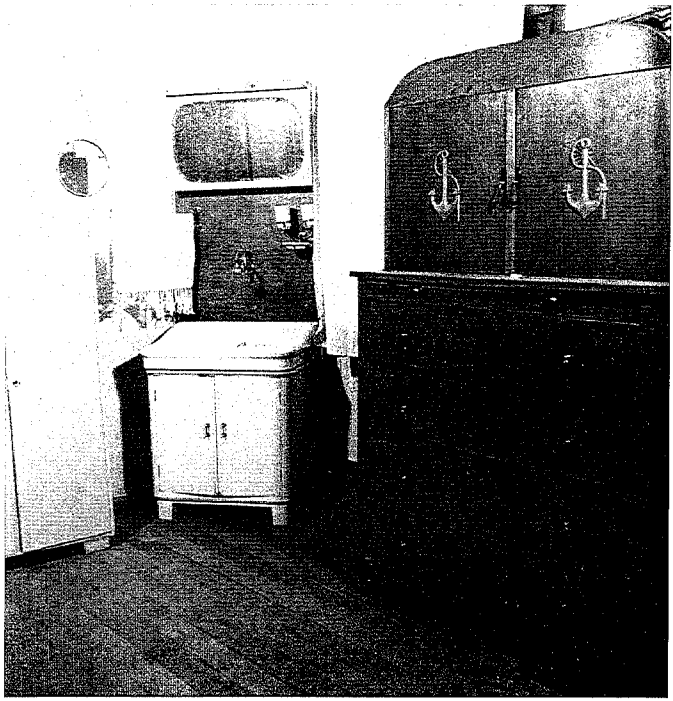

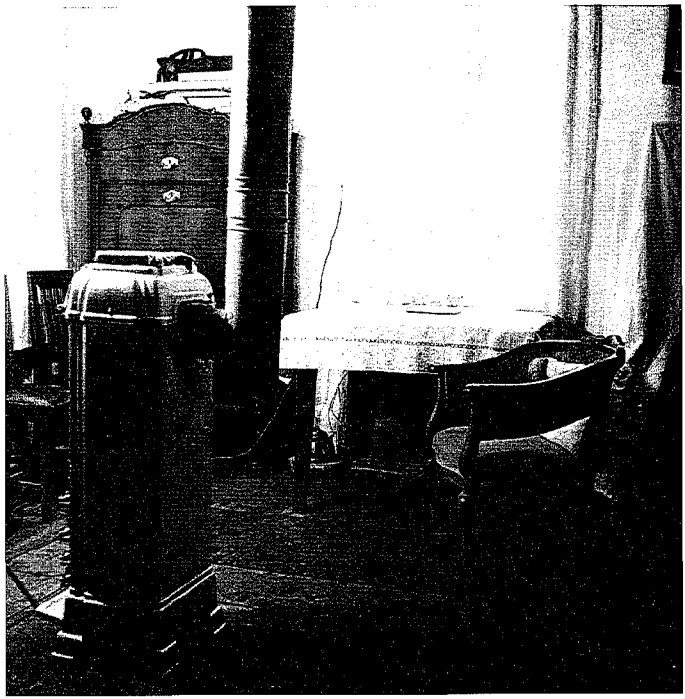

Между братята и сестрите имаше много хармонични отношения. Мирът, който Учителят носеше със себе си, се предаваше и на нас. Живеехме много задушевен живот, изпълнен с искрена братска обич и любов, бяхме като едно голямо семейство. Това беше дълбоко осмислен живот, пълен с мир и радост. Братята и сестрите, когато се срещаха, се поздравяваха по братски с вдигната ръка и с една хубава усмивка. Особено за нас, младите, това беше истинско новораждане. Изгревът непрекъснато се посещаваше и се посещава от последователи на Учителя от цялата страна. Идваха и гости от чужбина.

Учителят беше за природосъобразния живот. Общуването с планината е в основата на нашето учение и сме ходили не само през лятото, но и през зимата. Ние носехме големи самовари, за да имаме вряла вода на разположение.

С Учителя на Бивака (Ел Шадай), Витоша

София е щастлива с това, че на 8 километра от нея се издига Витоша. Един ден в седмицата, обикновено в четвъртък, отивахме на Витоша. От Изгрева тръгвахме в два часа и половина през нощта, за да може

да посрещнем изгрева в планината. Тогава нямаше никакви превозни средства и ние отивахме пеша. Пътят до Витоша беше през ливади и нивя. Сред житата, вече натежали от назрелите класове, вървяхме по тясна пътека един след друг. Начело вървеше Учителят, и ние след него. Това беше една дълбоко мистична картина. В ранни зори напред ясно изпъкваше величествената фигура на Учителя, а след него над 150 души вървяха един след друг сред узрелите вече жита. Никой не говореше, всеки беше вглъбен в себе си.

Преди изгрев-слънце бяхме в гората над Симеоново на една прекрасна поляна, откъдето можеше да съзерцаваме изгрева на слънцето. След изгрева след кратка молитва поемахме нагоре по тясната пътеката за Бивака. Учителят вървеше бързо и трудно можехме да го следваме, но той често даваше почивки. Още с пристигането на Бивака се преобличахме и се напивахме с гореща вода от чайниците, които младите приятели бяха успели вече да стоплят.

През деня имахме непринудени разговори с Учителя и помежду си. Брат Боян записваше всичко, което казваше Учителят. Когато имаше вятър, търсехме завет под високата полукръгла ограда от камъни, която бяхме си изградили. В средата имаше буен огън и на огнището от камъни бяха чайниците и ангелската супа, с която се гощавахме на обяд. Младите приятели бяха много отзивчиви и за тях най-голямата радост беше да посрещнат тия, които пристигаха, и да им предложат чаша гореща вода. Пиенето на гореща вода след изпотяването беше панацея за всички болести. При изобилното изпотяване, което се получаваше при бързото ходене нагоре, се изхвърляха всички отрови от организма, а с горещата вода, която изпивахме след това, ставаше основно промиване на всички клетки на организма.

На Бивака пеехме най-различни песни. Сутрин рано – по-мистични, а на обяд – весели и живи. За всички случаи имахме подходящи песни. Рано следобед тръгвахме обратно, а Учителят изглеждаше най-добре от всички въпреки дългия път, който изминавахме. Още от „Дианабад", като излизахме нагоре по стръмното от гората за Изгрева, Учителят даваше много бързо темпо. Малцина можеха да го следват. Вечерта се събирахме в малкия салон, където ни чакаше вкусна ангелска супа. Цялата вечер след яденето прекарвахме в песни и веселие.

Братството не е абстрактно понятие, то не може да се догматизира. То е нещо реално. Там, където има мир и хармония, там е Братството. Истинските братя и сестри носят този мир у себе си и го предават на околните. И този мир и хармония, на които ние трябва да сме проводници, рано или късно ще залеят цялата земя. Хората ще дойдат до едно глобално съзнание и то вече идва, близко е. Така ще слезе Царството Божие на Земята.

Животът на Бялото Братство намира своя най-пълен израз в редовните високопланински екскурзии и лагери. От 1922 г. започват ежегодните лагери на свещената Рила планина, в която участват хора от всички възрасти. Лагерите се провеждат и досега на височина над 2000 метра. Рила е старонагъната планина от вулканичен произход още от архайската ера, сцена на велики митологични тайнства и исторически събития. Тя е велик духовен център, играла е и ще играе важна духовна роля на тази планета. Първият лагер е построен под най-високия връх на Рила – Мусала (около 3000 метра), което означава място на Бога. Спеше се в подножието на върха направо на земята, без спални чували и палатки. Даже и при най-сурови условия, буря, дъжд, сняг никой не се разболяваше.

От 1929 г. рилските лагери се прехвърлиха на второто от Седемте рилски езера (около 2300 метра), където започнаха да летуват по няколкостотин души за около два месеца – през юли и август. Братята и сестрите с голям труд прокараха първите пътеки в непроходимата тогава планина, строяха мостове и пътища. Учителят и всички ученици посрещаха всяка сутрин изгрева на слънцето от Молитвения връх над второто езеро, където е разположен лагерът. Учителят държеше беседа веднага след изгрева, след което се играеше Паневритмия. Играна по високите планини, тя оказва особено благотворно влияние.

На рилските лагери се съсредоточава най-интензивно цялостният трудов, културен, интелектуален и духовен живот на Братството – окултни лекции, художествени програми, индивидуална духовна работа.

Братският живот на Рила

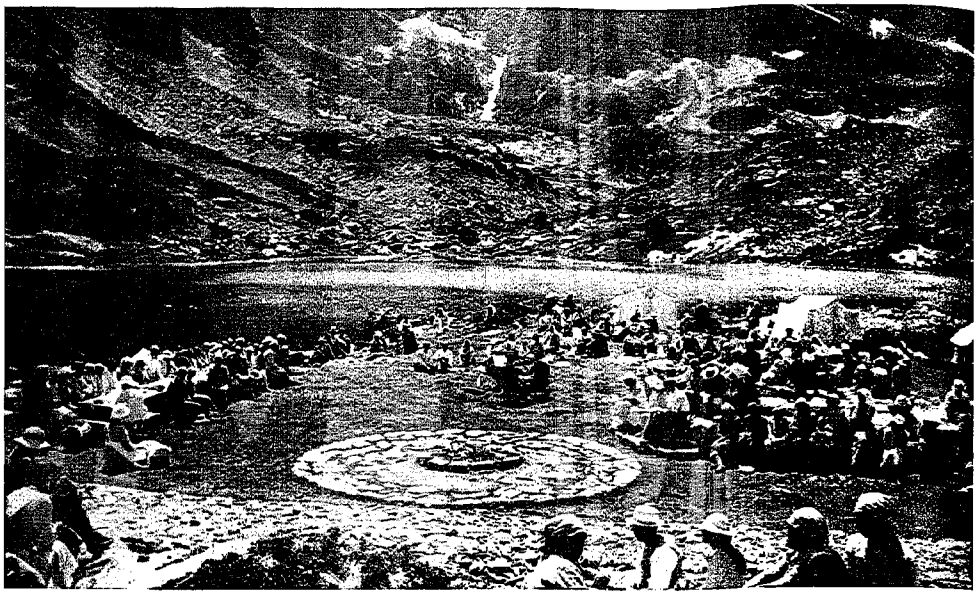

Лагерът на второто езеро на Рила

Изграждане на спиралата (охлюва) при второто рилско езеро

„Има закон в природата: каквото правим долу, е направено горе, направено е вътре в нас, в света на нашите мисли и чувства. Всичко, каквото правим тук, има отражение и в социалния живот.“[56]

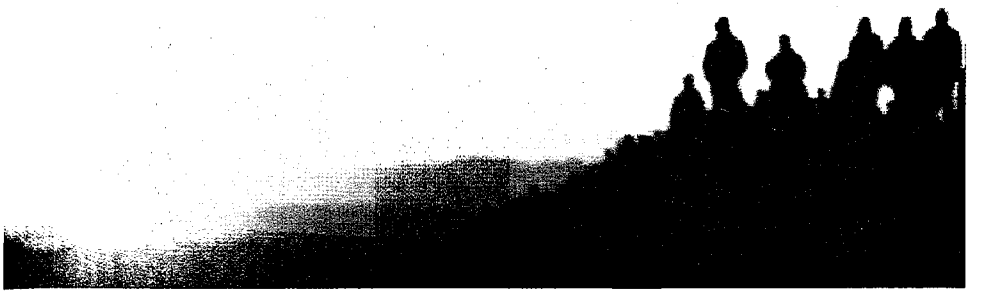

Посрещане на изгрева на слънцето от Молитвения връх

„Когато Божието слънце изгрява, прозорците на душата ти трябва да бъдат отворени.“[57]

Беседа на Молитвения връх

„Ако разумното Слово не проникне в човека, не стане негова плът и кръв, той не може да прояви доброто в себе си, не може да бъде духовен. Мощно нещо е Словото.“[58]

Паневритмия на Рила

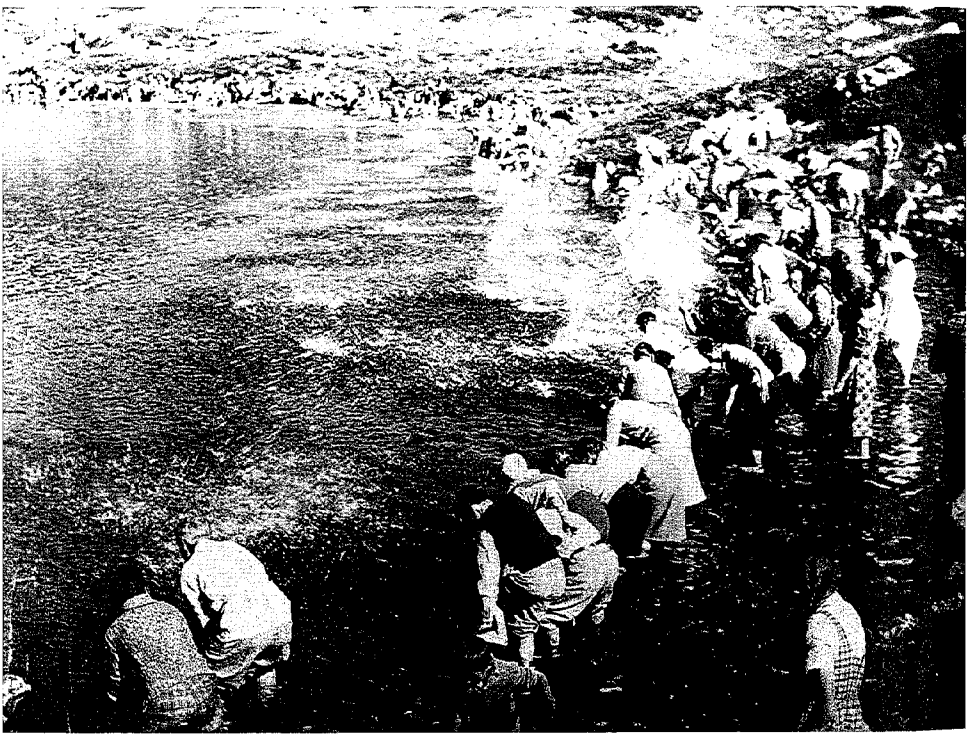

Упражнения на езерото на Чистотата

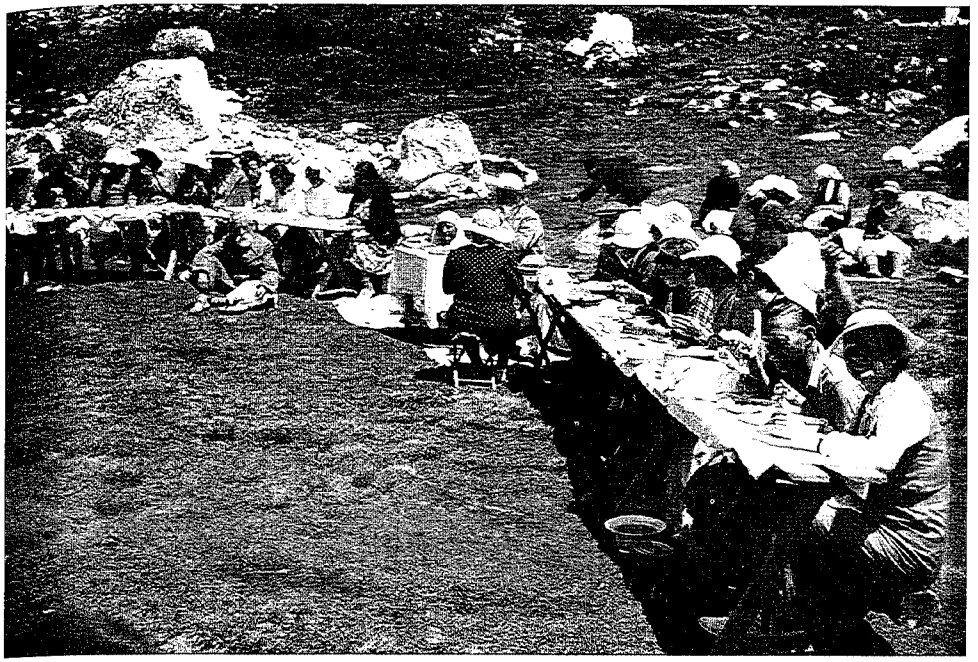

Общ обяд на Рила с гости от чужбина

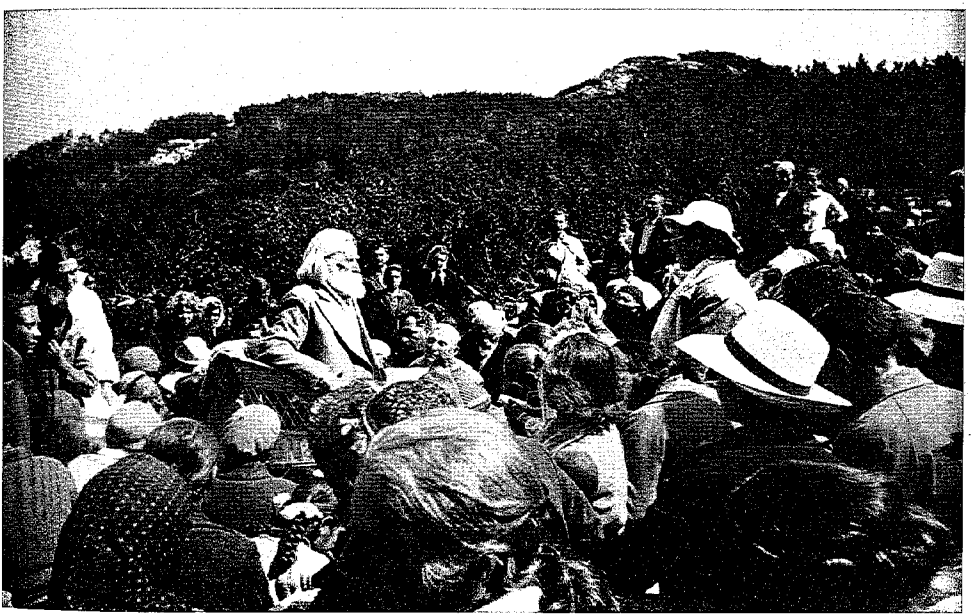

„Съществото е човек да носи Бога в себе си, в душата си и да Му служи.“[59]

Концерти на Рила

„Музиката е изкуство на ангелите. За ангелите всеки един музикален тон, това е звук определен. И тия звукове са неразбрани за нас, но за ангелите те са цял един език, красив ангелски език. Музиката е ангелски език.“[60]

Излети в планината с Учителя

На работа в планината

Учителят и Петър Пампоров

Боян Боев

Всяка трудова дейност се извършва безплатно и е на абсолютно доброволни начала. Животът в Братството се изгражда на принципа на пълната свобода и взаимопомощ. Върхът на духовния живот на Братството са съборните дни от 19 до 21 август, в които вземат участие и много гости от чужбина.

Учителят на Рила с гости от
Франция, Италия, Финландия, Швеция, Латвия и Югославия

Учителят обича изворите, които са в изобилие в Рила планина. Едно от главните занимания там е почистването им, което има символичен смисъл. Животът сред природата е естествено състояние на човека. Учителят казва, че идеалът на новия човек, човека на шестата раса, е да изучава езика на природата. *„За мен природата е проявление на Бога в живота.“*[61] Това е целта на бъдещото човечество – носител на новата Любов, новата Светлина и Свобода. Животът на Рила винаги е бил за всички израз на голяма радост и щастие.

Учителят Беинса Дуно е предшественик на Новата епоха, която идва. Но за да влезем в тази епоха, трябва да развием едно ново, космично

съзнание, за което Учителят казва: *„Всеки, който живее в космическото съзнание, само той може да разбере какво значи да имаш съприкосновение с Бога."*[62] Стойностите на живота трябва да добият друг смисъл. Цялото човечество е един жив организъм и различните народи са удове на този организъм. Когато един орган заболее, цялото тяло боледува. Когато един народ страда, цялото човечество страда. Всеки народ има своето дълбоко предназначение. Силните трябва да помагат на слабите, богатите – на бедните. Трябва да се развие ново съзнание, което да обхваща благото на всички народи. Трябва да развием космично съзнание и да гледаме на Космоса като на един безграничен океан на светлина и сила, откъдето можем да черпим преизобилно. Трябва да развием космичната обич и Любов, което ще осмисли по нов начин нашия живот. Тогава животът на цялото човечество ще бъде живот на благоденствие, пълен с радост и мир – животът, в който ще се изявява Всемирното Бяло Братство.

Според Учителя: *„Когато хората възприемат новото учение и заживеят в космическото съзнание, омразата, завистта, недоволството – всички отрицателни черти в живота на човека ще изчезнат. Всичко отрицателно, което носим от живота на съзнанието и самосъзнанието, ще се заличи. Самосъзнанието разрешава въпроса за прехраната, а космическото съзнание разрешава въпроса за любовта към Бога. Разрешим ли този въпрос, любовта ще донесе своето изобилие, от което ние ще се храним. Тогава цялата земя ще се превърне в райска градина, в която ще има работа за всички."*[63]

„Иде една коренна органична промяна в живота. Приятно ще бъде на хората да живеят."[64]

„Апостолите, които живяха преди 2000 години, казваха: „Близо е денят Господен." Какво търпение имаха те! А сега ние казваме: „Денят Господен е на нашия праг." Братя, първият звънец е ударил, остават още два! И като ударят последните два звънци, всички царства на Земята ще бъдат царства на Бялото Братство."[65]

Част II

Преживяно с Учителя

Спомени за Учителя, устно разказвани от Крум Въжаров и записани от Мария Митовска

Вътрешната връзка с Учителя

„Едно от най-важните неща в живота е вътрешната връзка. Каквото и значение да дадете на нещата, ако нямат вътрешна връзка помежду си, те са без съдържание и смисъл.“[66]

С Учителя на Рила

Крум като всеки млад човек, стремящ се нагоре, за да научи и приложи Словото и ученията, е имал много въпроси към Учителя. Той е тръгвал с всичко това в ума си от Павлово пеш до Изгрева през ниви и

ливади, за да се срещне с Учителя и да му зададе въпросите си. По пътя, който е един-два часа, в главата му проблясват много неща и в един миг той разбира, че Учителят вече е отговорил на въпросите му, защото живата връзка действа и не всякога е нужен физически контакт.

Връзката между ученика и Учителя се реализира на всички нива. Когато Крум пристига на Изгрева и отива при Учителя, той се усмихва и му казва: *„Е, има ли още нещо да питате?“*

Крум ми казваше, че когато си в аурата на Учителя, те обзема вътрешен мир, хармония, Любов. „В аурата на Учителя ние се преобразявахме. Обичта ни към него беше безгранична. В присъствието на нашия обичен Учител думите на Христос: „Моят мир ви давам, моят мир ви оставям“ за нас се превръщаха в реалност.“

Мълчанието

„Всеки, който иска да бъде нещо повече от другите, трябва да се съединява с живия Господ, с оная велика връзка на хармония, и да учи закона на мълчанието.“[67]

В правилата, дадени от Учителя за ученика, се казва: *„Ученикът не проявява никакво любопитство. Той нито пита, нито позволява другите много да го разпитват. Той е свободен да мълчи.“*

„На ученика не се позволява да говори празни думи.“[68]

Крум Въжаров беше образец за това. Много пъти съм задавала някакъв несъществен въпрос или друг, на който още не съм готова да ми се отговори. Много бързо се ориентирах, че Крум на такива въпроси не отговаряше. Питам нещо, той мълчи, повтарям въпроса, пак мълчи, докато разбера, че на този въпрос в този момент няма да отговори. Крум беше мълчалив, той говореше малко, но много точно, следваше указанията на Учителя: *„Малко ще говорите, но ясно, кратко, точно и разумно. Така вие се свързвате с Белите Братя и им помагате.“*[69]

Когато някой поучава, че Учителят каза това и това, Крум Въжаров искаше да му покажат къде точно, в коя беседа и на коя страница го е казал, за да не се получават недоразумения и манипулиране със Словото на Учителя. Или както Учителят казва: *„Великата школа на живота се отличава по това, че тя подлага всяко знание на опит. Тя проверява всичко казано-речено и от резултатите съди за истинността на нещата.“*[70]

Ние бяхме в Рая!

Учителят е водел учениците си най-напред в Мусаленския дял на Рила. След това са се преместили на Седемте рилски езера. Качвали са се пеш от Боровец до мястото, където сега е хижа „Мусала". Лагерували са край второто езеро в подножието на връх Иречек. Палели са огън и са спали около огъня без палатки и спални чували, само с пелерини от дебел вълнен плат. Понякога е валял дъжд, било е много студено, но никой не е настивал и не се е разболявал. Пиели са много гореща вода. Ставали са в 3 ч. сутринта, качвали са се на връх Мусала и оттам са посрещали изгрева. Учителят е държал беседа край езерото Окото.

Веднъж храната се свършила и Учителят попитал: *„Кой иска да отиде до Боровец да донесе хляб?"* Цеко и Крум веднага пожелават да тръгнат. Отиват до Боровец, купуват хляб и бързо се отправят към Мусала. По пътя ги напада глутница кучета. Цеко и Крум упорито се отбраняват, но се стъмва, те загубват пътя и се разделят. Крум тръгнал по пътя през двореца „Ситняково", който е много дълъг. Стига до високи скали и непристъпни места, скъсва се каишът на раницата му и трябва с едната ръка да носи чувала с хляб, а с другата – раницата и да се катери нагоре без пътека. Било е доста трудно. Тогава той оставя чувала с хляб до една скала и продължава, като решава да се върне на другия ден и да го вземе. Като се връща, чувалът е изчезнал и той отново отива до Боровец, за да купи хляб, но по пътя го арестуват и го завеждат в двореца „Ситняково". Разпитват го кой е и какво прави по тези места. Крум обяснява някаква история за хляб, но те не му вярват. Най-после го пускат, той отива в Боровец и се връща в лагера с чувал, пълен с хляб. Голямо било учудването му, когато за мигове хлябът изчезнал, защото всички били много гладни и са се приготвяли вече да слизат, но в последния момент идва подкрепление. Крум казваше: „Никога не съм виждал хлябът да изчезва толкова бързо." Тогава Учителят му казал: *„Двамата братя в началото не е трябвало да се разделят."*

Трябва да се отбележи, че по-късно, след завършване на лагера на Седемте езера, Учителят с малка група ученици е ходел за няколко дни в Мусаленския дял на Рила. Едно от най-свещените места там са Олтарите, които много пъти са били посещавани от Учителя и учениците му. Посрещането на изгрева от най-високото място от връх Мусала е изключително силно и величествено.

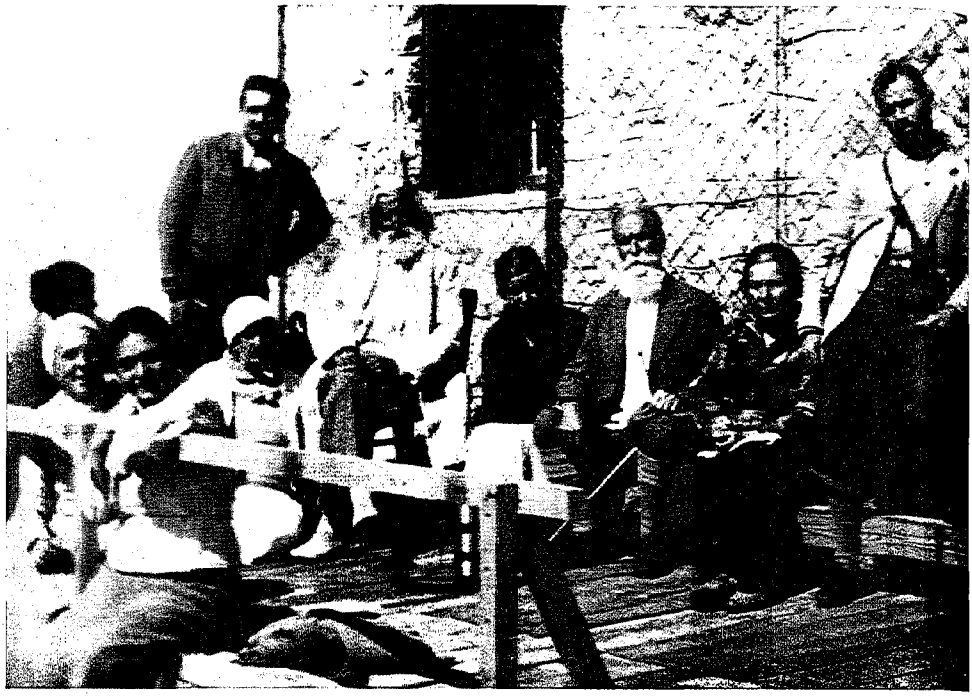

Учителят с малка група ученици на връх Мусала

Рилските лагери на второто езеро в района на Седемте езера започват от месец август 1929 г. и продължават до около 1942 г. Беседите, изнесени на Рила, са публикувани в следните томове: „Благословена между жените“, 1930 г., „Любов към Бога“, 1931 г., „Нашето място“, 1931 г., „Ценното из книгата на великия живот“, 1932 г., „Великото в живота“, 1934 г., „Царският път на душата“, 1935 г., „Лъчи на живота“, 1937 г., „Двигатели в живота“, 1938 г., „Езикът на любовта“, 1939 г., „Божествен и човешки свят“, 1940 г., и „Опорни точки в живота“, 1942 г. Разговорите с Учителя на Рила са записвани от Боян Боев и по-голяма част от тях са представени в книгата „Разговорите при Седемте рилски езера“, 1948 г.

Най напред Учителят с учениците си се качва в района на Седемте езера през Сапарева баня и хижа „Скакавица“ до петото езеро и оттам слизат надолу на второто езеро. Този път е много дълъг. Тогава Учителят изпраща Крум Въжаров и Славчо Славянски да проучат пътя през село Говедарци и местността на хижа „Вада“. По това време е имало

само овчарски и дърварски пътеки и е било много труднопроходимо, но младежите успели да преминат. По-късно и много други ученици на Учителя се включват да правят пътя от хижа „Вада“ до Седемте езера, за да стане достъпен за хора, а също така и за конете с багажа.

Учениците на Учителя са строили мостове, правели са стъпала по стръмните трудни места и т.н. Крум ми каза, че прокарването на пътя и мостовете към върха е много символично и всичко това е правено с много молитви и с ясното съзнание да тръгнат много хора по този път. Вървейки по него, да усетят духовната мощ на тези, които са го направили, да се повдигнат духовно и да намерят пътя към високия идеал – върха, който е символ на Бога.

Пътят от Говедарци до езерата е доста дълъг и затова е било добре на мястото на сегашната хижа „Вада“ да се построи хижа или заслон, където да се подслоняват хора и багаж при лошо време. Учениците на Учителя започнали да строят хижа и доста напреднали. Когато веднъж отиват, виждат, че строежът е запален и изгорял, защото попът на селото насъскал селяните и те изгорили хижата. Крум ми каза, че когато отишли при Учителя да му съобщят това, той много строго казал: *„Така стана по-добре, иначе щеше да бъде свърталище на ловци.“*

Крум ми показа мястото, откъдето са тръгвали групите за Рила. Камионите пристигали накрая на село Говедарци много рано сутринта. От лагера на Седемте езера слизали няколко от учениците на Учителя със самовари на гърба, пълни с топла вода или чай. Крум бил между тях. Те помагали на групите да се качат пеш от Говедарци до езерата. Имало и деца, и възрастни. Един от тях вървял отпред като водач, един по средата и един последен, като пазели хората да не се загубят по пътя. По това време той не бил маркиран. Когато групата пристигала в лагера, Учителят питал Крум: *„Е, има ли още някой?“* При тези думи и грижа на Учителя, казваше Крум, не е възможно да не работиш усърдно, да помогнеш на всички да се качат на рилския лагер. Как изглежда братският живот на Рила през очите на една американка – Берадин Крил-Джозелин, е описано на с. 144.

Веднъж, когато са се връщали от Рила, Крум бил студент и нямал пари да си плати за камиона до София. Той помага да се натовари багажът, скрива се и гледа как камионът тръгва. Крум решава да се върне пеш до София. Учителят обаче спира камиона и веднага изпраща да доведат Крум и той да пътува с тях.

Завръщане от Рила

На път за София
Пред Крум Въжаров са стенографките Елена Андреева и Савка Керемедчиева

Крум ни каза: „По времето, когато бяхме с Учителя на Рила, ако попитате някой от нас къде бяхте, всеки ще отговори: „Ние бяхме в Рая!“ Защото Учителят високо в планината сред малък кръг от хора – неговите ученици – успя да свали Царството Божие на Земята.

Ние бяхме в Рая!

Положителното

Веднъж Учителят казва на Крум: *„Ти си песимист.“* „Защо Учителю?“ – запитва Крум. *„Защото замисляш големи работи.“* „Тогава да замислям по-малки?“ – отговаря Крум. Учителят му казва: *„Не, ще замисляш големи неща, но ще подхранваш вярата и надеждата.“* Тогава Учителят си слага ръката върху главата на Крум, там, където са центровете на вярата и надеждата. Това, изглежда, беше оставило голям отпечатък върху целия му живот. Той винаги за всичко отправяше само положителна мисъл и не допускаше отрицателното, не му даваше ход. Изкуството е да видиш всички отрицателни неща и въпреки това да надделее положителното. Да владееш тази магия, да превърнеш отрицателното в положително, да изградиш качества, които липсват, да насочиш и

да дадеш тласък за това. Според Учителя: *„Ученикът не трябва да се занимава с погрешките на хората, нито с техните отрицателни качества. Видиш ли една погрешка, изправи я; ако не можеш да я изправиш, мини напред и продължи пътя си.“*[71]

„Дръж положителното“ – бяха любимите думи на Крум. Той казваше: „Намирам една положителна черта във всеки независимо от нивото му и се спирам на нея. Обиквам човека и той се преобразява, и той ме обиква.“ Учителят ни учеше: *„За да погледнеш един човек, както трябва, намери в него една отличителна, Божествена черта, която никога не се мени. Всеки човек има поне една Божествена черта. Като намериш тая черта, той ще ти стане приятел. Ако не можеш да я намериш, той никога няма да ти стане приятел.“*[72]

„Кое е Божествено? Което никога не умира; което никога не губи своята красота; което никога не губи своята разумност; което не губи своята доброта. Всички ония неща, които се изменят, имат друг произход – не са от Бога.“[73]

Конярят Кольо, който беше стриктен да оставя багажа на средата на лагера на Седемте езера, на Крум Въжаров, когото много обичаше, качваше денговете до горната скала, близо до неговата палатка, и не му вземаше повече пари. За Крум Въжаров любовта между душите беше разменната монета, а не парите.

Не съм чула Крум Въжаров да каже лошо нещо за някой човек. Той никога не критикуваше. Ясно виждаше проблемите на хората, разбираше и осъзнаваше недостатъците и отрицателните качества, но винаги се свързваше с доброто в човека, намираше една положителна черта във всеки, свързваше се с нея, подхранваше я и я стимулираше. По този начин той помагаше. Веднъж Крум ми каза: „Можеш да помогнеш само на този, който желае. Ако човек не иска да му помогнеш, ти не можеш да го сториш насила. Насила можеш да вземеш нещо, но насила не можеш да дадеш.“ Той казваше: „Не се бори със злото. Просто, когато е тъмно в стаята, отвори широко прозорците, пусни светлината – и тъмнината ще изчезне.“ Крум Въжаров често казваше: „Бъдете умни като змиите и незлобливи като гълъбите.“ Тези прости истини, дадени от Учителя, той прилагаше в живота си, живееше според тях.

Искам да добавя също, че повечето от учениците на Учителя не критикуваха и не се свързваха с отрицателното. Това е едно от същест-

вените правила в школата на Учителя, много е трудно и е за тези, които са силни. Ние всички сме живи хора, поставени сме при различни, понякога много трудни положения и обстоятелства в живота. Всеки може да сгреши, но според Учителя проблемът не е в това, че ще направиш погрешка, но трябва веднага да я осъзнаеш и поправиш. Ако ти се свързваш със своите погрешки и с грешките на другите, ти зацикляш на едно място и не можеш да продължиш, защото това те спъва. А Учителят казва: *„Задачата на ученика е, като изправя своите погрешки, да не критикува ближните си за техните погрешки и недостатъци. Това значи плащане за погрешките им. Абсолютно никога не мислете за погрешките на хората. Този е начинът, по който можете да се облагородите."*[74]

Да си помагаме взаимно по братски и сестрински. Когато видим нашите грешки и тези на другите, да не бием тъпан за това, а да се молим и да ги изправяме, да вземем поука от тях, да си прощаваме и да продължаваме пътя си напред. Това научих и видях с очите си от Крум Въжаров и от други ученици на Учителя. Те следваха това, което Учителят ги учеше: *„Казвам: най-важната идея за вас е да си помагате взаимно. В това седи новото учение: взаимно помагане! Когато някой падне духом, всички трябва да му се притекат на помощ със своите добри мисли и желания."*[75]

Точността

Крум Въжаров казваше: „Учителят беше много зает и въпреки това беше образец на точност – и в думи, и в дела. Така например той винаги влизаше точно в 5 ч., за да започне школните лекции, идваше точно в 12 ч. за обяд и т.н. Учителят говореше тихо, но се чуваше надалеч. Произнасяше думите много ясно. Учителят говореше много точно и ясно, без двусмислици."

Крум Въжаров стриктно спазваше препоръките на Учителя: *„Точността, туй е първото нещо, което се изисква от ученика. Само така ще бъдете точни в мислите си, точни в чувствата и в желанията си и точни в своите действия."*[76]

„Аз ви казах и по-рано, че всички, които сте в школата, трябва да бъдете точни. Ние изискваме абсолютна точност от вас, каквато при-

родата ни представя. Природата е точна, определена, абсолютна. Живата природа обича акуратността. Тя е много взискателна в това отношение. Обещаеш ли нещо, ти не може да го отлагаш."[77]

„Ще изучавате точността, тя е необходима. Точно навреме ще ядете, точно навреме ще лягате, точно навреме ще ставате – ще се научите на точност. А сега казвате: като духът ни каже. Какъв е този дух? Той е мързелът."[78]

Крум Въжаров беше абсолютно точен и никога не закъсняваше. Той казваше: „Виж как слънцето изгрява всеки ден в точно определен час и никога не закъснява, виж как се движат звездите и не се сблъскват. И ние трябва да бъдем абсолютно точни като тях, за да сме в хармония с космичния ритъм." Също така Крум беше много точен в преценката си за всичко. Той беше изработил качеството на ученика да различава нещата и хората и да ги преценява добре.

Веднъж Крум ми каза: „Няма да слушаш какво ти говори някой, а ще влезеш в него и ще прецениш дали има съответните качества да свърши работата, за която говори. Много пъти тези, които говорят много, малко вършат, а тези, които мълчат, те свършват работата."

Новолунието

Крум Въжаров попитал нещо Учителя и той мълчал дълго време. В един момент Учителят отговаря на въпроса му, като пояснил, че е чакал да дойде новолунието.

Помня, Крум Въжаров много държеше всяко ново начинание да се започва на новолуние. Той имаше много силна мисъл и проектираше нещата. Крум ми е казвал: „Нали знаеш, че когато на един картон се посипят железни стърготини и отдолу се сложи магнит, стърготините се нареждат по силовите линии на магнитното поле. Така е и с мисълта: когато я проектираш напред, ти можеш да подредиш нещата със силата на мисълта и проектът се реализира безотказно."

Спомням си как той планираше летуването на Рила за всяко лято. Започваше обикновено от новолунието на месец март. С помощта на астрологични таблици, съобразявайки се точно с астрологичните аспекти, той определяше датите за качване и слизане, за посрещане на групи и т.н. Наскоро Павлина Даскалова ми изпрати спомени за Мусаленския

лагер, като накрая завършва с думите: „При Крум Въжаров нямаше провал." И това беше точно така, всеки от нас ще го потвърди. Спомням си, когато в лед катерехме зимно време планините, Крум Въжаров ни водеше пръв и копаеше стъпка след стъпка в леда. Докато не изкопаеше стабилна стъпка, той не правеше следващата, никога не допускаше рискове за живота.

Искам само свободното ви време

В беседата „Работникът и неговата прехрана" Учителят казва: *„Всеки човек трябва да работи!"*[79] Във връзка с това Крум Въжаров разказва: „Учителят ни стимулираше да работим, да учим, да израстваме. Той ни казваше: *„За школата искам само свободното ви време, всеки трябва да работи – да има занаят, професия."* Ставахме сутрин много рано за започване на школните лекции. Играехме гимнастиките и всеки отиваше да работи. Вечер, като се върнехме, се събирахме на малки групички – пеехме, свирехме, общувахме по братски.

На Изгрева с музика

Учителят ни съветваше: *„Не се страхувайте, от вас не се иска много работа, напротив, само от свободното време, с което разполагате, ще отделите един час на ден. Само с любов ще се отдадете на*

учение. Без любов нищо няма да ви ползва. Седем дена по един час, това са седем часа работа, посветени с любов на великото учение. Божественото знание се добива само по закона на Любовта."[80]

Повечето от учениците на Учителя имаха висше образование, но след 9 септември 1944 г. по причина, че следват учението на Учителя, почти не е било възможно да заемат служби, съответстващи на тяхното образование и квалификация. Тогава те формират строителни бригади. Бертоли, италианец по произход, бил специалист по мозайка. Той научил братята на този занаят. Крум Въжаров ми е казвал, че министри са чакали ред за „дъновистката строителна бригада", защото те са работели най-добре, най-съвестно и всичко са изпълнявали по най-високия идеал.

Крум Въжаров ни е казвал, че ние трябва да се научим тук, на Земята, да работим с най-твърдата материя, защото това, което изградим и положим като основа тук, не можем да го направим в другите светове. И така, с мозайките и основите, които братята изградиха на много от възловите сгради и министерства в София, те с много любов и с ясно, високо съзнание положиха една твърда основа за бъдещо израстване.

Шапката на Учителя

Учителят дал своята шапка на Крум Въжаров. Той я носил с голямо благоговение и обич към Учителя. За него това беше важен символ за работата, която трябва да извърши за делото на Учителя.

Късмет

Крум разказва, че като бил в запас, баща му пратил пари със запис, и понеже те непрекъснато пътували, записът го следвал и почти обиколил България. Накрая, когато Крум получил записа, решил да купи един лотариен билет от тези пари, които удивително го преследвали. Така той спечелил една четвърт от милиона. За това Учителят казва в беседа: *„Тук, на Изгрева, имало няколко кандидати и от няколко години те чакат да им се падне милионът. Мисля, че на Изгрева им се падна на двама души по 250 000 лева... Как стана тази работа? Върви им на тях! Турците казват тъй: Туй, което е късмет, на краката ми да дойде.*"[81]

С тези пари Крум купил каруца дини, да се почерпят приятелите на Изгрева, една цигулка, за да се свири музиката на Учителя на нея, и направил пътека с плочки до салона, за да не е кално. Също така купил място в София, в района на „Дианабад". По-късно продава половината място, за да купи билет на Ярмила да се върне от Париж, а другата част от мястото е отчуждена.

Окултни науки

Учителят поощрявал учениците си да изучават окултните науки като астрология, хиромантия, френология, кабала и т.н. Много от тях бяха специалисти в тези области. Крум Въжаров беше астролог, той ни научи на астрология. Главно работехме по Дейн Ръдиар (американски астролог, който поставя астрологията на психологична основа и прави много задълбочено тълкуване на темперамента, характера на всеки и съответните последствия за съдбата му). Крум Въжаров е превел на български език неговата книга „Астрология на личността". Група млади приятели се събирахме години наред да учим астрология с Крум Въжаров. Той беше много ерудиран, винаги четеше в оригинал на английски и френски книгите на най-добрите световни астролози. Образованието му по психология в Софийския университет, неговият остър и проницателен ум му даваха възможност да навлезе много дълбоко в същността на астрологията, да я осмисли и интерпретира от философска и психологична гледна точка. Също така духовните познания, които имаше от Учителя, съществено допринасяха за издигането му до нивото на астролог от висока класа.

Впечатляваше ме много начинът, по който Крум Въжаров тълкуваше хороскопите. Той дълго и мълчаливо разглеждаше астрологичната карта, анализираше я внимателно и после правеше синтез. Накрая, имайки предвид темперамента и характеровите особености на лицето, френологичните и хиромантните белези, съветваше как да се решат проблемите, които предстоят, според астрологичните предсказания. Той винаги наблягаше върху положителното, учеше ни каква вътрешна трансформация трябва да се направи, как да коригираме нашите слабости в позитивно направление, как да изработим съответните качества, за да можем да преодолеем тежките астрологични аспекти. И това не става изведнъж, а изисква усилена вътрешна работа в продължение на години.

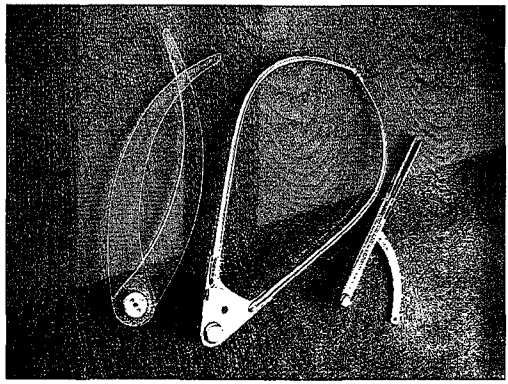

Уреди на Крум Въжаров за френологични измервания

Крум подробно е изучавал френология и хиромантия и имаше специални уреди за измерване на черепа. Той обстойно е проучвал тези теми в беседите и е разговарял с Учителя за това. Крум Въжаров безпогрешно разпознаваше хората и общуваше с всички на тяхното ниво, но с много обич и любов. Виждала съм го много пъти дълго да гледа линиите на ръцете си. Той казваше: „По линиите на ръката можеш да разбереш дали си взел вярно решение по даден въпрос, дали си тръгнал във вярна посока. Линиите на ръката са живи. По тях текат определени силови потоци. Те ни показват правилно ли се движим в нашия път напред."

Учителят е съветвал учениците да четат Е. Сведенборг. Той казва: *„Ако вие четете Сведенборга, един съвършен човек, у когото религиозните чувства са силно развити, ще видите, че той разправя за работи, за които вие бихте казали: „Дали всичко това е вярно, или не?" Не, това са истински неща. Той разправя какви са ангелите, как живеят, какво мислят. След туй описва всички хора на Земята, в Англия, във Франция, в Африка и другаде, описва ги най-подробно, разправя, че ходи при тях, че се разговаря. Какво ще кажете вие за всичко това? Сведенборг казва: „Ако вашите чувства са тъй развити, както моите, вие ще можете да проверите тия неща. За да ги провери човек, изисква се един организъм, малко по-добре устроен от сегашния. Един човек, който обича материалния свят, не може да влезе в небето, защото неговата материя, неговото съзнание не може да се трансформира тъй лесно."*[82]

Крум Въжаров преведе книгата на Е. Сведенборг „Небе и ад“ на български език. С много любов Крум раздаваше ръкописния превод на приятелите, да може всички да се ползват от това.

Лодката

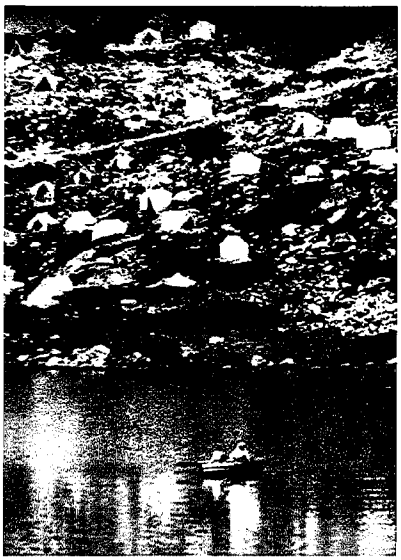

Крум разказваше, че когато били с Учителя на Седемте езера, той участвал в построяването на една лодка, с която са се разхождали във второто езеро. Който искал да ползва лодката, трябвало да донесе вода за лагера от извора „Ръцете, които дават“. Кандидатите били много и в лагера имало изобилие от вода. Така по най-естествен начин бил решен въпросът за водата в лагера.

Колективният труд

Пристига натоварен камион от Рила. По това време рилският багаж се пакетирал много плътно в големи денкове. Крум Въжаров веднага започва да разтоварва тежките денкове, а другите гледат. Тогава Учителят казва: *„Рекох, няма ли и други да се включат?“* Крум казва: „Учителю, аз мога сам да се справя и да разтоваря целия камион.“ Учителят отговаря: *„Да, ти можеш, но трябва и други да участват. Това е братска, колективна работа, всички трябва да са съпричастни.“*

Учителят никога не нареждаше, не командваше

„Най-голямото престъпление на съвременните хора е, че искат да властват един над друг. Не бива да заповядвате на хората.“[83] Крум ни казваше: „Учителят никога не нареждаше, не командваше, работехме според принципа на синархията.* Много пъти Учителят мълчаливо започваше да работи нещо, ние всички отивахме да помагаме по свобода, по вътрешен импулс и любов. Всеки правеше това, което може, и в един прекрасен миг виждахме, че се строи заслон или нещо друго. Така Учителят ни ръководеше по вътрешен път, изграждаше у нас вътрешната връзка.“ Според думите на Учителя *„Божието благословение иде чрез готовността да услужваме. В ангелския свят заповед не се издава никога. Там всеки схваща Божиите мисли и ги прилага.“*[84]

Учителят в Мърчаево

По време на бомбардировките Учителят бил в Мърчаево. Един от неговите ученици – Темелко – предоставил една стая от къщата си на Учителя. Много от учениците му са го посещавали често. Ходели са заедно на екскурзии на Витоша до връх Острец и др. Учителят казал, че близкият извор с минерална вода е много лековит.

Крум разказваше, че когато руските войски влезли в България през 1944 г. и радиото съобщило това, Учителят бил в Мърчаево и Крум бил в неговата стая. Тогава Учителят казал: *„Така стана по-добре.“*

Искам да добавя, че за първи път Йорданка Жекова ме заведе в Мърчаево. Посрещна ни усмихнато Темелко и отключи стаята, в която е живял Учителят. Трудно е да се опише с думи преживяването при досега с мястото, където силно се усещаше присъствието на Учителя, неговият мир и светлина. Направихме много силна молитва и благодарихме на Темелко. Излязохме навън и той заключи стаята. Тази стая се пазеше като светиня, защото там е бил Учителят и там е останала частица от него, за да може и следващите поколения да се свържат и усетят това. Такова беше отношението на учениците към Учителя. Похвално е, че наследниците на Темелко Стефанов все още съхраняват тази къща като музей.

*Братството до 1919 г. се е наричало „Веригата“, която също е известна като „Синархическа Верига“, а след 1919 г. се нарича „Всемирно Бяло Братство.“

Част III

Споделени мигове с Крум Въжаров

Крум Въжаров, 1951 г.

Рилският живот

„Възлизането на планината е много важно! В нея има скрити енергии, богатства!“

„Но планината има и друго, по-дълбоко значение. Като се качва човек по високите върхове, става обмяна със силите на природата. Човек се качва на планината, за да се храни духовно. Човек се обменя с физическите и духовните енергии на планината.“[85]

„Тези места тук са добри за съзерцание и молитва!“

„Отивайте на планината за размишление!“

„Планината е място за проява на Любовта. Човек може да намери Великото и Красивото в света само по високите места. В този смисъл всеки човек трябва да се изкачва на високи върхове.“[86]

„В Рила селището на учениците е школа. Тук се изучава свещената наука на всички времена – езика на Вечния."[87]

„Та като се събираме навсякъде, както сега тук, на планината, ние имаме за цел да се събуди Божественото в нас или ние да се събудим за Божественото – да Го оценяваме."[88]

„Ние сме дошли на планината, за да разберем волята Божия и да я изпълним."[89]

„Искам да станете така чисти, както тези езера. Да станете така хубави, както тези места. И всеки един от вас да си направи вътре такава красива чешма, както тази, която направихме."[90]

Седемте езера

Наскоро след 9 септември 1944 г. забраняват братския живот и разпространението на учението на Учителя. Някои хора се свиват в черупките си. Крум и приятели като Борис Николов, Боян Боев, Мария Тодорова и много други не се примиряват със създалото се положение. Крум ясно съзнава, че животът високо в планината, молитвите, контактът със Светлите същества са от най-важните прояви на Братството. Когато Рила била забранена, Крум сам с една раница, пелерина и брезент отива на Седемте езера и прекарва там около двадесет дни. Храната му стигнала за толкова време. Спял на открито. Когато валял дъжд, си правел навес с брезента. През цялото време се молел усърдно.

На следващата година други смели ученици на Учителя го последват и те по същия начин остават на Рила няколко седмици. Това се разчува и много ученици на Учителя започват сами да се организират да прекарат известно време на Рила. Постепенно отново оформят лагера без никакво разрешение на властите. Били са преследвани и са криели палатките нагоре по хълма над второто езеро, даже и откъм страната на Съзерцанието. Така лагерът, който първоначално бил около второто езеро, а само палатката на Учителя била горе, се изместил нагоре, където и сега се намира.

Постепенно се възстановява братският рилски живот. Крум активно участва в организирането на високопланинските лагери. Въпреки трудностите за съхранение на багажа на групите при тръгване, а също така и на хранителните продукти за общите обеди, Крум и други от уче-

ниците на Учителя много умело преодоляват проблемите, за да може всички да се радват на прекрасния рилски живот.

Ние, младежите, по това време бяхме в най-горната част на лагера по пътя към езерото Чистотата. Крум ми е казвал: „Много пъти съм идвал по времето, когато бяхме с Учителя, на това място да се моля, да съзерцавам и медитирам, защото има прекрасна гледка към езерото Съзерцанието." По-късно той слага палатката си на това място и поканва група млади хора, между които бях и аз. Крум канеше някои от по-възрастните ученици на Учителя като Илия Узунов, Стоянка Илиева, Йорданка Жекова и други в нашия младежки лагер да беседваме върху учението, да ни разкажат спомени с Учителя.

В средата на нашия малък лагер имаше една висока скала, наричахме я „обсерваторията". Вечер, когато се покажеха звездите, а те на Рила са много красиви, всички младежи се качвахме на скалата и Крум ни показваше звездите и съзвездията. Беше много интересно. Незабравими ще останат за всички нас тези звездни уроци! Така се научих да познавам звездите и съзвездията. Веднъж Крум каза, че е видял много ясно Андромеда от нашия лагер. За него това беше голям стимул и оттогава започна по-усилена братска работа с младежите. Разказваше също, че тогава получил от Андромеда помощ, за да не започнат репресии върху Братството.

Спомням си, че една възрастна сестра от лагера имаше флебит и краката й бяха много отекли, после се разболя от нещо друго и трябваше да слезе долу. Тя много трудно вървеше и беше опасно за нея да измине този дълъг път. Тогава група младежи от лагера, около 20 братя, Павлина Даскалова и аз придружихме болната жена додолу. Братята я носеха на носилка, а тя беше доста тежка. Те се сменяха често и така я свалиха до хижа „Вада", а оттам я взе кола. Всички ние на връщане се отбихме в лагера на Елена Андреева, който беше на голяма поляна в боровата гора. В лагера цареше изключително духовна атмосфера. Там бяха по-възрастните ученици на Учителя, за които беше трудно да се качват на горния лагер. Те ни нагостиха много добре, по братски, и ние се прибрахме в нашия лагер.

Петър Филипов с малка група ученици на Учителя си слагаше палатката над езерото Чистотата, близо до красив извор с бели камъни, който той беше направил. Там тези предани ученици на Учителя пос-

рещаха изгрева и се молеха, идваха на Чистотата да играят Паневритмия с всички нас.

Борис Николов и Мария Тодорова си слагаха палатката на Салоните. Това е едно от най-красивите и вдъхновени места. Ние, младежите по това време, често посещавахме лагерите на Петър Филипов и Борис Николов, защото там цареше мир, хармония, любов и имаше много, много да научим от тези верни ученици на Учителя. Да бъдем заедно с тях, за нас беше голяма радост и привилегия.

Спомням си, че веднъж паднах и си ударих коляното. Наложи се да ме свалят от лагера с кон. Мисля, че това беше същата година, когато на Рила е валял сняг, след като аз съм слязла, и затрупал палатките. Всичко било мокро – и дрехите, и палатките. Хората се подслонили в хижата. Поради депресията в климата се наложило спешно лагерът да се закрие. Крум слиза веднага долу и след това се качва няколко пъти, за да организира превоз за свалянето на хората и на багажа. Хората са замръзнали, простудяват се. Станало невъзможно да се живее в студа. Качвайки се нагоре в дъжд и сняг, с много тънки дрехи, съвсем мокър, Крум се простудява още по пътя. В лагера няма сухи дрехи да се преоблече. Въпреки сериозната простуда той, като капитана на кораба, остава до края на поста си и докато и последният човек от лагера не слязъл с багажа си и имуществото на лагера не било прибрано в скривалищата, Крум не слиза долу. Той се връща на Изгрева, където живее в лоша квартира на един таван, ограден символично с черги вместо стени. В неговата собствена къща в Павлово били настанени да живеят милиционерски семейства и за него било невъзможно да живее там. Крум се разболя от воден плеврит и в много тежко състояние го откарват в болницата. Това е огромната жертва, която той направи за приятелите, да помогне за свалянето на рилския лагер. А Учителят казва: *„Ако искате да работите за Господа, без любов и себеотрицание не може."*[91]

„Който живее в Любовта, в Мъдростта, в Истината, е готов на всякакви услуги, на всички жертви."[92]

Всички приятели обичаха и ценяха много Крум Въжаров. Всеки ден му носехме вегетарианска храна и гореща вода в болницата. И той оздравя, но жизнените му сили намаляха. Въпреки това продължи да участва в организирането на рилските лагери, но ние, младите, по-активно му помагахме.

Спомням си веднъж, когато трябваше да се качат провизии за общите обеди, Крум помоли двама младежи да слязат с два коня додолу, за да натоварят и качат багажа. Младежите още след изгрев-слънце тръгнаха надолу с двата коня, а Крум наблюдаваше всичко от Молитвения връх, след като беше свършила беседата и молитвата. Аз също погледнах и какво да видя: конете се качват нагоре, не искат да слизат, да се делят от стадото. Двамата младежи упорито ги дърпаха, бутаха, но нищо не става, конете се качваха нагоре. Тогава Крум бързо се спусна към първото езеро и за мое учудване видях как подхвана конете и ги поведе надолу. Не зная какво направи, но това ме изуми – той можеше да общува и с животните.

Искам да добавя също, че тук, на Рила, всички работеха непрестанно. Едни водеха групите, други ги посрещаха с топла вода и храна, трети строяха палатките им. Всички безкористно и безвъзмездно работеха според указанията на Учителя, че всеки трябва да помогне поне на още един ученик да се качи на Рила, както може – физически или финансово.

И действително, когато бях на Рила на Седемте езера сред учениците на Учителя през 60–70-те години, аз усещах любовта между душите на хората, ние всички се обичахме. Също така забелязах, че очите на всички блестят и от тях излиза мекота, обич, сила. Запитах Крум защо тук, на Рила, очите на всички блестят. Той ми отговори, че това е кондензирана духовна светлина, с която ние се свързваме тук, на тези свещени места, и тази светлина се излъчва от нашите очи.

Една година Крум Въжаров ни каза: „Вие, младежите, ще отидете това лято на Рила при Борис Николов и Мария Тодорова на Салоните." Ние много се зарадвахме, че ще прекараме лятото с нашите обични приятели на това прекрасно място. Ще имаме възможност да бъдем до тях, да се молим с тях, да общуваме и да се учим от тях. Сложихме си палатките малко настрани от тяхната, близо до извора. Незабравими ще останат дните, прекарани на Салоните! Спомням си, че Мария Тодорова разказваше: „Когато идвахме с Учителя на тези места, той ни каза: *„Това са ви Салоните."* Също така там от нея научих формулата за Светлите същества, дадена от Учителя. Когато пристигаме на мястото, да казваме: *„Добри и Светли същества, пазители на тези места, приемете ни при вас на гости и нека Бог да ви благослови."* Когато си тръгваме, да благодарим с думите: *„Добри и Светли същества, пазители на тези места, благодарим ви за гостоприемството и нека Бог да ви благослови."*

Според Мария Тодорова винаги трябва да казваме тази формула за връзка със Светлите същества и за благословение.

На Салоните
От ляво на дясно: Дина Станчева, Павлина Даскалова, Крум Въжаров, Борис Николов, Мария Тодорова, Мария Митовска и Величка Няголова

На Салоните имах възможност да работя с Паневритмията. Мария Тодорова ми показваше детайли от упражненията, изпитваше ме как играя, поправяше ме, докато науча всичко. Тя играеше Паневритмията с голяма любов и вдъхновение, което предаваше и на мен. Беше взискателна и се стараеше всичко да бъде направено според указанията на Учителя.

Един ден на Салоните дойде една сестра, задъхана от бързане, и каза: „Младежите веднага да слизат, защото долу, в лагера на второто езеро, дойде милиция и сваля палатките. Записва имената на присъстващите и забранява лагера." Тази сестра беше изпратена от Крум Въжаров, за да ни спаси. Ние бързо опаковахме палатките и се спуснахме надолу по стръмните улеи към Урдината долина и се прибрахме през Мальовица.

После попитах Крум защо ни изпрати при Борис Николов и Мария Тодорова на Салоните и защо свалиха лагера. Той само се усмихна и каза: „Станаха някои неща в Братството, имаше една посока към материалното. Ние сме отговорни пред Небето за всички наши действия, защото, каквото става в Братството, то рефлектира в света." А Учителят казва: *„Каквото става тук, става и в света. Тук като уредим нещата, навсякъде се уреждат."*[93]

„Нашите мисли да не бъдат никога за материални блага, но да имаме добра, чиста, светла душа, която ще роди добри желания и добри мисли."[94]

Мусаленският лагер

След като свалиха лагера на Седемте езера, учениците на Учителя казаха: „Високопланинската школа е важна част от учението на Учителя. Там молитвите са много силни и вдъхновени. Имаме възможност за групови молитви, общуване, братски живот. Не можем да прекъснем Рила, макар че ни забраниха." Тогава малка група младежи с няколко палатки отидохме на хижа „Ястребец". Там нямаше още лифт, беше много тихо и спокойно. Имаше прекрасен изгрев. Сприятелихме се с хижаря и той ни разреши да си сложим палатките в района на хижата в клековете, близо до извора. Имаше и красиви полянки за Паневритмия. Някои приятели спяха в хижата. Така отново се оформи една група и ние продължихме братския рилски живот без прекъсване, макар и забранен от властта. Крум беше сред нас. Следващото лято дойдоха още много приятели и Крум ми каза, че трябва да се направи още един лагер в района на хижа „Мусала". На следния ден тръгнахме в тази посока. Когато вървяхме по много тясната хоризонтална пътека, която свързва Ястребец с хижа „Мусала", Крум каза: „Тази пътека сега е малка и тясна, но за в бъдеще тук ще има голям път и ще дойдат много хора от цял свят. Затова вие, младите, трябва да работите, да сте готови за това, което идва." Аз, да си призная, не повярвах на това, което Крум ми каза, защото си мислех как може то да стане, след като сега всичко е забранено. Но после, когато дойде 10 ноември 1989 г. и нещата се промениха, винаги когато вървя по този широк път от Ястребец към Мусала, си спомням думите на Крум.

Ние стигнахме до хижа „Мусала“, поседяхме малко на мястото, където са лагерували с Учителя, и Крум ме заведе по посока на Сфинкса. Там ми показа подходящо за лагеруване място близо до два извора.

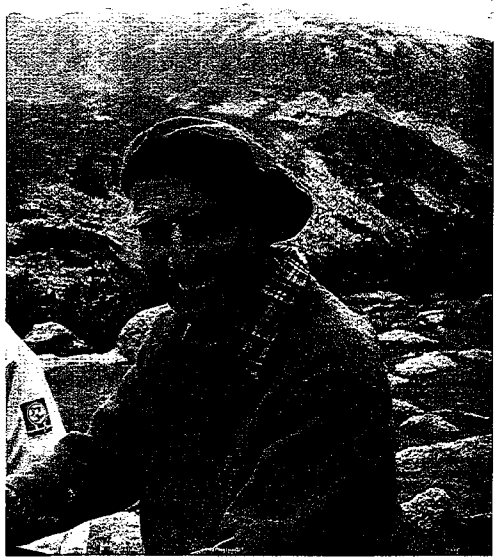

Крум Въжаров на Мусаленския лагер

Следващата година малка група приятели – Величка Няголова, Данаил Жеков, техният малък четиригодишен син Благовест, майката на Величка – Стефка Няголова, и аз, Мария Митовска, си сложихме палатките на това място в подножието на Сфинкса и връх Иречек. Крум Въжаров с Григорий Кьосев и други прятели остана в лагера в района на хижа „Ястребец“. Така че вече бяха оформени два палаткови лагера, за да може повече приятели да участват в братския живот на Рила. Спомням си, една година заваля сняг през август и натрупа около 30 см. Малкият Благовест седна на една пластмасова седалка и започна да се пързаля, а ние усилено освобождавахме от снега извора, храната, палатките. Беше много трудно да се справим, но веднага подкреплението дойде. Гриша пристигна светкавично от лагера на Ястребец. Крум го беше изпратил да ни помогне.

Посрещахме изгрева на Сфинкса, качвахме се на връх Мусала, ходехме на Олтарите в Маричината долина. Там също имаше палатки на наши приятели. Това бяха незабравими мигове, прекарани на най-

светлите места в молитви и пълна хармония. Стефка Няголова ни разказваше много спомени с Учителя. Нейната майка Величка Стойчева е една от първите ученици на Учителя. Стефка помнеше Учителя още от дете. Тя, както и нейният съпруг Крум Няголов, бяха изцяло предани на това учение. В този дух те са възпитали и своите деца – Светозар, Косьо, Величка и Любомир. Молитвите в присъствието на тези приятели бяха изключително силни.

Постепенно Мусаленският лагер се разрасна. Той започна някъде около 1976 г. и продължи до лятото на 1989 г. включително. След това се прехвърлихме на Седемте езера. От по-възрастните ученици на Учителя в Мусаленския лагер са участвали Крум Въжаров, Стефка Няголова, Пенка Петкова (майката на Георги Петков), Весела Несторова и др. От по-младите приятели в началото бяха Величка Няголова, Данаил Жеков, Благовест Жеков и Мария Митовска. Крум няколко години беше с приятелите на Ястребец, а после се премести при нас на Мусаленския лагер. По-късно се включиха Павел Желязков, Григорий Кьосев, Дора Иванова и др. Данаил и Величка заминаха за чужбина, но лагерът продължи и главно се поддържаше от Крум Въжаров, Мария Митовска, Павел Желязков, малко по-късно се влючи и Георги Петков (Жоро).

Общо взето, лагерът беше затворен по много причини, но най-основната беше преследването от властите. Крум не допускаше хора, които могат да провалят лагера. Едно от основните качества на ученика е мълчанието. Крум беше изключително стриктен в това отношение и в лагера бяха главно хора, които са минали през този изпит и които поемаха риска да лагеруват на Рила въпреки забраната. Мусаленският лагер беше на сравнително скрито място и не се виждаше от хижата. През лятото на 1980 г. в лагера дойде група от 5–6 мъже, водена от въоръжен милиционер. Хижарят ги придружаваше, за да им покаже мястото на нашия лагер. Милиционерът каза: „Веднага събирайте палатките и се махайте от тука!“ В лагера бяхме около 10–15 човека, а другите не бяха се върнали от екскурзиите по върховете. Имаше и гости от Съветския съюз. Ние точно обядвахме на голямата каменна маса. Поканихме ги да седнат и да хапнат с нас, но те отказаха. Тогава аз бързо изтичах до моята палатка, скрих томчетата с беседи във възглавницата и донесох кутия с бонбони. Започнах да ги черпя, да им пращам много любов и мило да разговарям с тях.

Първо започна да говори този от Санепид станция, каза, че замърсяваме района и поиска да види тоалетните. Те бяха абсолютно изрядни в скалите, всичко беше чисто, почти не личеше, че има тоалетни. Наоколо нямаше никакви отпадъци. Боклукът от храни заравяхме в ями с пръст. Другите отпадъци горяхме периодично. Този човек, а и останалите с учудване замълчаха.

След това горският каза, че можем да запалим района. Показахме им огнището. То беше изградено на плосък голям камък и отстрани имаше две големи скали. Горският гледа, гледа и каза: „Подпишете се тук, че отговаряте да няма пожар." След това така говорих с всеки поотделно. Въобще не помня точно какво съм говорила, защото някой друг говореше чрез мен. Най-труден беше разговорът с този от Държавна сигурност. Само той отказа да вземе бонбон. Изведнъж тези зле настроени мъже постепенно се смекчиха и казаха: „Е, преместете си палатките до хижата, дайте си паспортите на хижара и там летувайте." След още разговори, които главно аз водех, другите мълчаливо и силно се молеха, а Крум Въжаров стоеше като скала и вероятно е трансформирал всичко това, изведнъж те казаха: „Останете тук до края на вашия лагер, дайте си паспортите и платете на хижаря за престоя." Ние почти не вярвахме на очите си. Те си отидоха и нищо не ни сториха.

На следващата година Крум Въжаров ни каза: „Пращайте багажите за Рила." Другите младежи не възразиха, но аз не исках и протестирах: „Как мога да пратя над 200 кг багаж по пощата до Боровец? След това да го товарим и качим с конете до Мусала – и отново да дойдат и да ни свалят." Но Крум настояваше: „Пращайте багажа!" Тогава опаковах около 15–20 пакета, защото пощата имаше лимит до 15–20 кг. Изпратих багажа до пощата в Боровец до поискване. Същото направиха и другите приятели. По това време така си пращахме багажа за Рила и когато го освобождавахме от пощата, беше огромна камара пакети за около 10–15 коня. Конярят беше от с. Бели Искър и идваше на точно уговорения час, за да го качи до Мусала. След това уговаряхме ден и час кога да дойде след около 3–4 седмици, да го свали надолу.

Качихме се на Рила и започнахме да опъваме палатките. Изведнъж се появи един едър, снажен мъж и каза: „Аз съм Кънчо – комендантът на Рила." Аз изтръпнах и си казах: „Ами сега, как ще сваляме багажа!" Този мъж ни погледна и като видя Крум Въжаров, изведнъж се втурна към него, дълбоко трогнат, започна да го прегръща и вика: „Бай Круме,

ти си най-добрият приятел на баща ми. Мило ми е да те видя. Кажи какво искаш да направя за теб?“ Крум отговори: „Този лагер да остане на това място.“ Кънчо извади един кочан с фактури и каза: „Платете по един лев на палатка, давам ви фактура за къмпинг „Мусала“ и вие оставате тук по мое нареждане. Благодарихме на Бога и на Учителя и вече спокойно всяка година, още преди да сме отишли на лагера, търсехме Кънчо да му дадем парите и да вземем фактурата, че официално сме на къмпинг „Мусала“. Чужденците регистрирахме на хижата, оставяхме паспортите им там и плащахме на хижаря. След това ги настанявахме на палатки в нашия лагер и те през цялото време прекарваха с нас.

Всяка година посрещахме чужденци. Предоставяхме им възможността да опитат да живеят братския живот, да усетят силата на молитвите, да почувстват благословението на Паневритмията, да се вдъхновят от красотата на планината, със затаен дъх да стъпват по светите места на Рила, по които Учителят е ходел и по които учениците на Учителя ни водеха. Всички те занасяха частица от Любовта, която споделяха в сърцата си, и на следващата година идваха отново с нови приятели.

Идвали са много чужденци от Русия, Англия, Франция, Норвегия, Белгия, Ирландия, Швейцария, Южна Африка, САЩ и много други. В този лагер приятелите от чужбина имаха възможност да вкусят от братския живот – Живото Слово на Учителя. По-късно всички тези хора създадоха групи, духовни центрове в своите страни и разпространиха учението и братския живот. Веднъж Весела Несторова, която също беше с нас на Мусаленския лагер, каза: „И тръгна Словото по света!“ Особена заслуга имат Даниел и Филип Кар-Гом, които първи дойдоха при нас. Доведе ги Марта Александрова. Благодарение на тях се създаде група в Лондон. Даниел Кар-Гом, Ардела Натаниел и Обри Бейли имат съществен принос за това.

Условията на Мусаленския лагер бяха трудни, защото той беше на по-високо място от лагера на Седемте езера. Сутрин за посрещане на слънцето ставахме в тъмно и вървяхме около един час или повече до върховете, откъдето се вижда изгревът. След молитвата играехме Паневритмия и после слизахме надолу около 15–20 минути до изворите, за да пием гореща вода и да закусим. Разстоянията бяха големи. Цял ден обикаляхме по върховете. Имаше невероятна сила и присъствие. Много рядко срещахме хора в тази част на Рила, особено докато нямаше лифт.

Посрещане на изгрева на слънцето от Сфинкса, 1986 г.
От ляво на дясно: Сисел, Мария Митовска, Сузи Холбич, Павел Желязков, Георги Петков (Жоро). Музиканти: Йоана Стратева и Петър Ганев

В Мусаленския лагер понякога беше много студено. Сутрин, като се събуждахме за изгрева, е имало лед наоколо. Валял ни е и сняг, като се е задържала до няколко дни около 20–30 см снежна покривка. Ние изгребвахме снега от покрива на палатките, за да не ги скъса и да не ни затрупа. Имало е много силни бури, които са скъсвали палатките, и сме оставали без покрив. Единствено стабилна и здрава оставаше ветеранската палатка на Крум, шита от Елена Андреева и импрегнирана с парафин като тези, които са ползвали по времето на Учителя. Само тази палатка устояваше на бурите и ние се подслонявахме в нея като в дядовата ръкавичка, когато оставахме без покрив на поляната под синьото небе.

По-късно осъзнах, че трудностите и суровите условия са част от школата на Учителя. Те спомагат за израстването на ученика, за формирането на истинска обхода между хората, защото, ако при трудни условия се изградят прекрасни отношения, те свързват душите завинаги и любовта между тях е безгранична. А тази любов, това е основата, върху която се гради Братският живот.

Запомнила съм, че всички работеха, всеки искаше да даде от себе си колкото може и каквото може, един едно, друг друго. Никога не сме имали проблеми за пари, никога не сме искали и не сме вземали пари от гостите чужденци. Крум ни учеше така, а Елена Андреева също каза, че когато са идвали гости от чужбина по времето на Учителя, не са им искали пари. Спомням си веднъж, когато изпращах Сузи Холбич на летището, преди да се качи в самолета, тя ми даде едно писмо. Като го отворих, в картичката с топли благодарствени думи бяха сложени няколко банкноти. Сконфузих се много. Дадох парите за лагера и си взех сериозен урок.

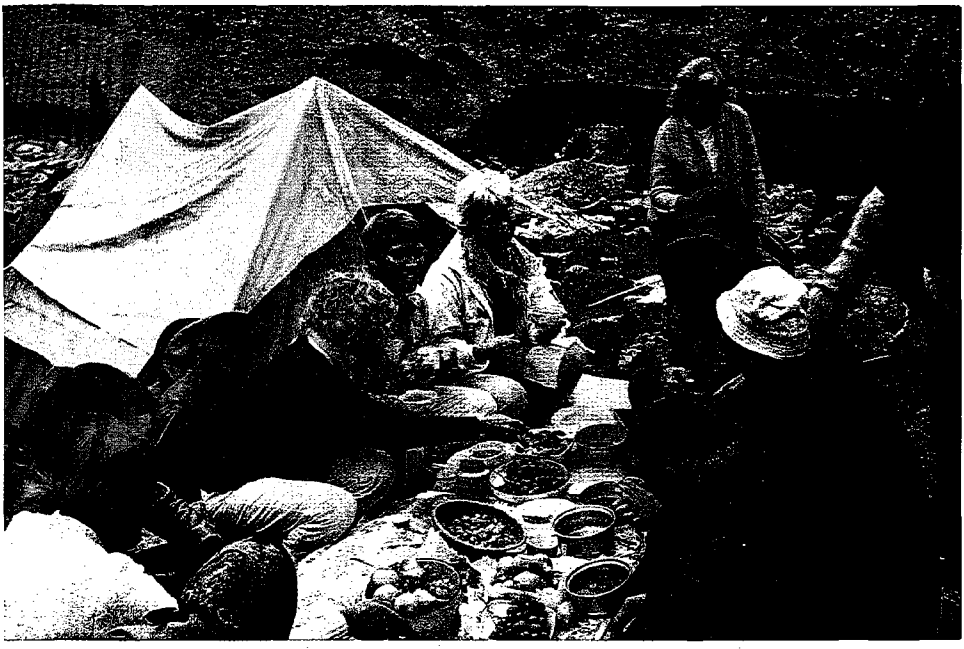

Обяд на Мусаленския лагер
Прави: Павлина Даскалова и Мария Митовска сервират храната.
Седнали пред палатката: Сисел, Щефен, Сузи Холбич, Йоана Стратева, Георги Петков (Жоро), майка му Пенка Петкова, Тодор Кралев, Ясен Даскалов, Крум Въжаров и Павел Желязков

По това време ние, по-младите, имахме добри заплати и храната беше евтина. Главно Крум, Жоро, Мария и Павел имахме едно портмоне и в него всеки от нас слагаше например по сто лева. С тези пари купувахме продукти, екипировка за гостите и всичко необходимо за лагера. Когато парите свършеха, отново слагахме по сто лева и т.н. Няколко

ко пъти с нас на лагера е идвала Павлина Даскалова. Когато беше в лагера, тя щедро участваше с дарение. Също така Божанка и Петър Ганеви, родителите на Божанка – Тодор и Маринка Кралеви – са ни хранили с много вкусни плодове и зеленчуци от градината си.

Друг проблем бяха дървата за огъня (по това време нямаше газ), а на тази височина имаше малко клек и трудно се намираха дърва. Всички работеха, тичаха, всеки с нещо да помогне. Никога няма да забравя как Крум от Петрич, възрастен ученик на Учителя, мина край нашия лагер и ние с радост го поканихме на обяд. След това Крум някъде изчезна и малко по-късно видях една огромна купчина с дърва, подредени грижливо до огнището. Просълзих се. Такива бяха учениците на Учителя! Те мълчаливо трептяха за това, от което най-много се нуждаеш – и без молби, без заповеди, с много обич и любов веднага те зарадваха със своята безкористна обич. Крум от Петрич си беше отишъл, даже не можахме да му благодарим. Веднъж Весела Несторова ми каза: „Брат е този, който сам се досеща и вижда от какво имаш нужда и веднага ти помага."

За всички нас беше благословение да бъдем заедно с учениците на Учителя на Рила, да се учим от тях на мъдрост, да усещаме тяхната обич и любов. Всички бяхме заедно. Принципът беше всеки да даде колкото може повече за общото, за този прекрасен живот. Имахме си пълно доверие за всичко, защото нямаше никой, който да взема с корист, всеки даваше от сърце. На възрастните братя и сестри във всичко помагахме. За нас беше радост да са сред нас, защото те бяха носителите на това учение, а ние с трепет и благоговение сега навлизахме. Искахме да учим на живо.

Това бяха най-прекрасните мигове в моя живот, изпълнени с много обич, красота и вдъхновение, мир и хармония. Като че ли се пренасяхме в друг свят, в друго измерение. Ние често казвахме „ден-година", защото дните бяха изпълнени с много интензивни преживявания и ни изглеждаха дълги като годината. Когато веднъж това се опита и преживее, се изработва и ясен критерий за духовния живот. Една година придружих Сузи Холбич от лагера до София и още когато слязохме в Боровец, тя се обърна към мен с думите: „Тук е друг свят!"

Веднъж в лагера имаше група чужденци и както винаги, паспортите им бяха на хижата. Един ден Крум строго ни каза: „Идете да вземете паспортите на чужденците от хижата и платете за престоя им." Ние от-

говорихме: „Чужденците не си тръгват. Защо да вземаме паспортите?“ Крум повтори: „Веднага идете да вземете паспортите!“ И ние отидохме, защото от много опит знаехме, че когато не изпълняваме това, което Крум казва, правим сериозни грешки, понякога фатални. Крум не обясняваше. Той само казваше, но ние знаехме, че работи живата връзка с Учителя. Как можеше да я прекъснем? Ние трябваше да я продължим, да се учим от това. Взехме паспортите и същата нощ изгоря каменната хижа „Мусала“. Защо и как, не зная, но паспортите на чужденците бяха спасени. Това спести огромни проблеми, които бихме имали с държавните институции. Искам да добавя, че същата нощ Сузи Холбич ме събуди тревожно и ми каза, че гори голям огън на нашето огнище. Сузи спеше в моята палатка, тя беше излязла до тоалетната и видяла огъня. Аз веднага скочих и го загасих. В нашия лагер беше закон вечер да загасяме много добре огъня. После попитах всички наши приятели, но никой не беше палил огън. За нас това остана загадка.

На екскурзия до Олтарите
По обратна на часовниковата стрелка посока: Георги Петков (Жоро), Щефен и Сисел от Норвегия, Барнаби и Антони Браун от Англия, Павел Желязков, Сузи Холбич от Англия, Мария Митовска и Веселина Маркова

Когато бях в Лондон през 1989 г., в къщата на Даниел и Филип Кар-Гом видях една малка книжка „Скъпоценни камъни на Любовта и Мъдростта" – мисли и молитви от Учителя. Преводът на Словото на Учителя на английски много ме впечатли – запазен беше Духът, което е най-важното. Помолих да ме срещнат с автора на книжката – Дейвид Лоримър. Сузи Холбич се познаваше добре с него и уговорихме среща на мястото, където Дейвид водеше конференция „Опитности, близки до смъртта". Разговорът беше много силен и аз поканих Дейвид на нашия Мусаленски лагер. Още същото лято той дойде. Много се впечатли от всичко и започна да работи със Словото на Учителя. Той издаде на английски език две книги от Учителя, които Крум Въжаров беше подготвил, и аз му помагах. Първата книга беше за Паневритмията със заглавие „Кръгът на свещения танц", а втората – „Пророк на нашите времена", за учението на Учителя. По-късно Дейвид издаде „Молитви и формули" от Учителя на английски език. Заслуга за превода на тези книги имат Весела Несторова, Весела Илиева и Крум Въжаров. Така много англоговорещи бяха въведени в учението. Сузи Холбич също написа няколко книги, в които с голяма любов, уважение и благоговение разказва за Учителя и неговите ученици.

Миша и Галя Левин разпространиха учението в Русия. Те и сега продължават да работят с ентусиазъм и вдъхновение и имат голяма група в Москва. Роза Пронина от Москва представя музиката на Учителя. Марина Смирнова от Санкт Петербург също работи задълбочено в това направление. На Мусаленския лагер бяха още много приятели от Русия, които и сега четат Словото на Учителя и следват учението.

И всичко това тръгна по света от малкия Мусаленски лагер, който Крум Въжаров създаде и крепи до последния си дъх. Той усърдно работеше с чужденците. За него думите „Белите Братя си вършат работата при всички условия..." бяха реалност. В най-трудните времена, когато учението на Учителя беше забранено, учениците на Учителя с участието на по-млади приятели успяха да съхранят, да предадат и да разпространят най-важното – духа на учението и братския живот. Това беше микроскопичен принос към едно велико дело.

Опитности с Крум Въжаров

Всичко това, което Крум и другите ученици на Учителя ни учеха, го има в беседите, но те ни помагаха да го осмислим и осъзнаем, да го разберем правилно, да го преживеем и да го приложим. Те ни учеха откъде да започнем, как да различаваме по-важните, съществените неща, за да може да вървим напред, да не се отклоняваме. Макар че всички ние не сме съвършени и всеки има върху какво да работи и изгражда, тези скромни хора с безграничната си любов и преданост бяха истински образци за нас. Тук споделяме само някои опитности с Крум Въжаров.

Как се запознах с Крум Въжаров

Група младежи решихме да отидем на екскурзия на Мусала. Спомням си, баща ми дойде с мен да ми носи раницата до спирката на рейса и да види с кого отивам. Като се качих в автобуса, за моя изненада билетът със запазеното място се падна не до млад човек, а до един възрастен, много симпатичен господин. Той се усмихна приветливо и ме покани да седна на мястото до прозореца. Заприказвахме се. Като разбрах, че е ученик на Учителя, започнах да му задавам много въпроси. Той също отиваше на екскурзия на Рила и на драго сърце дойде с нас до връх Мусала. Бях много радостна, че имам възможността да беседвам и контактувам с един толкова интелигентен и ерудиран човек, а също така и духовно извисен. Към края на екскурзията той ме покани да участвам в младежките събирания за Словото на Учителя, които водеше. Благодарих на Бога, че ще имам възможността да уча на живо, пряко от учениците на Учителя.

Събирахме се главно на Витоша, на Брезите, които ние посадихме и с тях оградихме една полянка. В средата направихме огнище и винаги имахме гореща вода от близкия извор. Това беше нашето място, което не се виждаше от пътя. Нарекохме го Брезите. През зимата се срещахме и на по-близки места в снега и студа, но то, Живото Слово, беше, което топлеше сърцата ни. Събирали сме се и в домовете на Дора Иванова, Марта Александрова и на някои други приятели.

Как Крум два пъти спаси живота ми

Когато за втори път се качих на Седемте езера, Крум ме покани в младежкия лагер. Това беше мястото, където той ходел да медитира и да се моли по времето на Учителя. Тогава палатките били разположени край второто езеро. В младежкия лагер имаше около 10–15 човека на палатки. С нас беше и Крум.

Веднъж отидох за вода с голямата стъклена дамаджана на Крум. Аз, както винаги, тичах нагоре и надолу. Спуснах се по стръмния път към изворчето на „Ръцете, които дават" и накрая скочих от един висок камък, за да изляза на пътеката, паднах и счупих дамаджаната. По това време нямаше пластмасови съдове, наливахме вода в стъклени дамаджани и те бяха малко. Аз почти лиших нашия лагер от вода. Върнах се с наранено коляно, много тъжна и без вода. Крум ме погледна благо и ми каза веднага да се погрижа за коляното. Кракът ме болеше и не можех да стъпвам на него. Той извика по-възрастни сестри да ми помогнат с компреси. Това много ме впечатли. По-късно положението ми се влоши и аз доброволно започнах да гладувам, за да се оправя. Тогава Крум доведе една от сестрите – д-р Борова – да ме прегледа и да ми помогне. Тя ми препоръча някои билки и други неща от Учителя. Младите приятели изпълниха всичко, което тя ми предписа. Времето започна да се разваля, валеше непрекъснато дъжд и беше много студено.

Един ден Крум ми каза: „Ще те свалим с кон, защото ще има голяма депресия на времето." Той познаваше времето както астрологично, така и като наблюдаваше как се движат мъглите, облаците и по други показатели. За първи път се качих на кон. Крум го водеше надолу. Валеше дъжд, малко след второто езеро конят се подхлъзна на едно стръмно място и аз видях как политам в пропастта. Погледнах нагоре и извиках: „Господи!" В този миг усетих как конят коленичи, без да се обърне в пропастта, и видях Крум да лети като топка на няколко метра от мен. След това той стана, успокои коня, поведе го надолу, като че ли нищо не е станало. Осъзнах, че Крум е реагирал светкавично, когато конят се е подхлъзнал, и с тялото си го е подпрял, но конят го ритнал и той хвърчеше на няколко метра във въздуха. Благодарих на Бога и на Учителя!

Едно лято, като отидох на Рила, ми беше много тежко, защото имах лични емоционални проблеми. Споделих ги с Райна Калпакчиева,

собствеництата на бялата къща на Изгрева, която тя по-късно подари на Братството. Райна с много любов ми разказа следното: „Обичах много Найден, морски капитан, но той се беше разболял тежко от морска болест. Отидох при Учителя и го попитах как да му помогна. Учителят ми каза да се кача на Харамията и да се моля за него. Така и сторих – и той оздравя." Като чух това, макар че знаех, че Харамията е електричен връх и не се препоръчва да се качваме често там, веднага се затичах към Харамията, качих се на върха и много, много се молих. Молех Бога да ми се разрешат емоционалните проблеми и ако не може, по-добре да ме прибере.

На другия ден отидох заедно с другите братя и сестри на Молитвения връх да посрещна изгрева. Крум и някои други ученици на Учителя отиваха на Молитвения връх още в тъмно и се молеха. След изгрева, когато започна молитвата, усетих, че краката ми се отлепят от земята и аз полетях към някакви много красиви светове, виждах чудни картини, красота и мир имаше в душата ми. Физическото ми тяло е паднало на земята върху камъните на Молитвения връх. Всички са се втурнали да помагат на безжизненото ми тяло. Изведнъж отворих очи и видях последната картина, но вече на физически план. Приятелите загрижено се бяха надвесили над мен, а Крум Въжаров ми държеше ръцете и ме теглеше да се върна отново във физическото си тяло. Като отворих очи, се учудих какво става и къде се намирам. След молитвата Крум помоли един от младежите да ме придружи до палатката ми. Аз станах и отново хукнах надолу по камъните, като че ли нищо не се е случило. Така Крум ме върна във физическия свят и от този миг проблемите, които имах, мигновено се разрешиха, не зная как, като че ли никога не са съществували.

Търпението

„Апостол Павел описва положителните качества на Любовта. Първото нейно качество е дълготърпението. А знаете ли смисъла на търпението? То е основният стълб на живота. Имате ли търпение, можете да постигнете всичко; нямате ли го, нищо няма да постигнете в живота. Човек с търпение е като кораб с котва; човек без търпение е като кораб без кормило. Затова е казано: „Бог е Любов" – поне-

же Той е дълготърпелив. Дълготърпението е признак на великата любов, която Бог храни към нас.“

„Търпението е велико качество и в човешкия характер няма по-благородна черта от него. Търпението не се ражда с човека, трябва да се добие; Любовта може да ни дойде даром, но търпението трябва да го придобием. А страданието е един процес, чрез който може да се придобие търпението.“

„За да търпим, трябва да сме заквасени с три основни качества: мъдрост, истина и добродетел.“[95] Неслучайно Учителят казва: *„Учете се на търпение!“*[96]

Крум беше изключително търпелив. Той мълчаливо чакаше да дойде моментът, когато един плод узрява, и тогава го откъсваше. Дори буквално, ако някой път откъсвахме зелени плодове, не беше доволен. Той никога не късаше и не ядеше зелени и недостатъчно узрели плодове. Крум знаеше, че: *„Когато сте още зелени, Господ отдалеч гледа на вас; когато узреете, непременно ще дойде и ще откъсне вашите зрели плодове, защото те са потребни Нему. Когато почнете да разбирате, да отделяте съществените работи от несъществените, преходните от трайните, когато вашият характер се изработи и заякне, когато тия плодове по дърветата на вашата градина почнат да узряват, тогава вие ще бъдете извадени из затвора и представени пред Господаря на тоя свят. И ще разберете тогава дълбокия смисъл на земния живот.“*[97]

Веднъж Крум ми каза: „Вас, младите, съм ви чакал дълго, работил съм с вас, докато дойдете до това ниво, да може да ви се възложи по-отговорна работа.“ Той прилагаше към всеки индивидуален подход. Веднъж, когато го запитах за нещо, той ми каза: „Ти знаеш само за това, което ти правиш за делото на Учителя, и всеки от вас знае само за своята работа, защото в тези времена, ако знаеш повече и в Държавна сигурност те подложат на изтезания и мъчения, можеш да издадеш и другите и с това да спънеш цялата работа.“ Когато служител на Държавна сигурност посещава Крум, той му отговаря с думите: „Ние не сме ви врагове и ние имаме търпение да чакаме вие да разберете това.“ Крум каза, че искат да го изпратят някъде в Родопите до края на живота му, за да прекъснат работата му с младежите. Тогава той ми каза: „Няма да идвате да ме търсите, няма да ме посещавате. Ако ме изпратят там, аз ще си

замина от този свят. Вие трябва да продължите делото и да се съхраните за работата, за ученията на Учителя, която тепърва предстои. Жътвата е близо. Търсят се жътварите и работниците, а те са малко."

Законът на служенето

„Който Ми служи, нека ме последва и дето съм Аз, там ще бъде и Моят служител. А който служи на Мене, него ще почете Моят Отец."[98]

„И вие казвате: „Лесно е да се последва; можем да Го последваме и да Му кажем: „Учителю"... Той ще ви попита: „На някой болен помогнахте ли, излекувахте ли го?" За да слугува човек на Господа, не трябва Него да търси и Нему да слугува, а на Неговите по-малки братя."[99]

„Ние трябва да служим, тъй както Христос не дойде да Му послужат, а Той да послужи."... „Ще ви обясня в какво се състои слугуването, какви качества трябва да има един слуга. Той трябва преди всичко да има благородно сърце, да бъде чувствителен, отзивчив, да бъде смирен, да бъде човек пластичен – да може към всички условия да се приспособява; при това да бъде работлив, а не мързелив. Животът е взискателен, и ние трябва да му слугуваме както трябва."[100]

„Ако можете да се спрете и размислите върху думите „слугувам на Христа"; ако бихте се опитали цяла година да научите да слугувате на Христа, бихте научили великата тайна на тези думи, която не може да се каже тук. Тя е много проста, но трябва да имате светлина. Христос да ви даде тази светлина, условията, при които може да се развива тя; само Той може да ви я даде. Аз мога да ви дам семенца, но условията, за да израстат те, може да даде само Христос. Туй чувство на любов не зависи от нашите сили и желания, то зависи от този контакт, който бихме имали с Христа."[101]

В мое присъствие Галилей Величков каза на Крум Въжаров, че той няма собствен живот, а изцяло е отдал живота си в служба на другите и на Бога. Защото знаеше, че: *„Разумният живот се изразява в служене на Бога."*[102] Той спасяваше живота на много хора, помагаше им да решават сериозни проблеми в живота си, изваждаше ги от депресии и т.н. Не зная как го правеше, но много хора казваха, че той им е спасил или осмислил живота. Много пъти, когато съм посещавала Крум Въжаров,

съм заварвала един младеж, който стои в неговата стая няколко часа и мълчи. Запитвала съм този младеж защо стои толкова дълго там и мълчи. „Когато съм в тежко състояние и имам проблеми, отивам при бате Крум, стоя там и мълча и само от неговото присъствие и от аурата в стаята се трансформирам, олеква ми и аз съм нов човек."

Крум ни учеше, че когато безкористно служиш и даваш, не мислиш за никакво възмездие, тогава и на теб ще ти се даде в нужда. В началото това ми приличаше на една далечна абстракция, но ние винаги се стараехме да служим от сърце. Минаваха години и аз многократно се убеждавах в думите на Крум. Когато в България след 1989 г. настъпи криза и нямаше храна, особено трудно беше за възрастните хора от Братството да преживяват. Тогава нашите приятели от чужбина събрали пари и Даниел Кар-Гом докара един микробус храна от Гърция за всички приятели от Братството. Ние сме посрещали на Рила и в София много чужденци – винаги по братски, безкористно и не сме вземали пари. И когато Братството беше в нужда, те по своя инициатива веднага ни помогнаха. Така с живи опитности учехме окултните закони.

Тесният път

„Да не вървиш по широкия път в планината. Той е дърварски, стига до сечището и свършва. Ще търсиш тесния път, малката пътека, която води нагоре към върха." Така ме съветваше Крум, защото виждаше, че много обичам планината и често ходя там сама или с приятели. Тези думи имат и дълбоко символично значение: *„Когато Христос казва: „Само един път има, който води в Царството Небесно", Той подразбира този тесен път, но малцина са онези, които ходят из него."*[103]

„Тесен е пътят" като казва Христос, Той разбира да влезете в себе си, да станете господари на ума си, сърцето си, душата си и духа си. Широкият път – това е светът."[104]

Работа с младежите

Основна задача на Крум беше да подготви млади хора, които да продължат работата за делото на Учителя. Той много добре знаеше, че Словото и братският живот се предават на живо.

Крум Въжаров и Кирчо Лъвчето с група младежи на Седемте езера
От ляво на дясно: Крум Въжаров, Маргарита Немилович, Никол Фасилиев-Желязкова, Любомир Няголов, Величка Няголова и Кирчо Лъвчето

Крум често казваше: „Като гледаме една ябълка, колкото и да е красива отвън, ако не я вкусиш, не я опиташ, не можеш да я познаеш, да я обикнеш." По същия начин е и със Словото. Ако не го познаеш, ако не опиташ братския живот, ти не можеш да го разбереш. Не можеш след това да го предадеш и на другите, тъй като Учителят казва: *„Като излезеш да проповядваш, трябва да кажеш великата истина и с думи, и с живота си. Туй подразбира Христос, когато почнем да учим, трябва да работим същевременно с думи и с живота си."*[105]

Крум Въжаров ни учеше как да изработим верни критерии за разпознаване на истината; как да изграждаме вътрешната връзка с Бога и с по-напредналите от нас Светли същества; как да намерим мястото си в живота и да служим. Той ни помагаше да разберем и приложим правилно думите на Учителя. *„За да можем да възкръснем, трябва да се образува връзка между нас и онези, които работят за нас в невидимия свят. Човек трябва да намери своето място в Божествения организъм и да извърши точно работата, която му е дадена, а да не върши работи, които не са му поверени."*[106]

Група младежи на зимна екскурзия на Рила с Крум Въжаров
Преден ред от ляво на дясно: Ина Дойнова, Величка Няголова, Надка хижарката, непознат младеж; заден ред от ляво на дясно: Крум Въжаров, Григорий Кьосев, Боре хижаря, Мария Митовска и Любомир Няголов

В продължение на много години група младежи имахме редовни занимания по английски език с Крум Въжаров. Той ни даваше безплатни уроци по английски и така отрано ни подготвяше за работата с чужденците, за разпространяване на Словото. Проблемите, трудностите, които срещахме в личния си живот, споделяхме с Крум или с други ученици на Учителя. Ние се допитвахме до тях, защото те вече бяха минали по този път и Учителят е бил до тях. Те знаеха много повече от нас, съветваха ни, учеха ни как да постъпим, как да решаваме задачите според принципите на учението. Това бяха живи уроци за нас, които завинаги оставаха в паметта ни.

Тук са поместени две благодарствени писма до Крум Въжаров от млади хора, наши приятели.

На г-н Крум Въжаров,

С благодарност за Добротата и Любовта,
с която посреща и разбира хората!

Иван Цанов, издател на списание „Хиперион“

15 октомври 1990 г.

На бате Крум,

Много, много ти благодаря. В тебе Бог говореше през всичкото време, докато те познавах. Бог ме моделираше, откакто Го потърсих, най-много чрез тебе. Ако съм станала по-добро произведение, смирено ти Благодаря. Не искам никога през Вечността да изгубя връзката си с теб. Заедно да служим, където и да сме.

От една приятелка

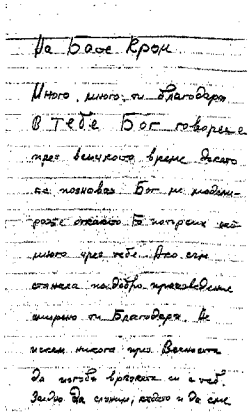
На бате Крум

Много, много ти благодаря
В тебе Бог говореше
през всичкото време докато
те познавах. Бог ме моделираше
откакто Го потърсих най-
много чрез тебе. Ако съм
станала по-добро произведение
смирено ти Благодаря. Не
искам никога през Вечността
да изгубя връзката си с теб.
Заедно да служим, където и да сме

Дишането

Крум ни съветваше да правим дихателните упражнния, дадени от Учителя. Той знаеше много добре, че: *„Здравето на човека зависи от дълбокото и правилно дишане. Като диша правилно, човек прави в минута около 10–12 вдишки и издишки. Щом заболее, броят на вдишките се увеличава. Когато броят на вдишките намалява, животът се продължава.“*[107] Бях много впечатлена, че самият Крум дишаше по този начин – около 14 вдишки в минута, а това се постига трудно. Учителят казва, че: *„Съвременните хора вдишват и издишват 20 пъти в минута. Това е бързо дишане.“*[108]

Също така Крум ни учеше, че от психологична гледна точка, за да имаме добър сън, трябва: *„Вечер, преди да си легнете, отделете 10–15 минути, да си дадете отчет как сте прекарали деня, какви погрешки сте направили. Изправете погрешките в мисълта си, подишайте дълбоко и като се успокоите, легнете си. Сънят ви ще бъде добър и укрепителен. Дълбокото дишане успокоява нервната система.“*[109]

Вярата

„Вярата е вътрешна връзка, която се образува по закона на Любовта. Ако направиш тази връзка, ти си спасен, ще почнеш да разбираш живота. Това, в което ние вярваме, то става!“[110]

През 1974 г. Крум помогна за спасяването на рилския лагер, но от силна простуда и напрежение се разболя. Когато беше в болницата, помолил лекарката да спрат антибиотика, защото слухът му намалял. Тя му отговорила, че оттук има два пътя навън – през моргата или през вратата, към живота. Тогава Крум й казал строго: „За мен има само един път, и той е към живота."

Не късай най-дебелото въже! Не късай най-тънкия конец!

По повод голяма неприятност, причинена на Крум Въжаров от двама души, която рязко засегна здравето му, аз му казах: „Защо не прекъснем връзките си с тези хора. Те пречат на разпространението на Словото на Учителя и искат да налагат свои разбирания, които не са в съгласие с нашето учение." Крум ми отговори: „Не късай най-дебелото въже! Не късай най-тънкия конец!"

Учителят е дал като задача в школата да се напишат тези думи на елипсовиден картон и да се поставят на видно място в стаята на ученика, за да ги гледа често и да ги държи постоянно в съзнанието си.

„Думите: „Не късай най-дебелото въже!" значат: Никога не прекъсвай своята любовна връзка с Бога. Когато човек прекъсне своята любовна връзка с Бога, ще прилича на клонче, откъснато от дървото. Той ще изсъхне, няма никакво бъдеще.

Думите: „Не късай най-тънкия конец!" значат: Никога не прекъсвай своята любовна връзка с всяко същество. Когато човек има едно отрицателно отношение към едно същество, няма да има пълна връзка с Бога, понеже Бог живее в това същество."

До пари не се докосвайте

„За пари в света стават най-големите скандали и борби. До пари не се докосвайте" – ни учеше Крум Въжаров, в смисъл да не се ползват чужди пари, макар в нашето съзнание да са за благородни неща и за делото на Учителя. Всички пари, дадени за съответни цели, трябва да отиват точно по предназначението, определено от дарителя. Работата за Словото, за братския живот е безвъзмездна и безкористна. Според Учителя: *„Учителят и ученикът работят без пари. Яви ли се най-мал-*

което желание в тях за пари, тяхната работа е свършена. Те трябва да работят абсолютно безкористно. "[111]

За общи пари, дадени от десятъци и др., трябва да има абсолютна прозрачност и точен отчет. Решенията за ползване на такива пари се вземат от най-възрастните, най-мъдрите и разумни ученици. Ние, по-младите, само се учехме от тях. Това са изключително отговорни неща и законите са много строги. За да боравим с тях, се изисква много учене, голям опит и зрялост.

Благодарността

„Първото, което трябва да се развие у вас, то е благодарността за всичко, което имате. Ако всички приложите този велик закон за благодарността, то най-малко 50 процента от всички работи на Земята ще се уредят. "[112]

Крум ни съветваше за всичко да благодарим, дори за най-малките неща. Той казваше: „Докато не сме благодарни на малкото, което ни се дава, не ни се дава по-голямото. Това е закон – да се научим да ценим най-малкото." А според Учителя: *„Мога да кажа, че всички сегашни наши нещастия, общи и частни, се дължат на това презрение на малките неща в миналото."... „А защо не трябва да презираме малките неща; защо не бива да пристъпим втората Божествена заповед: „да любим ближните си"? Всяко живо същество, което има отношение към някого, което принася полза, не трябва да го презираме.* "[113]

Всеки ден по едно добро

„Доброто е силата, храната, чрез която човешката душа може да се движи и еволюира в този свят. Всяко знание, всяка мъдрост ще се обосновава върху плодовете на тази добродетел. Затова трябва да правиш добро, ако искаш да забогатееш и да се развиеш в най-широк смисъл. "[114]

„Каквото добро намислиш, приложи го без отлагане. Отлагаш ли, ти сам си създаваш нещастие. "[115]

Крум ни съветваше да правим добрини в живота, да се обичаме и да си помагаме взаимно. Той ни беше образец за това и често казваше,

че кармата е пропуснатият творчески момент, пропусната възможност да се направи едно добро.

Един възрастен брат ми каза, че Учителят ги е учел всеки ден да правят по едно добро, и добави, че ако той не може да направи едно добро до края на деня, тичал на гарата да помогне на пътниците за багажа им.

Раздвояването, разцеплението

Крум многократно повтаряше: „Няма празно пространство." Да не се лакомим за повече, отколкото се нуждаем. Всичко, което имаме, трябва да се обработи, да се посее с доброто семе. Според Учителя: *„Не трябва да бъде глупав човек и да казва: „Както даде Господ." Когато сте изорали нивата си, вие посявате жито, защото, ако не посеете жито, какво ще даде Господ? Бурени и тръни."*[116] Когато имаме някакъв проблем, Крум казваше, че ние трябва да направим всичко, каквото можем, т.е. да засеем нивата, и да оставим останалото в ръцете на Бога.

Крум ни учеше, че раздвояването е опасно и когато се появи, трябва много да се молим за единство на съзнанието и действията. Крум разказваше, че когато Учителят е говорел, е влагал точен и еднозначен смисъл във всяка дума: *„Дойдете ли в школата, не позволявайте на ума си никакви двузначещи думи."*[117]

Трябва да бъдем много внимателни да не се отклоняваме от основните принципи на учението. Защото тези, които се отклоняват, се отцепват от тези, които устояват, и това води до разединение. Учителят казва: *„Яви ли се неустояване, ражда се злото, омразата, противоположностите, а всичко това не е нищо друго освен празнини. Първото впечатление от празнините е неловкостта. Ако настъпим в някоя мочурлива почва, където няма основа, потъваме. И тъй, разделението причинява празнини в живота, а те са място на злото."*[118]

Ако работиш за Бога, животът ти се продължава

Крум Въжаров имал белег на линията на живота, който показвал, че животът му няма да бъде дълъг. Това му било и предсказано. Той често казваше: „Ако се посветиш да работиш за Бога, животът ти се продължава." И действително, той беше посветил своя живот на работа

и служене на Бога и на делото на Учителя. Веднъж на Рила той пада и удря дланта си в един клек. Една игличка от клека се забива точно в белега на ръката му на линията на живота и тогава този белег изчезва.

Ритъмът

Крум Въжаров ми каза веднъж: „Когато малката капка капе върху скалата, за много години капка по капка скалата се разрушава. Поройният дъжд, макар и много силен, не разрушава скалата, както малката капка, която ритмично капе. За да постигнем нещо, трябва да бъдем като малката капка, да работим с постоянство и търпение." Крум Въжаров много държеше ритъмът на всяка дейност да се поддържа и уговорените срещи за работа в определен ден и час винаги да се спазват. Заради ритъма.

Молитвата

„Най-красивата молитва се заключава в това, човек да помисли за Бога като източник на живота."[119]

„Молитвата има сила, когато между вас има хармония."[120]

Към молитвата винаги пристъпвахме със свещен трепет. Обикновено най-възрастните, най-напредналите ученици на Учителя водеха молитвата. Имаше уважение и почитание към тях. По-младите никога не си позволявахме да водим молитвата в присъствието на учениците на Учителя, освен ако те не ни поканеха.

Тук ще споделя една моя опитност. Посрещахме изгрева на слънцето от Сфинкса в Мусаленския дял. Крум Въжаров водеше молитвата. В един миг видях Учителя да се моли с нас. Изумих се, че Крум казва същите молитви и песни, които Учителят започваше. Тази молитва беше изключително силна и ни въведе във висшите светове. След това видях как Учителят се спря пред Крум и го поздрави. Като свършихме и аз някак си се върнах на земята, си помислих, че това е било фантазия. Осмелих се да споделя видяното с Крум и той за мое най-голямо учудване ми каза, че това е било точно така.

Тогава разбрах, че неслучайно молитвите се водят от учениците на Учителя, които вече са изградили вътрешна връзка с него, а другите постепенно се учат на това. Тази опитност ми помогна да осмисля думите на Учителя: *„Често и в молитвите, и в събранията има добра и*

лоша страна. Когато двама се събират, трябва да са на един и същи уровен, за да става обмяна на магнетически сили: инак се раждат спорове... Преди да се молиш купно с хората, моли се сам, защото, когато влезеш между хората, трябва да бъдеш донякъде готов. "[121]

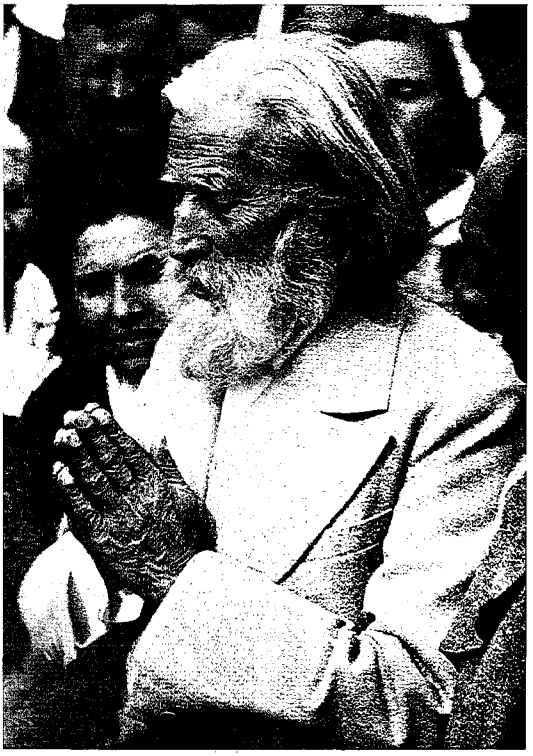

„Молитвата е най-великото, аз говоря за една преживяна опитност – за молитвата, аз съм я изпитвал. "[122]

„Молитвата към Бога е дихание на нашата душа, ние трябва постоянно да се молим, както постоянно дишаме. Ако се молим постоянно на Бога, ние се свързваме с него и добиваме от Него добри влияния. "[123]

Също така Крум каза, че изгревът на слънцето е свещен момент и всички Светли същества го посрещат, молят се и когато ние се молим като тях и сме в хармония с тях, молитвата има невероятна сила. Това е истинската молитва. Подобни опитности сме имали със Стефка Няголова, Величка Няголова, Весела Несторова и др.

Трябва да се отбележи, че учениците на Учителя обикновено не споделяха опитности от този характер. Тук това е направено от обич към по-младите, за да се каже, че всичко е постижимо, когато правилно работим с методите на тази школа, и имаме ръководство. Тези, които се пробудят, които истински се стремят да влязат и следват духовния път, ще прогледнат. И тогава, когато „хиляди ще им говорят", те ще имат „очи да видят и уши да чуят", да различат кое е истинското знание, коя е истинската любов, коя е истинската молитва.

Молитва от 10 човека за Крум

През лятото на 1990 г. за последен път заведох с колата си Крум на Зекирица. Той много се радваше да бъде в планината сред приятелите, да участва в общите молитви, песни и в братския живот. Дойдоха група чужденци от Англия. Те дълго разговаряха с него и бяха много впечатлени от това, което им казал. Наложи се да се кача с тях за няколко дни на Седемте езера. Помолих приятели от Бургас да се грижат за Крум и те с радост го направиха.

Един ден след Паневритмията до езерото Бъбрека при мен дойдоха двама младежи от лагера на Зекирица и ми казаха, че Крум е много зле. Д-р И. Стратев го прегледал и казал, че пулсът му е много нисък и Крум е в тежко състояние. Според традицията в Братството веднага помолих 10 от най-преданите приятели, които се молят с голяма сила и обичат Крум, да направим молитва за него. Всички се молехме от сърце и душа за брат Крум. След това аз бързо слязох на Зекирица и видях, че състоянието му значително се беше подобрило и можахме да остананем още няколко дни.

Силата на молитвата

През зимата на 1991 г. Крум беше болен и живееше в Симеоново в една квартира, където приятели го посещавахме и гледахме. Налагаше се през нощта да има човек при него и ние се редувахме. Една вечер, преди да отида в Симеоново при Крум, се отбих да видя Борис Николов, ако има нужда от нещо, и след това около 21,30 потеглих за Симеоново.

По пътя преди Околовръстното шосе се спука гумата на колата. Спрях на безлюдно място и се опитах да напомпам гумата. Нищо не

стана. Помпах много пъти, но гумата не се помръдваше. Не можех сама да я сменя с резервната. Трябваше да оставя колата сред полето, а това беше опасно, и да вървя пеш до Симеоново. Часът беше около 23. Тогава влязох в колата, помолих се много да ми се помогне и излязох навън с надеждата да напомпам поне малко гумата, за да може полека да се придвижа. Точно бях започнала да помпам, и до мен изведнъж спря кола. Излезе млад мъж и ме попита: „Имате ли нужда от помощ?“ Аз се просълзих и казах: „Благодаря Ти, Господи, че ми изпрати този човек да ми помогне.“ Младият мъж веднага смени гумата. Аз извадих колкото пари имах да му платя, но той отказа да ги вземе. Тогава се обърнах към него с безкрайна благодарност и му пожелах: „Когато сте в беда и безизходно положение, Бог да ви помогне, така както вие на мен помогнахте.“

Кучетата в Говедарци

С малка група приятели ходехме през зимната ваканция на един къмпинг до село Говедарци. Сутрин посрещахме изгрева на слънцето, а после правехме екскурзии нагоре в планината. Веднъж, когато минавахме край един овчарник, излязоха около десетина кучета, нахвърлиха се срещу нас и започнаха да ни заграждат. Тогава Крум спря, концентрира се силно и изведнъж видях как кучетата спряха на около три метра от нас, престанаха да лаят и след малко тръгнаха към овчарника.

Нито ги канете, нито ги гонете

Попитахме Крум какво да правим, когато на нашите събирания или излети в планината случайно попаднат неподходящи и непоканени хора, които ни пречеха да проведем заниманията. А това се случваше понякога и той ни отговори: „Нито ги канете, нито ги гонете.“

Брадвата

Веднъж ние, младите, на Рила бяхме загубили брадвичката, която използвахме само за сухи дърва за огъня. Търсихме я най-усърдно в района на лагера, но не я намерихме. Накрая много боязливо казахме на Крум, че сме загубили брадвата. Дървата за горене бяха много важно

нещо, тъй като времето беше мъгливо, студено и без огън беше невъзможно да се преживее. Крум сериозно ни погледна и попита: „Върнахте ли търнокопа, който бяхте взели от братския лагер преди няколко дни?“ Ние отговорихме: „Не.“ Тогава Крум ни каза: „Идете да го върнете веднага.“ След като върнахме търнокопа долу в лагера, Крум каза: „А сега търсете нашата брадва.“ И ние веднага я намерихме. Това беше още един жив урок за изучаване на окултните закони. Те са много строги и с всеки пропуск и неизправност ни се дава съответния урок.

Планината

Крум много обичаше планините. Той казваше, че е прекарал една трета от живота си по високите места. Винаги зиме и лете в събота и неделя излизахме в планината, така както Учителят съветва: *„Екскурзии, екскурзии нагоре по планината! А тези екскурзии са стимул, който ще развие ума и сърцето на човека. Трябва непременно да се изкачвате на високи места.“*[124]

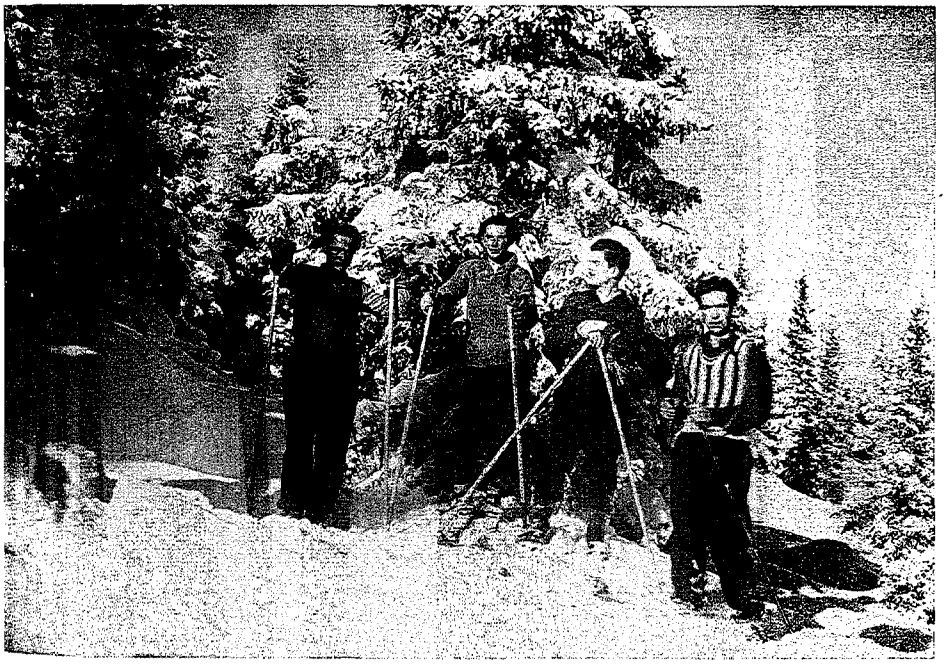

Крум Възаров, Славчо Славянски и други приятели на ски
От ляво на дясно: Славчо Славянски, Крум Възаров и приятели

„Всички свободни дни сега през лятото използвайте в излети – екскурзии. Ще прекарате един-два дни в свобода. Пет-десет души, колкото се съберат, ще излезете. Поне десетина екскурзии през лятото трябва да направите."[125]

Крум ни обръщаше внимание да наблюдаваме естеството на разговорите, които водим: „В началото, когато тръгнем, забележете какви разговори водите и когато се качим високо в планината, как разговорите се променят." Ние обикновено говорехме за ежедневието, но колкото се качвахме по-нагоре, толкова по-духовни ставаха разговорите и накрая по върховете ние забравяхме нашите житейски проблеми и се пренасяхме в един свят на хармония и мир.

През юли и август всяка година бяхме на любимите ни рилски лагери, където братският живот беше в своята кулминация.

Крум беше отличен скиор, учеше ни да караме ски. Водеше групи в планината – и в мъгла, и в тъмно винаги намираше пътя. Имаше изключително силно чувство за ориентация. Много пъти, увлечени в оживени разговори, пропускахме отклонението на пътя, по който трябваше да вървим. Няколко минути след това Крум спираше, поглеждаше пътя и казваше: „Пропуснали сме отклонението. Трябва да се върнем назад." От него научихме едно важно правило в планината. Ако се загубиш, трябва да се върнеш до изходната точка, от която си се отклонил, и тогава да намериш верния път. Същото правило важи и в живота. Ако се отклониш и сбъркаш в нещо, трябва да се върнеш в изходната точка и оттам да продължиш. Ако не се върнеш, ще се луташ много и нищо няма да постигнеш.

Крум често казваше, че ще бъде прекрасно да се създадат високопланински лагери с духона цел на различни места в света като Алпите, Андите, Кавказ и др. Той създаде такъв лагер в Кавказ с приятели от Русия.

Върховете

Аз много обичах да се качвам по планинските върхове. Веднъж Крум ми каза: „Колкото по-високо се качваш, толкова по-силно вятърът вее." И разбрах, че високите места са много красиви, вдъхновени и т.н., но трябва да си силен, да устоиш на вятъра, който много пъти в живота

може да те повали. Крум неслучайно ни водеше по високите места, за да развием духовни качества и да се свържем с разумните сили в природата.

Мария Митовска по рилските върхове

Да превърнем враговете си в приятели

Според Учителя: *„Христовото учение казва: вашите противници може да направите ваши приятели, можете да ги обезоръжите и дори да ги накарате да ви служат.“*[126]

Много пъти в живота си сме имали проблеми и неприятности с различни хора в службата или на други места. Крум винаги ни е съветвал да изпращаме светли мисли и добри чувства към тези, които ни пречат, да се научим да превръщаме враговете си в приятели. Ние сме се старали с неговата огромна помощ да го правим и много пъти сме успявали, макар че е доста трудно.

Семково

Бяхме в Семково с Крум, Весела Несторова и други приятели. Веднъж, за да се пошегуваме, скрихме ключа на хижата в една дупка в ос-

новата на парапета. Когато Крум дойде, казахме, че трябва да намерим ключа. Тогава той тръгна по парапета, обиколи го и спря точно на това място, където беше ключът, наведе се, бръкна в дупката между камъните и го извади.

Картофчето

Крум вземаше уроци по пеене при един певец – братовчед на Ярмила. Веднъж той отива при него с мрежа картофи. Едно малко картофче излиза от мрежата и пада на земята. Крум го взема и го поставя на масата. По време на урока по пеене изведнъж певецът забелязва, че картофчето се намира върху пианото. Много се учудва и казва на Крум: „Аз видях как ти взе картофчето от земята и го сложи на масата. Но как то „прехвръкна" от масата, която е в другата част на стаята, до пианото, не можах да разбера. Нито ти, нито аз сме ставали от местата си, за да го преместим."

Крум Въжаров беше един от учениците на Учителя, който притежаваше телекинетични възможности, но почти никога не ги демонстрираше. Той казваше: „Ако Учителят трябваше да лекува хората, то при него щеше да има опашка от Изгрева до града. Учителят дойде да ни даде това Божествено учение, да основе Духовната школа. Важното е ние да го следваме, да изучаваме и да прилагаме учението, да бъдем ученици, а не да демонстрираме свръхестествени способности, които ученикът естествено развива при правилен духовен растеж." И действително, само при изключително напрегнати и безизходни ситуации съм виждала Крум да показва тези си способности. В живота той беше обикновен наглед, много скромен човек.

Очилата

Веднъж в Мусаленския лагер беше дошла една чужденка – Лив от Норвегия. След изгрева, който обикновено посрещахме на Сфинкса, играхме Паневритмия и слязахме малко надолу в Благословеното дере (така го наричаше Крум) до един прекрасен извор, да си стоплим вода и да закусим. Изведнъж Лив заяви, че си е загубила очилата. Аз й казах, че в София ще й купим нови, да не се тревожи, но Лив обясни, че тези очила

са със специални стъкла и съответен диоптър, така че не можехме да ги купим в София. Освен това Лив си оставила колата на летището и трябвало да шофира с очила дълго, докато се прибере до нейния град. Беше много разтревожена. Тогава ние започнахме да търсим усърдно очилата в целия район, в който се бяхме движили. Вървяхме на верига и търсехме навсякъде, но нищо не открихме. Когато дойде време да се прибираме надолу към палатковия лагер, Крум ми каза да остана малко. Двамата направихме специална молитва за очилата. Аз бях много изморена от обикалянето и търсенето и реших да си почина за малко край звучния извор. Крум също седна край потока.

След малко усетих как някаква сила ме накара да скоча и да се затичам към една дупка между камъните и да бръкна с ръка в нея. Като бръкнах в тъмната дупка, напипах очилата на Лив и ги извадих. Това не бях аз, а Крум, който помоли Светлите същества и Учителя да намерим очилата – и живата връзка отново се прояви.

Белият цвят

Наскоро след 9 септември 1944 г. питат Крум Въжаров: „Вие имате ли нещо общо с белогвардейците?" Той отговаря: „Не, ние сме от Бялото Братство. Белият цвят е този, който отразява всичко и не поглъща нищо. Това символично означава, че благата, които идват към нас, ние трябва да ги отразим, изцяло да ги споделим с другите, а не да ги задържим за себе си, както е при черния цвят – всичко поглъща."

Белите Братя си вършат работата при всички условия

В много трудни моменти, почти без изход, Крум казваше: „Белите Братя си вършат работата при всички условия..." и продължаваше напред. Той знаеше че: *„Бели Братя има навсякъде, но ще ги търсите. Ще ги намерите, ще се запознаете с тях, но трябва да бъдете добри, примерни ученици, да изправите живота си, да проверите, да опитате всичко. Те казват: „Ние държим запалени нашите факли на пътя, по който ще минат нашите братя, за да може да ни видят и дойдат при нас."*[127]

И тръгна Словото по света...

Още като студент в Гърция Крум Въжаров започва усилено да разпространява идеите на Учителя. Там той разбира, че трябва вътрешно да си готов, за да можеш да следваш духовен път. Вдъхновен от идеите и учението на Учителя, Крум искал веднага да ги сподели със своите колеги и те да ги приемат, но още тогава осъзнава, че не е лесно дори сред елитни духовни младежи. Той разбира, че това е дълъг процес на индивидуално развитие. Имайки предвид трудностите, които е преживял в желанието си да направи колегите си вегетарианци и последователи на Учителя, в заключителното си слово при завършване на университета с много любов се обръща към всички с думите: „Ние решихме да се различаваме, но ние решихме да се обичаме и ние решихме да служим." Тези думи останаха като девиз за целия му живот. Той имаше голямо сърце и обичаше всички души.

През 1932 г. Бередин Крил-Джозелин от САЩ, която по това време е учителка по английски език в Ловеч, посещава School of Religion в Гърция и там се запознава с Крум. Той я поканва на рилския лагер и я представя на Учителя. Тя е дълбоко трогната и впечатлена от всичко, което е видяла. Веднъж Крум ми даде една папка и каза, че е от Бередин. Той беше превел английския текст на писмо от Бередин, което е поместено по-долу с известни съкращения:

„Щастлива съдба ме отведе в България през есента на 1928 г. и аз съм много благодарна за богатата опитност, която имах там до завръщането ми в Щатите през лятото на 1934 г. Аз отидох да уча деца, а всъщност самата аз учих там.

Американският пансион, в който бях учителка, имаше около двеста деца и по-големи момичета и се намираше в красиво разположения град Ловеч в Северна Централна България. Чух за Братството през втората ми година в страната.

През есента на 1930 г. Е., една обична моя ученичка, която току-що бе завършила пансиона, замина през юни за Атина, Гърция, за да продължи образованието си там. В своите писма тя понякога пишеше за един българин, младеж на име Крум, чийто мироглед се различава значително от този на другите студенти. През зимната дълга ваканция на

1932 г. аз отидох на екскурзия в Гърция. Там се запознах с този българин и бях изненадана да открия, че той е от Братството в България. Крум беше жив, слънчев и притежаваше една здрава универсалност. От него за първи път чух за връзката на човека с Космоса, а прераждането за него бе неоспорим факт.

По това време аз много се интересувах от планинарство и когато споменах това, Крум предложи да ми бъде водач, на мен и на Е., през идващото лято в прекрасната Рила планина и обеща да ми съобщи кога ще тръгне. През юли получих картичка от Крум с датата и мястото, където ще започне изкачването, като беше прибавил, че Братството също така ще отиде там. Първата ми мисъл бе колеблива, но младежкото чувство за приключения и някаква необикновена сигурност надвиха. И тъй, на уречения ден аз чаках в едно малко курортно селце с бани, когато от София пристигнаха Крум и около петдесет членове на Братството. Този ученик веднага ме представи на Учителя и на някои братя и сестри. Всички те ме посрещнаха радушно като сестра, а не като непозната и чужденка.

На път към Седемте езера

Имаше стари хора, както и млади в групата, но никой не изоставаше назад. На всеки 20 минути умерено качване почивахме малко, така че, когато спряхме горе да нощуваме, нямаше никакви следи от умора. Всички с удоволствие помагаха да се събират дърва и след една проста вечеря седнахме около огъня и душите ни се възвисиха чрез песни за чистота, мир, радост и любов.

През този първи ден с групата ми стана ясно, че уважението, което отдаваха на Учителя, бе напълно заслужено, защото той бе наистина истински Учител. Непретенциозен, но все пак незабележимо бдеше над живота на всички и бе жив център на спокойствие и хармония. Човек, у когото всеки дъх, мисъл, дума и дело бяха изпълнени с духовност. Той бе самата същност на благост и свобода.

В 4 ч. сутринта станахме и продължихме изкачването. Преминахме отвъд уханните борови гори на височината, където имаше само храсти и мъхове. По обяд стигнахме нашето предназначение, второто от Седемте рилски езера, където се издигаха палатки, и една любезна сестра покани мен и Е. да споделим малката й палатка.

Огромното влияние на онова, което преживях през петте дни, през които останах в планината, не бе за мен напълно ясно тогава; но сега, като гледам назад, чувствам, че символично, както и буквално, то бе с нищо несравнимо по рода си в живота ми преживяване на планинския връх. Следователно впечатленията, които сега описвам, са смесица от непосредствени реакции и по-късни размишления.

Символите са важно нещо в учението, както това ще се види от някои примери. Планината, разбира се, е познат символ за езотеричния ученик – това е символ на по-високи сфери на съзнание. Летните престои на Рила и неделните излети на планината Витоша бяха действително символи на онова, което за ученика щеше да бъде духовна опитност. „Слънцето свети по-другояче в планината – светлината му е по-весела и освобождаваща. Високите върхове водят погледа нагоре."

Седемте езера високо в планината Рила, близо едно до друго, но на различна височина, говореха на душата. Незамърсени от човешки същества, тяхното спокойствие, свещена чистота и ясни отражения ги правеха да бъдат очите на планината. Също както седемте свещени центъра у човека, когато са правилно развити, стават духовните очи, които Христос е имал предвид, когато е казал: „Този, който има очи да гледа, нека

види.“ Дори по форма някои от тях приличаха на органи на тялото и се наричаха Бъбрека, Сърцето. Думите са напълно безсилни да предадат красотата, атмосферата и значението, което те даваха.

Един твърде често употребяван и важен символ бе този на извора. Подхранвайки второто езеро, близо до лагера беше най-големият извор, от който си вземахме вода за всекидневните нужди. Неговата красота бе задъхваща. Години преди това някои от братята го бяха заобиколили с бял мрамор и един скулптор бе направил от бял мрамор две ръце, съединени при малките пръсти и отворени при палците – и от тези чисти даващи ръце течеше водата. Върху един голям камък близо до извора бе гравирано:

„Братя и сестри,
майки и бащи,
приятели и странници,
учители и ученици,
слуги и господари,
вие, служители на живота,
отворете сърцата си за доброто
и бъдете като този извор.“

В Словото си Учителят многократно говори за извора: „Изворът знае как да дава, той тече непрестанно“, „От извора на Любовта произтичат всички светове“, „Пийте от самия извор, не от калната река“, „Винаги си наливайте вода от главата на извора, където тя е най-чиста“, „Чистете изворите и докато правите това, мислете за сърцата си“, „Изворът, който идва от върховете на планината, напоява всичко по своя път. Ако искате да помогнете на човечеството, коригирайте собствения си живот. По този начин ще приложите закона на извора.“

Тези изречения не само илюстрират символичния характер на ученията, но също така и факта, че повечето от посланията са във формата на семе – така както и самото Братство е семе на шестата цивилизация. Само няколко думи или редове съдържат семенната сила за обилна духовна жътва, ако бъдат приложени в живота. Тази потенциалност на едно семе се намира също така в идеала на Братството:

„Сърце, чисто като кристал,
ум, светъл като слънцето,
душа, обширна като вселената,
Дух, мощен като Бога
и едно с Бога."

Голямо впечатление правеше начинът, по който започваше денят, било в планината или на Изгрева. Събрани на открито място, всички се обръщаха на изток с издигната и отворена дясна ръка (върху която е написана съдбата) и в момента, когато слънцето се показваше, те изпяваха първите пет стиха от пролога на Евангелието на Йоана. Това доказва, че Братството се корени в истинското езотерично християнство. Основни езотерични християнски истини се намират в книгата „Учителят говори" (преведена вече на английски). В „Учителят говори" последната и най-дълга глава е: „Христос – истинското въплъщение на Любовта", чието идване на Земята е най-важното събитие в историята на човечеството и Комуто е дадена всяка власт на Небето и на Земята.

Далеч от това да са „обожатели на слънцето", Братството признава дейността на духовните същества и великия момент на настъпването на деня. „Изгревът на слънцето е жив център, в който е съсредоточена мисълта на велики, разумни същества." „Велика идея е скрита в слънцето. Хора, които не обичат слънцето, не обичат Бога. Слънцето не желае да го боготворите или да му служите. То само дава и казва: „Вземете от мен колкото искате." С какво ще се отплатите на Великия? Великият само дава, докато вие трябва да прилагате онова, което ви се дава." „Притокът на слънчева енергия е най-голям и най-съживяващ при изгрев-слънце и изпълва сутринта с радост, светлина, чистота, свежест и сила."

Възвисяването, получено при изгрева на слънцето, се засилваше чрез Паневритмията, която следваше. Под акомпанимента на цигулки и понякога на песен всички млади и стари участваха в упражненията, основани върху окултни принципи, които носят възобновяване на тялото и душата, ако в движенията се включват правилни мисли, чувства и воля, в допълнение на доброто, произтичащо от нея, Паневритмията помага и на Космоса, защото записва движения и идеи в космичните етери. При първото упражнение, наричано „Пробуждане", защото белегът на пробуждане на една душа е готовността да дава, ръцете се поставят на раменете, разтварят се встрани и се връщат, движението се придружава от чувство на даване и получаване.

Обедът през прекрасните дни на планината Рила се провеждаше заедно и се приготовляваше под дежурството на различни групи. Един ден, когато Крум, Е. и аз направихме дълга разходка до върха на планината, Учителят забелязал нашето отсъствие от трапезата и помолил да се запази храна за нас – подробност, наистина, но така характерна за неговата загриженост за другите. Всички се събирахме около лагерния огън вечер сред атмосфера на радост и приятелство и песните отнасяха предаността на душите към Бога сред мълчанието на планината и под звездното небе.

Разговори с Учителя на Седемте езера

През деня имаше възможност за разговор във връзка със силата на мисълта, прераждането, връзките на човека с Космоса и пр. Работата ме чакаше в училището, така че аз можах да остана само пет дни, но през това кратко време личното наблюдение ме увери, че Братството бе това, което претендира да е: „Усърдни ученици, добри братя, верни и истинни служители." Прилаганата Любов създаваше онази атмосфера, която аз си представях, че би могла да се постигне в много далечно бъдеще. В деня на заминаването си осъзнах колко дълбоко се бях свързала с тях, като със сродни души.

През тази година четох техните издания и използвах една ваканция, за да ги посетя на Изгрева. Домът на Крум, където бях отседнала, бе в югозападната част на града, докато Изгревът бе в югоизточната. Трамвай нямаше толкова рано сутрин, така че ние ставахме в 3 ч. през нощта, за да бъдем в 5 ч. на събранията. И когато стигнехме главния път, който водеше от града към Изгрева, преставахме да бъдем самотни пешеходци, защото множество приятели се стичаха към пътя от различни части на града, за да бъдат на Изгрева на разсъмване.

Моят петгодишен договор с това училище привърши през 1933 г., но през месец май дойде телеграма, че всякакви отпуски се анулират поради липса на средства, дължаща се на депресията. Вътрешно знаех, че ще бъде добре да остана и тая, шеста година. Имах възможност да отида отново на Рила през лятото и да посетя още няколко пъти Изгрева, което улесни моето преминаване от екзотеричното християнство към езотеричното, което отведе моя живот по съвсем ново направление. И аз ще остана завинаги благодарна за всичко, което научих там. А бях отишла аз да уча другите.

След съмненията, отчаянията, конфликтите и хаоса на нашето време човек бива изпълнен с голяма радост и благодарност, че е имал привилегията да бъде свидетел или дори само да знае, че в България е посято едно семе, което има възможност да се развие и да разцъфти в съвършено нова цивилизация. Окуражително е да знаеш, че сърцата са били събудени и възпламенени от един нов импулс, показан в посланието на един от учениците:

„Нов ден наближава и човек ще приеме своето Божествено наследство като син Божий, ще стане хармонично същество, движещо се съзнателно около своя духовен център Слънце, както всяка планета се движи около физическото слънце."

„През това преходно време много стари, изтъркани системи на живота се разпадат и разрушават, докато нови се създават и зараждат в духовния свят, където най-напред започва възобновяването на всички неща. Ще престане егоистичното отделяне и ще се реализира Братството между цялото човечество, а Любовта ще стане двигател за мисълта и действията на всички същества; Любовта като начало и край на всеки живот; Любовта не като статична теория, но като динамична сила, безкрайно движеща се все нагоре, самата душа на културата и на цивили-

защията, както и на индивидуалната еволюция, Любовта като всеобхващащ, всеобединяващ жизнен принцип при възраждането на човешкия живот."

„През новия век учението на Христа ще се прилага и човек ще осъзнава Духа, който обгръща всичко и дава живот на всичко. Като живеем съзнателно у Бога и като с желание изпълняваме Неговата воля, ние ставаме строители на новия век и на работата, която трябва да се извърши, за да стане целият живот на Земята духовен."

Друг ученик даде това свидетелство: „Учителят ни издигаше към небесата, отваряше ги и ни показваше тяхната слава. Непретенциозен, с благ мелодичен глас той говореше за нашите задачи на земята, за идващия нов свят, за работата, която небето извършва, за да се трансформира Земята през тези дни! Той ни караше да почувстваме Бога близко до себе си, както и собствения ни дъх и Космоса – едно познато място за онези, които го обичат."

Въпреки че славяните имат важна роля във връзка с шестата цивилизация, ние тук, на Запад, също имаме отговорности за приготвяне на бъдещето.

Помислете си за възможностите, скрити в едно семе! Помислете си за потенциалността на малкия жълъд да създаде мощен дъб! Но семето трябва да бъде посадено – и дълго след това се появява и израства дървото. Нови цивилизации също така могат да произлязат само от факта, че от едно-единствено семе израства нещо ново и с течение на вековете израства и дава плод. Един-единствен велик Учител трябва най-напред да създаде ново равнище на съзнание, след това новото качество трябва да се проведе в един тесен кръг и с течение на времето става част от нормалното човешко съзнание.

Какво е новото съзнание, което ще стане нормално за шестата раса? В противоположност на материализма и егоизма на нашия век шестата раса ще стигне до братство, всемирна човешка любов – чрез духовност и всемирна, вечна истина.

За да се осигури правилният растеж на едно семе, не само семето трябва да бъде добро, но трябва да бъде посадено в подходящо време на добра почва. Също така при подготовката на шестата цивилизация не само трябва да се яви Учител, Който чрез своя живот, Слово и работа да покаже какъв трябва да бъде човекът на новата цивилизация, да син-

тезира и символизира културата, но трябва да се избере подходящото място за започването на тази работа. Шестата култура, вече казахме, се въздига между славяните. Но защо България да е избрана за изходната точка?

Когато една култура бива посадена в дадена географска област, то е с цел да се накарат известни сили, качества и способности на душата да намерят израз, да могат нови идеи да навлязат в живота и да накарат човеците да направят още една крачка напред по пътя на съвършенството. България е на кръстопътя между Изтока и Запада. Тя се намира в сърцето на три континента. Силите, действащи на тези три континента, се срещат тук.

Съборът е не само нещо като училище с по една-две сказки всеки ден и часове за разговори за законите и проблемите на живота, за живата природа, за духовните същества, човешката душа и дух, за земни и небесни неща (слънчевите мистерии), но тези събирания закаляват душите чрез огъня на любовта.

Първата и най-важна задача е да се работи върху себе си, човек да се усъвършенства, да стане господар на себе си и по този начин да стане подходящ инструмент за Божествените импулси.

Една велика идея, един свещен огън, повик, който откликва в дълбочините на душата, спойва всички в една голяма фамилия. Ние се наричахме братя и сестри. Ставахме преди изгрев-слънце и го посрещахме с песни и молитва. Музиката е нещо важно през време на съборите и песните, специално написани от Учителя, са повик за нов живот. Тези братя и сестри не са безцелни мечтатели, а жадуват за нов ред на Земята и работят за културата на Любовта. Резултатите се виждат в радостта, бликаща от очите им, в светлината върху лицата им, мира и хармонията в душите им и готовността им да служат.

Мястото на Изгрева може да се опише така: „Има прекрасни мраморни палати по земята, работа на велики архитекти, заобиколени от чудни богати паркове, езера и фонтани, декорирани с редки произведения на изкуството. Те са ценни наистина, но са лишени от живот. Земята е препълнена с безжизнени паметници. Те говорят само за великото минало. Прилагателните „прекрасни“ и „пищни“ не могат да се употребят във връзка с Изгрева. За него може да се каже само, че е чисто и светло. Като символ Изгревът показва състояние на душата – събуждане, а също така означава и зазоряването на един нов ден – нов социален ред.“

Бередин Крил-Джозелин продължава своя духовен живот в САЩ. Тя е учителка, писателка и изнася лекции на духовни теми. Една от известните й книги е „Жители на Космоса." Тя подарява тази книга на Крум с надпис:

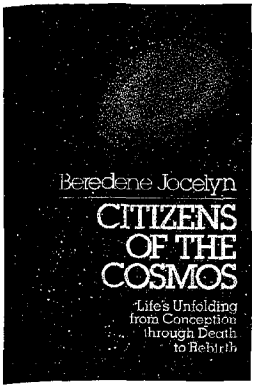

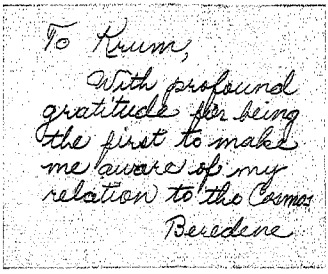

На Крум,

С дълбока благодарност за това, че беше първият, който направи да съзная моята връзка с Космоса.

Бередин

Книгата „Жители на Космоса" от Бередин Крил-Джозелин. Факсимиле

Учителят работи с много чужденци от Франция, Русия, Латвия, Англия и др. Той казва: *„Какъв е нашият метод, по който трябва да*

Учителят с гости от чужбина на Рила

работим? Отсега нататък трябва всякога да сме свързани умствено и сърдечно с всички хора по Земята, защото спасението е в нашите общи молитви – „съединението прави силата". А когато умовете и сърцата на хората се съединят, тогава ще настъпи Царството Божие на Земята."[128]

Учителят е подготвял Крум Въжаров за работата, която му предстои с чужденците. Веднъж той му казал: *„Ако трябваше да говоря пред чужденци, щях да говоря няколко пъти по-кратко."*

Първото нещо от ученията на Учителя, което дълбоко трогваше чужденците, беше Паневритмията и музиката на Учителя. За предаването на Словото се изискваше много повече работа. Учениците на Учителя, които знаеха чужди езици, също всеотдайно работеха за това. Един от тях беше Крум Въжаров. Той усърдно работеше да се подготвят, да се обучат по-млади хора, които да могат да представят ученията на Учителя и да преподават Паневритмия.

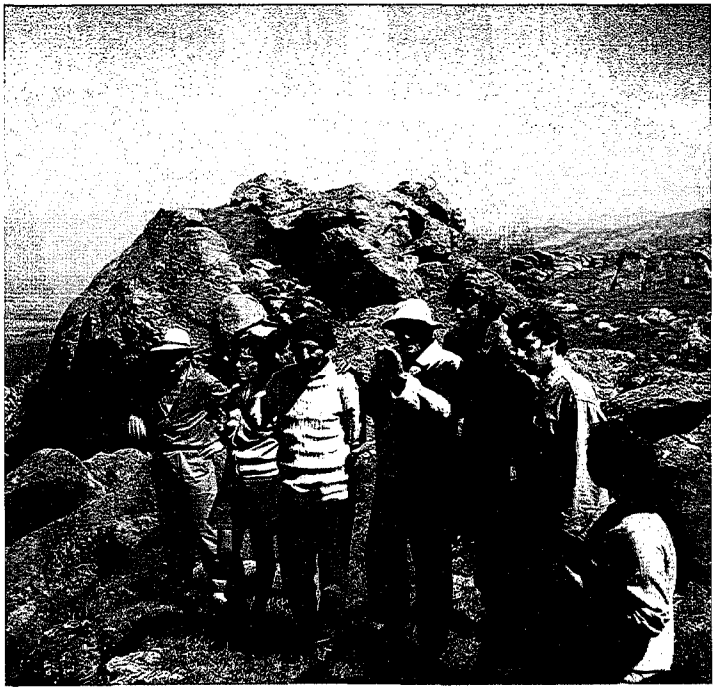

На Салоните
Крум Въжаров и Борис Николов оживено разговарят с двама младежи от САЩ
От ляво на дясно: непознат, Пенка Кадиева, Данаил Жеков, Крум Въжаров, Борис Николов, двама младежи от САЩ, Лидия Жекова

Лагерът на Седемте езера беше посещаван от чужденци от Русия, Франция, Англия, САЩ и др. Крум усърдно работеше с тях, обясняваше им учението, водеше ги на преходи в планината, показваше им местата, по които са ходели с Учителя. Общувахме непринудено, преживявахме красотата на братския живот. Обичта, която се раждаше между нас, е още в сърцата ни. Всички тези хора от далечни страни отнасяха със себе си частица от нашия братски живот, за да я споделят със своите приятели, и пак се връщаха…

Весела Несторова и Крум подготвяха материали от Учителя на английски език, които раздавахме на чужденците.

Приятелите от Русия много обичаха Крум. Те общуваха с него и чрез писма. Ето едно писмо от Елена Соловьова до Крум Въжаров.

Скъпи бате Крум!

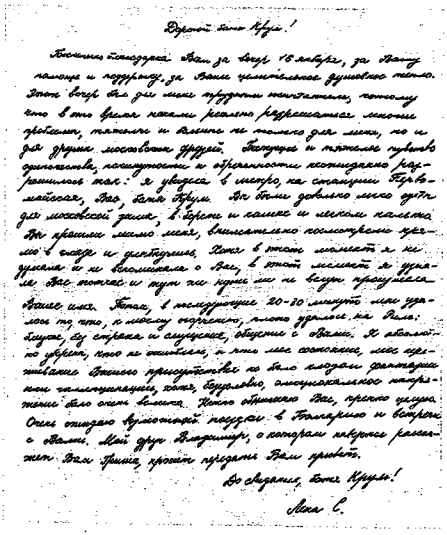

Писмо от Елена Соловьова до Крум Въжаров. Факсимиле

Безкрайно съм Ви благодарна за вечерта на 16 януари, за вашата помощ и поддръжка, за вашата целителна душевна топлина. Тази вечер бе за мен трудно изпитание, понеже по това време почнаха реално да се решават много проблеми, тежки и болезнени не само за мене, но и за другите московски приятели. Гнетящото и тежко чувство на самота, изоставеност и обреченост неочаквано се разреши ето как: аз видях в метрото, на станция Първомайская, Вас, бате Крум! Бяхте съвсем леко облечен за московската зима, с барета и копринено шалче и тънко палто. Вие минахте край мен, внимателно ме погледнахте право в очите и се усмихнахте. Въпреки че в този момент аз не мислех и не бях си спомняла за Вас, в един миг изведнъж Ви познах и веднага едва ли не гласно произнесох името Ви. После, през следващите 20–30 минути, ми се удаде да преживея това, което ми беше, за мое огорчение, трудно да постигна на Рила: близко общуване с Вас без страх и смущение. Аз съм

абсолютно уверена, че не греша; че моето преживяване на Вашето присъствие не беше плод на фантазията ми или на халюцинация, въпреки че, безусловно, емоционалното ми напрежение беше много голямо. Силно Ви прегръщам и целувам! Много очаквам евентуално пътуване до България и среща с Вас. Моят приятел Владимир, за когото Гриша вероятно ви е разказвал, моли да ви предам поздрава му.

Довиждане, бате Крум!

Лена С.*

През 1975 г. приятелите от Русия поканиха Крум Въжаров да организира високопланински лагер в Кавказ. Той замина за Москва и после за Кавказ. Спомените на Миша Левин и Миша Папуш за Крум Въжаров и лагера в Кавказ са представени на с. 163.

През 1982 г. Крум замина за Франция при Ярмила и след това заедно с Ярмила отпътуваха за Англия по покана на Филип и Даниел Кар-Гом. Там те се сприятелили с много хора, които обикнали тях и Паневритмията.

Това е едно от писмата до Крум от млади приятели в Англия.

12 юли 1982 г.

Благодарим ви, че бяхте така любезни към нас и ни донесохте „Мир в ума" с вашето великолепно танцуване и музика – така чисти.

И думи на мъдрост, кой би могъл да моли за повече?

Ние имаме различен произход, ние говорим различен език. Но нека благодарим на нашия Господ и Учител за това, че са ни дали Слънцето на Вселената, за вятъра, който не се интересува кой си ти и щастливо вее тук, там и навсякъде.

И за водата на живота и духа, който може да чисти нашата душа.

И земята, скъпата майка земя, от която цялата природа черпи сила.

*Коментар на Григорий Кьосев: Това нещо Лена разказа и на мен още по-развълнувано и подробно, когато й бях на гости в Москва. В моите писмени спомени разправям за паралелен случай точно по същото време. Моята приятелка В. М. от София, която от дълги години живее в Ню Йорк, видяла Крум (Вено) плътно физически там точно по същия начин (аз ги бях запознал тука). Описа ми същите дрехи, много леки за зимата, даже и обувките му. Каза, че е било невъзможно да е видяла другиго, понеже... такива обувки в Америка не се произвеждат... Срещата им, без никакви разговори, й разрешила много труден душевен и житейски проблем.

Да, ти ни показа всичко това и много, много повече.

Твоята простота и сила говореше за всичко това...

Благодарим ти,

С обич,
Veronica & Gareth

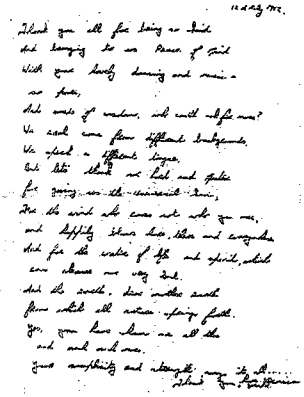

Писмо от Veronica & Gareth до Крум Въжаров. Факсимиле

Крум и Ярмила били представени на различни духовни групи в Англия. Крум говорил на една конференция за учението на Учителя. Силно впечатлени от това, на следващата година група от 15–20 чужденци от Англия, водени от Филип и Даниел Кар-Гом, дойдоха да посетят Рила и да усетят нашия братски живот.

По това време Борис Николов беше на лагер на Ястребец, а друга малка група с Крум Въжаров бяхме в Мусаленския лагер. Борис Николов и Крум Въжаров бяха избрали една скрита поляна в района на Ястребец, където да прекараме с чужденците. Ние ги посрещнахме на лифта и ги поведохме по малка тясна пътека до едно скрито, прекрасно място с невероятна гледка към Скакавците. Там беше палатката на Борис Николов. Имаше лека мъгла, беше много красиво и мистично. По пътеката към поляната се чуваше музиката на Учителя, изпълнявана от Йоана Стратева и Петър Ганев. Чужденците много се трогнаха от музиката и от величествената гледка. На поляната изиграхме Паневритмията, после запалихме огън, музикантите изнесоха концерт. Борис Николов и Крум Въжаров разказваха спомени за Учителя и говориха за учението. Всички бяхме затаили дъх и слушахме с трепет. Чужденците бяха дълбоко развълнувани от видяното и преживяното.

Някои от тях пожелаха да останат с нас и да посрещнат изгрева. Поканихме ги в нашите палатки на Мусаленския лагер и на следващата година част от тях дойдоха отново. Те доведоха други гости – и т.н. Всяка година посрещахме чужденци от Англия, Франция, Швейцария, Русия, Белгия и др.

Една чужденка, Сузи Холбич, която игра с мен Паневритмия, сподели, че имала силни видения и иска да остане повече на тези свети места. Аз я поканих да ми гостува в моята палатка. На другия ден тя дойде и остана няколко дни при мен. Имахме възможност да посрещаме изгрева заедно, да играем Паневритмия, да обиколим върховете. Молехме се и медитирахме заедно и тя каза, че е обиколила почти цял свят заедно с една група англичани, които са посещавали свети места по Земята. В Мусаленския дял на Рила тя чувстваше силно присъствие на Светли същества и каза, че това е много силен духовен център.

Сузи Холбич е световноизвестен диагностик и лечител. В своята лечителска работа тя използва метода на регресията, сънища, кристали, цвето- и звукотерапия, движения, визуализация, медитация и др. Тя е автор на книгите: „Силата на скъпоценните камъни и кристалите", „Силата на вашите сънища", „Събуждане за промяната", „Пътуване през времето" и други. Според Пиаткус, издателя на тези книги, те са най-продаваните. Сузи е англичанка по произход, но е пътувала по целия свят, живяла е в Англия, Австралия, САЩ, Гърция, Франция, Южна Африка и др. Когато за първи път дойде на Мусаленския лагер, беше изключително впечатлена от духовната атмосфера в Братството и от Светлите същества на Рила, които тя усещаше много силно. Идва години наред в нашия лагер. Сузи лекуваше с кристали. Когато дойде за втори път, донесе една торба с големи кристали и ме помоли да ги заровим между камъните на Сфинкса, за да се заредят, и на следващата година ги взе и тръгна по света да лекува с тях.

Когато Сузи влезе в моята палатка, случайно се докосна до книгата „Заветът на цветните лъчи на светлината", която аз винаги държах до себе си. Тя я взе в ръце и започна да се моли. После каза: „Преведи ми какво пише в тази книга. Тя има много високи вибрации и голяма сила излиза от нея!" Аз обясних какво съдържа и се опитах да преведа нещо, но тъй като това са библейски текстове, беше трудно.

От обич към Сузи, с която и до днес сме близки приятелки, реших да преведа книгата „Заветът на цветните лъчи на светлината" и да й подаря превода. Крум имаше английска Библия и ние започнахме да работим по превода. На няколко места имаше печатни грешки в литературната справка от Библията. Тогава се молихме много да ни бъдат дадени чрез молитва верните цитати. Така и стана. Те ни се дадоха и ние

можахме да направим коректно превода. Имаше няколко абзаца, които ги нямаше в Библията. Крум ги преведе и тъй като беше изключително прецизен, уточни тези текстове с Весела Несторова. Напечатах на пишеща машина английския текст и залепих картинките, които Данаил Жеков с голямо разположение фотографира от оригинала. Оформих книжката и я подарих на моята приятелка Сузи. Тя много се зарадва. Когато стана промяната след 10 ноември 1989 г., реших да издам английския превод за приятелите от чужбина.

Впечатленията на Сузи Холбич от Мусаленския лагер и връзката й с Крум и Братството са изразени в няколко писма до Крум Въжаров.

14 август 1985 г.

Скъпи Крум,

Аз ти благодаря от цялото си сърце и душа за прекрасния начин, по който всички вие се грижехте за мене и за любовта, с която ме приехте във вашето семейство, вашето Братство.

Следващата фаза на моя живот е да създам място, където: 1) Да дойдат хора и да научат как да умрат – да разберат какво се случва, така че те да не се страхуват в този момент и да могат да приемат смъртта като едно раждане – и така да си заминат от този свят съзнателно. 2) Където хората да дойдат и да научат как да живеят – в хармония един с друг и с целия живот. Как да поемат отговорност за своя живот и да разберат уроците и школата, в която учат, и да живеят заедно с радост и простота. 3) Как да се хранят с благоговение, знаейки, че те приемат нещо от тялото на Бога, как да приготвят храната с любов и разбиране, че вибрацията отива в тялото. 4) Където възрастни хора могат да дойдат, където млади хора могат да дойдат и да общуват помежду си. На Запад много семейства са разделени, старите от младите, и те имат много да дадат едни на други. 5) Място, където децата да дойдат и да проявят своето творчество чрез изкуство, музика, танци, движения и т.н. 6) Място, където хора, които са уморени или болни, могат да дойдат за възстановяване, релаксация и лекуване. Това е един голям проект.

Моето време с вас, макар и много кратко, обнови всяко ниво от моето същество. Аз си тръгвам сега, защото трябва да съм послушна на моя вътрешен глас, на Бога и на моите учители. Аз ви нося в моето сърце и

в моя живот и никога няма да забравя моите братя. Благодаря ви. Благославям ви. Аз ви обичам!

Сузи

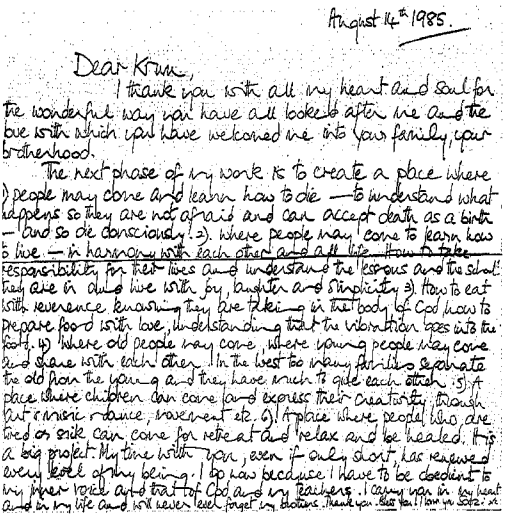

August 14th 1985.

Dear Krum,

I thank you with all my heart and soul for the wonderful way you have all looked after me and the love with which you have welcomed me into your family, your brotherhood.

The next phase of my work is to create a place where 1) people may come and learn how to die — to understand what happens so they are not afraid and can accept death as a birth — and so die consciously! 2). where people may come to learn how to live — in harmony with each other and all life. How to take responsibility for their lives and understand the lessons and the school they are in and live with joy, laughter and simplicity 3) How to eat with reverence knowing they are taking in the body of God how to prepare food with love, understanding that the vibration goes into the food. 4) Where old people may come, where young people may come and share with each other. In the West too many families separate the old from the young and they have much to give each other. 5) A place where children can come and express their creativity, through art & music, dance, movement etc. 6) A place where people who are tired or sick can come for retreat and relax and be healed. It is a big project. My time with you, even if only short, has renewed every level of my being. I go now because I have to be obedient to my inner voice and that of God and my teachers. I carry you in my heart and in my life and will never ever forget my brothers. Thank you. Bless you! I love you Sorz. xx

Писмо от Сузи Холбич до Крум Въжаров, 14 август 1985 г. Факсимиле

8 август 1989 г.

Скъпи Крум,

Аз ти пиша това през нощта на светлината на моя фенер. Аз се чувствам съвсем излекувана при моето посещение и благословена, че дойдох в България и в Братството, когато вие бяхте тук, на Рила. Аз чувствам твоето присъствие много близо до мен и се нуждая от теб като част от моя живот, защото има толкова много работа да се свърши.

Аз се надявам да те видя, но ако не мога, нека моята любов да бъде винаги с теб.

Сузи

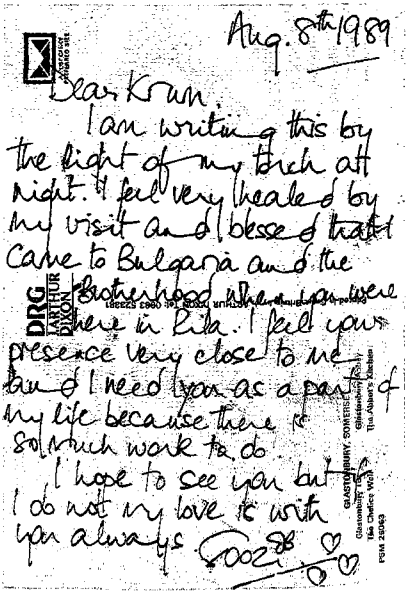

Aug. 8th 1989

Dear Krum,

I am writing this by the light of my torch at night. I feel very healed by my visit and blessed that I came to Bulgaria and the brotherhood when you were there in Rila. I feel your presence very close to me and I need you as a part of my life because there is so much work to do.

I hope to see you but if I do not my love is with you always. Sorz

Писмо от Сузи Холбич до Крум Въжаров, 8 август 1989 г. Факсимиле

Скъпи Мария и Крум,

Благодаря на вас и на Братството за прекрасното време и за това, че бяхте един такъв прекрасен образец на Учението. Ние всички се чувстваме изцелени и вдъхновени, пълни с радост за следващата задача.

Това е с цялата наша любов,
Сузи

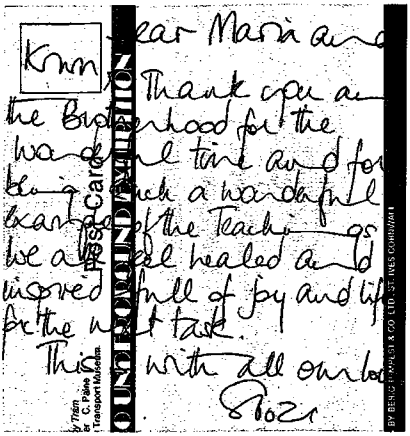

Писмо от Сузи Холбич до Крум Въжаров и Мария Митовска. Факсимиле

В едно кратко писмо други приятели от Норвегия също изказват своята благодарност към Крум.

16 август 1986 г.

Скъпи Крум,

Благодаря, че ни прие така добре, и за цялата твоя работа. Ще се срещнем отново.

Любов и светлина,
Щефен и Сесил

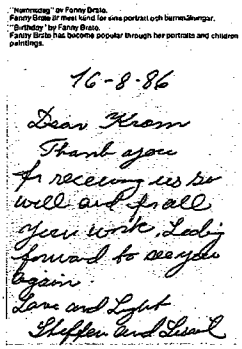

Писмо от Щефен и Сесил до Крум Въжаров, 16 август 1986 г. Факсимиле

При всички срещи с чужденците на Рила и в София музиката заемаше централно място в нашия братски живот. Музикантите представяха музиката на Учителя, даваха концерти, свиреха от сърце. Незабравимо за нас ще остане времето, преживяно с музиката на Учителя, изпълнявана от Йоана Стратева и Петър Ганев. Даниел Кар-Гом и Алисон Браун многократно канеха музиканти от Братството да представят музиката на Учителя в Англия и Шотландия. Приятелите от Норвегия също поканиха наши музиканти. По-късно те бяха канени от Ардела Натаниел в Сан Франциско и от Филис Торп в Сент Луис. Сега може да се

каже, че музиканти от Братството пътуват навсякъде и музиката на Учителя звучи по цял свят.

В мое присъствие един англичанин попита Крум: „Вие какво сте написали?“, а той му отговори: „Аз не обичам да пиша за нещата, аз просто ги правя.“ Крум имаше изключителната способност да планира и да реализира проектите. Той беше предан, всеотдаен работник на Божията нива. Често казваше, че лазерният лъч има голяма пробивна сила. Следвайки съветите и напътствията на Учителя, той беше успял да постигне силата на лазерния лъч в мисли и действия. Крум мълчеше и работеше интензивно, учеше ни как да имаме силна мисъл, да бъдем целенасочени, без отклонения, за да успяваме в начинанията си.

Крум на дело показа как един мълчалив и скромен ученик изпълни задачата да разпространи учението на Учителя. Според Миша Левин от Москва: „Бате Крум си беше поставил задачата да предаде учението в други страни и на първо място в Русия. Сигурен съм, че с тази задача той се справи възможно най-добре.“

За приятелите от чужбина той беше „нашият обичен Крум, незабравимият, който изкова мостове между Изтока и Запада, Севера и Юга!“

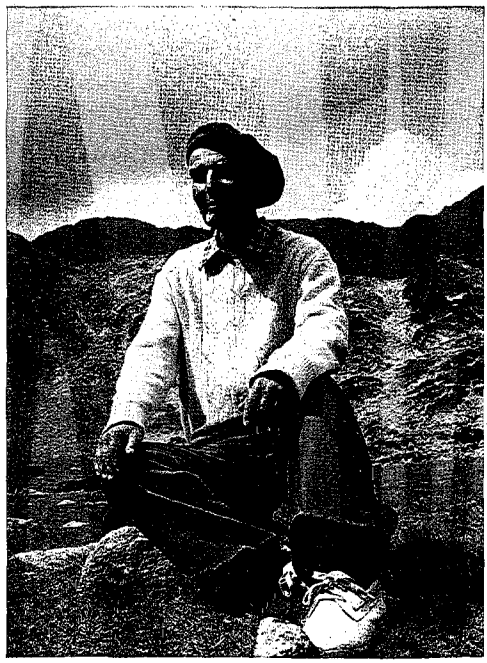

Крум Въжаров на Мусаленския лагер, 1986 г.

Приятелите от Русия за Крум Въжаров

Воспоминания

Впервые с бате Крумом я встретился в 1975 году, когда он приехал в Москву. Мы встречались много раз и позже, но уже тогда, во время его пребывания в Москве, я обратил внимание на особенности его мышления и характера. Конечно и тогда, и позже, до сих пор я вижу в нём старшего брата, который и самим образом своей жизни, и своими словами и поступками формировал у меня представление о том, каким должен быть ученик. Но тогда, в 1975 году я был совсем новичком, неофитом, который всего за два года до этого познакомился с Учителем и Братством. Должен сказать, что представления о Школе у меня были самые что ни на есть романтические и полуфантастические, вынесенные в первую очередь из художественной литературы. Поэтому мне очень запомнилось впечатление, которое на меня произвёл бате Крум. Я почувствовал, что это очень конкретный человек, что он в первую очередь ориентирован на конкретную организацию конкретного действия. И только значительно позже я понял, сколько целеустремлённости и воли стоит за этой конкретностью. У бате Крума было чёткое понимание, что надо сделать в этот приезд, и он спокойно, но очень целеустремлённо, реализовал этот план, стараясь при этом учесть малейшие детали и нюансы.

Очень сильное впечатление произвёл на меня один эпизод. Было это на загородной даче, которую снимала на лето семья Папушей – Миша Папуш и Роза Пронина с детьми. Мы приехали к ним вечером, после рабочего дня с тем, чтобы остаться на ночь и обсудить детали нашего совместного путешествия на Кавказ. Нас было пять человек: бате Крум, Марта Александрова Периклиева, Саша Бельтюков, Таня Савицкая и я. Беседа наша происходила, в основном, поздно вечером, когда уложили спать детей. Мы собрались на веранде за столом. Бате Крум подробно объяснял нам, как надо организовать подъём продуктов и оборудования в горы, как выбрать место для лагеря, как устанавливать лагерь, и прочие очень конкретные детали.

Здесь я хочу отвлечься и рассказать о том, как было выбрано место для лагеря. Дело в том, что ни один из тех, кто составлял костяк формирующейся московской группы, не был до этого в кавказских горах и, кажется, вообще никто из нас не был горах, разве что в предгорьях. Поэтому у нас не было представления о том, куда ехать. Кавказ большой, он вытянут почти на тысячу километров от Каспийского моря до Чёрного и разделён на шесть республик. В те годы на Кавказе было тихо, ехать можно было в любое место, но ни один из нас не имел представления, где ставить наш первый братский лагерь. Место выбрал бате Крум. Как он сам рассказывал, он выбрал это место по карте Кавказа. Посмотрел на карту и увидел: «Вот оно, то самое место!» Удивительно, что выбрал он не только район, где искать место, но и, практически, точку в горах, где надо было ставить лагерь. Сначала на место будущего лагеря вышла группа из четырёх человек. Мы довольно быстро нашли то самое место и поставили палатки. Место было вполне подходящим для нашего лагеря. Это был горный массив София. Выяснилось, что на нём (как рассказывали местные жители) находится семь озёр и мы стали у нижнего озера. А потом мы стали обходить весь массив, чтобы узнать, нет ли места получше. Мы обошли весь район Софии, но лучше места не нашли. Позже, десять лет спустя, мы нашли другое место, выше. Но в 1975 году это место было не для нас – у нас не было соответствующего оборудования. Меня до сих пор удивляет, как бате Крум сумел определить это место, да ещё так точно. Позже я много ходил по Кавказу, был и в центральной зоне, и в восточной его части. Конечно, я обошёл не весь Кавказ, но видел всё же много мест. И ни разу мне не удалось встретить ни одного места, которое бы по силе и мистической глубине сравнилось с Софийскими озёрами.

Вернусь к своему рассказу. Итак, мы сидели и обсуждали, как нам идти, кто выедет первым, кто приедет позже и прочие детали. Бате Крум подробно объяснял нам, что нужно для лагеря. А разговор постепенно дрейфовал и, в конце концов, упёрся в самый больной для нас вопрос. К этому времени пошёл дождь, началась сильная гроза, а мы сидели и обсуждали, кому быть в нашем горном лагере. Дело в том, что к этому времени уже достаточно отчётливо наметились разногласия между Учением Белого Братства и православием. Большинство священников, которые хоть каким-то краем соприкоснулись с Братством, отнеслись к нему отрицательно. А один из наиболее известных тогда в Москве священников – о. Дмитрий Дудко – побывал на одном из чтений воскресных бесед Учителя и по окончании определил: „Богомильская ересь!“ Это создавало противоречия как внутри группы, так и в уме членов группы. Все мы были воспи-

таны в духе самого непримиримого материализма и только совсем недавно обратились к новому взгляду на мир. Часть членов группы пришла „с Востока" - из йоги, буддизма, а часть тяготела к христианству. Но никакого христианства, кроме православия, многие даже не знали. Всего несколько человек определили для себя, что Братство – это их путь. Остальные оставались на распутьи. А кроме того были и просто интересующиеся, почти не знакомые с Братством, были и ортодоксальные православные, настороженно и даже подозрительно относившиеся к Учителю и Братству. Часть из них тоже хотела поехать с нами на Кавказ. Зачем – не знаю, но хотели. Мнения присутствующих разделились. Часть из нас считала, что должны быть только те, кто близко знаком с Учением и принимает его. Другие же хотели дать возможность поехать и людям далёким, но проявляющим интерес. И вот под звуки грозы мы пытались найти какой-то выход из создавшегося противоречия. Проблема возникла раньше, но мы хотели решить её сегодня. Мы надеялись, что старшие братья решат эту проблему. Мы ждали окончательного решения от бате Крума и Марты. А бате Крум как будто даже не слышал и продолжал упорно рассказывать нам, о том, что нужно для лагеря. Я заметил, что у наиболее горячих из нас это начало вызывать раздражение. Пусть читающие эти строки будут к нам снисходительны – мы только-только познакомились со школой и ещё насквозь были пропитаны светским типом мышления. Естественно, что напряжение росло, мы хотели определить будущий состав лагеря именно сегодня. Первоначальный спокойный разговор начал перерастать в скандал. Марта как-то пыталась уменьшить напряжение, я видел, что ей не по себе. А бате Крум всё продолжал свою линию, не обращая внимания на наш спор: мы ждём от него решения, а он не обращает на эту тему внимания. Я было подумал, что ему мешает плохое знание русского языка. И только через некоторое время я осознал, что это принципиальная позиция.

Здесь я опять сделаю отступление. Через несколько недель мы ехали на Кавказ в поезде и в моём присутствии в купе произошёл разговор между Мартой и Крумом. Марта рассказывала, что она хотела уехать во Францию. А Крум сказал ей: „Я знал это, ко мне приходила Мария Митовска и рассказывала, что ты хочешь уехать. Но у тебя Солнце в Водолее, а Россия и Франция образуют ось Водолей – Лев. Тебе надо было сначала поехать в Россию, а после этого можно ехать во Францию." – А почему же ты не сказал мне это? – Ты должна была сама сделать выбор, я не хотел мешать тебе, - ответил бате Крум. Размышляя над этим диалогом, я понял, что это его принципиальная позиция. Из других ситуаций я узнал, что иногда он вмешивался, когда ситуация грозила большой опасностью. Как он определял, когда надо вмешаться, а когда нет – не знаю. Но в тех случаях, которые я сам мог наблюдать, он не ошибался.

И в этой нашей ситуации он не ошибся, но чтобы это понять, мне потребовалось несколько лет. Наш ночной разговор кончился ничем, мы не приняли никакого решения. Дальше события развивались сами собой, поехали на Кавказ все, кто хотел. Атмосфера там сложилась очень напряжённая, даже конфликтная. И поначалу я думал, что правы были те, кто хотел ограничить группу только теми, кто прочно определился. И только годы спустя нам удалось осознать, что конфликт был во благо – он заставил каждого из присутствующих определить для себя свою позицию. После поездки группу резко уменьшилась в количестве. Но те, кто остались в ней, остались в Учении навсегда. И сейчас, размышляя над тем, что происходило 36 лет тому назад, я вижу, что бате Крум был абсолютно прав – мы сами должны были решить это проблему.

А насчёт знания русского языка я ошибался. Может быть бате Крум и не знал его в совершенстве, но понимал он всё. Через пару дней мы встретились с ним вдвоём и я начал сетовать на наше несовершенство, вспоминая ночной разговор. На это он ответил: „У вас очень много любви!" - „Бате Крум, какая любовь! Мы чуть было не подрались." - „Вы выбрали плохое время для разговора – была гроза, атмосфера была очень напряжённой. Но вы не хотели разделяться." И я понял, что он абсолютно прав. Ведь мы все изо всех сил желали сохранить единство и сохранили его.

А ещё я понял, что брат Крум за формой прозревает и содержание, и смысл происходящего и некрасивая форма не вводит его в заблуждение. На меня это сочетание глубины понимания вместе с его немногословием производило очень сильное впечатление. Помню, как он интерпретировал мою натальную карту. Любой астролог знает, что о натальной карте можно говорить часами. Бате Крум долго глядел на листок с картой и неторопливо сказал ровно четыре фразы (я запомнил это очень хорошо), а потом отложил листок в сторону, показывая, что он закончил. Честно признаюсь, мне потребовалось несколько месяцев, чтобы понять, что он сказал. Речь не идёт о форме – все слова я понял и запомнил очень хорошо. Но над смыслом сказанного я размышлял ещё полгода, а я ведь сам к тому времени (это было в 1981 году) уже почти восемь лет занимался астрологией. Но когда я понял смысл того, что он сказал, я увидел, что он назвал самое существенное. Он отбросил всё и сказал мне только о моей судьбе и предназначении.

Он вообще был немногословен. При этом, когда дело касалось материальных или организационных вопросов, он не скупился на слова, объясняя всё до мелочей. Когда же речь шла об Учении, о вопросах,

относящихся к духовному и Божественному миру, он говорил только самое существенное, опуская всё второстепенное. И о самых важных вещах он говорил не от себя. У меня всегда было чувство, что когда бате Крум говорит о главном, за ним стоит Учитель. Помнится, когда мы с Галей впервые приехали в Болгарию в 1981 году и пришли в гости к бате Круму, я начал говорить о том, что меня очень волновало в тот момент – о французском Братстве и о Михаиле Айванхове. В 1980 году в Ленинграде (так он назывался тогда, теперь это Санкт-Петербург) образовалась братская группа. Создали её несколько негров из Конго – последователей французской ветви Братства. Вскоре эта группа вышла на контакт с москвичами. Мы очень легко нашли общий язык и у нас сразу же сложились очень тесные и тёплые отношения. Но, естественно, возник вопрос об отношении к Михаилу Айванхову. Эта тема очень меня беспокоила и я, придя в гости к бате Круму, затронул и этот вопрос. Однако Крум ничего не ответил мне и стал говорить о другом. Я пытался вернуться к разговору о французском Братстве. Но Мария Митовска и Павел Желязков очень деликатно объяснили мне, что в Братстве не положено перебивать старших. Я сразу же усвоил это урок и больше к Айванхову не возвращался. На следующий день мы поднялись на Рилу, в лагерь под Сфинксом в районе Мусалы. Первые дни мы привыкали к новым местам, к новым людям, к атмосфере братского лагеря. На третий или четвёртый день после молитвы бате Крум сказал мне, чтобы я немного задержался у Сфинкса. Все ушли вниз, а мы вдвоём неторопливо спускались по тропе к лагерю. И вдруг на середине спуска Крум неожиданно прервал молчание: „Я читал книги брата Михаила.“. В первый момент я даже не понял, что речь идёт о Михаиле Айванхове: новые впечатления настолько захватили меня, что я уже забыл о том, что меня волновало в Москве. Крум продолжал: „Я читал книги брата Михаила. И нигде не нашёл противоречия со словом Учителя. Но в слове брата Михаила нет такой силы, как в слове Учителя.“ Больше он не сказал ничего, а я ничего не ответил, потому что размышлял над его словами. Прошли годы и начал понимать, насколько точны слова бате Крума – при всей их лаконичности в них выражено самое главное. И ещё я понял, насколько хорошо был выбран момент для ответа. Бате Крум не стал отвечать в тот день, когда я задал вопрос, поскольку я был возбуждён и вряд ли услышал то, что он мне сказал бы. Не говорил он на эту тему и в первые дни, пока мы привыкали к лагерю. Время, место, форма были выбраны настолько точно, что и сейчас, спустя тридцать лет, я помню эти слова та, будто они сказаны только вчера – вся атмосфера разговора запечатлелась у меня в памяти. А может быть, он не сам выбирал это время и место.

На протяжении многих лет я не раз убеждался, что бате Крум поддерживает постоянную связь с Учителем, хотя сам он никогда не говорил об этом. Особенно мне запомнился эпизод, когда я впервые понял это. Было это в наш второй приезд в Болгарию, в июле 1983 года. Мы тогда остановились в доме Любомира и Славки Няголовых в Софии, в районе Подуяне. Жили они в собственном домике – одноэтажный домик двориком и отдельно стоящими кухней, столовой и сарайчиком. Сейчас такие домики почти исчезли из Софии, их заменили многоэтажные здания. Может быть они современнее и комфортнее, но старые домики обладали своей удивительной прелестью и уютом. В тот год мы с Галей собирались в поездку в очень сложных обстоятельствах, в большой спешке. Сама возможность и сроки поездки определились в самые последние дни и мы не успели сообщить о приезде никому, кроме Славки и Любчо (мобильных телефонов тогда ещё не было). И по приезду в Софию возникла проблема: оказалось, что Крум с другими братьями и сёстрами уже в лагере под Мусалой. Мы, конечно же, планировали отправиться в этот лагерь, но пойти туда без разрешения бате Крума не могли: мы понимали, что в ученики так не поступают. А как связаться с Крумом, не знали. И вот дело к вечеру, стоим мы посередине дворика и обсуждаем со Славкой, как нам быть – они тоже никому не сообщали о нашем приезде: о том, что мы в Софии, знали только Няголовы. И вдруг открывается калитка и во дворик Славкиного дома входит Леон Москона а за ним Крум Въжаров. Я бросаюсь обнимать его и вопрос решается в течение нескольких минут. Когда Крум пошёл домой, я пошёл провожать его до трамвая и по дороге спросил: «Бате Крум, а Вы были до этого у Няголовых?», - «Нет. Я здесь впервые».

Тогда я спросил ещё: „А как Вы узнали, что мы здесь?“ И бате Крум ответил: „Ученик должен быть послушен. Сказано „иди!“, значит „иди“.

И вот ещё один эпизод. Когда мы в первый раз возвращались в Москву, мы везли с собой целый ящик книг Учителя, которые нам подарили братья и сёстры. Хочется сейчас поблагодарить всех, кто нам тогда дал из своей личной книги библиотеки книги, сборники песен и молитв: „Братья и сёстры, мы, ваши русские собратья очень вам благодарны за вашу помощь!“ Особенно нам помог тогда Николай Нанков – он уговорил многих братьев и сестёр поделиться с русскими. Мы были очень рады, что везём в Россию такое богатство, но нас беспокоило, как мы проедем границу. Молодым братьям и сёстрам, которые не почти не застали период советской власти, напомню, что это было время агрессивного атеизма. Провоз религиозной

литературы через границу расценивался, как действия по подрыву советского строя. Литературу отбирали, а к тем, кто пытался её провезти, применялись разные меры воздействия, вплоть до уголовного преследования. В последний день перед отъездом из лагеря бате Крум спустился после утренней молитвы со Сфинкса и подошёл к нам: „Учитель мне сказал, что вы проедете границу благополучно." И действительно, всё прошло самым лучшим образом. Пограничники долго искали контрабанду в соседнем купе, а к нам заглянули на минуту и досмотр произвели крайне поверхностно. Книги лежали на дне рюкзаков и пограничники даже не попросили нас открыть рюкзаки. Это было удивительно, потому что советские пограничники в те годы были крайне дотошны.

Конечно, таких эпизодов было очень много. Но мне кажется, важнее другое. Бате Крум поставил перед собой задачу передать учение в другие страны и, в первую очередь, в Россию. И уверен, что эту задачу он выполнил максимально хорошо. Позже, когда советская власть закончилась и мы получили доступ ко всем братским материалам без ограничений, я обнаружил, что с самым существенным мы уже знакомы, нас уже очень многому научили.

Могу сказать о нём и как об астрологе. Сам я занимаюсь астрологией почти столько же, сколько я в Братстве. И преподаю астрологию более тридцати лет. Есть разные преподаватели: одни дают много подробной информации, другие предпочитают практические занятия, третьи любят философскую сторону астрологии. Бате Крум прочёл нам несколько лекций, когда был в России. Внешне лекции были очень просты (бате Крум вообще предпочитал простоту) и, если сравнить с другими лекторами, ничем особым не выделялись. Но вот что удивительно: после общения с ним у меня в уме произошёл переворот – я начал понимать то, что до этого мне было совершенно непонятно. Он ввёл меня в мир астрологии, передал то, что невозможно передать словами. И считаю его своим наставником в астрологии. Этому есть и ещё одно подтверждение. Мы с Галей уже тогда кроме астрологии занимались и хиромантией. И я обратил внимание, что после моего первого общения с бате Крумом моя линия судьбы стала длиннее на два с половиной сантиметра за два месяца! Те, кто разбираются в хиромантии, понимают, насколько это редкий случай. Я могу сказать, что бате Крум посвятил меня в астрологию. Именно посвятил! Я думаю, что и другие, кто обучался астрологии у Крума, могут сказать то же самое.

18.03.2011 г.
Миша Левин

Спомени за бате Крум от Миша Левин

За първи път се срещнах с бате Крум през 1975 година, когато той пристигна в Москва. Ние сме се срещали много пъти след това, но още тогава, по време на неговото пребиваване в Москва, аз обърнах внимание на особеностите на неговото мислене и характер. Разбира се, и тогава, и по-късно, и досега аз виждам в него по-големия брат, който и със самия си начин на живот, и със своите думи и постъпки формира у мен представата за това, какъв трябва да бъде ученикът. Но тогава, през 1975 г., аз бях съвсем новак, неофит, който само две години преди това се беше запознал с Учителя и Братството. Трябва да кажа, че представите ми за Школата тогава бяха романтични и полуфантастични, извлечени преди всичко от художествената литература. Поради това съм запомнил впечатлението, което ми направи бате Крум. Почувствах, че той е много конкретен човек, на първо място, ориентиран към конкретната организация на конкретното действие. И едва много по-късно разбрах колко

целеустременост и воля стои зад тази конкретност. У бате Крум имаше тънко разбиране какво трябва да се направи при неговото идване и той спокойно, но много целеустремено реализираше този план, като се стараеше при това да вземе под внимание и най-малките детайли и нюанси.

Много силно впечатление ми направи един епизод. Бяхме на вила извън града, която бяха наели за лятото семейство Папуш – Миша Папуш и Роза Пронина с децата. Ние пристигнахме при тях вечерта след работния ден, за да останем през нощта и да обсъдим детайлите на нашето съвместно пътешествие в Кавказ. Бяхме пет човека: бате Крум, Марта Александрова Переклиева, Саша Белтюков, Таня Савицкая и аз. Беседата ни се състоя основно късно вечерта, когато децата бяха сложени да спят. Ние се събрахме на верандата край масата. Бате Крум подробно ни обясняваше как трябва да организираме изнасянето на продуктите и оборудването в планината, как да изберем мястото и как да установим лагера и прочие много конкретни детайли.

Тук искам да се отклоня и да разкажа за това, как беше избрано мястото за лагера. Работата е в това, че нито един от тези, които представляваха ядката на формиращата се московска група, не беше ходил досега в Кавказките планини и струва ми се, никой от нас не беше стъпвал в планина, та дори и в предпланина. Поради това ние нямахме никаква представа накъде да вървим. Кавказ е голям, той се простира почти на хиляда километра от Каспийско до Черно море и е разположен в шест републики. В онези години в Кавказ беше тихо, можеше да се отиде на което и да е място, но нито един от нас нямаше представа къде да се направи нашият първи братски лагер. Мястото избра бате Крум. Както самият той ни разказа, намерил това място на картата на Кавказ. Погледнал картата и видял: „Ето го, това е мястото!“ Удивителното е, че той избра не само района, но и практически точната точка в планината, където трябваше да установим лагера. Първоначално на мястото на бъдещия лагер излезе група от четири човека. Ние доста бързо намерихме точното място и опънахме палатките. Мястото беше напълно подходящо за нашия лагер. Това беше планинският масив София. Изясни се, че на него (както разказваха местните жители) се намират седем езера и ние се установихме на най-долното, а после почнахме да обхождаме целия масив, за да узнаем дали няма по-хубаво място. Обходихме целия район на София, но по-добро не намерихме. По-късно, след десет годи-

ни, намерихме друго място, по-високо. Но през 1975 година то не беше за нас – ние нямахме съответното оборудване. Мене и досега ме удивлява как бате Крум успя да определи това място, при това така точно. После много съм скитал из Кавказ, бил съм и в централната зона, и в източните му части. Разбира се, не съм обходил целия Кавказ, но видях много места. И нито веднъж не ми се удаде да видя друго място, което по сила и мистични дълбини да се сравни със Софийските езера.

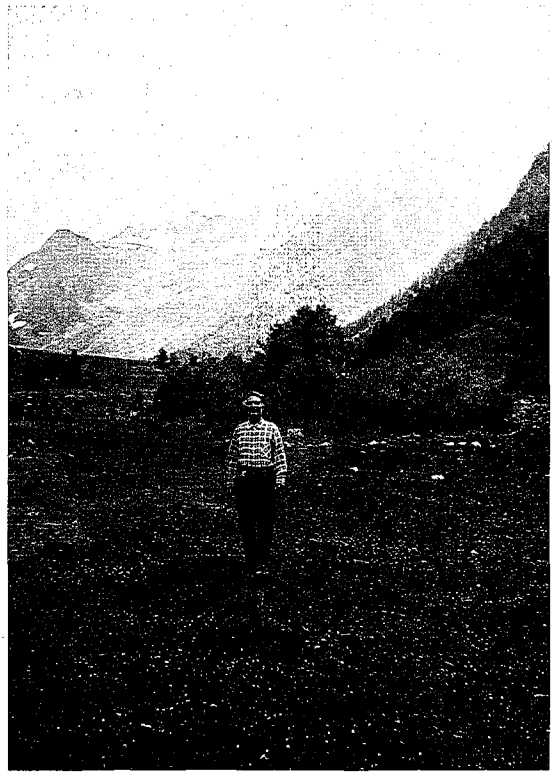

Крум Въжаров в Кавказ

Връщам се към моя разказ. И така, ние седяхме и обсъждахме как да заминем, кой да излезе първи, кой да дойде по-късно и прочие детайли. Бате Крум подробно ни обясняваше какво е необходимо за лагера. А разговорът постепенно се отклоняваше и в края на краищата стигна до най-болния за нас въпрос. В това време заваля дъжд, започна силна буря, а ние седяхме и обсъждахме кой да бъде в нашия планински лагер. Работата е там, че по това време вече доста отчетливо се забелязваха раз-

ногласия между Учението на Бялото Братство и православието. Повечето свещеници, които по някакъв начин са се докоснали до Братството, се отнасяха към него отрицателно. А един от най-известните тогава в Москва свещеници, отец Дмитрий Дудко, присъствал на едно от четенията на неделните беседи на Учителя и при завършването обявил: „Богомилска ерес!“ Това създаваше противоречия както вътре в групата, така и в умовете на нейните членове. Всички ние бяхме възпитани в дух на най-непримирим материализъм и едва съвсем наскоро бяхме се обърнали към нов възглед за света. Част от членовете на групата бяха дошли от Изтока – от йогата и будизма, а друга част я влечеше християнството. Но ние не познавахме никакво друго християнство освен православието. Само няколко човека бяха определили за себе си, че Братството – това е техният път. Останалите стояха на кръстопът. Освен това имаше и просто интересуващи се, почти незапознати с Братството, имаше и ортодоксални православни с враждебно и дори подозрително отношение към Учителя и Братството. Част от тях също искаха да дойдат с нас на Кавказ. Защо – не знам, но искаха. Мненията на присъстващите се разделиха. Част от нас мислеха, че трябва да дойдат само онези, които са запознати с Учението отблизо и го приемат. Другите искаха да се даде възможност да отидат и хора отдалечени, но проявяващи интерес. И ето, под звуците на бурята ние се опитвахме да намерим някакъв изход от създалото се противоречие. Проблемът беше възникнал по-рано, но ние се опитвахме да го разрешим днес. Надявахме се, че по-възрастните братя ще решат проблема. Чакахме окончателното решение от бате Крум и Марта. А бате Крум сякаш дори не чуваше и продължаваше упорито да ни разказва за това, как трябва да се направи лагерът. Аз забелязах, че за най-разгорещените от нас това започна да предизвиква раздразнение. Нека четящите тези редове да бъдат снизходителни – ние едва се бяхме запознали с Школата и все още бяхме целите пропити от светския тип мислене. Естествено, напрежението растеше, ние искахме да определим бъдещия състав на лагера именно днес. Първоначалният спокоен разговор започна да прераства в скандал. Марта се опитваше някак си да намали напрежението, аз виждах, че й беше криво. А бате Крум все си продължаваше своята линия, без да обръща внимание на нашия спор: ние чакаме от него решението, а той не обръща внимание на тази тема. Аз започнах да си мисля, че му пречи недоброто познаване

на руския език. И чак след известно време осъзнах, че това е принципна позиция.

Тук пак ще направя отклонение. След няколко седмици ние пътувахме с влак за Кавказ и в моето присъствие в купето се състоя разговор между Марта и Крум. Марта разказваше, че тя иска да отиде във Франция. А Крум й каза: „Аз знаех това, при мене идва Мария Митовска и разказа, че ти искаш да заминеш. Но твоето Слънце е във Водолея, а Русия и Франция образуват ос Водолей–Лъв. За тебе беше нужно първо да дойдеш в Русия, а след това можеш да заминеш за Франция." „А защо не си ми казал това?" „Ти трябваше сама да направиш своя избор, аз не исках да ти се меся" – отговори бате Крум. Размишлявайки над този диалог, аз разбрах, че това е негова принципна позиция. От други ситуации аз узнах, че понякога той се намесваше, когато ситуацията е застрашена от голяма опасност. Как той определяше кога трябва да се намеси, а кога не, не зная. Но в тези случаи, които аз сам можех да наблюдавам, той нямаше грешка.

Крум Въжаров и Марта Александрова в Кавказ с приятели от Русия

И в тази наша ситуация той не сгреши, но за да го проумея, ми отне няколко години. Нашият нощен разговор приключи безрезултатно, ние

не бяхме взели никакво решение. По-нататък събитията се развиваха от само себе си, заминахме за Кавказ всички, които искаха. Атмосферата там стана много напрегната, дори конфликтна. И от началото аз мислех, че са прави онези, които искаха да ограничат групата само до онези, които истински са се определили. И едва след години успяхме да осъзнаем, че конфликтът е бил за добро – той накара всеки от присъстващите да определи за себе си своята позиция. След пътуването групата рязко намаля количествено. Но тези, които останаха в нея, останаха в Учението завинаги. И сега, като размислям над това, което се случи преди 36 години, аз виждам, че бате Крум беше абсолютно прав – ние трябваше сами да решим проблема.

А относно знанието на руския език, аз грешах. Може би бате Крум не го знаеше в съвършенство, но разбираше всичко. След два дни се срещнахме с него и аз започнах да се оплаквам от нашето несъвършенство, припомняйки нощния ни разговор. На това той отговори: „У вас има много обич!" „Бате Круме, каква ти обич! Ние едва не се сбихме." „Вие избрахте лошо време за разговора – имаше буря, атмосферата беше много напрегната, но вие не искахте да се разделяте." И аз разбрах, че той е абсолютно прав. Все пак ние с всички сили желаехме да запазим единството и го съхранихме.

И още аз разбрах, че брат Крум зад формата вижда и съдържанието, и смисъла на това, което става, и че некрасивата форма не може да го заблуди. Това съчетание на дълбочина на познанието и заедно с това немногословие на мен ми правеше много силно впечатление.

Помня как той интерпретира моята рождена карта. Всеки астролог знае, че за рожденатa карта може да се говори с часове. Бате Крум дълго гледа листа с картата и бавно каза точно четири фрази (аз запомних това много добре), а после остави листа настрани, показвайки, че е приключил. Честно да си призная, отне ми няколко месеца, за да разбера какво ми каза той. Не става въпрос за формата – аз разбрах всичките думи и ги запомних много добре. Но аз размишлявах още половин година над смисъла на казаното, а по това време (1981 година) вече почти осем години се бях занимавал с астрология. Когато проумях смисъла на това, което каза, видях, че той е казал най-съществено. Отхвърлил е всичко друго и ми е казал само най-важното за моята съдба и предназначение.

Той въобще беше немногословен. При това, когато се отнасяше за материални или организационни въпроси, не се скъпеше на думи, обяснявайки всичко до най-големи подробности... Когато ставаше дума за Учението, за въпроси, отнасящи се към духовния и Божествения свят, той говореше само най-съществено, пропускайки всичко второстепенно. И за най-важните неща той не говореше от себе си. Аз винаги имах чувството, че когато бате Крум говори за главното, зад него стои Учителят.

Помня, когато ние с Галя за първи път пристигнахме в България през 1981 година и отидохме на гости на бате Крум, аз започнах да говоря за това, което много ме вълнуваше в този момент – за френското Братство и за Михаил Иванов. През 1980 година в Ленинград (така се казваше тогава, сега е Санкт Петербург) се образува братска група. Създадоха я няколко човека от Конго – последователи на френския клон на Братството. Скоро тази група се свърза с московчани. Ние лесно намерихме общ език и между нас веднага се установиха много тесни и топли отношения. Но естествено, възникна въпросът за отношението към Михаил Иванов. Тази тема много ме безпокоеше и аз, идвайки на гости на бате Крум, засегнах този въпрос. Обаче Крум нищо не каза и започна да говори за друго. Аз се опитвах да върна разговора към френското Братство. Но Мария Митовска и Павел Желязков много деликатно ми обясниха, че в Братството не е прието да прекъсваме по-възрастните. Аз веднага си взех бележка и повече не се върнах към Иванов.

На другия ден се качихме на Рила в лагера под Сфинкса в района на Мусала. Първите дни свиквахме към новите места, към новите хора, към атмосферата в братския лагер. На третия или четвъртия ден след молитвата бате Крум ми каза да останем сами при Сфинкса за известно време. Всички бяха отишли надолу, а ние двамата започнахме да се спускаме по пътеката към лагера, без да бързаме. И изведнъж, по средата на спускането, Крум неочаквано наруши мълчанието: „Аз съм чел книгите на брат Михаил." В първия момент аз дори не разбрах, че става дума за Михаил Иванов – новите впечатления дотолкова ме бяха обзели, че вече бях забравил за онова, което ме вълнуваше в Москва. Крум продължи: „Аз четох книгите на брат Михаил и никъде не намерих противоречие със Словото на Учителя. Но в словото на брат Михаил я няма тази сила, както в Словото на Учителя." Повече нищо не каза, а аз нищо не отгово-

рих, понеже разсъждавах над думите му. Минаха години и започнах да разбирам колко са точни думите на бате Крум – при цялата им лаконичност в тях беше изразено най-главното. И още аз разбрах колко добре беше подбран моментът за отговора. Бате Крум не ми отговори в този ден, когато му зададох въпроса, понеже бях развълнуван и едва ли щях да чуя онова, което той би ми казал. Той не говори на тази тема и в първите дни, докато ние привиквахме с лагера. Времето, мястото, формата бяха избрани толкова точно, че и сега, след тридесет години, помня тези думи така, сякаш са казани вчера – цялата атмосфера на разговора е запечатана в паметта ми завинаги.

А може би той не избираше времето и мястото сам. В продължение на много години неведнъж се убеждавах, че бате Крум поддържа постоянна връзка с Учителя, макар и той самият никога да не е говорил за това. Особено съм запомнил епизода, когато за първи път разбрах това. Беше по време на нашето второ пътуване до България през юли 1983 г. Тогава се настанихме в дома на Любомир и Славка Няголови в София в района на Подуяне. Те живееха в собствен дом – едноетажна къщичка с дворче и отделна кухня, трапезария и беседка. Сега такива къщички почти няма в София, замениха ги с многоетажни сгради. Може би те са по-съвременни и по-комфортни, но старите къщички имаха своята удивителна прелест и уют. Тази година ние с Галя се приготвихме за пътуването в много сложни обстоятелства, по спешност. Самата възможност и сроковете на пътуването узнахме в последните дни и не успяхме да съобщим за пристигането си на никого освен на Славка и Любчо (тогава още нямаше мобифони). И при пристигането ни в София възникна проблем: оказа се, че Крум с други братя и сестри вече е в лагера под Мусала. Ние, разбира се, планирахме да се отправим към този лагер, но не можехме да отидем там без позволението на бате Крум: разбирахме, че учениците не постъпват така. А как да се свържем с Крум, не знаехме. И ето, към вечерта стоим ние в средата на дворчето и обсъждаме със Славка какво да правим. Те също на никого не бяха съобщили за нашето пристигане – за това, че сме в София, знаеха само Няголови. И изведнъж се отваря портичката и в дворчето на Славкиния дом влиза Леон Москона и след него – Крум Въжаров. Аз се хвърлям да го прегръщам и въпросът се решава в течение на няколко минути. Когато Крум си тръгна да се прибира, отидох да го изпратя до трамвая и по пътя го попитах: „Бате

Круме, вие били ли сте преди това у Няголови?“ „Не, аз съм тук за първи път.“ Тогава го попитах още: „А как узнахте, че ние сме тук?“ И бате Крум отговори: „Ученикът е длъжен да бъде послушен. Казано ти е „иди!“ – значи „иди“...

И ето още един епизод. Когато се връщахме от България в Москва първия път, носехме със себе си цял сандък с книги на Учителя, които ни подариха братята и сестрите. Иска ми се сега да благодаря на всички, които тогава ни дадоха от личните си библиотеки книги, сборници с песни и молитви: „Братя и сестри, ние, вашите руски събратя, много сме ви благодарни за вашата помощ!“ Особено ни помогна тогава Никола Нанков – той уговори много братя и сестри да споделят с руснаците това свое безценно богатство. Ние много се радвахме, че носим в Русия такова богатство, но ни безпокоеше как ще минем през границата. За младите братя и сестри, които почти не помнят периода на съветската власт, ще припомня, че това беше време на активен атеизъм. Превозване на религиозна литература през границата се преценяваше като подривно действие срещу съветския строй. Литературата конфискуваха, а към онези, които са се опитвали да я прекарат, прилагаха разни мерки на въздействие, включително углавно преследване. В последния ден преди тръгването от лагера бате Крум се спусна след утринната молитва от Сфинкса и дойде при нас: „Учителят ми каза, че вие ще преминете границата благополучно.“ И действително, всичко премина по възможно най-добрия начин. Граничарите дълго търсиха контрабанда в съседното купе, а нас претупаха за една минута и проведоха претърсването крайно повърхностно. Книгите бяха на дъното на раниците и те дори не ни накараха да ги отворим. Това бе удивително, понеже съветските граничари в онези години бяха крайно придирчиви.

Разбира се, такива епизоди имаше доста много. Но на мен ми се струва по-важно друго. Бате Крум си беше поставил задачата да пренесе учението в други страни и на първо място – в Русия. Сигурен съм, че с тази задача той се справи възможно най-добре. По-късно, когато съветската власт отмина и ние получихме достъп до всички братски материали без ограничения, аз открих, че с най-съществените ние вече сме запознати, вече са ни научили на доста неща.

Мога да разкажа за него впечатленията си и като астролог. Аз самият се занимавам с астрология почти от толкова време, отколкото съм

в Братството. И преподавам астрология над тридесет години. Има различни преподаватели: едни дават много подробна информация, други предпочитат практически занятия, трети обичат философската страна на астрологията. Бате Крум ни изнесе няколко лекции, докато беше в Русия. Външно лекциите бяха много прости (бате Крум изобщо предпочиташе простотата) и ако се сравни с други лектори, не се отличаваше с нищо особено. Но ето какво е удивително: след общуването с него в моя ум настъпи поврат – аз започнах да рабирам онова, което доскоро ми беше съвършено непонятно. Той ме въведе в света на астрологията истински, предаде ми онова, което е невъзможно да се предаде с думи. Считам го за свой наставник в астрологията.

Има още едно потвърждение на това. Тогава ние с Галя освен с астрология се занимавахме и с хиромантия. И аз обърнах внимание, че след първото ми общуване с бате Крум моята линия на съдбата стана по-дълга с два и половина сантиметра за два месеца! Онези, които разбират от хиромантия, схващат какъв рядък случай е това. Мога да кажа, че бате Крум ме посвети в астрологията. Именно посвети! Мисля, че и другите, които се учеха на астрология при бате Крум, могат да кажат същото.

18.03.2011 г.
Миша Левин, ректор на Московската академия по астрология

Воспоминания о бате Круме

С бате Крумом мы познакомились летом 1975 года, когда он в первый и единственный раз приехал в Россию. А предшествовали этому незабываемому знакомству события 1973 – 1974 годов. Наши друзья-музыканты Миша Папуш и Роза Пронина учились в те годы в Музыкальном институте имени Гнесиных. Там они познакомились с болгарским студентом Леоном Москона, который учился на факультете композиции. Они подружились. Время их совместного обучения в Музыкальном институте было временем интенсивных духовных и творческих поисков. Будучи людьми высокообразованными и в музыкальном, и в философском отношении, они стремились постичь свою жизнь и музыку, которая пронизывала их жизнь, с духовной и философской точек зрения. И их усилия были не напрасны.

Миша Папуш привел своего друга Леона Москона в лабораторию биоэнергетики. В этой лаборатории проводились занятия по аутотренингу и по некоторым другим практикам. На одном из таких занятий Леон познакомился с рижанами, которые в тот момент были в Москве. Именно от них Леон узнал о духовном Учителе Беинса Дуно, который жил! и учил! - в его родной Болгарии. А рижане, в свою очередь, узнали о болгарском Учителе от брата Николая Каллерта, который специально приезжал из Латвии к Учителю еще до Второй Мировой войны. И не один раз. По его словам, он был при Учителе в 1936, 1937, 1938 годах. И в один из этих приездов, как вспоминал Николай Каллерт, Учитель благословил его, возложив свою руку на его голову. С этого момента вся его жизнь была жизнью ученика, нашедшего свой духовный путь. Не исключено, что они были знакомы и с бате Крумом, так как Николай Каллерт останавливался в Симеоново

недалеко от Елены Андреевой. По крайней мере, визуально они могли знать друг друга. Так брат Николай Каллерт через своих молодых братьев и сестер из Риги принес весть об Учителе и в Москву, а, следовательно, в Россию. Поистине – неисповедимы пути Господни!

После этой встречи с рижанами в Москве, Леон твердо решил разыскать последователей Учителя. Зимой 1973 года он приехал в Софию на зимние каникулы и познакомился с людьми из Братства, через которых соприкоснулся с учением Учителя, с Паневритмией и, конечно же, с Божественной музыкой. Вернувшись в Москву окрыленным и вдохновленным, он с восхищением рассказывал своим друзьям Розе и Мише об увиденном и пережитом в Болгарии. То, что так долго они искали, он нашел на своей родине – в Болгарии. Так наши друзья познакомились с учением. И уже в следующее лето Роза первой из нашего поколения приехала в Болгарию, где, по ее воспоминанию, она познакомилась с одними из самых выдающихся учеников Учителя – с Борисом Николовым, с Еленой Андреевой, с Милкой Периклиевой, с Веселой Несторовой, с Николаем Нанковым, с Пеню Ганевым и другими, имена которых Роза могла не вспомнить. И, конечно же, с музыкантами – с Иоанной Стратевой, с Петром Ганевым, с Инной Дойновой. В 1974 году в Болгарию поехали Миша Папуш, Лена Острова, затем Таня Савицкая, Нина Аветисовна. Так образовалась пока еще маленькая группа будущих последователей учения. Они и пригласили бате Крума в Москву на лето 1975 года, чтобы вместе подняться на Кавказ и заложить там основу братского лагеря. К этой группе притянулись, как к магниту, и другие люди, ищущие свой путь: это были и начинающие йоги, и люди, интересующиеся восточными учениями, и православные из молодых. Группа получилась смешанная, что создало определенные трудности во время их совместного пребывания в горах. Но благодаря бате Круму, те, кто истинно хотел вникнуть в суть учения, все-таки почувствовали и уловили дух совместной братской жизни, ее важность и значимость в духовном развитии того, кто стал на этот путь.

С этого времени мы начали понемногу читать беседы Учителя, разучивать „песни" и Паневритмию. И наши друзья-музыканты, разучивая с нами мелодии и „песни" Учителя, обращали наше внимание в первую очередь на то, что „песни" Учителя – это оккультные музыкальные упражнения и петь их нужно особенным образом. И объясняли, как. Это объяснение сейчас изложено Михаилом Папушем в его комментариях к некоторым „песням" Учителя, которые изданы в Москве в 2008 году небольшим сборником под названием „Музыкальные оккультные упражнения от Учителя Беинса Дуно и их переложение для фортепьяно."

Надеюсь, что братья и сестры, читающие эти строки, простят мне некоторые „лирические" отступления. Но, думаю, это необходимо, чтобы лучше понять ту атмосферу и тот мир наших чувств и мыслей, которые стали почвой для постепенного прорастания и укрепления Слова Учителя в Москве, а затем и в других городах России.

После знакомства с бате Крумом, после близкого общения с ним мы загорелись желанием поехать в Болгарию и самим прожить и прочувствовать, что такое совместная братская жизнь, что такое совместное учение и совместная духовная работа. Но нам с Мишей удалось приехать в Болгарию в первый раз лишь летом 1981 года по приглашению наших друзей не из Братства. Какая это была незабываемая поездка! Прилетев в Софию и налюбовавшись ее красотами, на третий день мы приехали к бате Круму, где долго и интересно общались. И уже на следующий день Павел Желязков повез нас в горы. Мы поднялись на лифте до хижи „Ястребец" и оттуда пешком поднялись в небольшой братский лагерь в окрестностях Мусалы, недалеко от хижи „Мусала." Там нас уже ждала Мария Митовска, с которой мы познакомились впервые именно здесь, в интернациональном лагере бате Крума, как мы впоследствии с любовью называли этот братский лагерь. На следующий день сюда поднялся бате Крум, еще чуть позже Жоро из Габрово, Славка и Любче Няголови, Величка Няголова, фотограф Даниил и супружеская пара из Англии Даниэл и Филипп. А ближе по времени к соборным дням поднялись и музыканты – Иоанна Стратева и Петр Ганев.

В лагере царила на редкость гармоничная атмосфера, которая проявлялась во всем: и в личных отношениях, и в устройстве быта, и в любом совместном делании. Красивый, нежный и легкий, как ветерок, голос Величкой Няголовой будил нас ранним утром песней Учителя. Это было совсем новое для меня, непередаваемое ощущение неземной благодати и тепла, которые вливаясь в мою душу, пробуждали ее и звали куда-то вверх... Потом нас будили и скрипка, и флейта, и Павел Желязков – результат был тот же: мы легко и радостно вставали после этих Божественных звуков и поднимались на восход солнца к Сфинксу. Там мы молились, читали небольшой отрывок из беседы, делали упражнения и танцевали Паневритмию. После Паневритмии - небольшая закуска там же возле Сфинкса, а затем желающие отправлялись на прогулку в горы, захватив предварительно небольшой запас еды. В лагере, конечно, все по очереди дежурили по кухне. Но нас с Мишей старались не подключать к этой работе, давая возможность общаться с горами,

сколько хотим и когда хотим. Но мы не злоупотребляли гостеприимством и деликатной заботой о нас наших братьев и сестер. И дежурство установилось естественно, как дыхание. Да и вся братская жизнь в лагере: ранний подъем, молитвы, упражнения, чтение бесед, разучивание песен, упражнений, доучивание Паневритмии, занятия астрологией с бате Крумом, беседы с ним, работа по лагерю – все происходило естественно, как правильное дыхание. И мы понимали, что эта естественность держится на четкой организованности и интенсивной работе самого бате Крума и на работе его ближайших помощников - Павла Желязкова, Марии Митовской и Жоро из Габрово. А затем появлялись музыканты Иоанна Стратева и Петр Ганев, которые завершали их работу, говоря образно, красивейшим музыкальным аккордом.

Мы много и очень содержательно беседовали с бате Крумом. К тому времени, как мы приехали в Болгарию, мы уже в продолжение семи лет читали беседы Учителя, разучивали его песни и Паневритмию. Но у нас было много вопросов относительно всего этого. И мы их задавали бате Круму. Он отвечал на все наши вопросы, и его ответы не были категоричными, а носили характер размышлений с обязательными ссылками на то, что говорил Учитель. Он давал нам возможность самим домысливать ответы на свои вопросы, что нередко было для нас, как озарение.

Бате Крум был очень заботливым по отношению к тем, кто был рядом с ним, и чувствовал себя ответственным за них. Когда в том же 1981 году Гриша Кьосев не пришел в лагерь в тот день, в который должен был придти, он обеспокоился и попросил всех нас поискать Гришу в тех местах, где, по его предположению, он мог быть. Этот поиск-прогулка ничего не дал, кроме замечательной прогулки. А на следующий день, когда Гриша поднялся в лагерь, выяснилось, что по какой-то причине он просто не мог придти вовремя.

Летом 1983 года мы уже приехали в Болгарию и поднялись в лагерь со своими детьми Семой и Машенькой. Дети чувствовали себя здесь комфортно. И самое удивительное, что одни не знали русского, другие – болгарского языка, но при этом прекрасно общались и прекрасно понимали друг друга. Как это у них получалось, для нас до сих пор – загадка.

Лето 1985 года было для детей особенно интересным и плодотворным. В этом году в лагере было много детей. Вот они эти наши дети – Маша и Сема Левины, Галя Митяева – дочка нашей московской подруги Тани Митяевой, два сына Маргариты, а также сын Даниэл и Филиппа – Матьо, который на этот раз был здесь без родителей. Матьо в Англии занимался Музыкой и играл на скрипе и в это лето привез с собой скрипку, чтобы упражняться на ней. Но заниматься ребенок не хотел. Что же придумал бате Крум? – Так как в лагере продолжают будить братьев и сестер музыкой – либо на флейте, либо на скрипке – он предлагает Мате выполнить это почетную и очень важную работу. Матьо соглашается и начинает репетировать каждый день, проявляя недетское чувство ответственности за порученное ему дело. И вот одним очень ранним утром мы просыпаемся под звуки какого-то отрывка, кажется, из Моцарта, что нас приятно удивило и даже потрясло.

Еще один интересный эпизод, показывающий, какая поистине дружелюбная, гармоничная, братская атмосфера царила здесь у подножия Мусалы. В это же лето сюда приехала и группа норвежцев, среди которых были актеры, режиссер и люди других профессий. Но всех их объединяло главное на тот момент – учение Учителя, его Музыка и вершина всего - Паневритмия. Норвежцы очень быстро подружились с нами, а мы сними. Особенно теплые отношения у них установились с нашими детьми. Они с ними много играли, дурачились, позволяли им многое по отношению к себе. Видно было, что они очень любят детей и очень привязались к нашим. Когда им уже пора была спускаться, норвежцы проснулись очень рано. Наши дети еще спали, но мы разрешили их разбудить самим норвежцам. Мы знали, что они очень расстроятся, если не попрощаются со своими друзьями. И вот через несколько минут из детских палаток выходят норвежцы. Глаза у них на мокром месте, у детей тоже. Мы тоже попрощались с нашими новыми друзьями и через некоторое время все мы тихонько плакали, помахивая рукой вслед уходящим…

И в следующем 1988 году мы тоже с грустью расставались уже с другими, близкими нам по духу людьми. Летом 1988 года в лагере бате Крума появились еще две семьи – последователи учения. Это семья Джамиля и Галины Рзаевых с их дочкой Таней и семья Левицких Аркадия и Ани с их сыновьями Эдиком и Борисом.

Образовалась достаточно большая, уже подростковая интернациональная группа, где девочки влюблялись, а мальчики соперничали и пытались казаться взрослыми. Но главное, несмотря на некоторую напряженность, которая возникала между подростками, всем им было хорошо друг с другом и интересно. Наши дети и тогда и сейчас вспоминают время, проведенное в лагере бате Крума, как одно из самых счастливых.

Еще очень многое можно рассказать о бате Круме, об интернациональном братском лагере, который был его детищем, о его бессменных помощниках, о людях, которым посчастливилось там быть и о многом другом… Но что-то говорит мне, что пора поставить точку. В заключение хочу только принести свои извинения за возможные неточности - ведь прошло уже столько лет… А главное, хочу поблагодарить всех тех, с кем судьба свела меня и мою семью в этом красивейшем и священном месте под Мусалой: Марию Митовску, Павла Желязкова, Жоро из Габрово, Иоанну Стратеву, Петра Ганева, Инну Дойнову, Павлинку Даскалову, Славку и Любомир Няголовых, Николь, Даниэл, Асена и многих других, кто там был и кого я не вспомнила. Благодарю за заботу, которой нас окружили; за уроки, которые нам преподали; за любовь, которую на нас излили в изобилии!

Галина Левина
Москва, 18 марта 2011 года

Спомени за бате Крум от Галина Левина

С бате Крум се запознахме през лятото на 1975 г., когато той за пръв и единствен път дойде в Русия. А това незабравимо запознанство бе предшествано от определени събития през 1973–1974 г. По това време нашите приятели музиканти Миша Папуш и Роза Пронина учеха в Музикалния институт „Гнесини“. Там се запознали с българския студент Леон Москона, който учел във Факултета по композиция, и се сприятелили. Времето на съвместното им обучение в Музикалния институт било време на интензивни духовни и творчески търсения. Високообразовани и в музикално, и във философско отношение, те се стремели да постигнат и един друг вид музика, която да прониква живота им и духовно, и много по-дълбоко философски. И усилията им не се оказали напразни.

Миша Папуш завел приятеля си Леон Москона в лабораторията по биоенергетика. В тази лаборатория се провеждали занятия по автотренинг и по някои други практики. На едно от тях Леон се запознал с хора от Рига, които в момента били в Москва. Именно от тях той узнал за духовния Учител Беинса Дуно, който живеел и проповядвал в родината му България! Рижани, от своя страна, узнали за Учителя от Николай Калерт, който специално отишъл от Латвия в България при Учителя още преди войната.

Ходил е неведнъж. Според него това е било през 1936, 1937 и 1938 г. И при едно от неговите пребивавания там, както разказал Николай Калерт, Учителят го благословил, полагайки ръка на главата му. От този миг нататък целият му живот се преобърнал – той станал ученик, който открил своя духовен път. Не е изключено да се е познавал и с бате Крум,

тъй като Калерт е прекарвал в Симеоново, недалече от Елена Андреева. Във всеки случай не може да не са се познавали визуално. Ето как брат Калерт помогнал и на Русия чрез своите млади братя и сестри от Рига да донесат вестта за Учителя и в Москва, а значи и в Русия. Наистина, неведоми са пътищата Господни!

След тази среща с рижани в Москва Леон твърдо решил да открие в България последователите на Учителя. През зимата на 1973 г. той си дошъл в София за зимната ваканция и се запознал с хората от Братството, чрез които се докоснал до Учението на Учителя, до Паневритмията и разбира се, до Божествената музика. Като се върнал в Москва, окрилен и вдъхновен, той с възхищение разказал на своите приятели Роза и Миша за видяното и преживяното в България.

Онова, което те тъй дълго били търсили, той намерил в родината си България. Ето как нашите приятели се запознали с Учението. И още на следващото лято Роза, първа от нашето поколение, дошла в България, където, както си спомня, се запознала с едни от най-вътрешните ученици на Учителя – Борис Николов, Елена Андреева, Милка Перклиева, Весела Несторова, Никола Нанков, Пеньо Ганев и други, чиито имена тогава Роза не можа да си спомни. И разбира се, с музикантите – Йоана Стратева, Петър Ганев, Ина Дойнова.

През 1974 г. в България отидоха Миша Папуш, Лена Острова, после Таня Савицка и Нина Аветисовна. Тъй се образувала една малка на този етап групичка от бъдещи последователи на Учението. Именно те поканили бате Крум да дойде в Москва през лятото на 1975 г., за да се качат на Кавказ и да положат там основите на братския лагер. Към тази група се привлекли като към магнит и хора от други пътеки: начинаещи йоги, фенове на Изтока, млади православни. Получила се твърде шарена група, което станало причина за някои проблеми по време на пребиваването им в планината. Но благодарение на бате Крум онези, които искрено искали да вникнат в същността на Учението, все пак усетили и уловили духа на съвместния братски живот, неговата важност и значимост за духовното развитие на душите, които тръгват в този път.

От този ден ние започнахме постепенно да четем беседите на Учителя, да разучаваме песните и Паневритмията. И нашите приятели музиканти, разучавайки с нас мелодиите и песните на Учителя, ни обръщаха внимание най-вече върху това, че те са окултни музикални упраж-

нения и че трябва да се пеят по особен начин. Обясняваха ни как. Това обяснение днес е изложено от Михаил Папуш в коментарите му към някои песни на Учителя, издадени в Москва през 2008 г. като малък сборник със заглавие „Музикални окултни упражнения от Учителя Беинса Дуно и вариантите им за пиано".

Надявам се, че братята и сестрите, четящи тези редове, ще ми простят някои „лирически отстъпления". Но мисля, че това е необходимо, за да се разбере по-добре онази атмосфера и онзи мир на нашите чувства и мисли, които станаха почва за постепенното поникване и укрепване на Словото на Учителя в Москва, а също и в другите градове на Русия.

След запознанството с бате Крум, след близкото общуване с него ние се запалихме да идем в България и сами да преживеем и почувстваме какво представлява този съвместен братски живот, що значи съвместно учене и съвместна духовна работа. Но ние можахме да дойдем в България за първи път чак през 1981 г. по покана на наши приятели от Братството. Какво страхотно пътуване! Като кацнахме в София и се налюбувахме на красотите й, третия ден отидохме и при бате Крум и прекарахме с него много интересно часове наред. Още на другия ден Павел Желязков ни заведе в планината. Качихме се с лифта до хижа „Ястребец" и оттам стигнахме пеш до един малък братски лагер около връх Мусала, близо до едноименната хижа. Там вече ни чакаше Мария Митовска, с която се запознахме именно тука, в интернационалния лагер на бате Крум, както наричахме и наричаме и до днес с любов този братски лагер.

На другия ден тук се качи бате Крум, а почти веднага след него и Жоро от Габрово, Славка и Любчо Няголови, Величка Няголова, фотографът Данаил и съпружеската двойка от Англия Даниел и Филип. Вече около съборните дни дойдоха и музикантите Йоана Стратева и Петър Ганев.

В лагера цареше изключително хармонична атмосфера, която се проявяваше във всичко – и в личните взаимоотношения, и в уреждането на бита и във всяко съвместно действие. Красив, нежен и лек като зефир, гласът на Величка Няголова ни будеше в ранната утрин с песен от Учителя. Това беше съвсем ново за мен, неописуемо усещане на неземна благодат и топлина, които се вливаха в моята душа, пробуждаха я и я зовяха някъде във висините... Друг път ни будеха и цигулка, и флейта, и

Павел Желязков, но резултатът бе все същият: леко и радостно събуждане при тези Божествени звуци и тръгване нагоре към Сфинкса за изгрева на слънцето. Там се молехме, четяхме малък откъс от беседа, правехме упражнения и играехме Паневритмия. След Паневритмията – малка закуска пак около Сфинкса, а сетне желаещите тръгваха на разходка из планината с храна за няколко часа. В лагера, разбира се, всички поред дежуряха в кухнята, нас с Миша не ни включваха, за да бъдем свободни да скитаме из планината на воля. Ние обаче не злоупотребявахме с гостоприемството и нежната грижа на нашите братя и сестри за нас – и дежурствата тръгнаха лесно като дишането. Въобще целият братски живот там – ранното ставане, молитвите, упражненията, четенето на беседи, разучаването на песните, упражненията и Паневритмията, заниманията с астрология с бате Крум и беседите с него, както и работата за поддържане на лагера – всичко това също ставаше естествено като дишането. И ние разбирахме, че тази лекота и естественост се крепи на стриктната организация и интензивна работа от страна на самия бате Крум, както и на най-близките му помощници – Павел Желязков, Мария Митовска и Жоро от Габрово. После се появяваха музикантите Йоана Стратева и Петър Ганев, които увенчаваха работата им като най-красив музикален акорд...

Ние беседвахме с бате Крум много и с голям резултат. До момента, в който дойдохме в България, вече седем години бяхме чели беседите на Учителя и разучавали песните и Паневритмията, но все още имахме много въпроси и затова постоянно го питахме. Той отговаряше на въпросите ни и неговите отговори не бяха категорични, а приличаха на размишления, като непременно се позоваваше на това, което е казвал Учителят. Даваше ни възможност сами да доосмисляме отговорите и често така стигахме до забележителни озарения.

Бате Крум беше много грижовен към всички около него и се чувстваше отговорен за тях. Когато през тази същата 1981 г. Гриша Кьосев не дойде в лагера в очаквания ден, бате Крум се обезпокои и ни помоли да го посрещнем, ако той вече е тръгнал от лифта насам. На този етап обаче това ни даде само една чудесна разходка. На другия ден, когато Гриша дойде, се изясни, че нещо го е забавило.

През лятото на 1983 г. дойдохме вече с децата си Сьома и Машенка. Децата се чувстваха тук прекрасно. Странно: без да знаят езика на дру-

гите, те общуваха без проблеми и се разбираха идеално. Как се получи това – и досега не проумяваме.

Лятото на 1985 г. се оказа за децата особено плодотворно. През тази година в лагера дойдоха много деца: нашите (Сьома и Маша Левин), Галя Митяева (дъщерята на московската ни приятелка Таня Митяева), синовете на Маргарита и синът на Даниел и Филип – Матьо (този път сам, без родителите си). В Англия Матьо се занимавал с музика, свирел на цигулка и сега беше дошъл с нея, за да не прекъсва упражненията си. Обаче нещо хич не му се искаше... И какво измисли бате Крум? Тъй като в лагера продължаваше традицията да ни събуждат с музика – ту с флейта, ту с цигулка, – той предложи на Матьо да заеме тази почетна длъжност и много важна работа... Матьо се съгласи и започна да репетира ежедневно, проявявайки едно съвсем не детско чувство на отговорност. И ето, една ранна утрин ни събуждат звуците на чуден пасаж, май че беше от Моцарт. Това ни изненада много приятно и даже ни удиви.

Ето още един интересен случай, показващ каква наистина дружелюбна, хармонична, братска атмосфера цареше тук, в подножието на Мусала. През същото лято дойдоха и група норвежци, между които актьори, режисьор и хора с различни професии. Но всички в този момент бяха обединени от учението на Учителя, от музиката му и най-вече от Паневритмията. С норвежците се сприятелихме лесно и бързо, особено те с децата ни. Много си играха, лудуваха, позволиха им с радост да им се качат на главата... Виждаше се, че те много обичат децата и се привързаха към нашите.

Един ден, когато вече трябваше да си тръгват, се бяха събудили твърде рано. Децата ни още спяха, но ние позволихме на норвежците да ги събудят за изпроводяк – иначе после на нашичките щеше много да им е мъчно, ако не са си взели довиждане със своите приятели... И ето, след минутка норвежците вече излизат от детските палатки, но и техните лица, и лицата на децата – в сълзи... Ние също си казахме „чао“ с тях, но гледаме – и нашите бузи мокри, докато махахме с ръце към заминаващите...

И следващата 1988 година пак така хлипахме и преглъщахме сълзи вече заради други хора, станали ни безкрайно близки по дух... Тогава в лагера се появиха още две семейства – последователи на Учението. Това бяха Джамил и Галя Рзаеви с дъщеричката си Таня и семейство Аркадий и Аня Левицки със синчетата си Едик и Борис.

Беше се сформирала достатъчно голяма, вече от поизраснали деца и юноши, международна група, където момиченцата се влюбваха, а момчетата започнаха да си съперничат и се правеха на големи... Но най-важното, въпреки някои напрежения, които възникнаха между тях, на всички им беше много хубаво и интересно заедно. Децата ни и до днес си спомнят времето, прекарано в лагера на бате Крум, като едно от най-щастливите в живота им.

Още много неща могат да се разкажат за бате Крум, за международния братски лагер, който беше негова рожба, за несменяемите му помощници, за хората, които имаха щастието да дойдат тук – и за какво ли още не... Но нещо ми подсказва, че засега трябва да спра. В заключение искам да се извиня за някои евентуални неточности – вече изминаха толкова много години...

Най-важното: тук искам да благодаря на всички мили хора, с които ме срещна съдбата – мене и семейството ми – на това удивително красиво и свещено място под Мусала: Мария Митовска, Павел Желязков, Жоро от Габрово, Йоана Стратева, Петър Ганев, Ина Дойнова, Павлинка Даскалова, Славка и Любомир Няголови, Никол, Даниел, Асен – и още много други, които бяха там и вече не си ги спомням ясно. Благодаря за грижите, с които ни обгърнаха, за уроците, които ни преподадоха, за любовта, която те изляха над нас изобилно!

Галина Левина
Москва, 18 март 2011 г.

Воспоминания о бате Круме

Иногда меня просят вспомнить что-нибудь из прошлого. Порой – из очень далекого. И я, казавшийся себе человеком с великолепной памятью, вдруг начинаю судорожно перебирать в уме какие-то отрывки неопределенного периода жизни и признаваться себе – не помню.

Спустя множество подобных случаев, я стал смотреть на все это, как на старую библиотеку. Воспоминания из детства в ней – книга, в которой не хватает страниц. Что-то записано навсегда, а о чем-то не осталось ни одной строчки. Да и на оставшихся страницах не все истории одинаково значимы. Но есть те, без которых мое „сегодня" было бы иным. Одно из таких воспоминаний – наши поездки в Болгарию, а точнее – походы на Рилы.

В лагере Бати Крума я впервые оказался в 10 лет. Сам по себе лагерь не стал для меня неожиданностью – походы в детстве с родителями и сестрой приучили меня к жизни в палатках и всем тем правилам, которые неизменно эту жизнь сопровождают

Но если попросить самого себя отбросить все обычное, привычное или незначительное, сопровождавшее нас в лагере каждый день, то я бы остановился вот на чем.

На людях.

Потому что палатки во всем мире одинаковы или похожи друг на друга. Люди – как раз нет. Что можно ждать от тех, кого не знаешь? Неизвестно. Это неопределенность. Поэтому мое первое удивление было вызвано теплотой незнакомцев, которых я видел впервые. Искренняя, открытая. Они не пытались просто показать себя добрыми, чуткими и отзывчивыми. Они на самом деле такими были.

А особенно те, кто этот лагерь организовал. Мария и Батя Крум. Добрые и светлые люди. Или „добрые и светлые существа, живущие в этих горах"... Как угодно. Одно могу сказать с уверенностью – принятие в сердце того, что сегодня мы называем Белым Братством, происходило у меня через них.

Вряд ли я понимал беседы, которые читались каждый день, да и слушать их было сложно – десятилетнему мальчишке всегда интереснее играть, бегая по горам со своим сверстником Мэтью из Англии. Но молиться перед едой, сном и, главное, Верить я стал благодаря им.

Спустя много лет в памяти сохранился образ доброго человека в своем любимом берете, говорящего мне что-то простое, но в то же время важное.

Глядя на него я понимал, что такой удивительный человек не может нести в себе нечто плохое. Наоборот, именно ему может быть доверено передавать хорошее и мудрое другим. И мне очень хотелось идти рядом.

Каждый раз, уезжая из лагеря, я уносил с собой потрясающий мир – картинку радости, братского уюта и тепла, символом которых в лагере был этот замечательный пожилой человек.

И хотя побывал я там последний раз, когда мне было 15, воспоминания тех дней оказались одними из самых ярких в моей жизни.

Известие об уходе Бати Крума принесло с собой глубокую грусть – ушел в другой мир человек, сумевший показать мне важное направление в жизни.

Сёма Левин
18.03.2011 года

Спомени за бате Крум от Сьома Левин

Понякога ме молят да си припомня нещо от миналото. Понякога – от най-далечното. И аз, уж човек с изрядна памет, изведнъж почвам трескаво да разлиствам в ума си някакви откъслеци от неопределени периоди на живота си и да си призная, не ми се удава...

След много подобни случаи аз почвам да гледам на всичко това като на някаква стара библиотека. Спомените от детството в нея са книга, в която липсват страници. Нещо се е отпечатало завинаги, а от други неща – нито ред... Пък и на останалите страници не всичко в нея е тъй важно. Но има такива спомени, без които моето „днес" би било съвсем друго. Един от тях са нашите пътувания в България и по-точно – прекарването и екскурзиите на Рила.

В лагера на бате Крум аз попаднах едва 10-годишен. Сам по себе си лагерът не ме изненада особено – такива походи в детството ми с моите родители и сестра ми бяха нещо обичайно за мене – и обичайно, и всички правила, които са неизбежни при такъв живот. Но ако се постарая да оставя настрана всичко познато, обичайно и не особено значително в лагера всеки ден, аз бих се спрял ето на какво.

На хората!

Палатките по целия свят са еднакви или си приличат... Обаче хората – не. Какво можеш да очакваш от непознатия? Неизвестно! Това е нещо неопределено. Ето защо първото ми смайване бе предизвикано от топлотата на тия непознати, които виждах за пръв път в живота си. Топлота искрена, открита. Не се мъчеха да изглеждат добри, внимателни и отзивчиви – те бяха такива в действителност!

Най-вече хората, които бяха организирали този лагер: Мария и бате Крум. Добри и светли хора. „Добри и светли същества, живеещи в тези планини"... – може и така... Но едно нещо мога да кажа с абсолютна сигурност: приемането в сърцето ми на онова, което днес наричаме Бяло Братство, при мен стана изключително чрез тия и поради тези хора.

Едва ли разбирах нещо от беседите, които четяха всеки ден. Пък и не е лесно да ги слуша съсредоточено едно десетгодишно дете, на което му се тича и играе с такива като него – например с връстника ми Матьо от Англия... Обаче именно тия хора ме научиха да се моля преди ядене и заспиване, а най-важното – научиха ме да вярвам.

След толкова много години в паметта ми се е запазил образът на един добър човек с неговата любима барета, който ми говори нещо просто, но много важно...

Като го гледах, аз съобразявах, че един такъв удивителен човек не може да има в себе си нещо лошо. Напротив: именно на такъв човек може би е поверено да предава на другите мъдрото и доброто. И на мене много ми се искаше да вървя с него...

Всеки път, когато си отивахме от това място, аз отнасях със себе си един потресаващ свят – картина на радост, братски уют и топлина. И символът на всичко това за мене беше именно този забележителен възрастен човек!

Въпреки че за последен път бях там, когато бях на 15 години, спомените ми за тези дни си остават едни от най-ярките в целия ми досегашен живот.

Като узнах за кончината на Бате Крум, аз се натъжих много дълбоко: отишъл си е в другия свят един човек, който бе успял да ми покаже фундаментална посока в живота.

18.03.2011 г.
Съома Левин

Воспоминания о бате Круме

Все началось с того, что я привел своего болгарского друга, Леона Москона, в Лабораторию биоинформации, в группу, которая занималась аутотренингом и некоторыми практиками по Гурджиеву. После этого, съездив на каникулы к себе в Софию, Леон приехал и рассказал, что там его познакомили с последователями учения Учителя Беинса Дуно. Леон привез тогда несколько книг Учителя и сборник песен, которые мы сразу же начали разучивать. Это был, наверное, 1973 год.

На следующий год я в Лаборатории биоинформации читал лекции по Гурджиеву и постепенно вплетал в эти лекции рассказы об учении Учителя. Вокруг этих лекций и рассказов сложилась небольшая группа людей, заинтересовавшихся Учением. Весной мы начали выполнять Паневритмию. Полагая, что нам следует, как и в Болгарии, начинать 23 марта, мы в этот день выехали за город (станция Мичуринец, недалеко от известного Переделкина) и, протаптывая дорожку в глубоком снегу, положив в центр круга магнитофон „романтик", танцевали, как могли. (До того Леон в каком-то зале некоторым из нас уже показывал движения). Практика Паневритмии проходила не без осложнений. Сначала кто-то украл пленку с музыкой, так что Розе с по счастью нашедшейся скрипачкой пришлось записывать на магнитофон все заново. Позже возникли неприятности с „органами" которые, впрочем, как позже выяснилось, интересовались не нами, мы попались „а компанию."

Группа, сложившаяся вокруг нас, занималась разными практиками. Помню, в течение года проходили у нас медитации на годичный цикл Смирнова („Когда солнце движется на север", по следам М. Коллинз), Много занимались разучиванием песен Учителя, многие выучили болгарский язык и читали Беседы Учителя.

В 1975 году летом приехал бате Крум. Он рассказывал нам об учении Учителя, об астрологии по Редиеру, о психологии Юнга (позже мы узнали, что он – дипломированный психолог, хотя был вынужден зарабатывать на хлеб выкладыванием мозаики). Однако основной целью его приезда, как он сказал нам, было – отвести нас в горы. По карте Кавказа, „по интуиции", было найдено место, куда мы пойдем: река Зеленчук, гора София. Туда мы, в конце концов, и направились. Поездка была сложной: собралось много разного народа, в том числе воинственно настроенные православные ребята, начинающие йоги и др. Тем не менее бате Крум ухитрялся разрешать все споры и конфликты миром, и в конце концов все остались довольны. Технически тоже все было непросто, в частности, с нами была женщина, Нина Аветисовна, с больной ногой, которую поднимали наверх на лошади. На лошадях завозили и основную часть продуктов, хотя за хлебом и молоком мы ходили вниз, на ферму (тогда ферма на Софийке еще была обитаема). Стояли мы лагерем на ручейке, притоке Софийки, на верхней грани леса (позже я не раз бывал в этих местах). Бате Крум распределил дежурства, жгли костры, благо дрова в лесу были в достаточном количестве. Лагерь располагался в небольшой котловинке, так что солнце с утра приходило туда довольно поздно, поэтому наиболее сильные ребята старались подняться на восход повыше в горы. Иногда ходили экскурсиями на озера (насколько помню, на нижнее озеро, не знаю, доходил ли кто-нибудь до верхних озер). Позже, когда я поехал в Болгарию на Марийчины озера, я удивлялся, насколько горы Кавказа гораздо более «дикие» и суровые. Мы легко лазали по ним, часто без тропинок. В лагере бате Крум постоянно проводил беседы, иногда читали Беседы Учителя, переводя на русский „с листа", пели песни. играли Паневритмию.

Насколько я помню, это был единственный приезд бате Крума в Россию. Позже мы не раз встречались с ним в Болгарии, чаще всего на его любимом месте в горах, в районе Ястребца. Сейчас туда ходит фуникулер из Боровца, которого тогда не было, мы поднимались пешком и сворачивали в сторону, немного не доходя до хижи под Мусалой. В зарослях клека, недалеко от ручья, стояло несколько палаток, Крум жил в одной из них. Но об этом, наверное, лучше расскажут болгарские братья, которым там бывали.

Миша Папуш

Спомени за бате Крум от Миша Папуш

Всичко започна с това, че аз доведох моя български приятел Леон Москона в Лабораторията по биоинформация – една група, която се занимаваше с автотренинг и някои практики по Гурджиев. После, след като си отиде в София за ваканцията, Леон се върна и ни разказа, че там са го запознали с последователи на учението на Учителя Беинса Дуно. Леон бе донесъл няколко книги от Учителя и сборник с песни, които ние веднага започнахме да разучаваме. Мисля, че това стана през 1973 г.

Следващата година в Лабораторията по биоинформация аз четях лекции по Гурджиев и постепенно вплитах в тях разкази за учението на Учителя. Около тези лекции и разкази се образува малка група хора, които се заинтересуваха от Учението.

През пролетта започнахме да играем Паневритмия. Предполагайки, че трябва да започнем на 22 март, както в България, в този ден ние излязохме от града (на станция Мичуринец, близо до известния Переделкин) и като отъпкахме пътечка в дълбокия сняг, сложихме в центъра на кръга магнетофон „Романтик" – и криво-ляво затанцувахме (до този момент Леон в една зала вече ни беше показвал упражненията). Практикуването на Паневритмията не мина без инциденти. Първо някой откраднa лентата с музиката, така че се наложи Роза да записва на магнетофон всичко наново – добре че имахме късмет с една цигуларка. Друг път се явиха проблеми с „органите", но после се изясни, че те не са се интересували от нас, а са гонели някакви други...

Групата около нас продължаваше да се занимава и с други практики. Спомням си, че през тази година у нас бяха популярни медитациите по годишния цикъл на Смирнов („Когато слънцето върви на север" – в духа на М. Колинз). Но мнозина почнаха да разучават песните на Учителя, мнозина научиха български и почнаха да четат беседите на Учителя.

През лятото на 1975 г. пристигна бате Крум. Той ни разказваше за учението на Учителя, за астрологията на Ръдиар, за психологията на Юнг. После узнахме, че той е дипломиран психолог, въпреки че му се налагаше да си изкарва прехраната като мозайкаджия. Обаче основната цел на идването му тука, както той сам ни каза, била да ни качи в планините. По картата на Кавказ „по интуиция" той посочи мястото, където

да отидем: река Зеленчук, планината София в Кавказ. Натам и тръгнахме. Пътуването бе сложно: бяхме шарена компания, включително едни войнствени момчета православни, разни начинаещи йоги и пр. Въпреки това бате Крум намираше начини да умиротворява всички спорове и конфликти, така че накрая всички оставаха доволни.

Технически обаче не беше лесно. Например с нас бе дошла една жена с болен крак – Нина Аветисовна, наложи се да я качваме на кон. На коне натоварихме и основната част от продуктите, въпреки че за хляб и мляко слизахме до една ферма (тогава тая ферма на река Софийка още работеше). Направихме лагер до едно ручейче, приток на Софийка, до горния край на гората (по-късно идвах тук неведнъж).

Бате Крум разпредели дежурствата, палехме огньове, дърва в гората, колкото щеш. Лагерът се намираше в котловинка, така че сутрин слънцето излизаше доста късно. Затова по-силните сред нас гледахме да се изкачваме за изгрев колкото може по-нависоко в планината. Често ходехме на екскурзии по езерата – обикновено до най-долното (не зная дали някой ги е обходил всичките). После, когато видях в България Маричините езера, се удивих колко по-див и суров е Кавказ в сравнение с Рила. Тук се катерехме почти без пътеки.

В лагера бате Крум постоянно разговаряше с нас, понякога четяхме беседи от Учителя, превеждайки ги на руски направо от книгата, пеехме песни, играехме Паневритмия.

Доколкото си спомням, Крум повече не е идвал в Русия. По-късно сме се срещали с него неведнъж в България – най-често на любимото му място в планината около Ястребец. Днес дотам върви лифт от Боровец, но тогава още го нямаше и ние се качвахме пеш до едни поляни вдясно, доста преди хижа „Мусала“. Там, между клековете, близо до едно ручейче, имаше няколко палатки. Крум беше в една от тях.

Но за това е по-добре да разкажат българските братя, които са прекарвали там.

Миша Папуш

Воспоминания о бате Круме

Есть в жизни события, которые навсегда остаются в памяти нашей. Знакомство с братом Крумом - именно такое событие, которое навсегда осталось во мне. До встречи с ним я никогда не чувствовала столь сильную поддержку. Во мне всегда жили сомнения и слабости, которые мешали найти своё место в жизни. Встреча с братом Крумом определила направление в жизни, осветила путь мой. Слова, которые он говорил мне, имели невероятное воздействие и силу. И память удерживает их до сих пор. Встреча с ним укрепила меня, вдохнула силы, направила меня на Путь,который был мне предназначен.

В каждом разговоре: будь то уроки по Паневритмии, его воспоминания об Учителе и Школе, или просто прогулки в горах, он все время укреплял меня, укреплял мой дух, веру. Это все заставило меня увидеть окружающий мир в другом свете. Жизнь наполнилась Радостью, силой, отличной от радостей мирских.

До конца дней своих буду помнить и благодарить старшего моего брата – брата Крума.

Марина Смирнова
28 сентября'08

Спомени за бате Крум от Марина Смирнова

В живота има събития, които ще останат в паметта ни завинаги. Запознанството с бате Крум е именно такова събитие, което остана у мен завинаги.

Преди срещата си с него никога не съм чувствала тъй силна подкрепа. У мен винаги имаше съмнения и слабости, които ми пречеха да намеря мястото си в живота. Срещата ми с брат Крум определи посоката на живота ми, освети моя път. Думите, които той ми казваше, имаха невероятно въздействие и сила. Аз ги помня и до днес. Срещата с него ме укрепи, вдъхна ми сила, вкара ме в Пътя, който ми е бил предназначен.

Във всеки разговор – било уроци по Паневритмия, било спомените му за Учителя и за Школата или просто при разходките в планината – той през цялото време ме укрепваше, усилваше духа ми и вярата ми. Всичко това ме накара да видя света около себе си в друга светлина. Животът ми се изпълни със съвсем друга радост, сила, различна от светските радости.

До края на живота си ще помня моя по-възрастен брат Крум – и ще му благодаря!

Марина Смирнова
28 септември 2008 г.

Ярмила Ментцлова

Ярмила Ментцлова е съпругата на Крум Въжаров. Тя е чехкиня по произход, но баща ѝ Йосиф Ментцлов е работил като градинар в България. Родителите ѝ са познавали Учителя и той е посещавал тяхното семейство. Ярмила е родена в Хасково на 24 февруари 1907 г. Крум и Ярмила са живели в един и същи квартал – Красно село в София – и се запознават още като деца.

Ярмила Ментцлова, 27 юни 1929 г.

Около 1933 г. или по-рано Ярмила отива да учи в Париж в школата на Айсидора Дънкан за професионална танцьорка. Тя живее в Париж по-дълго време, като пътува до България и обратно. Призванието на Ярмила е танцът. В публикувания по-долу текст „Няколко бележки и няколко мисли“ тя изразява своите идеи и дълбоко разбиране на това древно изкуство.

Ярмила Ментцлова и Крум Въжаров на Седемте езера

Няколко бележки и няколко мисли от Ярмила Ментцлова

Когато бях на девет години, за мое най-голямо съжаление напуснах родния си град, за да отида да живея в София.

В София, след като присъствах на представленията на Операта, желанието ми да танцувам стана по-властно. Възможността да се изразя чрез танца ме очароваше все повече и повече най-вече защото намирах, че това изкуство криеше в себе си повече изразни средства, отколкото всички други изкуства: цветове, движения, музика, архитектура.

Ярмила Ментцлова в Париж, 1933 г.

През 1935 година в Париж участвах в групата на танцьора композитор Хейнц Ренкел, където срещнах Шилд – също танцьор. Моите контакти с двамата, силно повлияни от Модерната изразителна школа на Германия, ми бяха много полезни. Тази школа ми помогна да екстериоризирам моите идеи по един по-реален и разбираем начин, защото дотогава аз работех твърде много в абстрактното.

Дебютирах в Париж с поредица от танцови рецитали в Института по музика. Тези рецитали ми струваха скъпо и аз не бях подпомогната освен от малката школа по танци, която имах. Несъмнено, напускайки

моята страна, за да следвам своето артистично призвание, вътрешният ми глас ме предупреждаваше за трудностите, на които трябваше да се подложа, но животът със своята груба реалност надмина моите предвиждания на младо наивно момиче.

Аз винаги съм мислила, че голотата при танца не е необходима рамка, за да се изрази моята душа, и още от първите си стъпки винаги танцувах с костюми, които съответстваха на моята артистична чувствителност и на мистичния ми порив, който винаги пазех още от детството си. Това беше една от главните причини за противоречията и конфликтите между мен и съвременната концепция за танца. Желанието ми съвсем не беше да танцувам в кабаретата, където всяко артистично чувство угасва в лекотата, която изисква обстановката. Това обстоятелство ме лиши от материалните средства, които ми бяха необходими в ежедневието. Аз изпитах крайната бедност, но нито студът, нито гладът, нито презренията, които ме преследваха по време на най-продължителния период на моята кариера, успяха да намалят порива ми към красивото, доброто и истинското.

На 6 юни изнесох рецитал в Театъра на творчеството (Theatre de l'Oeuvre), където Жени Каре ме видя и няколко месеца по-късно, когато Театърът на големия палат (du Grand Palais) повери създаването на макети за „Манфред" на Шуман, тя ме представи на господин Габриел Дабоа. Когато видя моя Магичен и моя Бавен танц, той ме ангажира да ръководя първата сцена, тъй като другите сцени трябваше да бъдат ръководени от госпожица Мари-Луис Дидион от Операта, която беше ангажирана преди мен. Два месеца по-късно пиесата все още не беше готова и госпожица Дидион, която имаше договор в Кан, трябваше да замине. Тогава именно дирекцията ми повери балета, давайки ми свобода да променям и да ръководя. Аз не чаках да ме молят и промених всичко, тъй като имах абсолютно друга концепция за тази толкова дълбока и мистична пиеса. Впоследствие определих по своему пластичния ансамбъл на Дон.

Но едно от най-големите събития в моя живот и в моята артистична кариера беше срещата ми през 1938 г. с българския философ Петър Дънов.

Единствено той разбра моите усилия и моята цел и ме насърчи, подкрепи и просвети. Между другото той ми каза:

„В изкуството на танца и въобще в изкуството човек трябва да притежава три неща.

Надеждата, която дава форма на нещата.

Вярата, която дава силата на нещата, и

Любовта, която дава вътрешния израз."

Чрез тези слова аз получих потвърждение, че онова, което винаги вярвах за танца, беше вярно.

Съвременният танц е загубил контакта си с невидимите сили – с Бога, и оттам идва това падане в материята. Първоначално истинската цел на танца е била една молитва, една благодарност към Бога. „Танцът на примитивния човек добива сила до степента да стане разумно средство за разумно съучастие със силите на природата, които отвъд човешката сила ще определят съдбата. Божественият танц става саможертва, молитва, магическо действие. Той призовава на борба природните сили, лекува болестите, свързва покойниците отвъд смъртта с веригата на техните потомци, той осигурява реколтата, щастливия лов и победата; той създава, той поддържа, нарежда и предпазва." (Курт Саш)

Докато съвременният танц не служи за друго, освен да забавлява публиката. За да създава удоволствие, той трябва да слезе до нивото на тази публика, която, бидейки невежа и недостатъчно образована, го деградира и принизява.

Крайно време е да се отдаде необходимото значение на истинския танц и това време ще дойде. Даже ако публиката не е привикнала или не е възпитана, за да вижда танца по този начин, тя ще го почувства. Тя ще го почувства само когато танцьорът е достатъчно силен, за да накара своята публика да почувства мистериите, които той е разбрал. Един танцьор не може да бъде силен, ако не е истинен, завършен и чист и ако не знае да прави някои жертви на своята човешка личност.

Според моето виждане изкуството на танца трябва да бъде средство за възпитание на обществото, още повече и на артиста.

Така разбрано и практикувано, изкуството на танца ще престане да бъде повод за удоволствие, за да стане в цялата си пълнота средство за възпитание, за извисяване и обновяване.

Целта на танца е да говори дълбоко в душата на човека.

Танцът трябва да се освободи от всякакъв сенсуализъм, като се проникне от присъщия му свещен характер, чрез който човекът трябва да

се издигне до познанието на Божествените извори, от които извират истината и чистата красота.

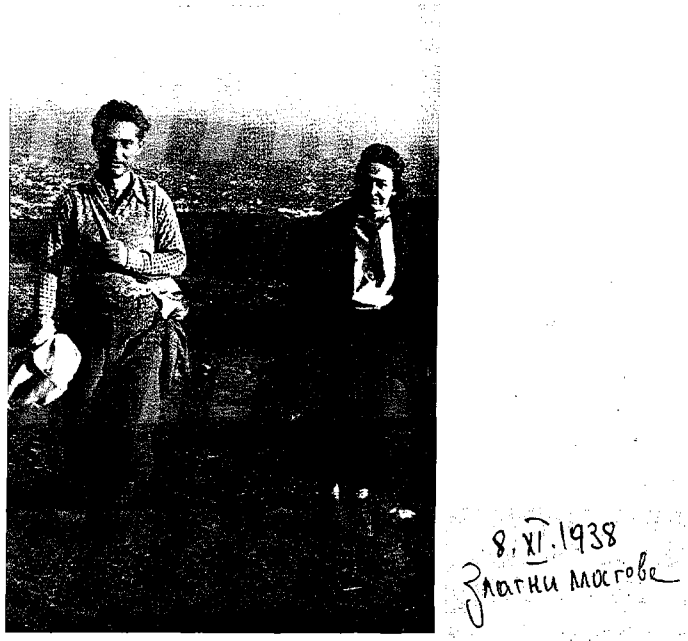

Ярмила Ментцлова и Крум Въжаров на Витоша, 8 ноември 1938 г.

Интересно е да се отбележи, че когато Крум Въжаров за първи път завежда Ярмила на Изгрева и музикантите засвирили Паневритмията, Ярмила започнала да танцува според музиката, която звучи, съвсем същите движения от Паневритмията, които Учителят е дал, без някога да ги е виждала. Тогава Учителят казал: „Вижте какво съответствие има между музиката и движенията."

По времето когато е в Париж, Ярмила продължава връзката си с Учителя чрез писма*, в които той й дава съвети и обяснения за паневритмичните движения. Тя поддържа кореспонденция с Учителя главно чрез Боян Боев.

В едно писмо до Ярмила той казва: „Много се радвам, че направихте връзка с Учителя. Вие се обаждайте от Париж и аз сегиз-тогиз ще ви пращам някои мисли от Учителя. Вие може да запитвате Учителя, и той ще ви дава упътвания."[129] .

*Тези писма са публикувани с любезното разрешение на Павел Желязков, издател на книгата „Свещеният огън". Писмата са представени със съкращения.

В друго писмо до Ярмила от 21 януари 1939 г. четем:

Изгрев, 21 януари 1939 г.

Любезна сестра Ярмила Ментцлова,

Тук ще ви изложа някои мисли от тия, които Учителят каза вечерта, когато бяхме събрани у брат Симеонов, и на другия ден, когато ви прие Учителят.

„Когато направиш движението на смелост, ще развиеш смелостта в себе си. Същото е и за решителността и всички други добродетели. Природата дава, когато не се стесняваш и правиш движенията, които чувстваш. И движенията на смелостта, на разните добродетели не са произволни. Те съществуват в природата. И ако ние ги правим както трябва, тогава ние сме в хармония с тия сили на природата и ги приемаме в себе си.

Има движения на Истината. И ако ги направиш, ти премахваш препятствията от пътя. Движенията на Истината са отваряне на пътя. При движенията на Истината ще отстраниш препятствията, а пък при движенията на Мъдростта ще се яви светлина, и всичко каквото виждаш, ще го виждаш както трябва.

Хубаво е, когато движенията се придружават с песен. Едновременно може да се пее от изпълнителя.

В нашите паневритмични движения има само контури на движенията и после ще се дадат подробности: съдържание и смисъл. Движенията на Паневритмията съществуват в природата.

В бъдеще, когато хората ходят или вършат нещо, всичките им движения ще бъдат хармонични. А пък хармонично движение е това, което е придружено с мисъл, с чувство и с воля.

Пластиката е хубава за подмладяване. Има движения за подмладяване. Като дойде сестра Ярмила втори път, ще й дадем някои идеи за движенията на подмладяването.“

Горното Учителят каза вечерта. Ето що каза между другото на следващия ден при срещата с вас:

„Движението е говор. Движението изразява някаква идея, някаква мисъл. Музиката е движение. Движението е израз на музиката. Движението е външният резултат. В човечеството по-рано е било движението, и после звукът. Движението съществува по-напред, и после музиката. Едно движение е една музикална форма.

Сега това движение минава в една нова форма.

Всяко чувство се изразява с малки движения на лицето.

Вие сте дошли до едно основно решение – до идейния израз на движенията. Вие имате доста опити.

Движенията са мълчалив говор. Този мълчалив говор трябва да се изучава. Движенията на страданията се различават от движенията на радостта.

От всички народи трябва да се вземат движенията – от индуси-те, египтяните, асирийците, вавилонците, гърците, от сегашните народи – и тия движения трябва да се съчетаят. Едни движения съставляват корените, други – клоните, други – цветът, а други ухание-то. И уханието трябва да се представи в някаква форма.

Това пластично изкуство може да се нарече ***„Разумни движения“.***

Магията седи в следното: едновременно умът, сърцето и постъпките да са в хармония. Каквото мислиш, да има съдържание и форма.

При това изкуство човек трябва да има три неща:

***Надежда**, която дава формите на нещата,*

***Вяра**, която дава сила на нещата, и*

***Любов**, която дава вътрешна изразителност.*

Човек не трябва да се обезсърчава, но да вярва, че всичко ще се оправи.

Като дойдат страданията, изрази тия страдания във форма, в движения. Няма да мине дълго време, и тия страдания ще се сменят. Нали, когато се набере цирей, човек трябва да го изстиска. Също така и когато дойдат страдания, човек трябва да превърне тия страдания в движения – и тогава ще дойде друго състояние, приятно.

Когато умът страда, трябва да се свърже с един хармоничен свят, с Бога! И когато дойдат тия движения на връзка с Бога, веднага ще станеш мощен.

Има закон как да се освобождава човек от тежките идеи и как да дойдат у него Божествените идеи; те са леките идеи.

Някоя възвишена идея изглежда слаба, но не е така.

Изкуството трябва да бъде за повдигането на човечеството. Вие ще внесете движения: физически, духовни и умствени.

Човек трябва сам да се ограничава и да се освобождава постоянно.“

Поздрав от Учителя.

С братски поздрав: Боян Боев[130]

В писмо от 18 декември 1947 г. Боян Боев пише до Ярмила: „Вашето отиване във Франция е ценно, защото вие ще им покажете най-вярно паневритмичните упражнения.“[131]

В ръкописни спомени на Мария Златева, ученичка на Учителя от 1921 г., четем: „Беше към 20 декември 1944 г. надвечер, сестра Ярмила и аз се разхождахме по кръга на полянката. Приятно се изненадахме, когато видяхме Учителя, заметнат с пелерина, бавно да се приближава към нас. Той беше бледен. Като се приближи до нас, се обърна към Ярмила и й каза: *„Рекох, Вие, сестра, ще оправите гимнастиките.“* „Учителю, аз не мога да ги предам правилно – запротестира тя. – Ще ги играя като балерина, а това не бива.“ *„Не* – прекъсна я Учителят, – *вие ще се допитате до тези сестри, които бяха край мене, когато ги предавах, – Катя Грива и др. Вие ще оправите гимнастиките“*, повтори той и след тези думи се обърна и си отиде. Наистина, както някога, така и сега упражненията не се играят правилно.“

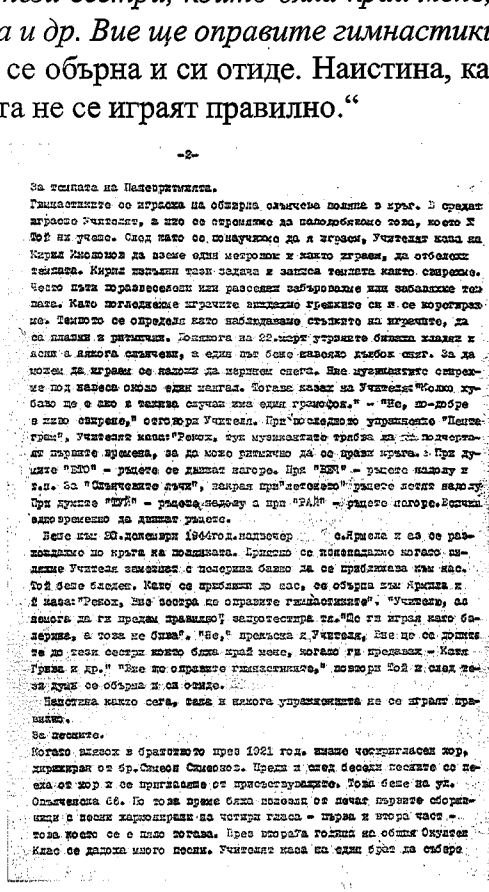

-2-

За темпата на Паневритмията.

Гимнастиките се играеха на обширна слънчева поляна в кръг. В средат играеше Учителят, а ние се стремяхме да наподобяваме това, което Той ни учеше. След като се понаучихме да я играем, Учителят каза на Кирил Хаджиолов да вземе един метроном и както играем, да отбелязи темпата. Кирил написа тези задача и записа темпата както свиреше. Често пъти поразвеселяви или разсеяни забравяхме или забавяхме темпата. Като погледнеше играчите внезапно грешките си и се коригираше. Темпото се определя като наблюдаване стъпките на играчите, да са плавни и ритмични. Понеделник на 22.март утрините бяхме излезли и аз видях слънчеви, и един път беше паднало дъбок сняг. За да можем да играем се наложи да нарежем снега. Вие музикантите спирехме под навеса около един мангал. Тогава казах на Учителя:"Колко хубаво ще е ако в темпа случаи има един грамофон." - "Не, по-добре е живо свирене," отговори Учителя. При последното упражнение "Пентаграм", Учителят каза:"Рекох, тук музикантите трябва да ги подчертаят първите времена, за да може ритмично да се играе кръга. При думите "ЕНО" - ръцете се дигнат нагоре. При "ЕДИ" - ръцете надолу и т.н. За "Слънчевите лъчи", накрая при"летонето" ръцете летят надолу. При думите "ТУЙ" - ръцете надолу а при "ЗАЙ" - ръцете нагоре.Всички едно временно да дигнат ръцете.

Беше към 20.декември 1944год.надвечер [illegible] с.Ярмила и аз се разхождахме по кръга на полянката. Приятно се изненадахме когато видяхме Учителя заметнат с пелерина бавно да се приближава към нас. Той беше бледен. Като се приближи до нас, се обърна към Ярмила и й каза:"Рекох, Вие сестра ще оправите гимнастиките". "Учителю, аз нямога да ги предам правилно" запротестира тя."Ще ги играя като балерина, а това не бива". "Не," прекъсна я Учителя, "вие ще се допитате до тези сестри които бяха край мене, когато ги предавах - Катя Грива и др." "Вие ще оправите гимнастиките," повтори Той и след тези думи се обърна и си отиде.

Наистина както сега, така и никога упражненията не се играят правилно.

За песните.

Когато влязох в братството през 1921 год. имаше четиригласен хор, ръководен от бр.Семеон Семеонов. Преди и след песните се пееха от хор и се пригласяше от присъствуващите. Това беше на ул. Опълченска 66. По това време бяхме получили от печат първите сборници с песни хармонизирани на четири гласа - първа и втора част - това което се е пяло тогава. През втората година на общия Окултен Клас се дадоха много песни. Учителят каза на един брат да събере

Оригинален машинописен текст на спомените на Мария Златева за Учителя. Факсимиле

Според Ярмила Учителят е обичал специалистите и ги е насърчавал. Тя казва, че когато Учителят се е обърнал към нея за оправянето на Паневритмията, той го е направил не като някакво предимство или друго, но само за това, че тя е била специалистка, имала е опитности и е обичала подробностите.

След заминаването на Учителя (в периода около 1947–1954 г.) Ярмила била поканена от Мария Тодорова и Елена Андреева да направи професионално описание на паневритмичните упражнения от 1 до 28. По това време са направени и снимки на Ярмила Ментцлова и Мария Тодорова за всяко упражнение. В обсъждането са участвали Мария Тодорова, Елена Андреева, Катя Грива и Ярмила Ментцлова. Модел за демонстрация на движенията била Магда Димитрова от Варна. Те са уточнили движенията и Ярмила съществено допринесла да бъдат описани на професионално ниво. В този ръкопис (известен като „Паневритмия на 4-те сестри" и издаден през 2002 г. от издателство „Бяло Братство") е представена традиционната игра на Паневритмията – такава, каквато е била при заминаването на Учителя.

Ярмила Ментцлова преподава Паневритмията на децата от Изгрева, София, Петровден, 1945 г.

Изгрев-София
Петровден 1945 г.
За Ирулго

По това време Ярмила предава Паневритмията на децата от Изгрева. Те и сега си спомнят с много любов за нея като за мила, талантлива учителка, чувствителен, фин и лъчезарен човек, който се отнася към тях не като към деца, а като към души. Тя познава детската психика, с голяма проницателност успява да вникне в душите им. Те усещат и чувстват нейната любов. Ярмила има прекрасна усмивка, приятен и особено мелодичен глас. В нейно присъствие децата се оживяват, създава се атмосфера на по-висока степен на общуване. Ярмила има способността да събуди у децата чувството да направят максималното, каквото могат да дадат от себе си. В детското съзнание тя изглежда като фея, като същество от друг свят. Ярмила умее да слуша, така да отправи внимание към човека, че той да прояви най-доброто от себе си. Ярмила продължава да обучава деца и по-късно във Франция и те с радост са играли Паневритмията.

Артист и танцьор по душа, за Ярмила е много трудно да живее в сковани рамки през петдесетте години в България. Тя обича професията си, но не може да танцува на сцената поради политическия режим в страната. Тогава Ярмила отново се връща в Париж и остава там.

В списание „Житно зърно“ (на френски език) е публикувана статия за Ярмила Ментцлова и за нейната дейност в Париж. С разрешение на Association „Le Grain de Ble“ представяме част от статията „Път към съвършенството.“

„Един ден на Изгрева една млада девойка влезе в живия паневритмичен кръг, като че ли беше пристигнала със сутрешните лъчи на слънцето. Тя имаше стройна и изящна фигура и привлече вниманието на всички с пластиката и естествената изразителност на своите движения. Изглеждаше, че е познавала винаги свещените танци. Нейните грациозни движения изразяваха дълбокия смисъл на универсалната хармония, на която тя ставаше проводник. Всички почувстваха една нова творческа вълна, един импулс към усъвършенстване, който тя вдъхновяваше с присъствието си.

Учителят веднага забеляза нейния талант на танцьорка и я насърчи за работа върху Паневритмията, най-вече да изучава движенията с децата, което тя прие с ентусиазъм. Ярмила бързо осъзна благотворното въздействие на Паневритмията върху възпитанието и развитието на децата. Резултатите от нейната педагогическа и хореографска дейност не закъсняха.

Учителят я вдъхновяваше и ориентираше непрекъснато. Ярмила изучаваше прилежно символите и смисъла на движенията, както и тяхното въздействие върху здравето. По време на своето пребиваване във Франция тя изяви таланта си и ръководи група от танцьори за класически танц, която благодарение на нейната новаторска педагогика изнесе чудесни представления.

Посвещавайки се изцяло на танца, душата и духът на Ярмила оставаха верни на учението на Учителя и тя усъвършенства Паневритмията. Във Франция Ярмила основава Асоциация „Приятели на Паневритмията" с цел изучаване и разпространение на Паневритмията. След заминаването на Ярмила Ментцлова тази асоциация издаде нейната книга „La Paneurythmie", 1984 г., плод на постоянство и дълъг опит.

Една от нейните най-добри приятелки, музикантката мадам Пиколи, майката на известния френски артист Мишел Пиколи, казваше за Ярмила: „Тя никога не направи един нехармоничен жест." В своя живот Ярмила следваше един път, една посока: пътя на съвършенството."[132]

Ярмила многократно се опитва да кани Крум Въжаров да отиде във Франция, да работят заедно за делото на Учителя, но него не го пускат поради политическия режим в страната. Тя пише писма, търси пътища да му помогне да замине. Някои от писмата са поместени тук.

19 декември 1980 г.

Здравей Круме,

Честита да ти е Новата 1981 година – и светли празници.

Да ти донесе здраве, сили, вдъхновение и успехи в работата и реализиране на мечтите.

Декларацията ти е на път. Ще получиш писмо и бързо отговаряй.

Всичко най-светло и красиво от Ани, Таня, Маргарита и Ярмила

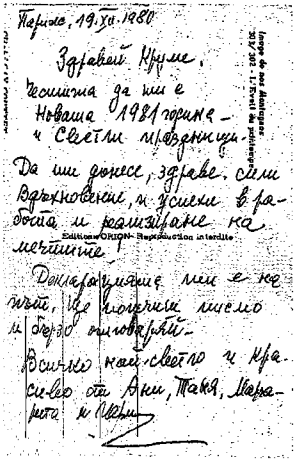
Париж, 19.XII.1980

Здравей Круме,
Честита да ти е
Новата 1981 година –
и Светли празници

Да ти донесе, здраве, сили
вдъхновение, и успехи в ра-
ботата и реализиране на
мечтите!

Декларацията ти е на
път, ще получиш писмо
и бързо отговаряй.

Всичко най-светло и кра-
сиво от Ани, Таня, Мар-
гита и

Писмо от Ярмила Ментцлова и приятели до Крум Въжаров, 19 декември 1980 г. Факсимиле

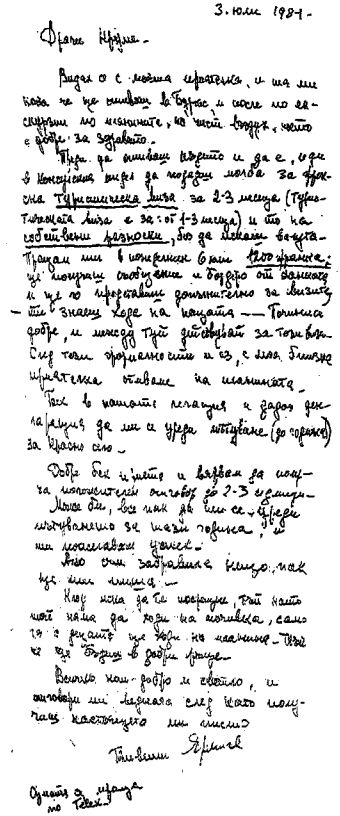

3 юли 1981 г.

Драги Круме,

Видях се с моята приятелка и тя ми каза, че отиваш в Бургас, а после по екскурзии по планините, на чист въздух, което е добре за здравето.

Преди да отиваш където и да е, иди в Консулския отдел да подадеш молба за френска туристическа виза за 2–3 месеца (туристическата виза е 1–3 месеца), и то на собствени разноски, без да искаш валута. Пращам ти в понеделник, 6 юли, 1200 франка; ще получиш съобщение и бордеро от банката и ще го представиш допълнително за визите, ти знаеш хода на нещата… Почини си добре и между туй действай за тези визи. След тези формалности и аз с моя близка приятелка отиваме на планината.

Бях в нашата легация и дадох декларация да ми се уреди пътуване (догодина) за Красно село. Добре бях приета и вярвам да получа положителен отговор до 2–3 седмици.

Може би все пак да ти се уреди пътуването за тази година и ти пожелавам успех.

Ако съм забравила нещо, пак ще ти пиша.

Клод иска да те посрещне, тъй като той няма да ходи на почивка, само тя с децата ще ходи на планина – тъй че ще бъдеш в добри ръце.

Всичко най-добро и светло и отговори ми веднага, след като получиш настоящето ми писмо.

Привет,
Ярмила

Писмо
от Ярмила Ментцлова
до Крум Въжаров,
3 юли 1981 г.
Факсимиле

21.VIII.1981 г. Франция

Мили бате Крумчо,

Приеми сърдечните ни привети и пожелания за всичко най-добро.

Тук сме голяма българска компания и често говорим за теб. Имаме чудесно време и много се радваме, че сме заедно, а се надяваме следващото лято да се видим и с тебе на това хубаво място. Още веднъж ти желаем всичко най-добро.

Твои Виолета, Благовеста, Величка, Благовест и др.

С най-хубави пожелания за здраве, вдъхновение и радост. Ярмила

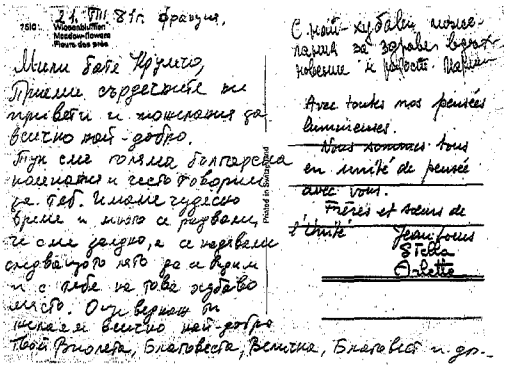

Писмо от Ярмила и приятели до Крум Въжаров, 21 август 1981 г. Факсимиле.

Едва през 1982 г., две години преди заминаването на Ярмила, по известни стечения на обстоятелствата и по повелята на Небето разрешиха на Крум да отиде и да се види за последен път с нея.

Накратко ще опиша случая. При многократни откази на Крум за отиване във Франция една приятелка на Ярмила, българка, която живее във Франция, му казва да отиде при най-високостоящия – генерала – и да моли да го пуснат, защото Ярмила много иска той да отиде във Франция. Крум отива пред кабинета на генерала, а там има голяма опашка. Той седи пред вратата и чете, че записванията за прием стават месеци напред. В това време вратата се отваря широко и сам генералът тръгва към Крум много любезен, прегръща го и казва: „Аз съм бил ваш студент и много ви уважавам. От какво имате нужда?“ Крум скромно казва: „Искам да отида да видя жена си във Франция.“ Веднага получава разрешение за пътуване до Франция и Англия.

Във Франция Крум и Ярмила отиват в Алпите при приятели и там Ярмила предава Паневритмията, а Крум представя учението на Учи-

теля. След това двамата заминават за Англия и там работят по същия начин. В резултат на това следващата година голяма група чужденци дойдоха на Рила.

Когато е в Париж, Крум помага на Ярмила да осмисли и пресъздаде най-дълбокия духовен смисъл на паневритмичните упражнения. Крум високо ценеше таланта и професионалната подготовка на Ярмила и уважаваше начина, по който тя описва движенията.

По същото време аз бях изпратена в служебна командировка във Франция. В Париж през 1982 г. Крум ме представи на Ярмила и я помоли да поработим върху Паневритмията. Въпреки че времето беше много ограничено, аз добих представа за нейния начин на игра, който изключително ме впечатли, развълнува и вдъхнови. Ярмила имаше невероятна дарба на танцьор. В нея идеално се съчетаваха вроденият талант, професионалното майсторство и духовното извисяване. Когато тя правеше движенията на Паневритмията, те оживяваха, превръщаха се в истинско творение на изкуството. Нейните движения бяха естествени, изчистени и на пръв поглед много лесни, но Ярмила дълбоко ги осмисляше и влагаше голяма сила в тях. Всеки детайл беше изработен до съвършенство. Усещаш как музиката на Паневритмията се лее в изящни движения. Ярмила притежаваше умението да може да превърне всеки звук, всеки тон в непринудено, красиво движение. Тя изцяло владееше тялото си, имаше пълна координация на движенията и още много други предварително изработени качества, за да може да постигне това съвършено изпълнение на Паневритмията.

За да подготвим тялото си, да можем да усвоим добре Паневритмията, Ярмила препоръчваше подготвителни упражнения, така както певците се разпяват, преди да излязат на сцената. Тя ги е показвала на малка група приятели, с които е работила, още като е била в България. Една от тях е Емилия Дякова, която често пътуваше до Франция по време на социалистическия режим, защото майка й беше женена за французин и живееше в Париж. Главно чрез нея се осъществяваше връзката с Ярмила по това време. Емилия беше добре подготвена от нея и тя се стараеше да играе Паневритмията, така както Ярмила я е учила. Учителят също е дал предварителни упражнения преди Паневритмията – двадесет и едно упражнения и шестте упражнения. В двадесет и едно упражнения се наблюдават някои елементи, които са включени в Паневритмията.

Най-общите препоръки на Ярмила за правилното изпълнение на Паневритмията са следните:

„1. Паневритмията да се играе и изпълнява многократно – цялата, на части, и пак цялата, и то с месеци и години редовно.

2. При такова повторение у човека се изработва координация между разните части на тялото; известна музикална памет – памет на движенията и връзките между тях (междинни или спомагателни движения), пластичност и плавност.

3. Стойката на тялото – прав гръбначен стълб, и походката – стъпване първо на пръсти и после на пети, са едни от най-важните, но и най-пренебрегнатите въпроси. Това се отнася до формата.

4. После или който може едновременно, трябва съсредоточение за смисъла и съдържанието, където умът и сърцето да участват при всяко движение, за да бъде движението изразител на красота, хармония и истина.

Само така човек ще бъде разположен и ще има придобивки, но трябват условия.

Всички ще се радваме и благодарим, когато един близък ден ще играем и споделяме тези красиви и дълбоки истински творения, произхождащи от дълбочините на битието за щастието на човека."

Ярмила приема много сериозно казаното й от Учителя за Паневритмията и го прави задача на своя живот. Години наред тя усилено работи върху Паневритмията и подготвя книгата „La Paneurythmie" на френски език с пълно и подробно описание на 28-те паневритмични упражнения. Книгата е издадена през 1984 г. след заминаването на Ярмила.

Добре е да разгледаме внимателно думите на Учителя към Ярмила: *„Рекох, вие, сестра, ще оправите гимнастиките"*, повторени от него два пъти. Като имаме предвид, че Учителят е говорил много точно и еднозначно, той не й е казал да опише гимнастиките, а да ги оправи.

Учителят е държал паневритмичните упражнения да се играят правилно. Той е напомнял и съветвал учениците: *„Упражненията, които играете, трябва да се коригират, тъй както ги правите, вие губите голяма част от енергията, която би трябвало да придобиете. Вие прахосвате енергията, която имате, а и тази, която придобивате, я губите."*[133] Мария Златева твърди същото (вж. по-горе).

Като се има предвид казаното по-горе, се вижда, че задачата на Ярмила била много трудна и отговорна. Тя е играела традиционната игра, но се е молила и е мислила много върху думите на Учителя. Крум Въжаров, познавайки добре окултните закони, не е участвал в решението й за оправянето на гимнастиките, защото Учителят е поверил това в ръцете на една негова ученичка, отличен специалист в тази област. Както вече казах, по това време бях в Париж в служебна командировка, присъствала съм на някои от разговорите между Крум и Ярмила и мога да потвърдя горното.

Ярмила е търсела решение от духовна и професионална гледна точка. В писмо до Крум тя пише следното:

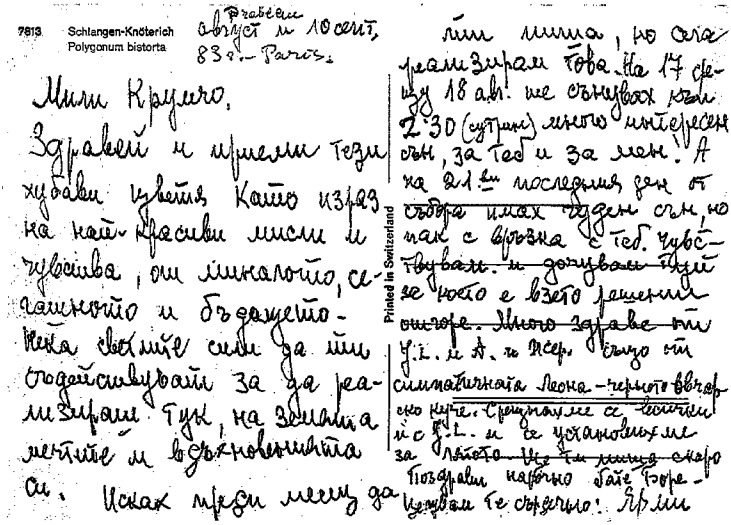
7813 Schlangen-Knöterich
Polygonum bistorta

Printed in Switzerland

Писмо от Ярмила Ментцлова до Крум Въжаров, 1983 г. Факсимиле

Август и 10 септември 1983 г., Париж

Мили Крумчо,

Здравей и приеми тези хубави цветя като израз на най-красиви мисли и чувства от миналото, сегашното и бъдещето. Нека светлите сили да ти съдействат, за да реализираш тук, на земята, мечтите и вдъхновенията си.

Исках преди месец да ти пиша, но сега реализирам това. На 17 срещу 18 август те сънувах към 2,30 (сутринта), много интересен сън за

теб и за мен. А на 21-ви – последния ден от събора – имах чуден сън, но пак във връзка с теб. Чувствам и дочувам туй, за което е взето решение отгоре.

Много здраве от Ж. Л. и А. Също от симпатичната Леона – черното овчарско куче. Срещнахме се всички с Ж. Л. и се установихме за лятото. Ще ти пиша скоро. Поздрави нарочно бате Боре.

Целувам те сърдечно!

Ярми

В единия сън Ярмила се издига по-високо и вижда едно светло същество, което я гледа много проницателно и строго. После тя излиза от това място и слиза по стълби надолу с документи и ръкописи. На вратата я чака Крум и тя му предава всички ръкописи.

Трудно е да бъде разбулена загадката около Ярмила – защо е играла Паневритмията според „Паневритмията на 4-те сестри", а е описала няколко паневритмични движения в своята книга по начин, който съвпада с „Паневритмия", 1938 г., с автор Беинса Дуно. Поела ли е Ярмила отговорността да оправи гимнастиките? Това е открито за духовно проникновение и размисъл въз основа на изложени документи и факти.

При нещастен инцидент в Париж Ярмила е сериозно ранена. С тежка травма в главата, тя лежи в болница няколко месеца и на 21 август 1984 г. си заминава от този свят.

В памет на Ярмила Крум пише това писмо до брат й Пенчо.

Драги Пенчо,

И мене ми е много жал за последните часове на Ярмила. Но сега нейният дух е свободен. Тялото й, което й служи много добре, свърши своята длъжност и сега тя живее вечно в безкрайния мир на Създателя. Няма защо да се жалее. Гробът не е конец – край, той е площадката, откъдето тя литва в безкрайния двор на този, който й даде желанието, мисълта и способността да открива на по-малко талантливите безкрайната прелест, която Господ открива пред нас. Така че не мисли за нея като отхвърлено притежание, което свърши своя обект преждевременно, но като великата царица, която е продупчила своя какун*, за да влезе в света на най-големия артист, най-великия музикант, най-величестве-

*Пашкул, англ.

ния художник, който е направил танца и ритъма на вятъра, ловките устреми на птиците и страстта на човека да имитира тези големи открития.

Тя е сега с най-големите танцьори, които са били на този свят. Нейната душа е опиянена от музика, по-велика от тази на Бах, Хендел, Моцарт. Сега тя пее „аз знам сега", „аз разбирам сега", „аз съм без синджирите на ограничен живот", „аз сега се движа пред очите на тези безсмъртни великани". Понеже тя беше още тук един великан, от малко момиче, от млада девойка досега и в нейната безкрайна вечност. Ярмила иска да мислиш за нея в този образ и в този вид.

С голямо почитание и дълбока любов аз оставам твой приятел,
Крум

Ярмила Ментцлова в Париж, юли 1941 г.

Паневритмията

Крум Въжаров изцяло е свидетел на даването на Паневритмията от Учителя, който започва постепенно да я показва в края на двадесетте години на миналия век. Образованието на Крум по психология, и поточно анализ на движенията, което той е практикувал, съществено допринася за способността му точно и прецизно да възприеме паневритмичните движения.

Веднъж Крум танцувал сам Паневритмия. Учителят излязъл от центъра на кръга и отишъл да играе с него от упражнението „Аум", което е едно от най-свещените. С това Учителят дал сили, вдъхновение и голям тласък за работата, която по-късно Крум е трябвало да свърши за Паневритмията. Пробудил е у него висши центрове, вложил е свещения духовен елемент на Паневритмията, благословил го е.

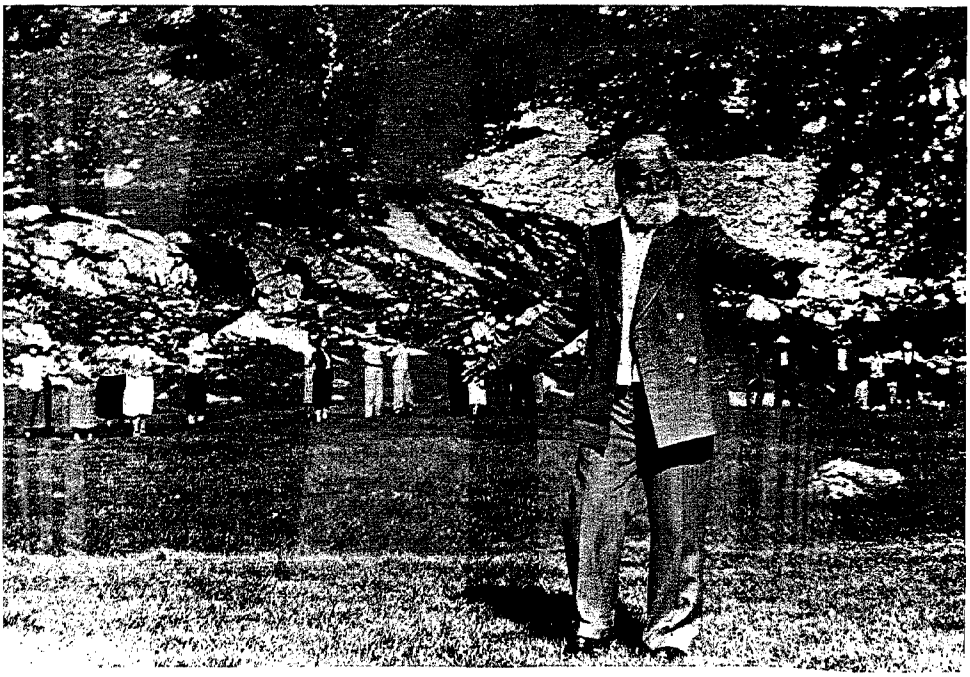

Паневритмия на Рила

Крум виждаше и съзнаваше Паневритмията в тази светлина: „Паневритмията е средство, чрез което да се свържем с творческите космични сили на природата. Но за да е възможно това, нашето тяло трябва да бъде така пречистено, че да стане добър проводник. И за да бъде такъв проводник, е необходимо да се откажем от консумацията на тютюн, алкохол и месо. Да приемаме най-чиста храна, главно плодове и зеленчуци, да пием най-чиста вода, да дишаме най-чист въздух, да имаме най-чисти чувства, мисли и желания. Като водим по-продължително време такъв живот, нашето тяло става пригодно чрез Паневритмията да приеме космичните творчески сили. В противен случай Паневритмията остава само правене на движения, които нищо не ни ползват. Паневритмията не може да се разглежда и практикува сама за себе си. Паневритмията има смисъл и значение и дава много благоприятни резултати, когато е включена в целия комплекс към учението на Учителя, а не извън него.

Учителят е предвестник на Новата култура, на Новата епоха на века на Водолея. Той дойде да донесе новото разбиране, новите методи за новия човек, за бъдещия човек, човека от епохата на Водолея. Ако Паневритмията не се разбира и практикува така, тя губи своето значение и смисъл. Паневритмията е средство, чрез което ние се свързваме със силите, които носи Новата епоха. И когато се танцува, най-важното е нашето съзнание да бъде будно за тия нови сили, които сега идват от Новата епоха за новия човек. За да станем добри проводници на тия сили, ние трябва да живеем този живот, на който ни учи Учителят на Новата епоха Беинса Дуно.“*

Най-важното за Крум било да подготви по-млади хора да научат Паневритмията правилно, да вникнат и да разберат духовния й смисъл и да го въплътят в тяхната игра, за да може да се реализира живата приемственост.

Спомням си, че още в началото, когато се запознах с Крум, той помоли Катя Грива да ни покаже Паневритмията, да ни обучи добре с всички детайли. Дълго време се събирахме редовно всяка седмица в апартамента на Дора Иванова. Бяхме Дора, Дина Станчева и аз, Мария. Понякога идваха и други приятели. Работехме усърдно, Катя Грива ни показваше упражненията, проверяваше как ги играем, поправяше ни, до-

*Този текст е диктуван от Крум Въжаров на Мария Митовска.

като ги научим добре. В съзнанието ми още звучат нейните нежни думи как да правим упражненията – плавно, хармонично и с много любов. Тя казваше, че когато Учителят ги правел пред нея, ги изпълнявал много красиво, изящно и вдъхновено.

По-късно, когато бяхме на лагера на Салоните с Борис Николов и Мария Тодорова, Крум често ни посещаваше и тогава също настояваше да продължа да уча Паневритмията и с Мария Тодорова.

Крум непрекъснато подчертаваше, че най-съществено в Паневритмията е духовният елемент. Години наред той ни обясняваше духовния смисъл на упражненията. Помагаше ни, учеше ни как да израснем, да се повдигнем, за да може да разберем и дълбоко да осмислим духовната същност на Паневритмията. Показваше ни как да играем Паневритмия и да влагаме този духовен смисъл в упражненията. Той работи усърдно с нас повече от 20 години, за да ни подготви.

При изпълнението на Паневритмията Крум особено много държеше тя да се играе точно в ритъма на музиката. Акцентите в музиката да бъдат подчертани със съответни леки акценти в движенията. Тогава движенията от монотонни се превръщат в изключително изразителни, красиви и силни – така както Ярмила ги правеше.

Преди години имах щастието да гледам един филм с Учителя, заснет от Жорж Кьосев. Завинаги ще остане в съзнанието ми начинът, по който Учителят изпълняваше упражнението „Евера". Той изнасяше ръцете си нагоре със силен замах и устрем и цялото му тяло като че ли политаше в небесата. Това движение се подчертаваше от Учителя с голям акцент.

За същото говори и Мария Златева, ученичка на Учителя от 1921 г. (вж. с. 198, факсимиле). Учителят е казал при Пентаграма музикантите да подчертават първите времена, за да може ритмично да се прави кръгът с ръцете.

След много години работа с Паневритмията (с Катя Грива, Мария Тодорова, Ярмила Ментцлова, Елена Андреева и Крум Въжаров) Крум ми каза, че мога да участвам в обучението на чужденците. Той ме молеше да демонстрирам упражненията, тъй като учениците на Учителя бяха вече доста възрастни, а някои като Катя Грива и Мария Тодорова вече бяха си заминали. Крум обясняваше духовния смисъл на упражненията и много внимателно наблюдаваше как чужденците ги играят, поправяше ги, учеше ги. Така бяха подготвени много чужденци, които след

това разпространиха Паневритмията по света. Ардела Натаниел разпространи Паневритмията в Англия, САЩ, Полша, Южна Африка, Бразилия, Коста Рика, Колумбия, Чили, Перу и др. Алисон Браун създаде Школа по Паневритмия в Шотландия. Тя водеше кореспонденция с Крум, който я напътстваше в нейната работа за Учителя. Тук е публикувано едно от писмата й.

15 февруари 1988 г.

Най-скъпи Крум,

Аз ти изпращам цялата моя любов и тази на моите момчета тук, в Шотландия.

Приложеният с Филип ръкопис е моят първи опит да събера на едно място различни теми от прекрасните думи на Учителя. Това не е добре напечатано, но крайното представяне ще бъде много по-красиво. Дай ми твоите мисли и реакция и аз ще ги оценя. Алма ще направи внимателно рисунките на останалите упражнения, когато се срещнем през май.

Благославям те, скъпи Крум.

С обич, от Алисон

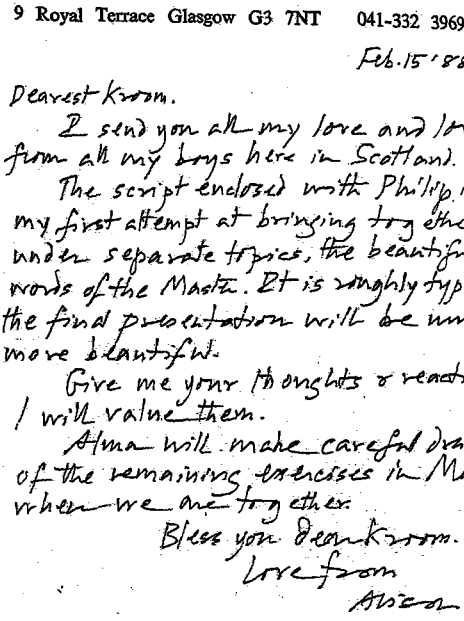

9 Royal Terrace Glasgow G3 7NT 041-332 3969

Feb. 15 '88

Dearest Kroom.

I send you all my love and love from all my boys here in Scotland.

The script enclosed with Philip is my first attempt at bringing together under separate topics, the beautiful words of the Master. It is roughly typed, the final presentation will be much more beautiful.

Give me your thoughts & reactions I will value them.

Alma will make careful drawings of the remaining exercises in May when we are together.

Bless you dear Kroom.

Love from

Alison

Писмо от Алисон Браун до Крум Въжаров, 15 февруари 1988 г. Факсимиле

Спомням си как след дълга работа с Алисон Браун накрая Крум й каза: „Добре научи Паневритмията. Имаш благословението на Небето да я преподаваш.“ Тогава ми стана ясно, че за да преподаваш Паневритмия, трябва да си я научил много добре, да познаваш и въплъщаваш в играта духовния й смисъл. Също така и ученици на Учителя, които бяха достигнали до такова ниво, да потвърдят това. И най-важното – да имаш благословението на Небето.

Миша и Галя Левин разпространиха учението на Учителя и Паневритмията в Русия. Те усърдно работеха с Крум Въжаров и с други ученици на Учителя, за да я научат добре.

Когато на Рила предадоха на Крум книгата на Ярмила Ментцлова „La Paneurythmie", 1984 г., видях как той много обстойно я прегледа. Тъй като Крум Въжаров не беше музикант, помоли Галилей Величков внимателно да огледа нотния музикален текст. Според него е имало само разместване на някои коли, което е техническа грешка.

След заминаването на Ярмила Крум ни каза, че задачата, която Учителят е дал на Ярмила, трябва да се завърши. Необходимо е да се подготви книга, съдържаща трите части на Паневритмията, тъй като в книгата на Ярмила Ментцлова са описани само 28 паневритмични упражнения.

Крум веднага се зае да направи пълни диаграми за изпълнението на Пентаграма. Слънчевите лъчи бяха подробно описани и издадени по времето на Учителя през 1942 г. Веднъж запитах Весела Несторова дали тя е направила описанието на Слънчевите лъчи. Тя отговори: „Аз само по вдъхновение на Учителя дадох текста на песните, но не съм описвала движенията. Вероятно това описание е от Боян Боев."

Крум Въжаров работи много сериозно и създаде подробни диаграми за изпълнението на Пентаграма. Аз, Мария, му помагах само в техническото оформление.

Антония и Крум преведоха от френски език „La Paneurythmie" от Ярмила Ментцлова. За съжаление тази книга не е била напълно завършена и последно прегледана от Ярмила поради нещастния случай с нея. Крум уважаваше професионалните й дарби като хореограф и танцьор, а също така и нейното описание на паневритмичните движения. Въпреки това описанието на движенията в нейната книга е било внимателно и подробно обсъдено и с други ученици на Учителя, очевидци на даването на Паневритмията. Крум правеше всичко по високия идеал и не се съмнявам, че той е поканил най-добрите в тази област. Тъй като по това време всичко ставаше в пълна тайна, за съжаление не зная имената на тези, които са участвали в това обсъждане. Зная само, че е участвал Галилей Величков и предполагам, Димитър Грива. Така е бил оформен текстът с описанието на паневритмичните упражнения за книгата на български език. Основно движенията са описани според „La Paneurythmie",

1984 г., от Ярмила Ментцлова. Ръкописът на този текст ми беше предаден от Крум Въжаров с молба да го издам, когато е възможно. Също така той ми остави една малка сума за това. Крум каза, че с издаването на тази книга ще се изпълни цялостно задачата за Паневритмията, която Учителят е възложил на Ярмила. Когато издадох ръкописа през 1993 г. (Учителя, „Паневритмия", 1993, ИК „Всемир", София), много от учениците на Учителя се зарадваха, а Димитър Грива беше много доволен и специално искрено ме поздрави.

Всички ученици на Учителя са гледали как той играе Паневритмията, но това, което са виждали и съзнавали, зависи от тяхното духовно, интелектуално, емоционално ниво, физически възможности и т.н., а също така и от професионалната им подготовка. Едни са усвоили най-общо движенията, други са видели и най-малките детайли и след това са ги възпроизвели.

Трябва да се има предвид, че Учителят е дал движенията на Паневритмията, но те са описани от неговите ученици. Учителят е дал музиката на Паневритмията, но тя е записана от неговите ученици. При този процес са възникнали някои несъответствия, неясноти – факти, които трудно могат да се обяснят и решат. Също така Учителят е правел и малки промени в някои детайли. Това обаче не може да бъде предмет на спорове, а е един стимул за духовно прозрение и по-задълбочено вникване в същността на този свещен танц.

В четирите евангелия на Новия завет едни и същи явления и факти са описани в различна светлина и детайли в зависимост от възможностите на апостолите. Това дава по-пълна, цялостна картина на събитията и целият свят с уважение го приема повече от 2000 години. По същия начин очевидците на Паневритмията описват някои малки детайли от упражненията различно, но това в никакъв случай не може да омаловажи духовните ценности на този свещен танц. Затова нека насочим вниманието си към духовния смисъл и символиката на паневритмичните упражнения, да ги преживеем дълбоко, да се докоснем до тяхната святост. Да се опитаме да разберем и да вникнем в принципите на Паневритмията, на разумните сили, които стоят зад тях. Това изключително много ще ни помогне да изпълняваме правилно движенията и на физическия план.

Двадесет и едно упражнения

Двадесет и едно упражнения са дадени от Учителя и те се играят през цялата година. След тях се правят шестте упражнения и следва Паневритмията. Помня, че Крум редовно ги правеше. Научи и нас да ги играем.

Крум Въжаров описа тези 21 упражнения. В процеса на записването имаше няколко непълни работни версии (за мое най-голямо учудване видях някои от тях в интернет). Крум уточни детайлите и с други ученици на Учителя като Пеньо Ганев и Кольо Йорданов. Тук е публикувана окончателната версия. Мисля, че това е единственото описание на 21 упражнения (с изключение на последните седем), направено от ученик, очевидец на изпълнението им, когато Учителят е бил на Земята. Искам да допълня, че е добре упражненията да се учат на живо от тези, които са ги научили от учениците на Учителя. Както в Паневритмията, така и тук има някои малки детайли, които се предават само на живо.

Последните седем от 21 упражнения (от „Упражнение за здравината на стомаха“ до „Упражнение за малкия мозък“ включително) Учителят показва на годишната среща на Веригата на 18 август 1910 г. във Велико Търново и казва, че са дадени от Духа. Съветва учениците си да ги правят редовно.

„След като г-н Дънов сам направи горните упражнения, за да ги видим и разберем, седна и подзе: „Тия упражнения ще правите, защото са дадени от Духа. И ще ги правите всякой петък – или сутрин, или преди обед, или преди лягане, на гладно сърце, по половин час. Когато ги правите, всичките минути, докато траят, умът ви да е съсредоточен в тях. Тия упражнения са свързани с известни влияния и ще произведат много силни вибрации. Най-благоприятното време да се правят тия гимнастики е сутрин или преди лягане вечер, както и Духът повели. Подиробедното време е най-неблагоприятното време за тия гимнастики и Духът него не препоръчва. Тия упражнения ви се дават, за да бъдете здрави. Те се дават за първи път и в никоя книга на здравето няма да ги намерите. И аз искам да видя как ще подействат тия упражнения върху вас тази година, защото те се дават и за концентриране на ума ви.“[134].

Описание на 21 упражнения

1. Изходно положение (И. П.): изправен стоеж, краката и ръцете прибрани до тялото.

Ход на движенията:

- крачка напред с десния крак; прибиране на левия крак към десния, изнасяне ръцете напред и нагоре под ъгъл 45°;

- крачка напред с левия крак и сваляне на ръцете до изходното положение; прибиране на десния крак към левия, изнасяне на ръцете напред и нагоре под ъгъл 45°.

Повтаря се 6 пъти напред, 6 пъти назад и 3 пъти напред.

2. Повтаря се същото, както при първото упражнение, но с приклякване и удар на ръцете нагоре с длани, обърнати нагоре. Изтласкването на ръцете става с повдигане на пръсти.

Повтаря се 6 пъти напред, 6 пъти назад и 3 пъти напред.

3. Късай, хвърляй

И. П.: тялото е изправено, краката прибрани, ръцете пред гърдите в хоризонтално положение и с пръсти, свити в юмрук.

Ход на движенията:

- десният крак се изнася надясно с леко приклякване на левия и едновременно с това ръцете се изнасят встрани, като пръстите се разтварят; движението на ръцете изразява късане и хвърляне;

- прибиране на ръцете и краката в изходно положение;

- същите движения се повтарят с левия крак.

Упражнението се прави 21 пъти, като всяко изнасяне на краката се брои за един път.

4. Балсам на коленете

И. П.: тялото е изправено, ръцете встрани, малко напред и нагоре.

Ход на движенията:

- бавно клякане и изправяне, при клякането се издишва, а при изправянето се вдишва; след изправянето леко се задържа, за да се поеме достатъчно въздух.

При клякането и изправянето тялото от кръста нагоре се държи изправено.

Повтаря се 21 пъти.

5. Приемане и раздаване на Божиите блага

А. Приемане на Божиите блага

И. П.: тялото е изправено, ръцете и краката прибрани.

Ход на движенията:

- въртене на ръцете отзад нагоре, напред и надолу в пълен кръг – 21 пъти.

Б. Раздаване на Божиите блага

И. П.: същото, както при А.

Ход на движенията:

- същото упражнение, както при А, като ръцете се въртят в пълен кръг отпред, нагоре, назад и надолу 21 пъти.

При издигане нагоре на ръцете да се чувства устрем.

6. Упражнение за кръста

И. П.: тялото е изправено, ръцете на кръста, краката леко разкрачени.

Ход на движенията:

- кръгообразно въртене на тялото от кръста нагоре – 3 пъти от дясно на ляво, т.е. по посока на часовниковата стрелка, и 3 пъти от ляво на дясно по посока, обратна на часовниковата стрелка.

7. Обтягане

И. П.: тялото е изправено, краката и ръцете прибрани.

Ход на движенията:

Първи цикъл.

- крачка напред с десния крак, при което кракът леко се прегъва, а левият е изпънат; дясната ръка се изнася напред и нагоре под ъгъл 45°, а лявата – назад и надолу под същия ъгъл; тялото се обтяга максимално напред, като тежестта пада върху десния крак, левият се отлепя от земята;

- левият крак стъпва на земята и леко се сгъва в коляното, а десният се опъва; едновременно с това тежестта на тялото се пренася върху левия крак, като тялото се изнася назад и максимално се изпъва; ръцете са свободно отпуснати назад.

Втори цикъл.

Движенията на първия цикъл се повтарят, като се започва с крачка напред с левия крак.

Трети цикъл.

Еднакъв е с първия.

8. Упражнение за дишане

И. П.: тялото е изправено, краката и ръцете прибрани.

Ход на движенията:

- изнасяне десния крак напред и нагоре до прегъването му до прав ъгъл и едновременно издигане на двете ръце с длани надолу, допрени до тялото и прегънати под прав ъгъл в китките до височината на гърдите; лактите се изнасят назад, като се поема дълбоко въздух през носа;

- силно издишване, като ръцете пак са с длани надолу, с тласък се свалят надолу до изходното положение; десният крак стъпва на земята.

Същото се повтаря с левия крак.

Упражнението се прави 12 пъти – 6 пъти с десния и 6 пъти с левия крак.

9. Магнетично упражнение за пълно отпускане на тялото

И. П.: изправено положение на тялото, ръцете и краката са прибрани.

Ход на движенията:

- крачка напред с десния крак и едновременно плавно люлеене на тялото напред и назад на пръсти с леко прегъване на колената, като тежестта на тялото се пренася последователно ту на десния, ту на левия крак; ръцете са отпуснати и следват движението на тялото; това се повтаря 4 пъти и на 5-ия се прави крачка напред с левия крак, като ръцете се изнасят напред и правят лек тласък нагоре под ъгъл 45°. Играе се плавно без напрежение и с отпуснато тяло.

Упражнението се прави 6 пъти – 3 крачки с десния и 3 крачки с левия крак.

10. Мигновена смяна на краката

И. П.: тялото е изправено, ръцете на кръста, десният крак е изнесен встрани.

Ход на движенията:

- мигновена смяна на положението на краката, като се стъпва на десния, а левият се изнася встрани с леко подскачане;

- мигновена смяна на положението на краката, като се стъпва на левия, а десният отива в изходното положение и т.н.

Упражнението се прави на пръсти.

Повтаря се общо 21 пъти, след което кракът се прибира и ръцете се отпускат.

11. Мигновено подскачане и разтваряне на краката и ръцете

И. П.: тялото е изправено, ръцете на кръста, краката прибрани.

- мигновено подскачане и разтваряне на ръцете и краката встрани;

- прибиране на ръцете и краката в изходно положение.

Упражнението се прави на пръсти и наподобява подскачането на гумена топка. Към края упражнението се прави колкото може по-бързо.

Повтаря се 21 пъти.

12. Шест наляво, шест надясно

И. П.: тялото е изправено, краката прибрани, ръцете пред гърди, свити в лактите, длани – обърнати надолу.

- крачка встрани с левия крак и едновременно разтваряне на ръцете;

- десният крак се прибира до левия, а ръцете се свиват в лактите пред гърдите.

Това се повтаря 6 пъти наляво, 6 пъти надясно и 3 пъти наляво. Упражнението се прави плавно, ръцете се опъват хоризонтално встрани.

13. Величествено упражнение

И. П.: изправен строеж, краката са леко разкрачени, ръцете под ъгъл 60°, насочени вляво нагоре. Погледът следва движението на ръцете.

Ход на движенията:

- люлейно движение на тялото и ръцете едновременно от ляво на дясно с леко приключване и привеждане на тялото напред. Движението е плавно, много бавно и величествено. Люлейното движение се повтаря 4 пъти – по 2 пъти във всяка посока, на петия път става пълно обръщане на тялото на 180° върху левия крак с леко приключване и замах на ръцете, като те описват широка дъга и застават нагоре и надясно под ъгъл 60°.

Упражнението се повтаря 6 пъти и завършва с лице напред.

14. Кърши снага

И. П.: тялото е изправено, краката леко разкрачени, ръцете на кръста с пръсти напред.

Ход на движенията:

- подскачайки, изнасяме дъгообразно десния крак половин крачка напред и стъпваме върху него, като едновременно левият отива встрани и без да се задържа това положение, веднага прави на свой ред дъгообразна половин крачка напред, стъпваме върху него, същевременно десният крак отива встрани.

Тялото силно се кърши в кръста наляво и надясно в такт с подскачането. При това подскачане от крак на крак се получава едно движение напред, след това се връщаме назад и така движенията напред и назад се сменят последователно няколко пъти; към края на упражнението движенията стават колкото може по-бързи.

15. Упражнение за здравината на стомаха

И. П.: тялото е изправено, краката и ръцете прибрани.

Ход на движенията:

- ръцете се вдигат успоредно нагоре, като се поема дълбоко въздух;
- сваляне на ръцете надолу и едновременно прегъване на тялото в кръста и пълно издишване; пръстите на ръцете да докоснат пръстите на краката.

Упражнението се прави 3 пъти.

16. Упражнение за здравината на гърдите

И. П.: тялото е изправено, краката и ръцете прибрани.

Ход на движенията:

- ръцете се изнасят напред с длани надолу, дават се встрани хоризонтално, като се вдишва дълбоко;
- ръцете се връщат напред и се свалят надолу – издишва се.

Упражнението се прави 3 пъти.

17. Упражнение за долната част на симпатичната нервна система

И. П.: тялото е изправено, краката леко разкрачени, ръцете са вдигнати нагоре с длани една срещу друга, така че лактите леко да са долепени до главата.

Ход на движенията:

- правят се кръгообразни движения на тялото от кръста нагоре три кръга по посока, обратна на часовниковата стрелка, и три кръга по посока на часовниковата стрелка.

18. Упражнение за горната част на симпатичната нервна система

И. П.: тялото е изправено, ръцете прибрани, краката леко разкрачени.

Ход на движенията:

- ръцете, с длани надолу, се изнасят встрани до хоризонтално положение, обръщат се с длани нагоре, като едновременно се вдишва дълбоко;

- свиване на ръцете в лактите и докосване на раменете с пръстите, като едновременно се издишва;

- връщат се ръцете встрани до хоризонтално положение с длани нагоре, обръщат се дланите надолу и заедно с това се вдишва, ръцете се прибират към тялото и се издишва.

Упражнението се повтаря 3 пъти.

19. Упражнение за равновесие и уякчаване на нервната система

И. П.: тялото е изправено, ръцете и краката прибрани.

Ход на движенията:

- десният крак опънат се вдига напред до хоризонтално положение, като едновременно дясната ръка описва кръгообразно движение назад, нагоре, напред и докосва с пръстите си пръстите на десния крак;

- изнасяне на същия крак назад, като се свива в коляното със стъпалото нагоре и едновременно се прави кръгов замах нагоре и назад с дясната ръка; докосване на петата с пръстите на ръката.

Горните движения се правят 3 пъти.

Същото се повтаря 3 пъти с левия крак.

20. Упражнение за усилване на кръвообръщението на главния мозък

И. П.: тялото е изправено, краката прибрани, ръцете са изнесени хоризонтално наляво с длани, обърнати надолу, главата е обърната надясно.

Ход на движенията:

- ръцете със замах се придвижват надясно, като описват хоризонтален полукръг, а главата се движи в обратна посока;

- ръцете със замах се придвижват наляво, а главата в обратна посока.

Тези движения се изпълняват 6 пъти надясно и 6 пъти наляво.

Учителят обяснява, че това е най-хубавото упражнение.

21. Упражнение за малкия мозък

И. П.: тялото е изправено, краката и ръцете прибрани.

Ход на движенията:

- ръцете с длани надолу се движат напред и нагоре, като се поема въздух;

- сваляне на ръцете с длани надолу, като бавно се кляка на цяло стъпало; издишва се; ръцете описват кръгообразни движения назад додолу, наподобяващи загребване;

- изправяне на тялото и загребвайки, вдигане на ръцете с длани нагоре, продължаване кръгообразното движение на ръцете отдолу – напред и нагоре.

При въртене на ръцете да се получават хубави кръгове.

При клякането и изправянето тялото от кръста нагоре се държи изправено.

Упражнението се повтаря 3 пъти.

22. Формула

„Ние сме в хармония с живата природа, нека Божието благословение да протече през нас."

При изказване на формулата ръцете се вдигат встрани нагоре, като пръстите леко се докосват над главата, после се свалят, като правят паси през главата, раменете и гърдите до изходното положение.

Приятелите на Крум Въжаров

Крум Въжаров общуваше с всички хора от Братството. Някои му бяха по-близки и той дружеше главно с тях. Една малка част от неговите приятели са споменати тук.

Борис Николов и Мария Тодорова

Борис Николов и Мария Тодорова

Макар че между Крум и Борис има около 8–9 години разлика, Крум уважаваше Борис Николов като напреднал ученик на Учителя, който по-рано от него е тръгнал в този път. С голямо уважение и любов говореше и за Боян Боев, Георги Радев, Сава Калименов, Петър Пампоров, Мария Тодорова, Елена Андреева и много други. Крум винаги е проявявал голям респект към всички по-възрастни ученици на Учителя. Кога-

то са идвали чужденци, а това е било много пъти, някой от нас ги посрещаше на летището и веднага първата среща беше у Борис Николов, в „малкия дом“, както той с любов го наричаше. Там имаше изключително духовна атмосфера, създадена от Борис Николов и Мария Тодорова, а също така и от многократните посещения на Учителя в този дом. Още с влизането в градината се усещаше, като че ли влизаш в друг свят. Борис Николов ни посрещаше с думите: „Словото на живота пазим.“

На 27 декември – деня на заминаването на Учителя – Мария Тодорова канеше Крум с малка група младежи. Молехме се, пеехме и Мария Тодорова свиреше на пианото. Тя и Станка Христова Янчева приготвяха много вкусна вечеря. За Учителя оставяха един празен стол на най-централното място и сервираха за него от всички блюда. Накрая, след завършване на вечерята, Мария Тодорова с голяма любов и благословение раздаваше на всеки от присъстващите храна от блюдата на Учителя.

Тук ще кажа и нещо за Станка Христова Янчева. Тя отишла при Учителя и казала, че много иска да работи за Словото, но няма образование за това. Тогава Учителят й казал: „Иди при Марийка и Борис.“ Станка беше като истински ангел. Тя безкористно помагаше в домашната работа и в поддържането на градината. Когато я посещавах, ми казваше с радост: „Аз правя всичко, каквото мога, в тази къща, за да отменя брат Борис и сестра Мария. Брат Борис да може да работи със Словото*, да се дешифрира, запази и предаде, а сестра Мария да работи с музиката на Учителя. Така и аз работя за Словото.“ Мъдростта на тази жена от народа винаги ме е поразявала, защото тя беше намерила своето място в живота на Цялото и макар с една невзрачна наглед работа, изцяло се беше отдала на Словото и учението на Учителя. Дълбоко в душата си Станка знаеше, че: *„За да бъдем свободни, трябва да благодарим за всичко, което ни се случва – добро, лошо, и това е Христос да живее в нас. Тогава всички длъжности за нас са еднакво важни. Не ще*

*Преди да си замине, Учителят е казал на стенографката Савка Керемедчиева да предаде всички свои стенограми на Борис Николов, и тя ги е предала. Борис Николов е дешифрирал много от стенограмите на беседите. Учителят оставил тетрадка с музикалните творби на Мария Тодорова и тя подготвя за печат книгата „Песни от Учителя“.

Словото на Учителя най-напред е записвано от Петко Гумнеров, частично от Димитър Голов и за кратко време от Тодор Гълъбов. За записване Словото на Учителя съществен принос имат трите стенографки – Паша Теодорова, Савка Керемедчиева и Елена Андреева. Боян Боев записвал главно разговорите с Учителя. Той и Борис Николов са дешифрирали и беседи от Учителя. Съхранението на Словото след 9 септември 1944 г. било изключително трудно, затова малка група от учениците участвали в организацията на този процес в пълна тайна. Макар и косвено, всеки от тях дал своята безкористна дан, за да може ние сега да четем Словото на Учителя.

ни се отдаде по-голяма длъжност, ако не сме изпълнявали по-малката добре. "[135]

За мен Борис Николов беше духовен колос. Особено много са ме впечатлявали неговите думи: „Едно човечество, едно отечество, един закон."

Веднъж бях на обяд в „малкия дом" и брат Борис ми каза, че обходата е важно нещо, че Учителят много държал на това.

Любимата приказка на Борис Николов беше за „гърбавия роб". Много накратко ще я разкажа за тези, които не са я чели.

В един град нямало дъжд много дълго време. Свещениците правили молитви, народът също, но нито капка дъжд не падал. Веднъж в храма влязъл един малък, гърбав човек, огледал се и като не видял никого в храма, послал килимчето си, коленичил и казал: „Господи, в името на нашето приятелство, моля те, изпрати дъжд." Станал и си тръгнал. Веднага завалял силен дъжд. Първосвещеникът, който бил в храма, чул молитвата на гърбавия човек и веднага изтичал навън и го последвал. Мислел си: „Как ние, първосвещениците, не можахме да измолим дъжд, а Бог чу гласа на този невзрачен човек?" Гърбавият влязъл в задния двор на един търговец на роби. Първосвещеникът почукал на главната врата. Търговецът се зарадвал на честа да го посети първосвещеникът, който му казал, че иска да купи един роб от него. Търговецът му показал робите и накрая първосвещеникът попитал: „Всички ли роби минаха?" Търговецът отговорил: „Е, има още един гърбав, който се грижи за конете, но той не е като за пред хора." „Доведи го" – казал първосвещеникът. Дошъл гърбавият роб, и тогава първосвещеникът казал: „Този роб искам да купя." Тръгва си първосвещеникът с гърбавия роб надолу и минавайки край храма, робът помолил: „Господарю, мога ли да се помоля в храма?" „Да, разбира се" – отговорил първосвещеникът. Тогава той влязъл в храма, послал килимчето, коленичил и казал: „Господи, човешко ухо научи за нашето приятелство, моля те, вземи душата ми." И умря гърбавият роб.

За учениците на Учителя живата връзка с него беше свещена. Те я пазеха като светиня и никога не я демонстрираха, бяха така скромни, както гърбавият роб бе, и само с тази прекрасна приказка Борис Николов леко ни намекваше за това, напомняйки ни за дъха на теменужките, скрити в гората.

Когато дойде демокрацията на 10 ноември 1989 г., Братството се оживи. Всички се радвахме, че сме свободни и ще може да разпространяваме идеите на Учителя, ще разгърнем Братския живот. Но още в началото възникнаха много драстични проблеми. Непрекъснато се съветвахме с Крум Въжаров, Борис Николов, Весела Несторова и много други ученици на Учителя какво да правим и как да го правим при новите условия. Много сили бушуваха, много виждания и мнения имаше. Един ден отидох при Борис Николов с намерение да го попитам какво да правим, как да продължим и бях готова да направим всичко, каквото той ни кажеше. Като ме видя, Борис Николов се усмихна, посрещна ме, както винаги много разположено, покани ме да седна и без да съм го питала абсолютно нищо, ми каза: „Мария, Братството не е организация. Братството е духовна школа. В Братството няма място за изява на личности." Това беше най-точната, кондензирана формула за обстановката, в която се намирахме. Аз се просълзих. Почувствах дълбоко в себе си отново живата връзка на ученика с Учителя. Разбрах, че пътят ще бъде труден, но ние трябва да го отстояваме, така както те го отстояваха с живота си.

Весела Несторова

Весела Несторова и Крум Въжаров работеха заедно за разпространяване учението на Учителя в чужбина. Весела беше изключително чаровна жена. Тя пееше песните на Учителя с голямо проникновение и любов. Когато я слушахме, се пренасяхме в един по-висш свят – света на ангелите. Тя имаше и много собствени музикални творби. Вдъхновена от Учителя, Весела дава текста на Слънчевите лъчи, написва и текст на английски език за цялата Паневритмия. Много от чужденците го харесват и пеят.

Весела следва в САЩ и като се завръща в България, става учителка по английски език в Ловеч, а по-късно в Американския колеж в София. Тя владееше английски и френски и говореше руски.

Весела превежда на английски много беседи от Учителя, написва на ангийски: „Третият завет", в който прекрасно е представено учението на Учителя. Весела пътувала няколко пъти до Грузия, Норвегия, САЩ, Англия и други страни, където работи с душа и сърце за делото на Учителя.

Веднъж Весела Несторова ми каза: „Учителят вложи нещо в нас, частица от своята аура, и ние носим това със себе си."

Весела Несторова и Крум Въжаров на Рила с по-млади приятели, между които Минка Петрова, Петя Иванова, Воскреса Капнилова, Антония Бобекова и Павлина Даскалова

Когато Крум си замина от този свят, Весела беше в Грузия. Като се върна, веднага ми се обади да я посетя. Беше много тъжна и ми разказа, че Крум й се явил насън в бели дрехи, за да се сбогува с нея. По същия начин той се яви и на мен в момента, в който си е заминал. В пълно съзнание в последния си земен миг Крум Въжаров имаше силата да прояви своята изключителна любов и разбиране към приятелите си.

Весела Несторова беше предан и всеотдаен ученик на Учителя. От нея сме научили много, главно в областта на музиката и Паневритмията. За Весела може да се пише много повече и който иска да се запознае с нейната светла личност, е добре да прочете книгата й „Път към светлината" (Весела Несторова, 1993 г.) Там са описани спомените й с Учителя. Весела водела записки от разговорите си с Учителя и те са прекрасен автентичен източник. Когато ги четеш, се докосваш до висшите вибрации на музиката и Словото.

Лалка Кръстева

Във връзка с неиздаваното Слово на Учителя Борис Николов, Елена Андреева и Крум Въжаров работеха с Лалка Кръстева. Поради забраната след 9 септември 1944 г. се наложило оригиналите да се пазят на скрити места, където не е имало много добри условия за съхранението им. Наличните машинописни копия на беседите се четели много трудно и се налагало да се преписват наново, за да се запазят за бъдещите поколения. Лалка се заема с тази трудна задача. Сутрин рано тя ставаше в 3 ч., слагаше една възглавница под пишещата машина, за да не се чува шумът, и преписваше неиздаваните беседи. Тя написва над 10 000 страници от неиздаденото Слово на Учителя – абсолютно безкористно, от любов към Учителя и делото му. Лалка изцяло беше посветила живота си на това – денонощно работеше, контактуваше с много малко хора. За да отвори вратата, трябваше да звъниш със специален договорен сигнал. Питала съм Лалка: „Когато препишеш беседите, сверяваш ли ги с оригинала?“ Тя ми отговори: „За съжаление не съм имала физическата възможност за това.“ Лалка беше художник и за да може да се свърши тази огромна работа, даваше голяма част от парите си някои беседи да бъдат преписани от професионални машинописци срещу заплащане и в пълна тайна, разбира се. Тъй като много хора от Братството искали да четат и неиздаваното Слово, Елена Андреева и Лалка решават да издават „Мисли за всеки ден“ от неиздаваното Слово. Години наред Лалка усърдно, с дълбоко разбиране на Словото ги подготвяше и раздаваше на приятелите.

През ноември 1997 г. получих писмо от Питър Шерър, в което ми съобщаваше, че Учителят Петър Дънов му се явил и продиктувал едно писмо за Лалка Кръстева. Молеше ме да й го предам. Питър не познаваше Лалка Кръстева, никога не беше я виждал, а само знаеше за нея от някои други англичани, които аз бях водила при нея. Питър не беше в течение на нашия братски живот. Веднага посетих Лалка и й преведох писмото. Като чу текста на писмото, тя се разплака от радост, че Учителят мисли за нея, после се успокои и ми каза: „Питагор е плащал да плюят учениците му, а нас без пари ни плюят.“ Помоли ме да напиша превода на български и да й го занеса.

На другия ден тя се обади по телефона и ми каза: „Мария, това писмо да ми е за надгробно.“ Стана ми много мъчно, но трябваше да

изпълня молбата й. След около седмица бях готова с писмения превод и го занесох на Лалка. Заварих я болна, на легло, с тежка инфекция на ръката. Близките й я завели в „Пирогов“ и след около една-две седмици тя си замина.Не успя да предаде книгите на един по-млад човек, така както бе написано в това писмо.

Писмо до Лалка от Питър Шерър

30 октомври 1997 г.

Към Лалка Учителят изпраща голяма Любов и наистина той чака да посрещне Лалка в небесния свят, когато времето дойде.

Ще има време, когато присъствието на Учителя ще бъде почти реално в апартамента на Лалка; и има известно време. Ако Лалка бъде много спокойна и погледне малко нагоре, тя ще може да види Учителя, стоящ до нея. Той носи със себе си плътно плетен топъл шал, вероятно направен от вълна, и поставя този шал на нейните рамене с благословение за нейната душа – да бъде в мир.

Учителят моли Лалка всяка вечер, когато тя отива да спи, да оставя една отворена книга върху масата, книга с учението на Учителя, така че той да може да намери един по-добър канал, чрез който да предаде своята Любов и учение на Лалка. Той, изглежда, иска да каже, че когато времето дойде, Лалка би могла да остави своите книги от неговото учение на един млад човек; вероятно тя вече познава този млад човек. Когато тя отиде да се срещне с Учителя, повече няма да се нуждае от неговото писмено Слово.

Учителят иска да каже, че Лалка ще има винаги това, от което се нуждае, и че той винаги ще се грижи за нея. Той има едно специално място в своето сърце за всички ранни ученици и последователи.

Учителят, изглежда, казва, че в сърцевината на неговото учение има нещо, което не е разбрано по времето, когато то е дадено, но този светещ скъпоценен камък е там и чака да бъде открит и ще бъде даден на тези, които го търсят.

Има пасажи в неговото писмено Слово, в които думите са като песни (песнопение) или мантри. Думите формират един музикален образец и чрез многократното им произнасяне осигуряват един по-нататъшен мост на разбиране и той ще бъде даден на този, който го търси.

„Никога не забравяйте защо ние ходим на Рила и Мусала, никога не забравяйте защо отидохме първо на Рила." Като че ли той иска да каже да внесем Рила и Мусала в ежедневния си живот, а не само в краткия период през месец август.

Далеч по-добре е за всеки да живее и обича живота на Учителя, отколкото да прави поклонение на Рила веднъж в годината. Той не изисква да бъде построена черква на Рила. Той чака своето българско Братство да въплъти учението на Учителя.

Следват благословения на български език, които аз не мога да напиша. Това е благословение, което често се дава от Учителя на неговите обични хора. Вероятно той движи ръката си по един специален начин.

С любов,
от Питър

A Letter to Lalka
From Peter Shearer
30th October 1997

To Lalka from the Master there is great Love and indeed he is waiting to welcome Lalka to the heavenly world when the time comes.

There will be times when the presence of the Master will be almost real in Lalka's apartment and there are some times if Lalka would be very quiet and look up she may see the Master standing beside her. He carries with him a closely woven warm shawl perhaps made of wool and he places this shawl around her shoulders with a blessing that her soul may be in peace.

The Master asks Lalka that every night when she goes to bed that she would leave a book open upon a table, a book of the teachings of the Master, so that he can find a better channel to convey his Love and teachings to Lalka.

He seems to say that when the time comes if Lalka would leave her books of his teachings to a young person; perhaps she already knows the young person. When she goes to meet the Master she will have no further use for the written word.

The Master would like to say that Lalka will always have what she needs and that he will always look after her. He has a special place in his heart for all his early disciples and followers.

The Master seems to say that there are at the core of his teachings those which were not understood at the time when they were given but that this shining jewel is there waiting to be discovered and will be given to those who would seek for it. That there are passages in his writings in which the words make into a song/chant/mantra. The words form a musical pattern and by saying them over, these words provide a further bridge of understanding to be given to the one who seeks.

Never forget why we went to Rila and Moussala, never forget why we went to Rila in the first place' as if he wanted to say to bring Rila and Moussala into daily lives and not just for the brief period in the month of August.

It far far better that one lives and loves the life of the Master rather than just to make a pilgrimage to Rila once a year. He does not require that a church be built at Rila. He must wait for his Bulgarian brotherhood to become the teachings of the Master.

There follows a Blessing in Bulgarian which I am unable to write down. It is a blessing which was often given by the Master to his Loved ones. Perhaps he moved his hand in a special way.

With Love from Peter.

Peter

Факсимиле на писмото на Питър Шерър до Лалка Кръстева

Един от най-близките приятели на Крум беше Светослав Славянски. Той и Крум са участвали активно в организирането на рилските лагери. Славчо Славянски беше изключително ерудиран човек. Той създава литопечата в България. По-късно основава издателство „Славянски“ и става издател на световноизвестната библиотека „Безсмъртни мисли“. Също така печата и Словото на Учителя.

Спомням си, че Крум веднаж ни заведе в Смолян при неговия приятел Петър Пампоров. Всички бяхме много впечатлени от интелектуалните му способности и високо духовно ниво.

Крум, Тената (Стефан Дойнов) и Митко Костов са правели големи преходи в планините и са карали ски. До края на живота си те останаха най-искрени приятели.

Крум Въжаров и Митко Костов на ски

С Крум, Галето (Галилей Величков), Петър Филипов, Дина Станчева, Марийка Марашлиева и много други по-млади приятели излизахме в ранна пролет да посрещаме изгрева на слънцето над с. Симеоново. Молитвите бяха много силни и вдъхновени. Усещаше се присъствието на Учителя. Окрилени, изпълнени с мир и радост, отивахме на работа в града, всеки според професията си. Носехме топлината, любовта в сърцата си и светлината в умовете си – и това беше най-прекрасното преживяване за целия ден. Тогава разбрах, че за да се запали свещеният огън у теб, трябва да има поне един, който е носител на този огън, който е запалена свещ, от която и ти да запалиш своята.

Учениците на Учителя и след заминаването му продължиха традицията, братския живот, макар и при трудни условия. Събирахме се на малки групи по домовете. Милеехме един за друг, обичахме се, помагахме си. При събиранията на по-младите присъстваха и по-възрастните ученици, от които ние учехме Живото Слово. Особено вълнуващи бяха срещите ни с писателя Георги Томалевски, ученик на Учителя от 1922 г. С голямо вдъхновение, живо и образно той ни въвеждаше в един свят на хармония и мир – свят, в който душите общуват; свят, в който добродетелите царуват.

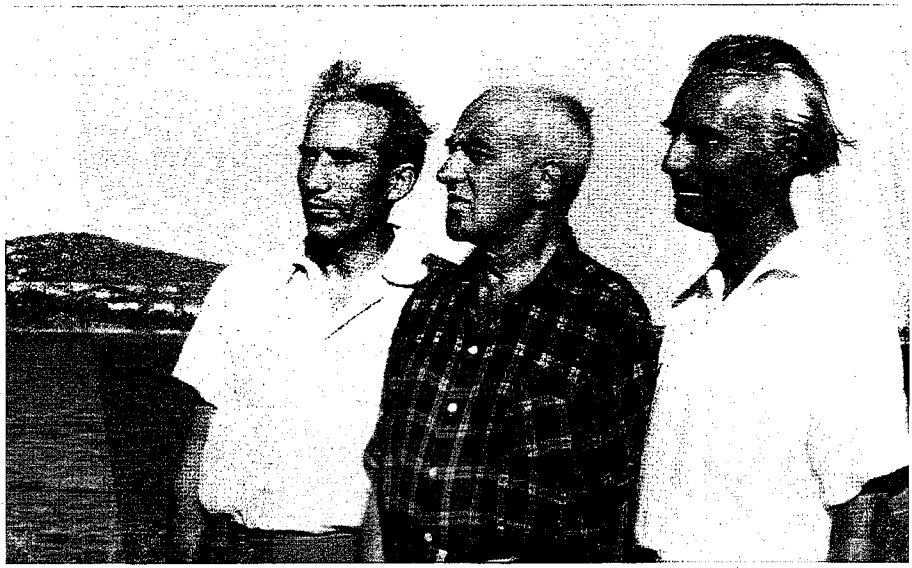

Крум Въжаров, Георги Томалевски и Георги Йорданов на Витоша

Незабравими ще останат за нас събиранията у Йорданка Жекова, която винаги ни канеше след житния режим заедно да отпостим с ангелската супа. Идваха много приятели, молехме се, пеехме и сестра Йорданка ни поднасяше супата, направена с много любов. Тя е готвела на Учителя и ни разказваше спомени за това.

Тук ще споделя една моя опитност с Йорданка Жекова. Веднъж, когато си тръгвах от тях след житния режим, сестра Йорданка на вратата ми каза: „Дръж си изпита." Аз отговорих, че вече съм завършила университета и нямам повече изпити. Но тя настойчиво повтори: „Дръж си изпита и да казваш всеки ден Добрата молитва, 91 псалм и молитвата на Данаил." Когато на другия ден отидох на работа, ми казаха, че е обявен

конкурс по моята специалност и срокът изтича след 10 дни. Аз веднага подадох документи и започнах усилено да се готвя, защото материята беше огромна. По няколко пъти на ден казвах молитвите, които Йорданка Жекова ми препоръча, благодарях непрестанно на Бога и на Учителя. Спечелих конкурса и това ми даде голяма възможност да имам добра работа с повече свободно време и два месеца отпуск през лятото, за да мога по-пълноценно да участвам в братския живот на Рила.

Всички тези мои скромни опитности с учениците на Учителя ми говореха за живата връзка, която те бяха изградили с Учителя. И макар че аз се занимавам с точна наука, фактите еднозначно ми потвърждаваха това.

Родена съм след заминаването на Учителя. Не съм имала прекрасната възможност физически да го видя и да бъда до него. Но съм благодарна, че чрез неговите ученици на живо се докоснах, усетих, почувствах и преживях много незабравими мигове. Чрез тях познах Учителя, защото това, което той беше вложил и изградил в тези скромни, тихи и добри хора, се излъчваше от цялото им същество.

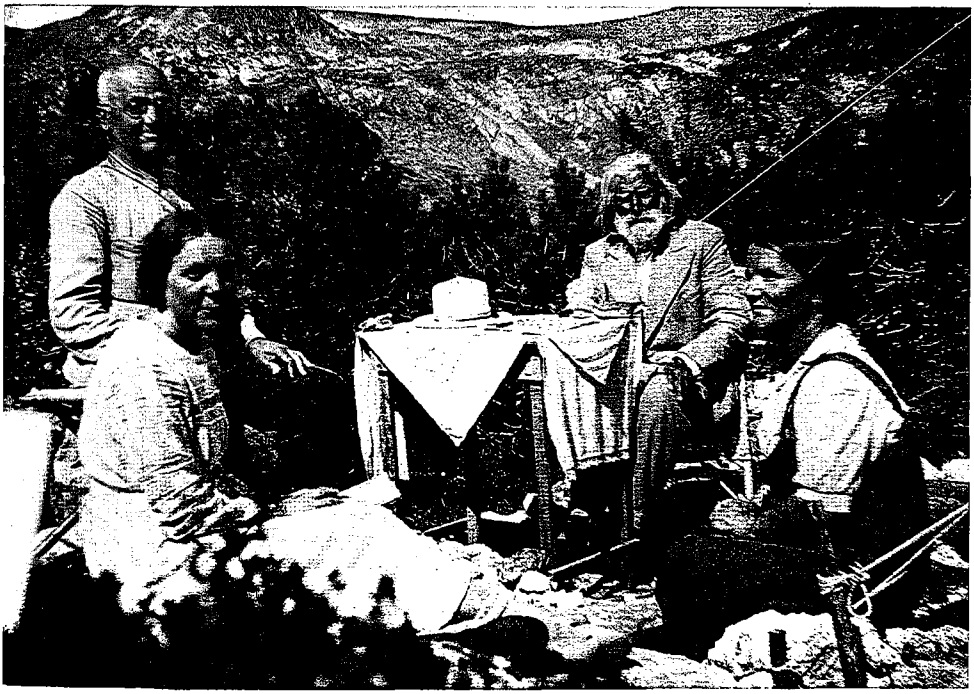

Учителят с Йорданка Жекова, Савка Керемедчиева и д-р Иван Жеков на Рила

Последни дни

През зимата на 1990–1991 г. Крум не беше добре. Той обичаше чистия въздух и му беше трудно да живее в София. Успях да издействам да бъде настанен в един санаториум в Банкя. Много приятели го посещавахме всеки ден и му помагахме. Никога не го оставяхме сам. Един ден той ми каза: „Изведи ме оттук." Искаше да го преместим в Симеоново. Там в една къща беше нает етаж от наши приятели. Подредихме стая за него и го преместихме. Състоянието му се влошаваше. Имахме дежурства през деня и нощта. Това беше 1991 г., когато нямаше храна, но ние правехме всичко възможно за него, за да е добре. Грижите за Крум Въжаров, както и за всички ученици на Учителя, бяха на доброволни начала, абсолютно безкористни. Според препоръките на Учителя всеки искаше да направи нещо добро.

Последната снимка на Крум Въжаров след Паневритмия на Изгрева, 1990 г., направена от Agnes Lorthioir. Тя казва за Крум: „Аз няма да забравя неговия светъл лик и голямата му благост и любезност ."

Макар и в немного добро здравословно състояние, Крум всеки ден питаше какво става с Братството. Като социолог и психолог за него беше ясно, че Братството сега е в една нова обстановка на демокрация и е необходимо методите на работа да се съобразят с това. Намирахме се в момент на преход, който изискваше основно познаване на принципите, изложени в учението на Учителя. Беше много радостно, че разпространението вече е свободно и то трябва да бъде направено предимно от хора, които познават тези принципи и живеят според тях.

Една събота, след като го изкъпахме, Крум ме погледна и каза: „Всички светове обиколих и не ме приемат, още не е дошло времето." Аз се зарадвах и започнах много да се моля, може би пък да се оправи. Отворих една беседа и там пишеше: „Как искате да ви приемат в повисшите светове, вие трябва да сте абсолютно чисти. А как ще се пречистите? Чрез страдание." (Цитатът е предаден по смисъл).

Крум беше изключително чист човек, той владееше изкуството да превръща негативното в положително, да се трансформира и да превръща страданията в радост. И в последните дни му бяха дадени още малко страдания на физическото тяло, за да може да изнесе товара на другите и да замине за Божествения свят.

Един ден в службата ми дойде Любомир Стефов и ми каза, че Крум е много зле. Аз оставих всичко и с Любчо тръгнахме веднага за Симеоново. Извикахме Бърза помощ. Дойдоха лекар и медицинска сестра. Лекарят попита за състоянието му. Показах му подробния медицински дневник, който водехме – за кръвно налягане, пулс, диуреза и т.н., и лекарствата, които вземаше. Бяхме около 6–7 човека – Любомир Стефов, Елена Кадиева-Маринова, проф. Марин Маринов, аз и няколко по-млади приятели. Ние всички трептяхме какво ще каже лекарят, а той запита: „Кой е най-близкият на този човек?" Всички мълчахме, тогава той повтори: „Кой е най-близкият – син, дъщеря, роднина?" Ние отговорихме, че не сме му роднини, а приятели, тогава лекарят с учудване каза: „Кой е този човек, за когото се грижат така добре толкова хора и никой не му е роднина?" Елена Кадиева-Маринова отговори: „Той е ученик на Учителя Петър Дънов" и посочи портрета на Учителя над леглото на Крум. Лекарят беше трогнат до сълзи, а медицинската сестра се разплака и каза: „Какви хора сте вие! Колко сте щастливи, че така се обичате и грижите един за друг. Ние в нашата практика сме видели стотици хора на смъртния одър, изоставени от синове, дъщери и близки роднини, без грижа и лю-

бов, а вие без роднински връзки съвършено се грижите за този човек. Какво е това учение, което ви е научило така да живеете?“ Лекарят се обърна към мен и каза: „Въпрос на дни е.“ И препоръча лекарства, но тъй като беше много развълнуван, забрави да даде рецепта. По това време тези лекарства не можеха да се купят без рецепта. Другите приятели останаха още при Крум, а Емил Стефанов, певецът, остана да се грижи за Крум през нощта. Аз хукнах да търся лекарствата, защото можех да уредя въпроса с рецептата. Сутринта рано около 6 часа на 2 март 1991 г. бях при Крум с лекарствата, но той си беше заминал около 5 часа и 15 минути сутринта. Малко след мен дойде Георги Йорданов за последно сбогом. Как е научил за заминаването на Крум и как беше намерил тази къща, не зная. Той също беше ученик на Учителя и много обичаше Крум.

След като си замина Крум, веднага отидох при Лалка Кръстева, за да ми даде точни указания според Учителя за ритуала на заминаването. Лалка ми каза следното:

- Да се погребе там, където си е заминал, да не се бута.
- Поне 24 часа да не се погребва.
- Да се погребе следобед, след около 15,30 ч.
- Да се посадят на гроба след 40 дни житни зрънца, здравец и карамфил.
- Да се погребе в нов гроб.
- Да не се пресича гробът.
- Да не се пее.
- До 40-ия ден да се казват псалмите и молитвите за заминали, дадени от Учителя.
- След 40-ия ден дрехите да се изгорят или раздадат.

Изпълнихме този ритуал и се сбогувахме с нашия обичен брат Крум. Благодарихме на Бога и на Учителя, че той беше сред нас и ни дари с голямо духовно богатство.

По-късно, когато малко се успокоих след заминаването на Крум, осъзнах, че от момента, в който започнах съзнателно духовна работа с Крум Въжаров, до момента на неговото заминаване бяха изминали 22 години. Това точно съвпада с времето на духовната школа на Учителя, която е продължила също 22 години.

Съобщих на всички приятели в чужбина за заминаването на Крум Въжаров. Тук са публикувани малка част от писмата, които получих.

Писмо от Алисон Браун

21 март 1991 г.

Най-скъпа Мария,

Аз искам да ти кажа, че това беше едно уникално въздействие на Крум, който ме вдъхнови да започна работа и изследване с Паневритмията тук, в Шотландия: неговата предопределеност, много силна чистота на ума, душата и тялото. Аз НИКОГА няма да забравя Мусаленския лагер и значението на Крум за обединението ни в една обща цел.

Неговият ум беше действително „така чист и светъл като слънцето" и той знае, че има моята безкрайна и вечна любов и уважение, където и да се намира и пребивава сега.

Скъпа Мария – това писмо е в чест на Брат Крум и тук аз бих искала да кажа повече.

Аз ти изпращам много любов,
от Алисон

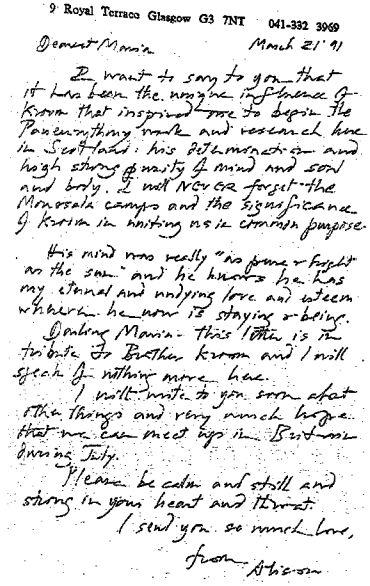

9 Royal Terrace Glasgow G3 7NT 041-332 3969

Dearest Maria March 21 '91

I want to say to you that it has been the unique influence of Kroom that inspired me to begin the Panevrythmy work and research here in Scotland: his determination and high strong purity of mind and soul and body. I will NEVER forget the Monosala camps and the significance of Kroom in uniting us in common purpose.

His mind was really "as pure & bright as the sun" and he knows he has my eternal and undying love and esteem wherever he now is staying & being.

Darling Maria - this letter is in tribute to Brother Kroom and I will speak of nothing more here.

I will write to you soon about other things and very much hope that we can meet up in Britain during July.

Please be calm and still and strong in your heart and throat.

I send you so much love,

from Alison

Писмо от Алисон Браун за Крум Въжаров, 21 март 1991 г. Факсимиле

21 март 1991 г.

За скъпата Мария,

В памет на прекрасните времена, прекарани заедно в подножието на Мусала, в присъствието на Нашия Обичен Крум, Незабравимия, който изкова мостове между Изтока и Запада, Севера и Юга!

С цялата моя любов,
от Алисон

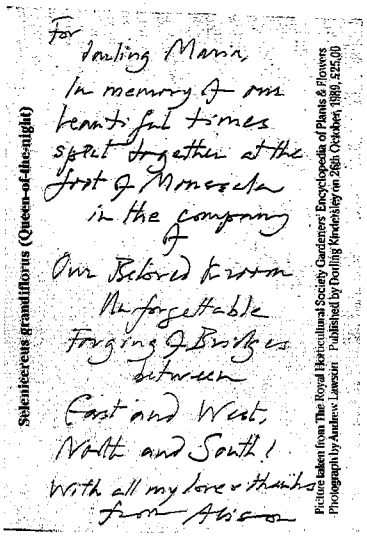

Selenicereus grandiflorus (Queen-of-the-night)

For Darling Maria,
In memory of our beautiful times spent together at the foot of Monosala in the company of Our Beloved Kroom
Unforgettable Forging of Bridges between East and West, North and South!
With all my love & thanks
from Alison

Picture taken from The Royal Horticultural Society Gardeners' Encyclopedia of Plants & Flowers
Photograph by Andrew Lawson Published by Dorling Kindersley on 26th October, 1989, £25.00

Картичка от Алисон за Крум, 21 март 1991 г. Факсимиле

Писмо от Красимира Николова

Стокхолм, 23 февруари 1992 г.

Любезна Мария,

Ето, става вече година, откакто получих Вашето писмо с вестта за заминаването на Крум Въжаров. Вестта дойде при мен като тежък удар. Докато бях в София, брат Крум беше за мен единствената, ала толкова по-здрава и надеждна връзка със светлата, разумна и градивна част на света. Няма да крия, че аз бях трудна ученичка – захванатa в хомота на трудно и объркано ежедневие, задължения, противоречия между високи пориви в изкуство и духовен живот и тягостни усилия за прехрана и оцеляване в буквалното значение на думата. И през най-тежките дни на съществуването ми имаше едно любезно, настойчиво и безкрайно благородно същество, което не изгуби обичта, толерантността и търпението си да ме тегли нагоре и напред по светлите пътеки на духовния живот. Мисля, че той е допускал, че пътуването ми за Швеция през 1988 г. ще бъде само в една посока и заради това беше толкова настойчив в братската си напътствена подкрепа. Но какво Крум е мислел и предвиждал, това са само мои догадки сега, след като вече близо година все още не мога да свикна с мисълта, че той не е тук между нас! Имаше нещо изключително устойчиво в него, той внушаваше някакво необикновено усещане за трайност и дългопродължителност на Доброто, Любовта и Истината, умееше да подкрепя Надеждата и Вярата. Идвайки тук, изпитах големи трудности в подреждането на битието, което изведнъж прекъсна старите връзки и опори и трябваше да създаде нови. Ала през всичките дни на трудности и неизвестност светеше една звезда на Надеждата и Любовта и тази звезда акумулираше енергия от чутото и запомненото от Крум Въжаров. Аз бях немарлива с кореспонденцията и се почувствах справедливо наказана, когато разбрах, че моето закъсняващо писмо, отправено за рождения ден на Крум Въжаров, е пристигнало едва след като той си е заминал. Ударът беше тежък. И до днес не мога да повярвам, че Крум не е между нас. Многократно си казвам, че той Е между нас, че си е отишла само една трансформираща се част от неговото същество, а другото, важното, трайното остава. В този смисъл, любезна Мария, имам чувството, че Ви познавам като близък човек. Сил-

но ми липсват контакти с хора от Братството. Получих първите два броя на „Житно зърно“, зарадвах се на познати имена, прочетох отново мисли, които съграждат и възкресяват най-добрите сили в човека. И все пак... всичко е някак далеч като реалност в ежедневието. Само Крум Въжаров можеше по неподражаем начин да свързва делника с високите пориви на духа. Тежко е без водач като брат Крум. Как се справяте вие, „младите“, както ви наричаше той? Ако успея да дойда в София през август-септември, дали ще се срещнем? Мога ли с нещо да бъда полезна оттук? Ако мога да сторя нещо полезно, ще бъда щастлива с това.

С поздрави и сърдечни благопожелания,

Красимира

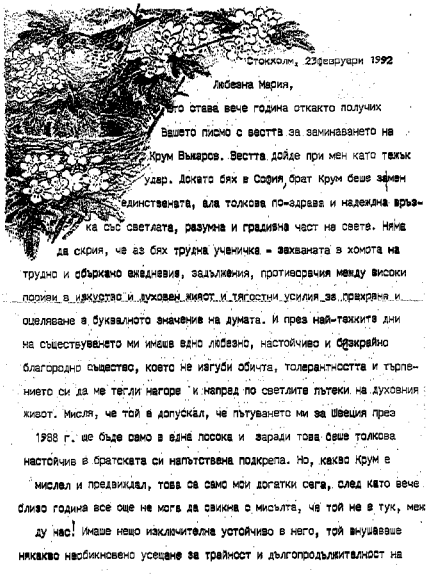

Стокхолм, 23февруари 1992

Любезна Мария,

Вашето писмо с вестта за заминаването на Крум Въжаров. Вестта дойде при мен като тежък удар. Докато бях в София, брат Крум беше замен единствената, ала толкова по-здрава и надеждна връзка със светлата, разумна и градивна част на света. Няма да скрия, че аз бях трудна ученичка - захватата в хомота на трудно и объркано ежедневие, задължения, противоречия между високи пориви в изкуството и духовен живот и тягостни усилия за прехраняване и оцеляване в буквалното значение на думата. И през най-тежките дни на съществуването ми имаше едно любезно, настойчиво и обаяващо благородно същество, което не изгуби обич-та, толерантността и търпението си да ме тегли нагоре и напред по светлите пътеки на духовния живот. Мисля, че той в допускал, че пътуването ми за Швеция през 1988 г. ще бъде само в една посока и заради това беше толкова настойчив в братската си напътствена подкрепа. Но, какво Крум е мислел и предвиждал, това са само мои догатки сега, след като вече близо година все още не мога да свикна с мисълта, че той не е тук, между нас! Имаше нещо изключително устойчиво в него, той внушаваше никакво необикновено усещане за трайност и дългопродължителност на Доброто, Любовта и Истината умееше да подкрепя Надеждата и Вярата. Идвайки тук, изпитах големи трудности в подреждането на битието, което наведнъж прекъсна старите връзки и опори и трябваше да създаде нови. Ала през всичките дни на трудности и неизвестност светеше една звезда: не Надеждата и Любовта и тази звезда - акумулираше енергия от чутото и запомненото от Крум Въжаров. Аз бях немерлива в кореспонденцията и се почувствувах справедливо наказана, когато разбрах, че моето закъсняващо писмо, отправено за рождения ден на Крум Въжаров с пристигнало едва след като той си е заминал. Ударът беше тежък. И до днес не мога да повярвам, че Крум не е между нас. Многократно си казвам, че той Е между нас, че си е отишла само една трансформираща се част от неговото същество, а другото, важното, трайното остава. В този смисъл, любезна Мария, имам чувството, че Ви познавам като близък човек. Силно ми липсват контакти с хора от Братството. Получих първите два броя на "Житно зърно" , зарадвах се на познати имена , прочетох отново мисли, които съграждат и възкресяват най-добрите сили в човека. И все пак... всичко е някак далеч,като реалност в ежедневието. Само Крум Въжаров можеше по неподражаем начин да свързва делника с високите пориви на духа. Тежко е без водач като брат Крум. Как се справяте вие, "младите"като ви наричаше той? Ако успея да дойда в София през август - септември дали ще се срещнем? Мога ли с нещо да бъда полезна оттук? Ако мога да сторя нещо полезно, ще бъда щастлива с това. С поздрави и сърдечни благопожелания, Красимира

Писмо от Красимира Николова за Крум Въжаров. Факсимиле

Писмо от Марина Смирнова

Ленинград, 12 март 1991 г.

Мила и скъпа моя Мария! Здравей!

Едва на третия ден след получаването на телеграмата можах да седна и да ти пиша. Потресението ми от тази вест още не е минало, но вече

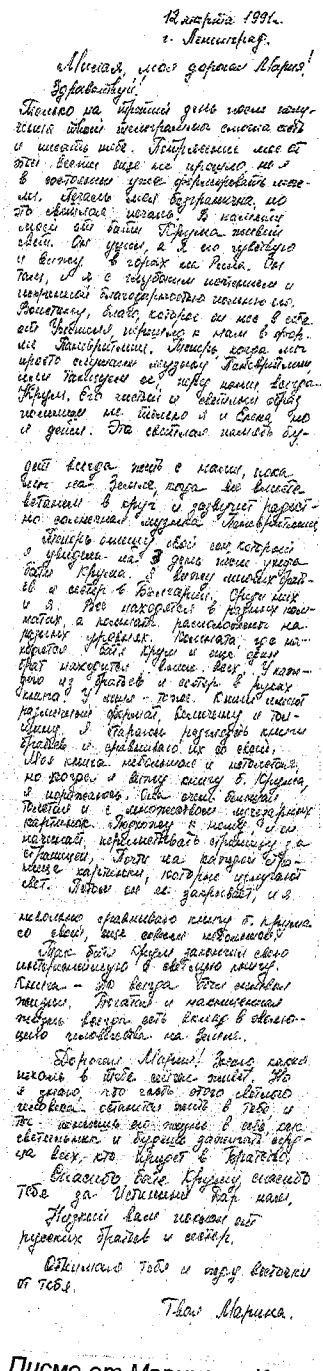

Писмо от Марина за Крум. Факсимиле

съм в състояние да оформя мислите си. Мъката ми е безгранична, но това е светла мъка. В паметта ми от бате Крум е останала само светлина. Той си е заминал, а аз го виждам и усещам на Рила. Той е вече горе, а аз си спомням за него с дълбоко почитание и искрена благодарност. Наистина, тази благодат, която носеше у себе си от Учителя, той даде на нас под формата на Паневритмията. Днес, когато слушаме музиката на Паневритмията или я играем, пред нас винаги е Крум. Неговия чист и светъл образ помним не само аз и Елена, но и нейните деца. Този светъл спомен ще живее в нас вечно, докато сме на земята, особено когато всички заедно застанем в кръг и зазвучи радостната, слънчева музика на Паневритмията.

Сега ще опиша съня си, който сънувах три дни след заминаването на бате Крум. Виждам се сред много братя и сестри в България. Всички са в различни стаи на различни етажи. Стаята на бате Крум и още един брат е най-високо. Всички братя и сестри държат книги, аз също. Всяка книга е с различен формат, големина и дебелина. Аз се опитвам да разгледам книгите на братята и да ги сравня с моята. Моята книга не е много голяма и дебела, но когато виждам книгата на бате Крум, се изумявам. Тя е огромна, дебела и с много лъчезарни картинки. Отивам при него и той започва да прелиства страница след страница. Изображения има почти на всяка страница – и наистина светят силно! После той я затваря и аз неволно я сравнявам с моята книга, която е много по-малка от неговата.

Така бате Крум завърши своята интересна и светла книга!

Книгата винаги е била символ на живота. Всеки богат и наситен живот е принос в еволюцията на човечеството на Земята.

Скъпа Мария! Знам колко ти е мъчно сега. Но аз знам, че част от този светъл човек ще остане да живее в тебе винаги, че ти ще поемеш живота му в себе си като от светилник и ще подпалваш сърцата на всички, които идват в Братството.

Благодаря на бате Крум, благодаря и на тебе за Истинския Дар към нас.

Поклон до земята пред вас, поклон от всички руски братя и сестри.

Прегръщам те и чакам вест от теб.

Твоя Марина

„Великият закон на причините и следствията, деянията и възмездията никога не казва лъжа, той всякога говори абсолютната истина. Ако си добър, пише в книгата на живота, че си добър. Ако си лош, пише, че си лош. Ако говориш истината, пише в книгата на живота, че си говорил истината; ако лъжеш, пише, че си лъгал. Ако помагаш на ближните си, самопожертваш се за народа си, работиш за благото на човечеството, служиш на Бога от любов, пише това в книгата на живота. И тази история на човешкия живот ние четем всеки ден.“[136]

Това, което си направил за другите, за Бога, това, което с делата си си записал в книгата на живота – това е истинското знание, то остава завинаги. Книжното знание е само информация и ако то не се приложи в живота, се превръща в безполезен товар. Важно е какво ще напишем с красивите си постъпки в книгата на нашия живот. То ще ни ползва за вечността.

Послеслов

От учениците на Учителя научих и с очите си видях, че Словото на Учителя трябва да бъде разбрано, преживяно и приложено – тогава то се превръща в Живо Слово и остава в нас за вечността. Всеки може да се докосне и да преживее това, но се изисква усилена вътрешна работа и духовно ръководство. Учителят е дал много правила и методи за това. Публикуваният по-долу текст с напътствия от Учителя е намерен в архива на Крум Въжаров.

„Спазвайте следните правила в живота:

Когато сърцето ти изстива и не може да обхване и вмести свободата на другите, тогава продължете радиуса на сърцето си, да може да обхване недостатъците на хората, и продължете свещения път на сърцето си към Бога на Любовта в най-големите несгоди.

Когато умът ти се помрачи и не може да разбере и приеме известна истина, за да се изяви Бог на вечността в цялото си разнообразие, продължете тогава радиуса на ума си, мислете, че всичко така трябва да бъде, Него намирайте във всичко и продължавайте великия път на ума към истината през най-големите противоречия.

Когато волята ви се изроди в своеволие и спира своята дейност за доброто, удвоете тогава радиуса на волята си. Приемете волята като дар от Бога и я посветете Нему. Тъй продължавайте мощния път на волята за проява на Божествената Благост пред най-голямото зло.“

Крум Въжаров живееше и работеше така, а нас, по-младите, с много любов напътстваше и учеше в този дух, при всички условия на живота да отделяме от времето си, за да съграждаме нашата духовна същност, защото: *„Като работи съзнателно и разумно върху себе си, човек придобива качествата на ученика.“*[137] И когато станем ученици, ще можем да изпълним завета на Учителя:

„Моята задача е да ви предам Божественото учение.

Вашата задача като ученици е да го предадете на българския народ.

Задачата на българския народ е да го предаде на всички народи.
Аз отговарям пред Бога, ако не изпълня задачата си.
Вие отговаряте, ако не предадете на българския народ това учение.
И българският народ отговаря пред Бога, ако не предаде учението на другите народи. "[138]

Ще се радваме, ако тези слова помогнат на всички души, вървящи в пътя към Светлината и жадуващи да живеят в Любовта, Мъдростта и Истината.

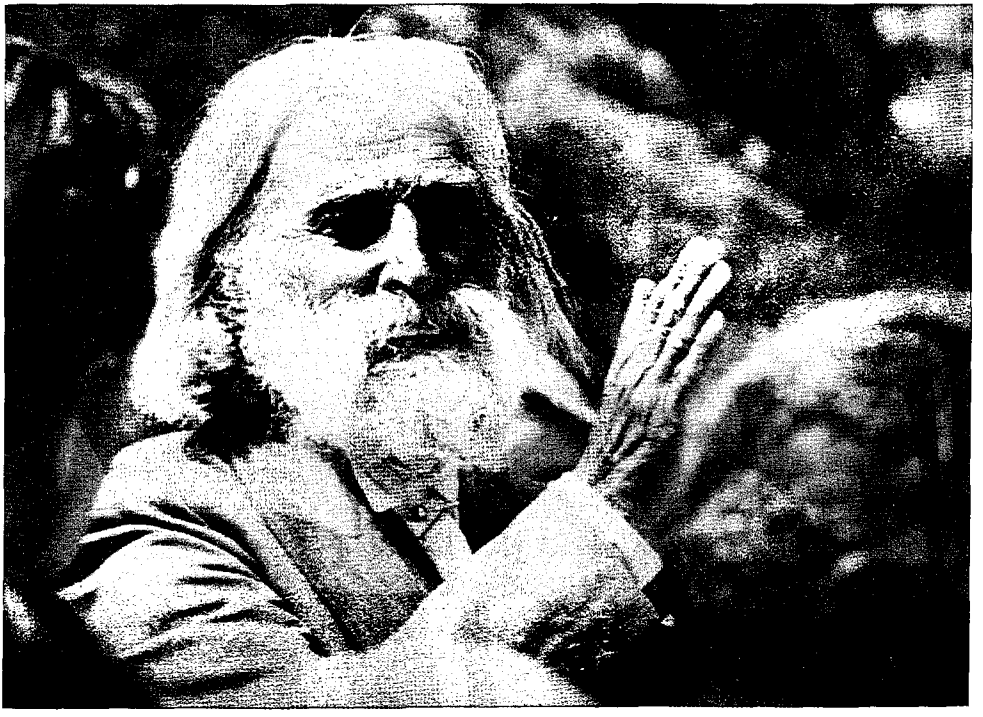

„Ходете във виделината, за да сте синове на Божието Царство. "[139]

Литература

[1] Учителят. Пътят на ученика, съборни беседи, 1927. София: Просветен комитет, 1927. 59 с.
[2] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 120 с.
[3] Учителят. Искайте сила, имайте вяра, извънредни беседи, 1915. София: Всемир, 1994. 31 с.
[4] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 112 с.
[5] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 71 с.
[6] Б. Боев. Акордиране на човешката душа, I том. София: Бяло Братство, 1999. 479 с.
[7] Учителят. Искайте сила, имайте вяра, извънредни беседи, 1914. София: Всемир, 1994. 7–8 с.
[8] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 113 с.
[9] Учителят. Сила и живот, V серия, неделни беседи, 1922. София: Печатница Съгласие, 1922. 303 с.
[10] Учителят. Сила и живот, IV серия, неделни беседи, 1921. София: Печатница Едисон, 1922. 224 с.
[11] Учителят. Качества на ума, сърцето и волята, общ окултен клас, 25 февруари 1923. София. 1923. 25 с.
[12] Учителят. До скончанието на века, Сила и живот, VIII серия, неделни беседи, 3 януари 1926. Русе: Печатница Малджиев, 1926. 26 с.
[13] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1912. София: Всемир, 1994. 39 с.
[14] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 68 с.
[15] Учителят. Духът и плътта, Сила и живот, II серия, неделни беседи, 1915. Русе: Печатница Малджиев, 1927. 152 с.
[16] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 99 с.
[17] Учителят. Вяра и съмнение, общ окултен клас, 17 юни 1923. Русе: Печатница Малджиев, 1923. 36–37 с.
[18] Учителят. Разумния живот, съборни беседи, 1924. Русе: Печатница Малджиев. 8 с.
[19] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 54 с.
[20] Учителят. Разумния живот, съборни беседи, 1924. Русе: Печатница Малджиев. 64 с.
[21] Учителят. Двата пътя, младежки окултен клас, 1922. София. 1934. 57 с.
[22] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 60 с.
[23] Учителят. Вяра и съмнение, общ окултен клас, 17 юни 1923. Русе: Печатница Малджиев, 1923. 42 с.
[24] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 132 с.

[25] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 7 с.
[26] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 55 с.
[27] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 125 с.
[28] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 126 с.
[29] Учителят. Ученикът трябва да разбира, общ окултен клас, 12 юли 1923. Русе: Печатница Малджиев, 1923. 12 с.
[30] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 10 с.
[31] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 63 с.
[32] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 62 с.
[33] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 31 с.
[34] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 96 с.
[35] Учителят. Заветът на Любовта, II том . 1944. 163 с.
[36] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 76 с.
[37] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 59 с.
[38] Учителят. Двата пътя, младежки окултен клас, 1922. София. 1934. 21 с.
[39] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 81 с.
[40] Учителят. Ключът на живота, общ окултен клас, 1928. София: Печатница Задруга, 1937. 73 с.
[41] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 76 с.
[42] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 191 с.
[43] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 119 с.
[44] Учителят. Запалена свещ, общ окултен клас, 1936. София: Бяло Братство, 1995. 11 с.
[45] Учителят. Сила и живот, IV серия, неделни беседи, 1921. София: Печатница Едисон, 1922. 180–181 с.
[46] Учителят. Сила и живот, VI серия, неделни беседи, 1923. София: Печатница Фотинов, 28 с.
[47] Учителят. Вяра и съмнение, общ окултен клас, 17 юни 1923. Русе: Печатница Малджиев, 1923. 39–41 с.
[48] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 227 с.
[49] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 121 с.
[50] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1912. София: Всемир, 1994. 56 с.
[51] Учителят. Съмнение и воля!, общ окултен клас, 11 февруари 1923. 14 с.
[52] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 102 с.
[53] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 62 с.
[54] Учителят. Духът и плътта, Сила и живот, II серия, неделни беседи, 1914. Русе: Печатница Малджиев, 1927. 111 с.
[55] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 161 с.

[56] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 330 с.
[57] Учителят. Беседи, обяснения и упътвания, съборни беседи, 1922. 23 с.
[58] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 69 с.
[59] Беинса Дуно. Свещени думи на Учителя, II том. София: Всемир, 1994. 18 с.
[60] Учителят. Музика и пеене – средство за тониране, общ окултен клас, 19 ноември 1922. 24 с.
[61] Учителят. Окултна музика, общ окултен клас, 22 октомври 1922. 6 с.
[62] Учителят. Влизане, неделни беседи, 1927. 1930. 27 с.
[63] Учителят. Влизане, неделни беседи, 1927. 1930. 26–27 с.
[64] Учителят. Заветът на Любовта, III том. 1944. 107 с.
[65] Учителят. Вяра и съмнение, общ окултен клас, 17 юни 1923. Русе: Печатница Малджиев, 1923. 43 с.
[66] Учителят. Закони на доброто, младежки окултен клас, 1930. София: Литопечат, 1942. 369 с.
[67] Учителят. Солта, Сила и живот, III серия, неделни беседи, 1919. София: Печатница Гужгулов и Котев, 1920. 197 с.
[68] Учителят. Правилник за учениците на първи окултен клас на Бялото Братство, Кротките, извънредни беседи, 1922. София: Всемир, 1996. 79–80 с.
[69] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 94 с.
[70] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 88 с.
[71] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 49 с.
[72] Учителят. Заветът на Любовта, II том. 1944. 33 с.
[73] Учителят. Заветът на Любовта, II том. 1944. 57 с.
[74] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 50 с.
[75] Учителят. Двата пътя, младежки окултен клас, 1922. София. 1934. 61 с.
[76] Учителят. Точността, общ окултен клас, 8 април, 1923. Русе: Печатница Малджиев. 6–7 с.
[77] Учителят. Точността, общ окултен клас, 8 април, 1923. Русе: Печатница Малджиев. 7 с.
[78] Учителят. Точността, общ окултен клас, 8 април, 1923. Русе: Печатница Малджиев. 15 с.
[79] Учителят. Работникът и неговата прехрана, Сила и живот, XI серия, неделни беседи, 13 май 1928. 15 с.
[80] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 55 с.
[81] Учителят. Старата и новата команда, общ окултен клас, 12 май 1943. Ръкопис.
[82] Учителят. Ти си!, Сила и живот, VII серия, неделни беседи, 7 декември 1924. Русе: Печатница Малджиев, 16–17 с.
[83] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 176 с.
[84] Учителят. Заветът на Любовта, том II. 1944. 125 с.
[85] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 40–41 с.
[86] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 138 с.
[87] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 10 с.
[88] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 131 с.

[89] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 137 с.
[90] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 117 с.
[91] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1912. София: Всемир, 1994. 58 с.
[92] Учителят. Заветът на Любовта, II том. 1944. 207 с.
[93] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 213 с.
[94] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 84 с.
[95] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 60 с.
[96] Учителят. Точността, общ окултен клас, 8 април, 1923. Русе: Печатница Малджиев. 13 с.
[97] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 85 с.
[98] Евангелие от Йоан 12:26
[99] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 97 с.
[100] Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 88–89 с.
[101] Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 96 с.
[102] Учителят. Сила и живот ,VI серия, неделни беседи, 1923. София: Печатница Фотинов, 20 с.
[103] Учителят. Духът и плътта, Сила и живот, II серия, неделни беседи, 1914. Русе: Печатница Малджиев, 1927. 92 с.
[104] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 93 с.
[105] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 165 с.
[106] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 35 с.
[107] Учителят. Възможности за щастие, съборни беседи, 1941. София: Литопечат, 1942. 122 с.
[108] Учителят. Възможности за щастие, съборни беседи, 1941. София: Литопечат, 1942. 115 с.
[109] Учителят. Възможности за щастие, съборни беседи, 1941. София: Литопечат, 1942. 122 с.
[110] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 140 с.
[111] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 96 с.
[112] Учителят. Солта, Сила и живот, III серия, неделни беседи, 1919. София: Печатница Гужгулов и Котев, 1920. 11 с.
[113] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 102–103 с.

[114] Учителят. Солта, Сила и живот, III серия, неделни беседи, 1919. София: Печатница Гужгулов и Котев, 1920. 275 с.
[115] Учителят. Заветът на Любовта, II том. 1944. 267 с.
[116] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 10 с.
[117] Учителят. Окултна музика, общ окултен клас, 22 октомври 1922. 6 с.
[118] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 91 с.
[119] Учителят. Двата пътя, младежки окултен клас, 1922. София. 1934. 30 с.
[120] Учителят. Аз ви избрах, извънредни беседи, 1920. София: Всемир, 1995. 51 с.
[121] Учителят. Духът и плътта, Сила и живот, II серия, неделни беседи, 1915. Русе: Печатница Малджиев, 1927. 166 с.
[122] Учителят. Сила и живот, IV серия, неделни беседи, 1921. София: Печатница Едисон, 1922. 75 с.
[123] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 88 с.
[124] Учителят. Солта, Сила и живот, III серия, неделни беседи, 1919. София: Печатница Гужгулов и Котев, 1920. 257 с.
[125] Учителят. Тихият глас, извънредни беседи, 1927. София: Всемир, 1997. 126 с.
[126] Учителят. Духът и плътта, Сила и живот, II серия, неделни беседи, 1915. Русе: Печатница Малджиев, 1927. 147 с.
[127] Учителят. Вяра и съмнение, общ окултен клас, 17 юни 1923. Русе: Печатница Малджиев, 1923. 38 с.
[128] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 11 с.
[129] Беинса Дуно. Свещеният огън, разговори с Учителя. София: Алфа Дар, 2000. 270 с.
[130] Беинса Дуно. Свещеният огън, разговори с Учителя. София: Алфа Дар, 2000. 272–275 с.
[131] Беинса Дуно. Свещеният огън, разговори с Учителя. София: Алфа Дар, 2000. 277 с.
[132] Път към съвършенство. Париж: Le Grain de Ble №26, 2005. 2 с.
[133] Учителят. Тайни и откровения, общ окултен клас, 17 юни 1923. Ръкопис.
[134] Всемировият Учител Беинса Дуно и Велико Търново, I том. Варна: Алфиола, 1995. 147–149 с.
[135] Учителят. Искайте сила, имайте вяра, извънредни беседи, 1914. София: Всемир, 1994. 22 с.
[136] Учителят. Ето човекът, Сила и живот, I серия, неделни беседи, 1914. Казанлък: Печатница Гутенберг, 1924. 157 с.
[137] Учителят. Трите живота, общ окултен клас, 1922. София: Литопечат, 1942. 42 с.
[138] Учителят. Разговорите при Седемте рилски езера. София. 1948. 171 с.
[139] Учителят. Ходете във Виделината, извънредни беседи, 1913. София: Всемир, 1994. 82 с.

Забележка. Някои беседи са печатани като отделни брошури. В литературата са посочени заглавията и датата на изнасянето им.